

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

ADLİ KOLLUKTA PROFESYONELLEŞME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ali Galip KOCAMAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Rafet ÇEVİKBAŞ

Haziran-2017

KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

ADLİ KOLLUKTA PROFESYONELLEŞME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ali Galip KOCAMAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Rafet ÇEVİKBAŞ

Haziran-2017

KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Prof. Dr. Rafet ÇEVİKBAŞ danışmanlığında Ali Galip KOCAMAN tarafından hazırlanan “Adli Kollukta Profesyonelleşme” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

20/06/ 2017

Prof. Dr. Rafet ÇEVİKBAŞ
(Danışman)

Prof. Dr. Rafet ÇEVİKBAŞ (Danışman)

Doç. Dr. Zekai ÖZTÜRK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../ 2017

Enstitü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Adli Kollukta Profesyonelleşme” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

20/06/ 2017

Ali Galip KOCAMAN

ÖNSÖZ

Bu çalışmada önemli bir kamu hizmeti olan adli kolluk görevinin ne ölçüde profesyonelleştiği ve profesyonelleşmenin görevlerde ki başarı oranlarına katkısını ortaya koyarak önemi açıklanmaya çalışılacaktır. Her alanda önemli olan ve üzerinde durulan profesyonelleşmenin adli kollukta ki uygulamalarını anlattıktan sonra mevcut sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulacaktır.

Bu çalışmamda bana destek ve katkılarını esirgemeyen herkese teşekkür ve saygılarımı sunarım. Özellikle, bu tezin tüm aşamalarında ve ders döneminde birlikte çalıştığım ve tecrübesi ile bana destek olan ve yönlendiren Sayın Prof. Dr. Rafet ÇEVİKBAŞ'a teşekkür ediyorum. Kendileri ile tanışma olanağı bulduğum Kırıkkale Üniversitesi öğretim üyelerine teşekkür ederim. Eşim Sevda KOCAMAN'a bu süre içerisinde gösterdiği sabır, anlayış ve desteğinden dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

Kocaman, Ali Galip, “Adli Kollukta Profesyonelleşme”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2017.

Bu çalışmanın amacı; Jandarma ve Polis teşkilatlarının adli kolluk ile ilgili mevcut sorunlarını profesyonelleşme açısından inceleyerek, çözüm önerileri getirmektir. Gelecekte iletişim ve teknolojideki gelişmelerin, suçları daha kolay işlenebilir hale getireceği ve çeşitlendireceği öngörülmektedir. Buna paralel olarak da devletin, vatandaşın güvenini kazanmadaki en etkili aracı olan güvenlik birimlerinin, daha fazla uzmanlaşarak profesyonellik seviyesini artırması gerekmektedir. Bu çalışma profesyonelleşme sorunlarını ve çözüm önerilerini ortaya koyarak buna katkı sağlayacaktır. Çalışma sonucunda, adli kolluk görevinin kurumsallaşmasının profesyonelleşme sorunlarını çözüme ulaştıracağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kolluk, Adli Kolluk, Profesyonelleşme, Profesyonel

ABSTRACT

Kocaman, Ali Galip,” Professionalism in Judicial Law Enforcement”, Post Graduate, Kırıkkale, 2017.

The aim of this study is to examine the present problems of Gendarmerie and Police organizations about judicial law enforcement in terms of professionalism and to make solution proposals. In the future, the developments in communication and technology are expected to provide committing a crime to be easier and to diversify the crimes. It is also necessary that the departments of public order which is the most effective means of the state for gaining trust of the citizen must increase the level of professionalism by more being specialist. This work will contribute to this situation by revealing the problems of professionalism and put forward the solution proposals. According to study, the institutionalization of judicial law enforcement service will solve the professionalism problems of Gendarmerie and Police organizations.

Keywords: Law Enforcement, Judicial Police, Professionalism, Professional

SİMGELER VE KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
Bkz.	Bakınız
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
DHA	Deniz Harp Akademisi
ED.	Editör
ETK	Emniyet Teşkilatı Kanunu
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
FBI	Federal Bureau Of Investigation
HSYK	Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu
HHA	Hava Harp Akademisi
IMF	International Monetary Fund
İİK	İcra İflas Kanunu
J.Gn.K.lığı	Jandarma Genel Komutanlığı
JKDB	Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı
JSGA	Jandarma Ve Sahil Güvenlik Akademisi
KHO	Kara Harp Okulu
KHA	Kara Harp Akademisi
KKSÖ	Komutanlık ve Karargâh Subaylığı Öğrenimi
KOM	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele
LEA	Law Enforcement Agency

MSMUK	Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu
NCA	National Crime Agency
OECD	The Organisation for Economic Cooperation and Development
OYİT	Olay Yeri İnceleme Timi
PYMO	Polis Meslek Yüksek Okulu
POP	Problem Odaklı Polislik
SKYÜSİDAK	Silahlı Kuvvetler Yüksek Sevk İdare Akademisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TAMÜD	Tarama, Analiz, Müdahale, Değerlendirme
TDP	Toplum Destekli Polislik
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TBB	Türkiye Barolar Birliği
UNHCR	United Nations High Commissioner For Refugees
Vd.	Ve Diğerleri
Vb.	Ve benzeri

ŞEKİLLER, TABLOLAR VE GRAFİKLER LİSTESİ

Tablo 1: Sınırlı ve Geniş Profesyonelliğin Özellikleri	15
Tablo 2: İş, Uğraş ve Meslek Kavramları	22
Tablo 3: Jandarma Teşkilatı Rütbelere Göre Personel Mevcutları ve Değişim Oranları (2010-2016).....	99
Tablo 4: Polis Teşkilatı Rütbelere Göre Personel Mevcutları ve Değişim Oranları (2004-2015).....	106
Tablo 5: Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Eğitim Durumu ve Eğitim Seviyesinde ki Değişim Oranları (2004-2014).....	107
Tablo 6: Yıllara Göre Türkiye Nüfusu (2000-2016).....	108
Tablo 7: Yıllara Göre Türkiye Göç Rakamları Ve Hareketlilik Hızı (2007-2016).....	109
Tablo 8: Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen sayısı Ve Oranları.....	110
Tablo 9: Yıllara Göre Türkiye Kentleşme Oranları (2007-2016).....	111
Tablo 10: 2005-2016 Yılları Arası Ekonomik Büyüme Ve İşsizlik Oranları.....	112
Tablo 11: 2005-2016 Yılları Arası Ceza ve Tevkifevleri Tutuklu-Hükümlü Mevcutları.....	113
Tablo 12: 2016 Yılı-2017 Yılı Bütçe Karşılaştırması.....	142
Tablo 13: 2017 Yılı Memur ve Kolluk Personeli Maaşları.....	145
Tablo 14: EGM'de Bulunan Daire Başkanlıkları Listesi ve Görevlerinin Yapısı.....	147
Tablo 15: Jandarma ve Polis Hizmet İçi Eğitim Ders Türleri.....	151
Tablo 16: Harp Akademileri Ders Programı.....	152
Tablo 17: Kolluk Hizmet İçi Eğitim Rakamları Ve Artış-Azalış Oranları.....	153
Tablo 18: KHO ve PYMO Adli Kollukla İlgili Ders Programı	155
Şekil 1: Uğraşların Profesyonelleşme Süreci: Kavramsal Özet.....	25
Şekil 2: Görevlerine Göre Kolluk Çeşitleri.....	62
Şekil 3: Türkiye'nin Genel Kolluk Açısından Merkez Teşkilatı Şeması.....	88
Şekil 4: Bir Polis Memurunun Hiyerarşik Bağları.....	95
Grafik 1: 2005-2006 Dönemi Jandarma Teşkilatı personel Mevcudu.....	97

Grafik 2: 2016 Yılı Jandarma Teşkilatında Rütbelerin Genel Mevcuda Göre Oranları.....	98
Grafik 3: Jandarma Teşkilatı Personel Mevcutlarının Rütbelere Göre Dağılımı.....	99
Grafik 4: 2007-2014 Dönemi Jandarma Teşkilatı Faili Meçhul Olay Mevcutları....	100
Grafik 5: 2006-2014 Dönemi Jandarma Teşkilatı Olay Durumları.....	101
Grafik 6: 2005-2016 Dönemi Polis Teşkilatı Personel Mevcudu.....	104
Grafik 7: 2015 Yılı Polis Teşkilatında Rütbelerin Genel Mevcuda Göre Oranları...	105
Grafik 8: Polis Teşkilatı Personel Mevcutlarının Rütbelere Göre Dağılımı	106
Grafik 9: Polis Teşkilatı Personel Eğitim Durumu.....	107
Grafik 10: Türkiye’de TCK Uyarınca Açılan Ceza Davaları Ve Artış Oranları.....	114
Grafik 11: Adli Kolluk Personel Sayısı Artış Hızı Oran Karşılaştırması	116
Grafik 12: 1995-2011 Dönemi Kolluk Hizmet İçi Eğitim Grafiği.....	154
Grafik 13: Türkiye’nin Yıllara Göre AHİM İhlal Sayıları.....	156
Grafik 14: En Fazla AHİM İhlal Kararı Verilen 20 Ülke.....	157
Grafik 15: 2014 Yılı AHİM İhlal Kararlarının Oransal Dağılımı.....	158

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR	IV
ŞEKİLLER	V
TABLolar	V
GRAFİKLER	VI
İÇİNDEKİLER	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PROFESYONELLEŞME İLE ADLİ KOLLUK KAVRAM VE KAPSAMI

1.1. Profesyonelleşme	6
1.1.1. Profesyonelleşmenin Tanımı.....	7
1.1.2. Profesyonelleşmenin İlkeleri.....	11
1.1.3. Profesyonelleşme Türleri.....	14
1.1.4. Profesyonelleşme Alanları.....	16
1.1.5. Profesyonelleşmenin Tarihçesi Ve Gelişim Süreci.....	20
1.1.6. Profesyonelleşmenin Neden Olabileceği Sorunlar.....	26
1.2. Adli Kollukta Profesyonelleşme.....	28
1.2.1. Adli Kolluk Profesyonelleşme İhtiyacı Nedenleri.....	29
1.2.2. Suç Tasnifi.....	30
1.2.2.1. Genel Suç Tasnifi	31
1.2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Suç Tasnifi.....	31
1.2.3. Jandarma Ve Polis Teşkilat Yapısı Ve İşleyişi.....	33
1.2.3.1. Jandarma Teşkilat Yapısı ve İşleyişi.....	33
1.2.3.2. Polis Teşkilat Yapısı ve İşleyişi.....	38

İKİNCİ BÖLÜM
YABANCI ÜLKELERDE ADLİ KOLLUKTA PROFESYONELLEŞME

2.1. Tekli Sistem Uygulayan Ülkeler.....	43
2.1.1. İngiltere’de Adli Kollukta Profesyoneleşme.....	45
2.1.2. Almanya’da Adli Kollukta Profesyoneleşme.....	46
2.2. Çoklu Sistem Uygulayan Ülkelerde Profesyoneleşme.....	53
2.2.1. Fransa’da Adli Kollukta Profesyoneleşme.....	53
2.2.2. İspanya’da Adli Kollukta Profesyoneleşme.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’DE ADLİ KOLLUK UYGULAMASI

3.1. Türkiye’de Adli Kolluk Uygulamaları Gelişim Süreci.....	66
3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Kolluk Uygulamaları.....	67
3.1.2. Cumhuriyet Dönemi Adli Kolluk Uygulamaları.....	76
3.2. Jandarmada Adli Kolluk Uygulamaları.....	78
3.2.1. Jandarmada Adli Kolluğun Görevleri.....	78
3.2.2. Jandarmada Adli Kolluk Görevi Olan Birimler.....	84
3.2.3. Jandarmada Adli Kolluk Sorumluluğu Olan Makamlar.....	87
3.3. Poliste Adli Kolluk Uygulamaları.....	91
3.3.1. Poliste Adli Kolluğun Görevleri.....	91
3.3.2. Poliste Adli Kolluk Görevi Olan Birimler.....	92
3.3.3. Poliste Adli Kolluk Sorumluluğu Olan Makamlar.....	94
3.4. Türkiye’de Adli Kollukta Profesyoneleşme Düzeyi.....	96
3.4.1. Jandarmada Profesyoneleşme Düzeyi.....	96
3.4.2. Poliste Profesyoneleşme Düzeyi.....	102
3.4.3. Genel Profesyoneleşme Düzeyi.....	108

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. Hukuksal Yönden.....	118
4.1.1. Anayasal Açıdan.....	119

4.1.2. Mevcut Yasalar Açısından.....	120
4.1.3. Mevzuat Ve Yönetmelikler Açısından.....	125
4.2.Siyasal Yönden.....	126
4.2.1. İktidarın Görüş Açısından.....	130
4.2.2. Muhalefet Partilerinin Görüşü Açısından.....	130
4.3.İlgili Kamu Kurumları Ve Sivil Toplum Kuruluşları Görüşü Açısından.....	136
4.3.1. İlgili Kamu Kuruluşları Açısından.....	136
4.3.2. Sivil Toplum Kuruluşları Açısından.....	139
4.4.Ekonomik Yönden.....	142
4.5.Sosyo-Kültürel Yönden.....	148
4.5.1. Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri.....	150
4.5.2. Halkın Görüş Ve Önerileri.....	156
4.6.Beş Yıllık Kalkınma Planları, MEHTAP, TODAİE ve KAYA Projelerinde Tespit Edilen Sorunlar Ve Çözüm Önerileri.....	159
4.6.1. Beş Yıllık Kalkınma Planları (1973-2018).....	159
4.6.2. MEHTAP Raporu (1963).....	162
4.6.3. TODAİE Raporu (1972).....	164
4.6.4. KAYA Raporu (1991).....	165
4.7.AB Uyum Sürecinde Tespit Edilen Sorunlar Ve Çözüm Önerileri.....	166
4.7.1. Katılım Ortaklığı Belgeleri (2001, 2003, 2006, 2008).....	166
4.7.2. Ulusal Program (2001, 2003, 2008).....	168
4.7.3. AB İlerleme Raporları (2001-2015).....	169

BEŞİNCİ BÖLÜM
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

KAYNAKÇA	178
----------------	-----

GİRİŞ

“Her işi uzmanına bırakmak” eskiden beri var olan bir söyleyiş ve nasihat olsa da, çağımızda profesyonelleşme, her alanda kesinlikle istenilen bir eğitim ve tecrübe seviyesidir. Dünyadaki rekabet ortamında bu olguya, her alanda önem vermeyen ülkelerin ise yarışı kaybedeceği veya çok geriden takip edeceği kesindir. Uzmanlaşmada diyebileceğimiz profesyonelleşme kavramı; eğitim, tecrübe ve bireyin işini benimsemesi ile ulaşılabilecek bir seviyedir. Profesyonellik anlayışı hem kamusal hem de özel alanda kesinlikle olması gereken bir yönetim tarzıdır. Ayrıca günümüzde profesyonelleşmenin neredeyse her alanda hızla önem kazanması, bu kavramın ne olduğu, taşıdığı özellikler ve bu seviyeye ulaşmak için geçirilen süreç incelenmeye değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca zaman içinde kamu yönetiminde mecburen meydana gelen değişimler, adli kolluk yönetiminde de zorunlu değişimlere neden olmakta ya da değişim ihtiyacı oluşturmaktadır. Bu da adli kolluk ile ilgili konuların her zaman güncel ve araştırılmaya değer olacağını göstermektedir.

19. yüzyılda ihtiyaç duyulan ekonomi alanındaki profesyonelleşme, diğer alanlarda da kendini göstermiş ve gelişen medeniyetlerin vazgeçilmez olgusu olmuştur. Profesyonelleşme, tüm ülkelerde vazgeçilmez bir alan olan asayişin sağlama görevinde de ihtiyaç duyulan bir süreç olmaktadır. Günümüz çağdaş yaşamında siyasette, sanatta, sporda ve bilimde kısacası her alanda kesinlikle vazgeçilmez bir olgu olan profesyonelleşme bu çalışmada adli kolluk boyutunda incelenecektir. Çünkü profesyonelleşme iç güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi, kamu düzeninin korunması ve devamının sağlanması ile toplumun emniyet içinde varlığını sürdürmesi açısından vazgeçilmez bir değişim ve gelişim olarak görülmektedir. Nitekim güvenlik devletin var olma nedenlerinin başında gelmektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2009:9). Profesyonelleşme, kurum içinde çalışanlarının sahip oldukları yeteneklerle ve ihtiyaçlara göre eğitimle bu insanların geliştirilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda adli kolluk mevcut ve gelecekte beklenen görevi ile ilgili ihtiyaçlarını en kısa zamanda tamamlayarak, profesyonelleşme seviyesini artırmalı yani uzmanlık alanlarını sürekli güncellemeli ve geliştirmelidir.

Çağımızda suçun gittikçe karmaşıklaştığı ve çeşitlendiği görülmektedir. Organize olarak ve teknoloji ile beslenerek işlenen suçlarla mücadele edilmesi oldukça zor bir hal almaktadır. Kompleks suçlardaki artış bu yönde eğitimle profesyonelleşmiş personel ihtiyacını artırmaktadır. Bunlar konunun uzmanları tarafından sıkça yapılan tespitlerdir (Mutluay, 1983; Sözen, 2004; Yenisey, 2007; Şahin, 2013; Aytaç, 1979; Çolak,1998). Devlet, kamu güvenini ve huzurunu sağlamak için asayişini sağlamakla mükelleftir. Bunu kolluk vasıtasıyla, suçu aydınlatmayı da adli kolluk yapılanması ile yerine getirmektedir. Bu doğrultuda karmaşıklaşan ve gelişen suçla mücadelede kolluk kendini geliştirmeli ve eğitimle profesyonelliğini artırmalıdır. Adli kolluk ile ilgili birçok tartışma konusu vardır. Bu tartışma hem AB üyelik sürecinde, hem de Türkiye gündeminde sürekli güncel bir konu olarak yer almaktadır (AB İlerleme Raporları, Kalkınma Planları, MEHTAP ve KAYA Projeleri). Neticede mevcut yapısı ile ilgili halen net bir uzlaşma sağlanamamış olup (özellikle jandarma boyutunda), güncel bir sorun olarak karşımıza gelmektedir (Sözen,2002; Zabunoğlu, 2016). Bu doğrultuda böyle bir oluşum ile ilgili araştırma ihtiyacı birçok yönüyle mevcuttur.

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin sağladığı destek ile süratle küreselleşen toplumlarda, suç oranlarını ve çeşitlerini artırma potansiyeli bulunan değişimler görülebilmektedir. Teknolojik buluşlar suç işlemeyi kolaylaştıran bir araç olmuştur. Gelecekte daha sık işlenmesi beklenen örgütlü suçların, özellikle bilişim ve siber suçlar olarak, her ne kadar istemesek bile günümüz dünyasından oldukça farklı olacağı ve artacağı rahatlıkla öngörülebilmektedir. Bunlara karşı gerekli sosyal, kültürel, adli ve teknolojik tedbirler alınmaz ise, suç ve suçluluğun gelecekte yalnızca artmayacağı aynı zamanda çeşitleneceği aşikârdır. İşte bu bağlamda; işlenen suçları aydınlatmakla görevli adli kolluğun, devlete karşı vatandaşların güvenini sağlamak, huzurlu bir asayiş ortamı oluşturmak ve suç işlemeye meyilli kişilere karşı caydırıcılık etkisi oluşturmak için bu olguya karşı mücadelede etkili ve kaçınılmaz bir sistem olan profesyonelleşmeye yani uzmanlaşmaya önem vermesi gerekmektedir.

Bununla birlikte modern devlette vatandaşla olan günlük ilişkilerinde güç kullanma yetkisi olan tek kamu görevlileri, kolluk personelidir (Emsley, 2000:92). Buradan şu çıkarım yapılabilir: böyle bir yetki, aynı zamanda kolluk birimlerini diğer

kamu kuruluşlarından ayıran temel unsurlardan da birisidir. Bu ayrıntıya dikkat ederek, demokratik hukuk devletinde polise verilen yetkilerin hukuka uygun, insan haklarına saygılı ve mesleki etik değerler çerçevesinde yerine getirilmesinin çok önemli olduğu anlaşılabilir (Erdem, Fırat, 2004:116-117). Bu şartların gerçekleşmesi ise ancak kolluğun profesyonelleşmesini geliştirmesi ile sağlanabilir.

Bu konu özellikle Avrupa Birliğine üye olma çabaları ile sıkça tartışılmasına rağmen, uygulama olarak gündeme gelememektedir. Fakat kolluk, Türkiye'nin AB'ye üyeliği açısından en çok dikkat edilen, uygulamaları yakından takip edilen kurumların başında gelmektedir (Koç, 2007:4). Her uygulaması ile sürekli göz önünde olan kolluk, Avrupa' da Türkiye ile ilgili algı oluşmasında turizm reklamları ile dahi yarışabilecek oranda gözlemlenmektedir. Temel hak ve özgürlüklerinin sürekli ihlal edildiği bir ülke imajını ancak, eğitimle bilinçlendirilmiş profesyonel kolluk yıkabilir. Bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları incelendiğinde; 2003-2007 yılları arasında, Türkiye aleyhine verilen kararlardan, ihlallerin %25'inin kolluk tarafından yapıldığı, incelenen ihlallerin 1992-2003 yılları arasında gerçekleşmiş olduğu, bu ihlallerin %65 kadarına polis, %35 kadarına ise jandarmanın sebep olduğu görülmektedir (İlbaşı, 2009:126-127).

Bu konu üzerinde araştırma yapılmasının bir nedeni de adliyelerdeki yoğunluk ve dava dosyalarının süratle kapanamamasıdır. Bu konuya adli kolluğun özelleşerek profesyonelleşmesinin ne kadar çözüm olup olamayacağı incelenerek bakılacaktır.

Türkiye'de kolluk birimlerinin profesyonelleşme sorunu görev ve sorumluluklar, iş yükü ve eğitim seviyesi, hukukçuların (hâkim, savcı, avukat vb.) bakış açıları ile siyasi ve uluslararası (AİHM ve AB Raporları) alanda konuyla ilgili durumlar araştırılarak ortaya konacaktır.

Konuyla ilgili gözlemlere dayalı olarak ortaya çıkan sorunlar çerçevesinde aşağıda belirtilen sorulara cevaplar aranacaktır:

1.Jandarma ve Polis teşkilatlarının her ikisinde de profesyonelleşme gayretleri olmasına rağmen profesyonelleşme yeterli midir?

2.Jandarma ve Polis teşkilatlarının adli kolluk görevinde ihtiyacı olan profesyonel personel sayısı, bunların nitelikleri ve eğitimleri yeterli midir?

3.Adli kolluk personelinin karargâh ve idari hizmet görevleri (personel, maliye, lojistik, bakım, onarım, vb.) yükünün azaltılması profesyonelleşmeye katkı sağlar mı?

4.Jandarma ve Polis teşkilatlarının profesyonelleşmesinin önünde yasal eksiklikler mevcut mudur?

5.Jandarma ve Polis teşkilatlarının profesyonelleşmenin sağlanması için mevcut yapısının yeniden düzenlenmesi gerekli midir?

6.Jandarma teşkilatında subaylara verilen kolluk eğitimi yeterli midir?

7.Türkiye’de adli kolluk görevi ile idari (mülki görev icra eden) kolluk arasındaki fark tam olarak netleşmiş midir?

Türkiye’de adli kolluk görevinin ayrı bir kurumsal yapısı bulunmaması nedeniyle ile bu çalışmada yapılacak tanımlamaların, tespit edilecek sorunların ve sunulacak çözüm önerilerinin bir kısmının genel kolluk yapılanması ile de ilişkisi olacaktır.

Birinci bölümde, kavram kargaşasını önlemek ve fikir birliği sağlamak amacıyla profesyonelleşme ile adli kolluk kavram ve kapsamı incelenecektir. Adli kolluktaki profesyonelleşmeyi anlamak ve bu konudaki ihtiyaçları ortaya koyabilmek için kolluğun karşılaşılabileceği suçlar, ilgili kanundaki suç tasnifleri belirtilerek ortaya koyulacaktır. İkinci bölümde, Türkiye’deki çalışmalara örnek ve yardımcı olması amacıyla yabancı ülkelerdeki adli kolluk uygulamaları kolluk hizmetinde sadece polis teşkilatı kullanan, tekli sistem uygulayan ülkeler ile hem polis hem de jandarma bulunan, çoklu sistem uygulayan ülkeler ayırımı yapılarak incelenecek ve karşılaştırma yapılacaktır. Üçüncü bölümde ise Türkiye’deki adli kolluk uygulaması ele alınarak, sorgulanacaktır. Jandarma ve Polis teşkilatlarında adli kolluk

uygulamaları elde edilen rakamsal verilerle istatistiksel grafik ve şemalar oluşturularak incelenecek ve profesyonelleşme düzeyi ortaya konacaktır. Dördüncü bölümde, adli kolluk çalışmalarında ortaya çıkan sorunlar incelenerek bu sorunlara aynı başlıklar altında çözüm önerileri geliştirilecektir. En son bölümde, araştırılan soruların cevapları genel değerlendirme yapılarak tez çalışması sonuçlandırılacaktır.

Günümüzde tüm dünyada, kamusal ve özel alanda uzman personel ihtiyacı ve profesyonellerin önemi hızla artmaktadır. Bu çalışmada, adli kolluk görevini yürütmekten sorumlu olan iki temel unsur, Polis ve Jandarma teşkilatlarının profesyonelleşmesi üzerinde durulacaktır. Sonuç olarak, sürekli değişen ortamın farkında olmayan kurumlarla devletin kendini geleceğe hazırlaması ve bekasını sağlaması mümkün değildir. Bu bağlamda tüm profesyonel meslekler gibi adli kolluk da mevcut ve gelecekte beklenen görevi ile ilgili ihtiyaçlarını en kısa zamanda tamamlayarak, profesyonelleşme seviyesini artırmalıdır. Adli Kolluk uzmanlık alanlarını sürekli güncellemeli ve geliştirmelidir. Bu değişim daha etkin ve verimli bir hizmet sunumu için gereklidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROFESYONELLEŞME İLE ADLİ KOLLUK KAVRAM VE KAPSAMI

Genel olarak bir tanım yapacak olursak, profesyonelleşme; bir iş veya uğraşın meslek haline dönüşerek, bu iş üzerinde gerekli eğitimin alınması ve zamanla deneyim kazanılarak uzmanlaşma (ustalaşma*) durumunu ifade eder. Profesyonelleşmeyi açıklayabilmek için meslek kavramı üzerinde durulması gerekmektedir. Türk Dil Kurumu, meslek tanımını; “eğitimle elde edilen sistemli, bilimsel bilgi ve kabiliyetleri, para kazanmak karşılığında insanların ihtiyacı olan hizmet ve malı üretmek için kullanan, kuralları belirli iş” olarak yapmıştır.

Kamu yönetiminin profesyonelleşmesi farklı ülke ve yazınlarında farklı değerlendirilmiştir. Kamu yönetiminde profesyonelleşme; devletin küçültülmesi hedefi kapsamında etkili ve verimli yönetimi, bazı kesimlerce de siyasal yozlaşma ileri sürülerek dürüst ve saydam yönetimi ifade etmektedir (Karasu, 2001: 35). Bütün bu tanımlamaları incelediğimizde temelinde bir ülkenin kamu yönetimi ve hizmetlerindeki yaşanan sorunlar görülür. Bu tanımlamalar bölgeler arasında farklı olabileceği gibi, aynı ülkede zamansal olarak da farklılık gösterebilir ya da bu ifadelerin tümünü birleştirebilir.

1.1. PROFESYONELLEŞME

Profesyonelleşme kavramı ile ilgili olarak yapılan tüm inceleme ve araştırmalarda öncelikle iş, uğraş ve meslek kavramlarına değinilmiştir. İşten, uğraşa ve en sonunda toplum ve yasalar önünde belirli bir ayrıcalığa sahip olan meslek seviyesine, sırasıyla ulaşılan bir süreç sonunda profesyonelleşme düzeyine ulaşıldığı temel ve ortak bir sav olmuştur. Bir mesleğin çalışma koşulları, teşkilatlanması, hizmetin kalitesi ya da görev başarısı profesyonelleşme ölçüsünü, hizmet içi ve öncesi eğitimler ile profesyonel personel ihtiyacını karşılama çabaları da profesyonelleşme gayretlerini ortaya koyabilir.

---

* Ustalaşmak: Uzman olmak, ehil olmak (www.tdk.gov.tr, Erişim 04.01.2017)

1.1.1. Profesyonelleşmenin Tanımı

Profesyonelleşme kelimesinin İngilizcesi olarak professionalism terimi karşımıza çıkmaktadır. Bu kelimenin profession' dan türediği görülebilir. Profession Türkçe'de meslek demektir. Profession (meslek) kavramı özel bilgiyi, beceri ve eğitimi gerektiren örgütlü ve sürekli bir işi ifade eder (Karasu, 2001:37). Buna hekimlik, avukatlık gibi meslekleri örnek olarak gösterebiliriz. Profesyonelleşme Türk Dil Kurumu Sözlüğünde Profesyonelleşmek işi olarak tanımlanmıştır. Basitçe Profesyonel olma durumu olup, bireyin bir veya birkaç konuda kendini tecrübe ve eğitim ile bazen yeteneğini de birleştirerek uzmanlaşmasıdır. Kurumsal olarak ise örgütün çalışanlarını konu ile ilgili uzmanlardan oluşturması ve yasal kurallar ile çağdaş sistem, yönetim ve hizmet tarzlarını benimsemesidir.

Profesyonelleşme bir süreci ve profesyonel olma aşamasını ifade etmektedir. Bu yüzden profesyonellik kavramı üzerinde durmak ve tanımlamaya çalışmak profesyonelleşmeyi daha anlaşılır kılar. Profesyonelliğin karşıtı ise amatörlük olarak görülmektedir. Yani bir işi bir gelir elde etme amacı olmadan zevk ve hobi için yapmaktır. Profesyonel ise işini; hayatını idame ettirmek ve para kazanmak için yapan kişidir (Sayın, 2006: 66). Bu tanıma göre jandarma teşkilatında görevli er ve erbaşları profesyonel olarak sayamayız. Bu nedenle profesyonelleşme, esasta başarı ve verimin artırılarak sürdürülebilmesi için gerçekleşmesi gereken bir değişim süreci olarak da ifade edilmekte (Kalsın, 2013:5) ya da bir mesleğin statüsünü elde etmek amacıyla ve bu kazandığı statüsünü sürekli değişen çevresel koşullar karşısında devam ettirebilmek için geçirdiği süreç olarak da tanımlanmaktadır (Güner, 2012:10). Görüldüğü gibi profesyonelleşme anlık ya da bir anda olan bir olgu değil, geçmiş ve geleceği de içine alan, geniş bir zaman dilimini kapsayan, bir süreci ifade etmektedir.

Profesyonelleşme; Bayhan'ın tezinde yaptığı birçok alıntıdan bir birleştirme yapılarak aşağıda ki şekilde de izah edilebilir (Bayhan, 2011:6-30):

✓ Meslekte olması savunulan kıstasların zaman içerisinde artarak karşılanma sürecini,

- ✓ Mesleğe uygulamak için gerekli olan yeterliliklerin bir grup profesyonel kişi tarafından geliştirilmesi ve pekiştirilmesini,
- ✓ Devletle yapılan anlaşma neticesinde işin tekeli kontrolü ve pazar kapatma sürecini ifade etmektedir.

Ancak profesyonelleşme terimi şu iki anlamı da karşılamaktadır. Bunlardan ilki mesleğin gelişimi, diğeri ise kişinin gelişimi olarak değerlendirilmektedir. Yani bir kurum profesyonelleşmesini, hem örgütsel yapı ve kuralları ile hem de çalışan personelin eğitilerek kendisini geliştirmesi neticesinde sağlar.

Meslek tanımlamalarına bakıldığında (Albayraktaroğlu, 2010:18);

- ✓ Karşımıza ustalık ve bilgiyi gerekli kılmak üzere entelektüel, teknik, gönüllü ve birlikteliğe dayalı davranış kuralları ile karakterize edilmiş iş olarak çıkan meslek, bireyin hayatını kazanma yolu olarak da tanımlanmaktadır.
- ✓ Disiplinler açısından meslek tanımına bakıldığında, ekonomi açısından; bir kişinin hayatını kazanmak ve geçimini sağlamak için sürekli olarak üzerinde çalıştığı iş ya da fikir alanını,
- ✓ Sosyoloji açısından; belirli faaliyet alanları etrafında yoğunlaşmış ve bütünleşmiş insan ilişkileri bütünü ifade eder.

Bütün bu tanımlardan ihtiyaç duyulacak olan profesyonelleşme özelliklerine ulaşılabilir ve profesyonelleşme kavramı algılanmaya çalışılabilir.

Profesyonelleşme kavramı, bir araç olarak, yeni ortaya çıkan bir mesleğin analizinde de kullanılabilir. Mesleğin statüsünü elde etmek ve sürdürmek için geçirilen süreç olarak tanımlanan profesyonelleşmeyi, süreç yaklaşımı ile profesyonel bir mesleği karakterize eden içsel süreçlere odaklanan bir aşama olarak da ifade edebiliriz (Güner, 2012:10). Süreç yaklaşımını kullanarak profesyonel meslekleri açıklamaya çalışan yaklaşımlardan bir sonuca varan Ritzer, profesyonelleşme sürecinde mesleklerin belirli süreçlerden geçtiğini aşağıda belirtilen şekilde ifade etmektedir (Ritzer 1972'den aktaran, Güner, 2012:10):

- ✓ Mesleğin tam zamanlı hale gelmesi (Bu hem ekonomik olarak sağlayacağı getiri, hem de toplumun ihtiyaçları neticesiyle meydana gelir),

- ✓ Mesleğin bir nüfuz alanına sahip olması,
- ✓ Ulusal bir dernek kurulması (Etik kuralların belirlenmesi ve bilginin tekelini sağlar),
- ✓ Eğitim alanının açılması (Sertifika ve lisansüstü eğitime sahip olması)
- ✓ Etik kurallarının belirlenmesi (Bunlar toplumun güvenini ve saygınlığını kazanmada önemlidir),
- ✓ Popüler ve yasal destek kazanmak için politik girişimlerde bulunması (Devletle bir anlaşma yapılması ve karşılığında hizmet sunmaktır).

Profesyonelleşme olgusunun oluşmasının ve mesleklerin bu süreçten geçerek profesyonelleşmeyi tamamlamak istemelerinin nedeni, sağladığı kazanç ve getirilerdir. Bunları Albayraktaroğlu çalışmasında şu şekilde sıralamıştır. En önemlisi profesyonelliği kabul edilmiş bir meslek grubuna karşı meslekten olmayanların yaptıkları eleştirilerin ve müdahalelerin en aza inmesidir. Bir meslek grubu kendi alanında profesyonel olduğuna toplumu inandırdığında halkın eleştiri yapma hakkından vazgeçtiği ve profesyonelin söz konusu problem ile nasıl baş edileceğini bildiğine inanıldığı belirtilmektedir. Sonuçta bir meslek grubu kendi alanında profesyonel olduğunu kabul ettirerek en başta özerklik kazanmakta ve buna bağlı olarak ardından mesleki güç, prestij gibi manevi ödüller ile yüksek kazanç gibi maddi ödüllere sahip olmaktadır (Albayraktaroğlu, 2010:27). Arslan'a göre de bireyin meslek sahibi olması, kendisine sanki mesleği olanlarla toplum arasında gizli bir sosyal sözleşme varmışçasına pek çok ayrıcalık, sosyal, ekonomik ve yasal üstünlükler sağlar. Bu nedenle yeni ortaya çıkan iş grupları (örneğin; bilişimciler) bir meslek olarak tanınmak için önemli çabalar sarf ederler (Arslan, 2000:4'ten aktaran Sayın, 2006: 67). Mesleğin toplumda cazip hale gelerek prestij sahibi olması ile iş görenlerinin saygı görmesi ve iş doyumuna ulaşmasında mesleki profesyonellik önemli bir rol oynamaktadır (Sözen, 2004:118). Sıralanan bu nedenler sonucu profesyonelleşmeyi bir seviye olarak kabul edersek, profesyonelleşme tüm meslek guruplarının ulaşmak istediği bir hedef haline gelmektedir.

Esas olarak; iş, uğraş ve meslek süreci ile yaşanan gelişim, profesyonelleşme tanımını oluşturmaktadır. Karasu bu süreci meslekler için toplumsal ve ekonomik statülerinin yükselmesi, buna bağlı olarak da güçlerinin artması anlamına geldiğini ifade etmektedir. Meslek; statü ve ulaşılması gereken bir seviye olarak, bir sürecin

sonunda elde edilmektedir. Ancak iş bölümünün artması, eğitim düzeyinin yükselmesi, her uğraşın meslek olacağı ve tüm iş kollarında aynı ölçüde profesyonelleşme yaşanacağı anlamına gelmez. Uzmanlaşma, bilgi ve beceri düzeyinin artması, çalışma yaşamına yönelik düzenlemelerin nesnel standartlar temelinde oluşturulmaya başlanması ve buna dayanarak lisans, sertifika sisteminin yerleşmesi, hizmet sektörünün genişlemesi profesyonelleşme sürecini yaratan nedenlerden bazılarıdır. Fakat bu gelişmeler bir uğraşın meslek haline gelmesi için yeterli değildir. Profesyonelleşme sürecini oluşturan bu gelişmeler yanında, uğraşın bir takım özellikleri kazanması da gereklidir. Karasu bu özellikleri, uğraşın tam zamanlı bir iş haline gelmesi, mesleki bilginin üyelere kazandırıldığı eğitim ve içselleştirme sürecinin varlığı, meslek birliklerinin oluşturulması, meslek alanının sertifika ve yetkilendirme gibi araçlarla sınırlandırılması, mesleki uygulamalar için etik kodların oluşturulması olarak sıralamaktadır (Karasu, 2001: 65). Burada ayrıca dikkat edilmesi gereken bir konu da, profesyonellik konusu tüm uğraşları kapsamamaktadır. Yani yapılan uğraşın meslek olarak kabul edilmesini gerektirecek süreci tamamlaması gerekmektedir. Bu nedenle kuramsal çerçevede öncelikle meslek ile ilgili kavramlar incelenmektedir (Bayhan, 2011:7).

Adli kollukta profesyonelleşme seviyesi ve süreci, profesyonel personel mevcudu ile bunların ihtiyacı ne ölçüde karşıladığı ve eğitimsel durumları analiz edilerek ölçülebilir. Bu yüzden kavramsal tanımlamaların yapıldığı bu bölümde profesyonelin nitelikleri üzerinde de durulmalıdır.

Profesyonel ile amatör ya da profesyonel olmayan arasındaki farkı anlamak bakımından şu iki kritere dikkat edilmelidir (Wilensky, 1964:140):

✓ Profesyonelin işi tekniktir, ancak uzun süreli belirli bir eğitimin tahsil edilmesiyle elde edilebilecek sistematik bir bilgiye ya da öğretiyeye dayanır.

✓ Profesyonel, bir davranış koduna sıkı sıkıya bağlıdır. Takip ettiği kurallar seti mevcuttur.

Profesyonellerin temel özellikleri arasında aşağıdakilerin bulunduğu söylenebilir:

✓ Profesyonellerle meslek arasında kimi zaman uzun süreli bir ilişki vardır ve profesyonellerin büyük bölümü kolay kolay mesleğini değiştirmezler (Bilginoglu, 2013: 15).

✓ Eğitimle kazanılmış ve geliştirilmiş özel bilgi ve becerilere sahiptir (Pehlivan, 2001:71).

✓ Toplumun kaçınlamaz olan bir gereksinimini karşılarken kamu yararına hizmet etme ideali ile de motive olur (Pehlivan, 2001:71).

✓ çalıştığı organizasyonun etik ilkelerine bağlıdırlar ve buna dikkat ederek hizmet sunarlar.

Bu bilgiler ışığında profesyonel, meslekleşmiş bir uğraş alanının uygulayıcısı olan, belirli bir meslekle iştival eden kimseye denilmektedir (Kılıç, 1998: 19). Profesyonel kelimesinin ayrıca kabiliyet, yeterlik ve g gibi kelimelere de karşılık geldiğini aktaran Soyşekerci profesyonelin, uzmanlığını meslek icrası için devam ettirmeyi taahhüt eden kişi olarak kavramsallaştırılabilineğini ifade eder. Yani profesyonel bir işi ücret karşılığı yaparken işin tüm inceliklerini ve görgüsünü ustalıkla yerine getiren kişi olarak düşünülmektedir (Soyşekerci, 2007:27).

1.1.2. Profesyonelleşmenin İlkeleri

Profesyonelleşmeyi açıklayabilmek için bazı özelliklerden bahsetmek gerekir. Yani profesyonelleşmenin ilkelerini sıralamak gerekir.

Bunlar Arslan tarafından (Arslan 2001: 79):

✓ İlk olarak eğitim gerektirmesi, başkalarına ve topluma hizmet etmeyi esas alması,

✓ Organize bir meslek örgütünün varlığı,

✓ Toplum yelerine göre meslek mensuplarının bazı g ve ayrıcalıklarının olması olarak sıralanmıştır.

Aynı konuda Kleinig (Kleinig, 1999: 32-41' den aktaran, Sayın, 2006: 68):

✓ Uğraşının bir kamu hizmeti olmasını,

✓ Mesleki etik kurallarının bulunmasını,

- ✓ İşin ifasının özel bir bilgi ve uzmanlık gerektirmesini,
- ✓ Yüksek eğitim alınmasını,
- ✓ Özerkliği, takdir yetkisini ve kendi örgütlenmesini yapabilmesini meslektaşlarının koşulları olarak görmektedir.

Burada hizmet, bilgi, eğitim ve örgütsel yapı şeklinde kriterler konularak, kurumsal profesyonelleşme kıstasları oluşturulmuştur.

Yine, Villiers'a göre profesyonelliğin dört kriteri vardır. Bunlar (Villiers, 1997: 94'den aktaran, Sayın, 2006: 68):

- ✓ İşin sosyal bir değerinin olması,
- ✓ İşin kendine özgü bir bilgi alanının oluşmuş ve gelişmiş olması,
- ✓ İşte çalışmaya başlamanın koşullara bağlı ve sınırlı olması,
- ✓ İş alanının kendiliğinden yani kendi iç dinamikleri ile disipline olması, kurallarının oluşmasıdır.

Burada da yine hizmet, bilgi, çalışma koşulu olarak belgesi olan bir eğitim seviyesini tamamlama ve örgüt yapısı ile ilgili kriterler koyulmuştur. Bunlar da kurumsal profesyonelleşme kıstaslarıdır.

Bu konuya kurumsal değil de bireysel temelde değinen Cerrah ise profesyonelliğin kıstaslarını iki madde olarak açıklamıştır (Cerrah 2000'den aktaran, Sayın 2006: 68):

- ✓ İşinde uzman olma (teknik bilgi ve beceri sahibi olma)
- ✓ Mesleğin kural ve ilkelerini benimseyip uygulamasıdır.

Cerrah burada bireysel bazda profesyonelleşmeye, yani çalışanların profesyonelleşmesine kıstas koymuştur.

Profesyonelleşme sürecinin nitelikleri, profesyonel bir mesleğin gereklerini incelemekle de belirlenebilir (Seçer,2008: 55):

- ✓ Anlaşılması ve kullanılması güç, talep edilen bir bilgi düzeyi,
- ✓ Bilgiyi oluşturan lisans-lisansüstü eğitim düzeyi ve ikincil eğitimle sürekli bilginin yenilenmesi,

- ✓ Piyasada ayrıcalıklı bir yer ve piyasayı kontrol olanağı,
- ✓ Bilgiye dayalı mesleki statü ve maddi ödüller,
- ✓ Örgütlenme sonucunda kazanılmış topluluk, üyelik ve kurum kimliği duygusu,
- ✓ Bağlılık, sorumluluk ve meslektaşlık bilinci,
- ✓ Mesleğin kendine özgün bir yaşam tarzı, olarak sıralanabilir.

Bu öğelerden dördü profesyonel mesleğin sahip olduğu ya da gerektirdiği öğeler; 5. ve 6. maddeleri ise profesyonel mesleğe üye olunmasıyla bireyin sahip olduklarıdır. 7. maddede ise profesyonel mesleğin sayılan diğer özellikleri nedeniyle bir yaşam tarzına sahip olmasıdır.

Tüm bu kıstasların ortak noktalarını profesyonelleşmenin ilkeleri şeklinde bir **genelleme yaparak** aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- ✓ İlk olarak toplumun ihtiyacını karşılamak ve hizmet sunmak,
- ✓ Sunduğu hizmet ile ilgili (yani karşıladığı ihtiyaç ile ilgili) bilgiyi tekelinde bulundurmamak,
- ✓ Çalışanlarından, başka bir deyişle mesleği icra etmek isteyenlerden belirli bir eğitim kurumunu bitirmelerini ve bunu belgelendirmelerini şart koşmak,
- ✓ Devlet tarafından yasal düzenlemeler ile belirlenmiş kurallara sahip olmak,
- ✓ Kendi iç yönetmelikleri ile örgütsel yapısının ve kurallarının olduğu sistemli bir yapıya sahip olmak,
- ✓ Çalışanları tarafından, bilgi ve beceriye sahip olmak,

Tüm bu özellikleri **adli kolluk açısından** ele alırsak;

- ✓ Adli kolluk kamunun güvenlik ve asayiş ihtiyacını sağlar. Kamu yararını gözetir.
- ✓ Adli kolluk görevlileri maaş karşılığı çalışır.
- ✓ Adli Kolluk personeli ön lisans ve lisans eğitimini hizmet öncesi tamamlayarak mesleğe başlar, hizmet içi kurslarla gelişimini devam ettirir.
- ✓ Güvenlik ihtiyacı en eski çağlardan beri mevcuttur. Şimdi ve gelecekte bu ihtiyaç devam edeceği için adli kolluk görevi süreklilik arz edecektir.

✓ Adli kolluğun tüm yetkileri ve görevleri yasal düzenleme altındadır. İnsan hakları, eşitlik ve güvenilirlik gibi etik kuralları mevcuttur.

✓ Sistemli bir teşkilatlanması ve bu teşkilatlanma da sistemli bir personel ihtiyacı karşılama stratejisi vardır.

✓ Bu görevi icra eden başka bir birim ya da kuruluş olmadığı için vazifesi ile ilgili bilgiyi tekelinde bulundurmaktadır.

Adli kolluğun tüm bu özelliklerine baktığımızda profesyonellik ilkeleri doğrultusunda bir meslek olduğunu ve profesyonelleşmesinin de zorunlu olduğu sonucuna varılabilir.

1.1.3. Profesyonelleşme Türleri

Profesyonelleşme türlerine, Kalsın'ın çalışmasından, profesyonel yönetim anlayışına yaptığı alıntı ile bakılacak olunursa; birisi geniş anlamda, diğeri dar anlamda olmak üzere iki çeşit anlam getirmektedir. Geniş anlamda profesyonel yönetimi, profesyonel meslek ile ilgili alınacak kararların çalışanlarının kişisel değer yargılarına, ayrıcalıklara ya da duygusal motiflere dayandırılması yerine, akla ve mantığa, bilimsel yönetim ilkelerine, toplum ihtiyaçlarına ve rasyonel ölçütlere dayandırılması olarak ifade etmektedir. Dar anlamda profesyonel yönetim ise, bilimsel yönetim ve organizasyon ilke ve uygulamalarının örgüt içinde biçimsel hale getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Çünkü yönetim ve çalışma sistemi uygulamalarında eksik, gelişigüzel ve bilinçsizce yürütülmesi profesyonel bir meslek uygulanmasında yer bulamaz. Bu doğrultuda profesyonel meslekler, amaçlarını, pozisyonlarını, yetkilerini, sorumluluklarını, politika ve kurallarını daha net olarak belirlemeli, iletişim kanallarının ve insan kaynaklarının daha etkili ve verimli şekilde kullanılmasını sağlayacak mekanizmaları oluşturmalıdır (Kalsın, 2013:5). Aslında burada tamamen modern yönetim anlayışının özelliklerinden bahsedilmiştir denilebilir. Profesyonel çalışanlar geniş anlamda işlerinde duygularına göre rastgele çalışmaz, belirlenmiş kurallar içinde karar verir. Profesyonel meslek organizasyonları da işlerini gelişigüzel değil tamamen bilimsel verilere dayalı olarak organize eder ve yönetir.

Yine, profesyonelleşme türlerine Bayhan'ın Hoyle'den yaptığı alıntı ile bakılacak olursa; Bayhan çalışmasında sezgisel, deneyime dayalı, doğal olarak gelişime dayanan, çeşitliliğe ve başka alanlara ve bunların kendi alanına yapacağı katkıları araştırmayan sınırlı profesyonellik yanında eğitim ve teoriye ağırlık veren daha rasyonel ve modern olan geniş profesyonellik ayrımı yapmıştır. Bunu aşağıdaki şekilde tablolastırmıştır (Bayhan, 2011:54).

Tablo 1: Sınırlı ve Geniş Profesyonelliğin Özellikleri

Sınırlı Profesyonellik	Geniş Profesyonellik
Beceriler deneyim yoluyla edinilmektedir.	Beceriler deneyim ve teorinin birleşimden elde edilmektedir.
İçinde bulunulan zaman ve mekânla sınırlı bir bakış açısına sahiptir	Eğitimin geniş sosyal içeriğini benimseyen bir bakış açısına sahiptir.
İşyerindeki olaylar kendi içinde değerlendirilmektedir.	İşyerindeki olaylar politikalar ve hedeflerle ilişkilendirerek değerlendirilmektedir.
Metotlar konusunda iç gözlem kullanılmaktadır.	Metotlar; uygulama raporları ve iş arkadaşlarının kullandığı metotlarla karşılaştırılmaktadır.
Otonomiye değer verilmektedir.	Profesyonel işbirliğine değer verilmektedir.
Dolaylı profesyonel aktivitelere katılım sınırlıdır.	Dolaylı profesyonel aktivitelere (örneğin, ağlar, araştırma, profesyonel dernekler) katılım yüksektir.
Profesyonel alan yazını düzenli takip edilmemektedir.	Profesyonel alan yazını düzenli takip edilmektedir.
Profesyonel gelişime katılım sınırlıdır ve bu da uygulamalı derslerle sınırlıdır.	Profesyonel gelişime katılım oldukça önemlidir ve teoriyi öğrenmekte bu sürecin önemli bir parçasıdır.
İş sezgisel bir aktivite olarak görülmektedir.	İş rasyonel bir aktivite olarak görülmektedir.

Kaynak: (Hoyle,1980' 42 – 57'den aktaran, Bayhan, 2011:54)

Profesyonelleşmenin bireysel ve kurumsal olarak gerçekleşen iki ayrı süreci de vardır. Her meslek mensubunun bireysel olarak niteliğinde ve bilgisindeki artış mesleğin nüfuz alanının genişlemesine yol açmaktadır. Bireysel temeldeki temsil kuvvetinin artışı, toplumun bakışını değiştirecek ve göreceli olarak aşınan saygınlığın tekrar kazanılmasına yol açacaktır. Kurumsal temelde ise kurum stratejisinin ve idaresin bilgiye dayalı bir mantıkta olması sonucu, meslek birliği neoliberal politikalara karşı yeni bir stratejiye kavuşmuş olmaktadır. Burada üç anahtar uygulamaya ihtiyaç vardır. Yararlı ve katılımı sağlayıcı bilgi, etik kodların uygulanacağına taahhüdü ve toplumdaki bir şey almak için topluma bir şey vermek gerektiği düşüncesinin benimsenmesidir (Kurutkan 2010:4). Burada Kurutkan

profesyonelleşmenin iki ayrı şekilde meydana geldiğini izah etmiştir. Birincisi kurum içi çalışanların özelliklerinde ki gelişmenin, ikincisi de kurumun bilgiye dayalı çağdaş bir yönetim anlayışını benimseyerek profesyonelleşme sürecini gerçekleştirdiğini anlatmıştır.

1.1.4. Profesyonelleşme Alanları

Klasik meslek alanları genellikle; hukuk, tıp, mimarlık, mühendislik, muhasebe, eğitim ve ilahiyat kabul edilir (Sayın 2006: 61). Sanayileşme ile bu alanlar hızla çoğaldı ve kazanç getirdikçe yeni profesyonel meslekler oluştu. Dolayısıyla çağımızda birçok uğraşı alanı meslek halini aldı ve profesyonelleşti. Sanat, spor ve hobi sayabileceğimiz birçok uğraşın profesyonelleri ortaya çıktı.

Literatürde profesyonellik kavramının geçtiği yerlerde, meslek olarak önce doktorlar, avukatlar ve eğitimciler ön plana çıkmaktadırlar. Bunun en önemli sebebi, profesyonel olarak anılan bu mesleğin, kendine has bir bilgi ile donatılması, bu bilgiyle donanmış kişilerin oluşturdukları ve kendine has etiği ve otokontrolü olan bir meslek birliğine sahip olmaları ve bu birliğin devlet nazarında tanınmış ve kabul edilmiş olma gibi özelliklere sahip olmasıdır (Kurutkan, 2010:1). Kurutkan'ın açıklamış olduğu bu sebepler neredeyse mesleği tanımlamaya ve niteliklerini ortaya koymaya çalışan tüm araştırmacıların buluştuğu ortak noktadır.

Yaklaşık olarak 12.000'den fazla mesleğin olduğu varsayılmaktadır. Ancak hepsinin profesyonel bir meslek olarak değerlendirilmesi hem çalışan bireylerin özellikleri açısından, hem de sosyolojik değerlendirme açısından uygun değildir (Soyşekerci, 2007:5). Meslek çeşitleri sosyal yaşam içinde stabil değildir. Çünkü yenilenen ve değişen toplum ihtiyaçları devamlı oluşmaktadır. Zamanla yaşam üzerinde meydana gelen kaçınılmaz değişimle, mesleklerin sürekli gelişen dinamik bir süreç izlemesi değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Kurutkan bunu şu şekilde açıklamıştır. "Bu kadar mesleğin içinde herhangi bir eğitim süreci gerektirmeyenler olduğu gibi lisansla beraber on-on iki yıllık formel eğitim süreci ve bir çok sınavı geçtikten ve tescil mekanizmasına başvurduktan sonra işe başlayabilen meslek mensupları da vardır. Değerlendirme yapabilmek ve anlamayı kolaylaştırmak için

benzerlikler ve farklılıkların tespitine dayalı incelemelerde bulunma ihtiyacı vardır”(Kurutkan, 2010a: 20).

Meslek çeşitleri, profesyonel mesleği tanımlarken dikkate alınması gereken bir konudur. Bunun sebebi ise, belirli bir meslekteki bireylerin paylaştıkları birçok ortak paydadandan dolayı doğal bir birim oluşturmaları; fakat farklı meslekteki farklı insanların genellikle birbirine benzemeyen sosyal ortamlarda çalışmaları, bunun da onlara gelir, saygınlık, emeklilik olanakları hatta dünya görüş farklılığı oluşturmaları neticesinde sosyolojik bakış açısından bu farklılıkların dikkate alınmak zorunda kalınmasıdır. Neticede profesyonel meslek çeşitleri kapsamında dört profesyonel meslek grubu oluşturulabilir (Albayraktaroğlu, 2010: 21);

- ✓ Serbest profesyonel meslekler; serbest muhasebecilik, serbest avukatlık, eczacılık vd.
- ✓ Akademik profesyonel meslekler; öğretim elemanları, bilim adamları, vd.
- ✓ Kamu profesyonel meslekleri; öğretmenlik, polislik, doktorluk vd.
- ✓ Özel sektör profesyonel meslekleri; mühendislik, işletmecilik, yöneticilik, vd.

Hughes ise mesleğin profesyonelleşme derecesini belirlemek amacıyla “bireylerin mesleğe nasıl girdikleri”, “bireyin mesleğine ilişkin tutumları” ve “mesleğin toplumun gözündeki yeri” şeklinde meslekleri üç faktöre dayanarak incelemiş ve bu üç kıstası kullanarak meslekleri 6 ana başlık halinde sınıflamıştır (Hughes, 1928:762-763’den akt. Seçer, 2008:18):

- ✓ Özel görevler: Papazlar bu gruba örnek olarak gösterilmiştir.
- ✓ Profesyonel meslekler ya da profesyonel mesleğe yakın olan meslekler: Bu grupta hekimlik profesyonel bir meslek olarak tanımlanırken sosyal hizmet mesleği profesyonel mesleğe yakın meslek olarak sınıflanır.
- ✓ Girişimcilik: İş adamları bu kategoride yer alır.
- ✓ Sanat: Yazarlar ve ressamlar yer alır.
- ✓ Ticaret: Belirli yeteneklerin kazanılması ile girildiği ifade edilmektedir. Sanat grubuna benzerliği olduğu kabul edilir.

- ✓ İşlev: Düşük derecede nitelikli ya da niteliksiz işler bu grupta yer alır.

Albayraktaroğlu'dan yapılacak bir alıntıyla, profesyonelleşme süreç ve niteliği ele alınarak, beş gruptan oluşan farklı bir profesyonel meslek sınıflaması da yapılabilir (Albayraktaroğlu, 2010: 22):

- ✓ Eskiden kurulmuş profesyonel meslekler: Bu grupta hekimler, hukukçular ve papazlar yer alır.
- ✓ Yeni profesyonel meslekler: Doğa ve sosyal bilim adamları bu gruptadır.
- ✓ Yarı profesyonel meslekler: Sosyal hizmet uzmanlarını, öğretmenleri ve hemşireleri kapsar.
- ✓ Profesyonel meslek olmaya özenen gruplar: Personel yöneticileri ya da cenaze işlerini organize edenler bu grupta yer alır.
- ✓ Marjinal profesyonel meslekler: Laboratuvar ya da mühendislik teknisyenleri gibi profesyonel meslek ile bağlantısı olanlar yer alır.

Profesyonelleşme alanlarını oluşturmaya çalışan uzmanlar nitelik ve süreç yaklaşımlarını geliştirmişlerdir. Profesyonel meslek alanlarını nitelik yaklaşımı ile oluşturmaya çalışan uzmanlar, bu meslekler için ortak benimsenmiş değerler yani nitelikler ortaya koymuşlardır. Süreç yaklaşımında ise mesleklerin profesyonel bir hale gelirken zaman içinde nasıl bir değişim geçirdiklerinin analizi yapılarak, profesyonel meslek olgusunun alanını ve özelliklerini ortaya koymuşlardır.

Nitelik yaklaşımında ki profesyonel meslek tanımlama kriterleri şu şekildedir (Flexner 1915'ten aktaran, Albayraktaroğlu, 2010: 23-24):

- ✓ Profesyonel faaliyet büyük bir kişisel sorumluluk ile yerine getirilen entelektüel bir çabadır.
- ✓ Bilgiye dayanan, öğrenilen ve rutin olmayan bir şeydir.
- ✓ Akademik ya da teorik olmaktan çok pratiktir.
- ✓ Tekniği öğrenilebilir, bu profesyonel eğitimin temelidir.
- ✓ Önemli ölçüde içsel olarak organize olur.
- ✓ Toplum yararına çalışma ile motive olurlar.

✓ Bütün profesyonel meslekler, sistematik teori, otorite, mesleki topluluk onayı, etik kurallar, kültür gibi niteliklere sahiptir.

✓ Bu nitelikler yalnızca profesyonel meslek sahiplerinin tekelinde değildir. Yukarıda sayılan niteliklere tam sahip olunmasına ek olarak toplum onayını almamış bir meslek profesyonel meslek olarak kabul görmez.

Süreç yaklaşımında ki profesyonel meslek tanımlama kriterleri şu şekildedir (Wilensky, 1964: 144-145):

✓ Uzun ve uzmanlaşmış entelektüel eğitim ve bilgi birikimi sayesinde topluma uzmanlaşmış bir hizmet sunabilmelerini sağlayan bir teknik elde ederler.

✓ Elleri bulundukları bu teknik ile bir sorumluluk ruhu geliştirirler.

✓ Yeteneklerinin geliştirilmesini ve belli standartların gerçekleştirilmesini sağlayan bir dernek kurarlar. Profesyonel meslek ile ilgili ulusal bir dernek kurulur.

✓ Eğitim alanı açılır.

✓ Popüler ve yasal bir destek kazanılması için politik girişimlerde bulunulur ve mesleğin etik kuralları belirlenir.

✓ Meslek tam zamanlı hale gelir.

Yukarıda görüldüğü gibi bu iki yaklaşıma göre bir uğraş alanı ya niteliklerle bezeli olarak ya da profesyonel statüye ulaşmak için geçirilen tarihsel aşamaları başarıyla geçirerek profesyonelleşme sürecini tamamlar ve profesyonel bir meslek halini alır. Süreç yaklaşımına göre, meslekler önce kendilerine kurumsal bir yapı kazandırır, konularında eğitime yönelir, bu eğitimi zaman geçtikçe niteliksel olarak geliştirir, kendi işlerine ilişkin olarak bilinçli bir değerlendirme yapar ve ilerleyen zamanlarda profesyonel mesleğin politikasını belirleyebilmek için bazı kararlar almaya başlarlar. Nitelik yaklaşımına göre ise profesyonelleşmenin derecesi profesyonel mesleklerin kendilerine özgü bazı özelliklere sahip olmaları, bu nitelikleri ilan etmeleri ve toplumdaki iş bölümünde pozitif ve önemli bir rol oynamaları ile ortaya koyulabilir. Bu iki yaklaşımın bulunduğu ortak noktalar; bilginin önemi ve tekeli, resmi eğitim süreci gerekliliği, etik kurallarının bulunması

kendi alanı üzerinde egemen olması ve mesleki ideolojinin oluşmuş olmasının gerekliliğidir (Kurutkan, 2010:3-4).

Bu yaklaşımlarla bir mesleği analiz ederek profesyonel meslek alanına girip girmediğini ortaya koyabiliriz. Bu bölümde anlatılan özelliklerle sayıca oldukça fazla olan meslek çeşitlerinin tek tek incelemek yerine, profesyonelleşme açısından bu alana girebilme kıstasları ortaya koyuldu.

1.1.5. Profesyonelleşmenin Tarihçesi Ve Gelişim Süreci

Ekonomide, teknolojide, sosyal, siyasal ve hukuk alanında yaşanan değişimler, bunlara bağlı olarak kamusal ya da özel alanda şirketlerin ve kurumların içinde bulunduğu çevre ve organizasyon yapılarında da modernleşmeye neden olmuştur. Bu gelişmeler tüm bu organizasyonları başarılı bir şekilde amaçlarına ulaştıracak tarzda eğitim almış kişilere olan ihtiyacı arttırmış ve profesyonel yönetimin gerekliliği ve kavramı ortaya çıkmıştır (Özçelik, 2006:1). Bu sürece dâhil olmayan organizasyonlar yarışı geriden takip etmek zorunda kalmışlar ve sonunda hayatiyetlerini sürdürememişlerdir.

Neolitik çağ sonrası endüstri çağı ve müteakiben gerçekleşen bilgi devrimi ile profesyonellerin öneminin arttığı gözlemlenmektedir (Karasu, 2001:19). “Meslek sözcüğünün üniversite eğitimi almış, yüksek sosyal statüye sahip kişilerce yerine getirilen, öğrenilmiş bir işi ya da uğraşı ifade etmeye yönelik kullanımı yaklaşık dört asır öncesine dayanmaktadır” (Şahin, 2009:125). 1675 yılından itibaren sözcük dinsel anlamını yitirmiş ve “yeteri kadar nitelikli olduğunu ifade etme” anlamına gelmeye başlamış ve bu dönemde İngiltere’de öncelikli olarak tıp, hukuk ve ilahiyat için kullanılan bir sözcük haline gelmiştir. (Şahin, 2009:132). Önceleri meslek kavramının uğraş ile eş anlamlı kullanılması daha sonra uğraştan farklı olan özelliklerinin öne çıkarılarak tanımlanmasıyla profesyonelleşme kavramı ortaya çıkmaya başlamıştır (Karasu: 2001:37).

Meslekleri sahip oldukları bilişsel, politik ve yapısal özelliklerine göre sınıflandırılması ile ilgili çalışma yapan Bayhan tezinde uzmanlık alanlarını şu

şekilde sıralamıştır. “Profesyonel meslek olarak 1500’ler de endüstri öncesi dönemde din adamlığı, hekimlik ve hukuk; 1800’li yıllarda endüstri devrimi ile birlikte mühendisler, muhasebeciler; 1900-1948 yıllarında refah devleti ile birlikte öğretmenler ve sosyal uzmanlar; 1980’ler de girişimciliğin yükselmesiyle işletme ve yönetim uzmanlığı; 1990’ lı yıllarda bilgi toplumuna geçişle birlikte enformasyon, iletişim ve medya uzmanlığı oluşmuştur” (Bayhan, 2011: 11). Burada profesyonelleşme alanlarının tarihi süreçte nasıl oluştuğu iyi bir şekilde ortaya konmuştur. Bu tespit aynı zamanda bir mesleğin profesyonel olup olmadığı ile ilgili karmaşıklığa da bir nebze yardımcı olmaktadır.

Özellikle sosyoloji alanında 1930’lu yıllardan beri kuramcılar tarafından meslekleri diğer iş ya da uğraşlardan ayıran özellikleri belirlemeye ve bu amaçla bir ölçütler takımı oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılmış ve bir iş ya da uğraşın meslek olup olmadığını ortaya koymak için çeşitli ölçütler geliştirmişlerdir (Güner, 2012:7). Buda profesyonelleşme kavramının daha detaylı tanımlanmasına ve tüm organizasyonlar için önemini belirlenmesini ortaya çıkarmıştır. Çağımızda ise profesyonelleşme kavramı çok popüler bir hal almıştır.

Profesyonel meslekler, özellikle 1960’lardan sonra yeni toplumsal hareketlerin de etkisiyle kendi içlerinde, özellikle cinsiyet, etnik ve toplumsal köken konularında bir farklılaşmaya uğramışlardır. Özellikle yüksek eğitim olanaklarının yaygınlaşması ile birçok geleneksel mesleğe girişte, sadece birkaç eğitim kurumundan mezun olmuş, gelir düzeyi yüksek, belirli bir toplumsal kökenden gelen dar bir kümenin sahip olduğu tekel kırılmıştır. Bu gelişme, her ne kadar sağladığı rekabet ile bir canlılık getirse de mesleklerin sahip olduğu bazı ayrıcalıkları yitirmelerine neden olmuştur (Karasu, 2001:49).

Profesyonelleşmenin tarihsel gelişimine bakıldığında süreklilik arz eden bir süreç olduğu, zaman içinde sürekli değişim yaşadığı görülmektedir. Zamanla modernleşen dünyada birçok yeni meslek ortaya çıkmış ya da eski uğraşlar toplum için önem arz eder hale geldikçe gittikçe güçlenmiş ve profesyonelleşmiştir. Yine bu süreç içerisinde bazı mesleklerde önem ve gücünü yitirerek profesyonelliğini yitirmiş ve unutulmaya başlamıştır.

Profesyonelleşme genel itibari ile işin, uğraşa dönüşmesi, uğraşında meslekleşmesi ile süreklilik gösteren bir süreçtir (Wilensky, 1964:137). Bu alıntıdan iş, uğraş ve meslek kavramlarının özelliklerinin bilinmesinin profesyonelleşmenin tanımına ulaşmada neden önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu üç kavram incelendiğinde sırasıyla bir dönüşüm geçirerek işin zamanla uğraşa, uğraşında zamanla mesleğe dönüştüğünü ve profesyonelleştiğini görürüz. Bu da bize profesyonelleşme sürecini tanımlamış olur. Aşağıda ki tabloyu incelediğimizde bu üç kavramın farklarını görebiliriz.

Tablo 2: İş, Uğraş ve Meslek Kavramları

ÖZELLİK	ZENAAT (İŞ)	UĞRAŞ	MESLEK
Bilgi ve Becerinin Doğası	Temel bilgi ve beceri uğraşın dışındakilerce tutuluyor.	Bilgi ve beceri 'esoteric'* fakat dışarıdan kolayca ulaşılabilir.	Bilgi ve beceri 'esoteric' nitelikte, dışarıdan ulaşılması güç, iyi korunuyor.
Etkinlik Türü	Büyük ölçüde kol gücüne dayalı	Büyük ölçüde analiz gerektiren ve zihinsel, fakat kol gücüne yönelik etkinlikler de mevcut	Büyük Ölçüde analiz gerektiren ve zihinsel
Biçimsel Eğitim	Biçimsel eğitim zorunluluğu yok	Bazılarında üniversite mezunu olmak zorunlu, bazılarında uğraş birliklerinden alınan dereceler yeterli	Uzmanlaşmış lisans ya da lisansüstü eğitim
Biçimsel uğraş örgütleri	Sendikalar yaygın ama bütün işleri kapsamıyor	Bazıları birliğe sahip, zorunlu değil	Meslek birliği zorunlu (lisans, belgelendirme)
Hizmet içi eğitim	Niteliği gereği zorunlu	Temel eğitim biçimi	Biçimsel eğitime göre ikincil konumda
Biçimsel Sertifika	Zorunluluk yok	Bazılarında zorunlu	Zorunlu
Girişin denetimi	Düşük, sayı sınırlaması yok	Düşük, kısmen sayı sınırlaması var.	Yüksek, sınırlı sayıda kabul var
Sendikalaşma oranı	Yüksek	Orta	Düşük

Kaynak: (Barley 1996'dan aktaran, Karasu, 2001:38)

* Esoteric: (Yun. eso = içerde, içte) : 1. Belirli bir insan topluluğunun dışında kimseye bildirilmeyen, yalnızca sınırlı, dar bir çevreye aktarılan (her türlü bilgi, öğretimi vb.). 2. Özellikle eski Yunan okullarında, yalnız okul içinde, okulun kendi öğrencileriyle sürdürülen, kapalı, gizli öğretim biçimi. Karşıtı dışrak (www.tdk.gov.tr ,erişim,18.01.2015).

Yukarıdaki tabloda ifade edilen özellikleri inşaat alanında çalışan işçi, bu işçilerin başında sorumlu olan ustabaşı ve genel sorumlu olan bir inşaat mühendisi ile örneklendirmek anlaşılmayı kolaylaştıracaktır. Bunlar sırasıyla iş, uğraş ve mesleğin özelliklerini taşımaktadırlar. İşçilerin özelliklerini incelediğimizde hakları sendikalar tarafından takip edilmektedir. İşe alımda beceri ve yetenek olarak sıkı bir denetim ve özellik gerektirmemektedir. Bunların yanında birçok kişinin yapabileceği ya da ne yapacağını hizmet esnasında da öğrenilebileceği, herhangi bir akademik eğitim ve lisans belgesi gerektirmeyen ve genellikle fiziksel çalışma ağırlıklıdır. Ayrıca yapılan çalışma ile ilgili sorumlu ustabaşının değerlendirmesine tabi olan inşaat işçisi işin spesifik özelliklerini açıkça taşımaktadır. Bir ustabaşının ise devletin isteyen herkesin gidebileceği meslek lisesinden diploma alması yeterlidir. Sendikalara üye olunabilen, hizmet yaptıkça kazanılan tecrübenin etkin olduğu, işe alımda mülakat zorluğunun düşük olduğu, işçileri kontrol sorumluluğu ile sahip olduğu düşük zihinsel özelliği yanında kol gücüne dayalı işleri de yapması uğraşın özelliklerini göstermektedir. Mühendislerin ise sadece sınavında başarılı olanların eğitimi almaya hak kazandığı üniversite diplomasına sahip olması gerekmektedir. İnşaat mühendisleri odasına kayıt olması (avukatların baroya bağlı olması gibi) gerekmektedir. İşin zihinsel yanını yani, matematiksel bölümü, yönetmelik ve ilgili kanunları vs. bilmelidir ve bunlardan sorumludur. İşe alımda işçi ve ustabaşına göre sayısı az, mülakatı detaylı ve istenilen belgeler fazladır. Bu da mühendisliğin bize profesyonel bir meslek olduğunu gösteren bir örnektir.

Karasu tablodaki özelliklerin bir uğraşın meslek olabilmesi için gereken temel kriterler olduğunu fakat bunun her uğraşın, süreklilik arz eden profesyonelleşmede meslek olabileceği anlamına gelmediğini ifade etmiştir. Profesyonelleşme sürecinde diğer bir önemli aşama, uğraşın kendi çalışma alanına ilişkin bir sistem yaratması ve güvenilirliği konusunda kamuoyunu ikna etmesidir. Bu aşamada, devlet ile kurulacak olan ilişkiler de belirleyici olacaktır (Karasu, 2001: 65). Bunun sonucunda yasal düzenlemeler ile kuralları ve şartları belirlenecektir. Hem kendini güvene alacak hem de toplum nezdinde itibar ve saygınlık kazanacaktır.

Çok yüksek bir eğitimin gerekli olduğu, işin karmaşıklaştığı ve çalışanların kişisel inisiyatifi ile karar verme durumlarında bulunmasına ihtiyaç duyulan profesyonel meslekler şu sebeplerden ortaya çıkmıştır:

✓ Günümüzde neredeyse tüm toplumlarda, mesleklerin genel olarak daha bilim ve teknoloji temelli hale geldikleri ve eskiden bağımsız çalışan profesyonellerin giderek maaşlı birer çalışan haline gelmeleri (Derber, 2010: 1),

✓ Profesyonellere çok daha iyi teknik imkânlar sunan büyük ölçekli işletmelerin ortaya çıkması (Bilginoğlu, 2013: 59),

✓ Tarihsel açıdan sanayileşme sonrasında kapitalizmin gelişmesine paralel olarak işbölümü ve uzmanlaşmanın yaygınlaşması (Seçkin, 2013: 35).

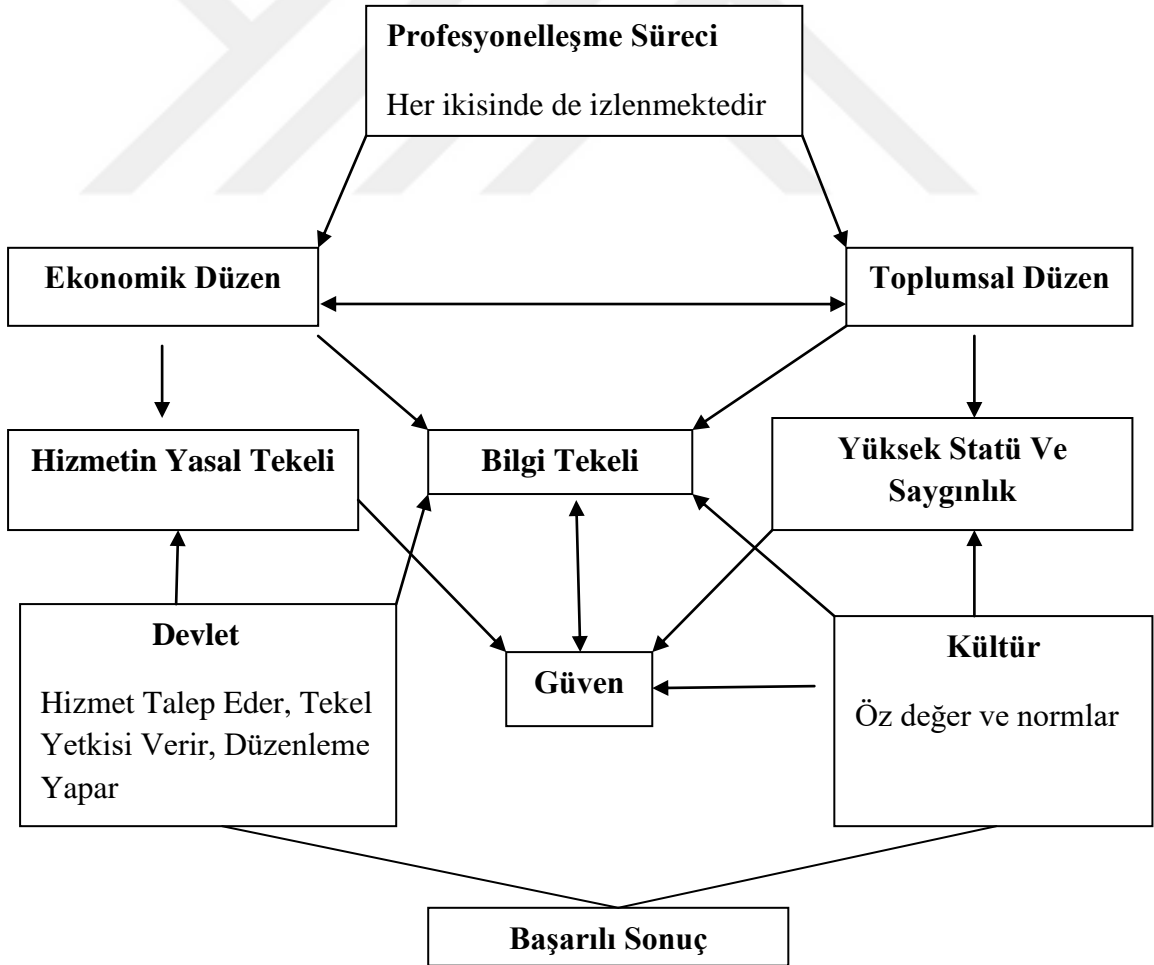
Böylece sırasıyla iş, uğraş ve mesleğin özellikleri incelendiğinde profesyonelleşme sürecinde birer gelişme aşamasına karşılık geldiği görülmektedir. Mesleğin, uğraş kavramında ki bazı özelliklerle benzer olduğu görülebilir. Bunun sebebi, uğraşın mevcut özelliklerinin üstüne başka özellikler ekleyerek meslek olmasıdır (Karasu, 2001:39). Bu da birçok araştırmacının, mesleği; “profesyonel uğraş”, “meslek olma yolundaki uğraş”, “ gelişmiş ve özel bir tür bilgiye dayanan uğraş”, “ bilgiye dayanan uğraş” ya da “başarılı olmuş uğraş” şeklinde tanımlamalarına sebep olmaktadır (Seçer, 2008:39).

Meslek sahibi olmak bireye toplum içinde farklı bir statü sağlayacağından ulaşılmak istenen bir statüdür. Nitekim insanların aile kökenlerine göre statü sahibi olmaları meslek sahibi olmaları ile değişti. İş’in zaman içinde evrim geçirerek meslekleşmeye doğru gitmesi de kaçınılmazdır. Yani profesyonelleşecektir. Çünkü işin uzmanı olunması ve bunun toplum nezdinde kabul görmesi, ayrıca yasal statü ile korunması, bir dernek içinde gruplaşarak sürekli kendini geliştirip güçlenmesi, profesyonellere bir nevi özerklik kazandıracaktır. Yani işlerine karışılmayacak ve saygı duyulacaktır. Bu tabii ki istenilen ve engellenemez bir döngüdür.

Profesyonelleşme sürecini, büyük ölçüde diğer toplumsal çıkar grupları ile meslekler arasındaki ilişki belirler. Profesyonelleşme sürecinde tüm toplumsal aktörler etkili olmakla birlikte bu aktörlerden en etkili olanlar; meslek birlikleri, üniversite, profesyonel hizmet alıcıları ve devlettir (Karasu, 2001, s.73). Bu aktörleri incelediğimizde profesyonelleşme sürecinde, bir uğraşın meslekleşebilmesi için

öncelikle hizmet alıcıları olan toplumun ihtiyacının ve gereksinimlerinin ortaya çıkması lazımdır. Bunu takiben, mesleğin saygınlık, statü kazanması ve devletle yapacağı yasal düzenlemelerde bir onay ve temsil organı olarak meslek birliklerinin, derneklerinin vs. oluşması gelir. Üniversiteler vasıtası ile profesyonel mesleğin önemli özelliklerinden olan belgeli uzman personel ihtiyacının karşılanması ve bilginin tekeli sağlanır. Devlet ise toplum ihtiyacı doğrultusunda meslek grupları ile ilgili yasal düzenleme yapılmasını ve ortaya konan ürün ve hizmetin baştan sağma değil belirli kurallara göre yapılmasını sağlar. Bu da toplum nezdinde meslek grubuna olan güveni artırır.

Uğraşların profesyonelleşme sürecini, Karasu yaptığı alıntı ile meslek olma yolundaki uğraşların ekonomik ve toplumsal alandaki ilişkilerini, sahip olması gereken birtakım özellikleri aşağıdaki gibi şekillendirmiştir.

Şekil 1: Uğraşların Profesyonelleşme Süreci: Kavramsal Özet (Karasu, 2001:65).

Şekil incelendiğinde profesyonelleşme sürecinde bir mesleğin öncelikle toplumsal temelde bir ihtiyacı karşılaması ve ekonomik bir içeriği olmalıdır. Bu süreçte sırayı, devletin vatandaşların ihtiyacı doğrultusunda beklediği ihtiyacı karşılamak üzere eğitimsel olarak sertifika sağlayacak olan dernekleşme yoluyla ya da okul ve üniversite bölümü kurarak bilgiyi ve hizmeti tekelleştirilmesi takip eder. Tabii ki bunlar devletin yapacağı yasal düzenlemeler ile olur. Bu yasal düzenlemeler hem mesleği yasal güvence altına alır, hem de belirli kurallar çerçevesine sokarak vatandaş nezdinde güven ve saygınlık kazanmasına neden olur. Sertifikalı bir eğitimle ve dernekleşme ile oluşacak mesleğe ait özdeğerlerin/normların meydana getirdiği kriterler güven oluşumuna katkı sağlayacaktır.

1.1.6. Profesyonelleşmenin Neden Olabileceği Sorunlar

Profesyonelleşme kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Başarıya ulaşmak için kesinlikle tüm kuruluşlar bu yönde çalışmalarına ağırlık vermelidir. Ancak profesyonelleşmeye doğru giden meslekler için bazı tehlikelere de dikkat çekilmektedir. Bazı araştırmacılar bu konuya da değinmiştir. Bunlar (Kleinig 2002'den aktaran, Sayın, 2006:72):

✓ **“Mesleki bilgiçlik (professional paternalism)”**: Bazı profesyoneller, mesleki bilgileri ve uzmanlıkları sebebiyle hizmet ettikleri toplum için en iyisine kendilerinin karar verebileceğine inanmaya başlarlar. Zor kullanma yetkileri de olan kolluk görevlileri için bu şekilde bir düşünce tarzı tehlikeli olabilir. Kolluğun farklı fikirlere karşı açık olmayıp, kendi düşüncesinin dışındaki her fikir sahibine suçluymuş gibi davranmasına sebep olabilir.

✓ **“Yabancılaşma (alienation)”**: Bir meslek sahibi ne kadar uzmanlaşırsa, dikkati gittikçe daha spesifik hale gelen uzmanlık alanına kayacak ve hizmetin geneline görme yeteneği azalacaktır. Ayrıca kendi jargonlarını* oluşturan profesyoneller gittikçe toplumun geri kalanı için daha anlaşılabilir hale gelecektir.

---

* Jargon: Fr. Jargon argo Kullanılan ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandığı özel dil veya söz dağarcığı(www.tdk.gov.tr, erişim, 02.02.2015).

Kolluk hizmetinde de uzmanlaşan personel, giderek insanların ihtiyaçlarının genel yapısını göz ardı ederek soyut olaya bilimsel çözümler üretmeye başlar.

✓ “**Ayrımcılık (discrimination)**”: Profesyoneleşen bir mesleğe girebilmek için gerekli olan mesleki bilgi ve uzmanlık ancak uzun süren bir eğitimle kazanılmaktadır. Bu mesleki eğitime katılabilmek ise toplumun, ekonomik ve temel eğitim olarak diğerlerine oranla geride olan kesimleri için kolay olmamaya başlayacaktır. Bu sebeple kolluk hizmetinin kalitesini yükseltmek için giriş standartlarını yükseltmenin yan etkileri de dikkatle irdelenmelidir. Bu yüzden “polisliğı profesyonelleştirme” ile “polisin profesyonelliğı” arasında bir ayırım yapılmakta ve profesyonelleştirmeye karşı çıkarken, polislerin (kolluğun) profesyonelce görev yapması desteklenmektedir.

Profesyonelce görev yapmak, daha önce de belirttiğimiz üzere, bir insanın bağılı olduğu işin standartlarını anlaması ve bu işi geliştirici bir biçimde yerine getirme yükümlülüğüdür. Yukarıda bahsedilen sorunlar, profesyonel bir örgütte yaşanacak yoğun bürokratikleşme neticesinde buna paralel olarak gelişecek bürokratik işlevsizliklerdir. Yüksek eğitim seviyeli profesyonelin hizmet sunduğu vatandaş anlayamaması, kurallara katı bir şekilde bağılılık ve inisiyatifi az kullanma, sorumluluk almaktan çekinme gibi sorunlarla karşılaşılır. Dikkat edilirse bunlar bürokratik işlevsizlik, yani kırtasiyecilik sorunlarının neredeyse aynısıdır. Buna kolluk uygulamasından bir örnek verecek olursak, eski uygulamalarında aralarında anlaşmazlık olan vatandaş kolluk eğer uzlaştırma imkânı ve ortamı varsa barıştılabilmekteydi. Bu da hem mahkemelerin iş yükünü azaltmaktaydı hem de vatandaşın ihtiyacının kısa sürede hallolmasını sağlamaktaydı. Ancak profesyonelleşmenin artması ile sıkıca belirlenen yetki sınırları kolluğun çok basit bir şekilde anlaşılabileceğı olaylarda bile sadece ifade alıp direkt savcılığa sevk etmesine neden olarak adliyelerin yükünü artırmıştır. Ayrıca, her olayın mahkemeye intikal ettirilmesi, uzun süren bir mahkeme safahatına ve gereksiz kırtasiyeciliğe neden olacaktır. Kolluk genele hitap eden kanunları uygularken, farklı kültürlerin değer yargılarını göz ardı ederek yapacağı işlemler, bu kesimlerin devlete karşı olan bağılılığını zayıflatacaktır.

Modern çağda birçok meslek grubu ortaya çıkmıştır. Meslekler zamanla daha fazla farklı özelliklere sahip alt dallara ayrılmaya başlamıştır. Bu da her bir dal için ayrı bir uzmanlaşma gerektirmiş sonucunda da meslekleri daha dar alanlarda beceri gerektirir duruma getirmiş ve bürokratikleştirmiştir (Karasu, 2001:49). Burada fazla işbölümü oluşmasının, her bölüm arasında bürokratik bir hiyerarşik bağlantı oluşturması ve yetkileri daraltması neticesinde hizmet sunmayı zorlaştıracak ve basit işlerin çözümünde aşırı kurallara bağlılık nedeniyle zorluklar yaşatacağı vurgulanmak istenmiştir.

1.2. ADLİ KOLLUKTA PROFESYONELLEŞME

Kişi hak ve özgürlükleri gibi çok önemli kavramları kanunlar çerçevesinde kısıtlama yetkisine sahip bir mesleğin, profesyonellerin eline teslim edilmemesi medeni bir devlet için düşünülemez bir durumdur. Sıradan birini alıp doğrudan adli kolluk görevi verilemez. Bu yüzden görevi icra edecek personelde kesinlikle hukuk bilgisi olması lazımdır. Yine adli kolluk personelinin insan hakları, mesleki etik, silah kullanma eğitimi, kriminal bilgisi vb. eğitimlerden geçerek profesyonelleşmesi gerekmektedir. Bunlar adli kolluk personelinin işlemlerinden dolayı hesap verilebilirliği ile ilgili bilgisi olmasını, zor kullanma gibi yetkilerini kötüye kullanmamayı ve yetkileri ile topluma hizmet etmekten sapıp, çıkar işleri doğrultusunda kullanmamasını, vb. sağlar. Böylece adli kolluk profesyonel bir anlayış neticesinde suçluları yakalama ve suçu aydınlatmada gösterdiği süratle kamunun huzurunu sağlayacaktır. Yani adli kolluk görevinin başarısının sırrı profesyonelleşmesinden geçmektedir.

Birinci bölümde profesyonelleşme sürecinde profesyonel bir mesleğin özelliklerinden bahsedildi. Bunların içinde en ortak ve belirgin olan özellikler şunlardı: Sertifikalı eğitim istemesi, yasal bir düzenlemesinin mevcut olması, toplum nezdinde bir ihtiyacı karşılaması ve saygınlığa sahip olması, güvenilirlik kazanması olarak sıralayabiliriz. Bu bölümde Adli kolluğu bu yönleriyle inceleyerek profesyonelleşme seviyesi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.2.1. Adli Kolluk Profesyonelleşme İhtiyacı Nedenleri

Mevcut suçlu profilleri kendini sürekli geliştirmektedir. Bu günün şartlarında üstesinden gelinebilen suçlar ile mücadele edebilen kolluk personeli, eğer kendisini geliştirmezse gelecekte çaresiz kalacağı kesindir. Adli kolluk daha donanımsız ve bilgisiz kalmamak için, özellikle bilişim alanında ki gelişimle, küreselleşmenin ve bilgiye kolay ulaşabilmenin sağladığı fırsatlarla kendini sürekli geliştiren suçlu profili karşısında, sürekli kendini modernize etmelidir. Yani günümüze göre daha eğitilmiş, akıllıca ve organize hareket eden, yasalara daha hâkim ve açıklarını bilen, yeni teknoloji ve donanımlara sahip bir suçlu ile ondan daha üstün özelliklere sahip olmayan, gerekli eğitime, teçhizata ve bu teçhizatı kullanabilme kapasitesine sahip olmayan bir kolluğun mücadele etmesi çok zordur. Bu bağlamda kolluğun profesyonelleşme ihtiyacı sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

- ✓ Gelecekte kolluk kuvvetlerinin karşılaşacağı suç ve suçlu profilleri,
- ✓ Suç ve suç örgütlerinin bürünebildiği uluslararası, karmaşık ve organize yapısı,
- ✓ Teknolojik gelişmelerin suça ve suçluya sağlayacağı kolaylıklar ve fırsatlar (Coştan, 2014: 56),
- ✓ İletişim ve bilişim teknolojilerinde ki gelişme ile suç işleme teknik ve kabiliyetlerinin kolaylıkla yayılabileceği (Coştan, 2014: 57),
- ✓ Bilişim teknolojilerinin ve medyanın etkisiyle kolay kazanç elde etme hırsının suçun cazibesini artırması (Cömertler, Kar, 2007: 40),
- ✓ Bir kamu hizmeti sayılabilecek, mahkeme ve soruşturma evraklarının yeni teknik donanımlarla daha hızlı işleme alınması için ihtiyaç duyulacak profesyonel teknik personel ihtiyacı,
- ✓ Önümüzdeki dönemlerde güvenlik ortamını etkileyecek tehdit değerlendirmelerinde, enerjiyi kontrol etme mücadelesi, kültürel ve etnik çatışmalar, siber suçlar, terörizm, uyuşturucu ve kaçakçılık, organize suç örgütleri, göç hareketleri ve insan ticaretleri, iklim değişiklikleri, doğal afetler, çevre kirliliği ve salgın hastalıklar gibi mücadelesi zor bir bozuk asayiş ortamının beklenmesi (Karabulut, 2015:116),

- ✓ Fiziki sınırların önemini yitirmesi, ortadan kalkan sınırlar ile suçun bir ülkede başlayıp başka ülkede devam etmesi gibi durumlar ve bu şartlarda ihtiyaç duyulacak uluslararası işbirliği(Sarı, Seyhan, 2014:5),
- ✓ Yoğun iç göç hareketliliği ile artan nüfusa paralel olarak gelişen plansız kentleşme neticesinde yükselen suç oranları (Kızmaz, 2012: 54) doğrultusunda artan personel ihtiyacı,
- ✓ Gittikçe ayrışan toplum yapısında insan hakları ihlallerinin ve demokratik olmayan işlemlerin sebep olabileceği kitlesel itaatsizliklere (ABD’ de siyahî vatandaşların eylemleri gibi) mahal vermemek için bu konuda eğitimle hassasiyet kazanacak profesyonel ihtiyacı,
- ✓ Zamanla farklı suç çeşitlerinin ortaya çıkması nedeniyle suçla mücadele edecek kolluk birimlerinde farklı uzmanlık alanlarının oluşturulmasına ihtiyaç duyulması (Gültekin, 2011:478),

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı adli kolluğun karşılaşacağı yeni durumları analiz ederek kendisini geliştirmesi, personel ve teçhizat olarak yenilenmesi gerekmektedir. Yani profesyonellik seviyesini arttırması gerekmektedir. Belirtilen ortamlarla mücadelede teknik imkânlardan azami istifade etmesi gereken kolluk, bu donanımları kullanabilecek profesyonellere de ihtiyaç duyacaktır. Kendisini bu koşullara göre geliştiremeyen, personelini eğitemeyen, teknik donanımlarını buna göre artıramayan yani profesyonelleşemeyen kolluk güçleri suç ve suçlu ile mücadele edemeyecektir. Bu da toplumun devletine karşı güvenini bozacak ve kamu düzenini dolayısıyla da huzurunu sarsacaktır.

1.2.2. Suç Tasnifi

Gelecekte karşılanabilecek suç çeşitleri kolluğun profesyonelleşme ihtiyaçları bölümünde incelendi. Bu bölümde genel olarak en eski zamanlardan itibaren mevcut genel suçlar ile TCK’ da mevcut olan çağımız suç tasnifleri arasında durulacaktır. Bu suç tasniflemeleri şu açıdan önemlidir: Kolluğun karşılaşacağı suçlara göre nasıl eğitim aldığı ortaya dökülebilirse, profesyonelleşme çabaları ortaya konabilir. Nitekim birinci bölümden anlaşılacağı üzere profesyonelleşme

sürecinde en önemli faktörlerden biri mesleğin sahip olması gereken sertifikalı eğitim belgesi istemesi özelliğidir.

1.2.2.1. Genel Suç Tasnifi

Suç homojen bir davranış biçimi olmadığı için suçu sınıflandırma çabaları eskilere dayanmaktadır. Toplumun refah ve düzeni ile ters düşen, toplum ve birey için ciddi tehlike gösteren suçlara cürüm, diğerlerine kabahat denilmiştir. Yani ölçü topluma verilen zarardır (İçli, 2007:143). Bu bağlamda suça hukuki açıdan bakan en eski ceza hukukçularından diyebileceğimiz klasik Beccaria' nın tasnifine de yer vermeliyiz. Beccaria, suçları ihlal edilen hakkın özelliğine göre üç kategoriye ayırmıştır. Bu tasniflerden birincisi, doğrudan topluma veya toplumu temsil edenlere saldırı niteliğindeki suçlardan, ikincisi ise kişinin hayatına, malına, şerefine ve haysiyetine saldırı niteliğindeki suçlardan, üçüncüsü de saadet ve selamet için kanunun emrettiği ve yasakladığı hususlara saldırı niteliğindeki cürümlerden oluşmaktadır (Beccaria, 1963:251).

Suçlar aynı zamanda şahsa karşı, mala karşı ve toplum ahlakına karşı şeklinde de sınıflanmışlardır. Bu tür sınıflamalarda temel amaç istatistikeldir (İçli,2007:143). Özkalp ise farklı bir sınıflandırma yapmaktadır (Özkalp,1990:370):

- ✓ Şiddet ve Adam Öldürme ile İlgili Suçlar,
- ✓ Mala Karşı İşlenen Suçlar,
- ✓ Mağduru Olmayan Suçlar,
- ✓ Organize Suçlar,
- ✓ Profesyonel Kişilerce İşlenen Suçlar.

1.2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa Göre Suç Tasnifi

Türk Ceza Kanuna göre suçlar “cürüm” ve “kabahat” olmak üzere ikiye ayrılır. Cürümler, toplum içinde ciddi tehlike arz eden, toplumun refah ve düzeni ile ters düşen suçlardır. Kabahatler ise, doğrudukları sonuçlar açısından daha hafif kabul edilen suçlardır(Arslan,1994:124). Örneğin, cinayet, gasp, yağma, işkence vb. suçlar

cürüm; gürültü yapma, çevreyi kirletme, anız yangını vb. suçlar kabahatlerdir. Dikkat edilirse cürümlerin kabahatlerden daha ağır sayılan ve bu nedenle kabahatlerden daha ağır ceza ile cezalandırılan suçlar olduğu anlaşılır. Bu bağlamda adli kolluğun görev alanına giren, suç çeşitleri aşağıdaki gibi kategorize edilmiştir (5237 Sayılı TCK):

(1) İnsanlığa Karşı Suçlar

- a) Soykırım
- b) Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

(2) Kişilere Karşı Suçlar

- a) Hayata Karşı Suçlar
- b) Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar
- c) İşkence ve Eziyet
- d) Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlali
- e) Çocuk Düşürtme, Düşürme veya Kısırlaştırma
- f) Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar
- g) Hürriyete Karşı Suçlar
- h) Şerefe Karşı Suçlar
- ı) Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suç
- i) Mal Varlığına Karşı Suçlar

(3) Topluma Karşı Suçlar

- a) Genel Tehlike Yaratan Suçlar
- b) Çevreye Karşı Suçlar
- c) Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar
- d) Kamu Güvenine Karşı Suçlar
- e) Kamu Barışına Karşı Suçlar
- f) Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar
- g) Genel Ahlaka Karşı Suçlar
- h) Aile Düzenine Karşı Suçlar
- ı) Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar
- i) Bilişim Sistemlerine Karşı Suçlar

(4) Millete ve Devlete Karşı Suçlar

- a) Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar
- b) Adliyeye Karşı Suçlar

- c) Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar
- d) Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar
- e) Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar
- f) Milli Savunmaya Karşı Suçlar
- g) Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk
- h) Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar

Suç tasniflerinin belirtilmesinin sebebi; esas görevi suçu aydınlatmak olan adli kolluğun ne kadar çeşitli alanda branşlaşabileceği ile ilgili fikir edinebilmeyi sağlamaktır. Bu suç çeşitlerinin birçoğu ile ilgili ayrı ayrı olarak uzmanlaşılabilir. Nitekim aşağıda anlatılan kolluk teşkilat yapısında suç tasniflemesine paralel branşlaşma göze çarpacaktır.

1.2.3. Jandarma Ve Polis Teşkilat Yapısı Ve İşleyişi

İçişleri Bakanı, kamu güvenliğinin ve asayişin sağlanması ve korunmasından sorumludur. Bakanlık bu görevini Polis ve Jandarma teşkilatları yardımıyla yerine getirir (İçli,2007:406). Ülkemizde uygulanan sistem şehir merkezlerinin güvenliği “polis teşkilatı” tarafından; köy, kasaba gibi kırsal alanların ve polisin bulunmadığı bölgelerin güvenliği ise jandarma tarafından sağlanması esasına dayanmaktadır.

Jandarma Kanunu’nun 10.maddesinde, jandarmanın görev ve sorumluluk alanı şu şekilde belirlenmiştir; “jandarmanın genel olarak, görev ve sorumluluk alanı, polis görev ve sahası dışı olup, bu alanlar il ve ilçe belediye hudutları haricinde kalan ve polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir” denilmiştir.

1.2.3.1. Jandarma Teşkilat Yapısı ve İşleyişi

Genel kolluğun önemli ve büyük teşkilatı olan Jandarma kavramı Fransız idari sisteminden kaynaklı bir kavramdır. Fransız kaynaklarında jandarma “silahlı adamlar” demektir (Akman, 1991: 59). Jandarma Teşkilatı, güvenlik ve asayişle ilgili

görevleri yerine getirmek üzere oluşturulmuş bir kuvvettir. Jandarma, şehir ve kasaba belediye sınırları dışında görevlidir (www.egm.gov.tr/.../İnterpol-Europol-Sirene-Dairesi-Başkanlığı, Erişim, 13.04.2014).

2803 sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu'nun (JTGYK) 3.maddesinde; “Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvvetidir” denilmiştir. 1706 sayılı Jandarma Kanununun 1. maddesinde de “Türkiye Cumhuriyeti Jandarması umumi emniyet ve asayiş korumaya, kanun ve nizam hükümlerinin icrasını teminine ve bunlara müstenit hükümet emirlerini ifaya memur edilen bir inzibat kuvvetidir” hükmüne yer verilmiştir. Jandarma genel kolluk kuvveti olup, doğrudan doğruya idare kuvvetinin içinde yer alır.

Askeri kuvvetler sivil idarenin emri altında olmadığı halde, askeri yönü de olan jandarma sivil idarenin emrinde çalışır ve ona bağlıdır (Eğdemir, 1972: 12). Eğdemir'in değindiği bu husus 2016 yılında yayımlanan “668 ve 669 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamelerle (KHK)” kısmen değişerek Jandarma'nın tamamen sivil idarenin emrinde olduğu belirtilmiştir (668 Sayılı KHK md.6). Ancak Jandarma'nın, seferberlik ve savaş halinde halinde Genel Kurmay Başkanlığı'nın emrine girmesi hususu (668 Sayılı KHK md.7) mevcuttur. Ayrıca Jandarma personelinin “nasıp, rütbe, terfi, aylık, diğer mali ve sosyal haklarının Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Personel Kanununa tabi olacağı” hükmü (668 Sayılı KHK md.3) ile halen askeri yapılanmaya benzer teşkilatlanmaya sahip olduğu görülmektedir.

Jandarma teşkilatının görevlerinde ki karmaşayı ve işbölümünde yaşanan sıkıntıyı yine tabi olduğu disiplin ve soruşturma işlemleri ile görev çeşitliliğinden görebiliriz. 2803 sayılı JTGYK; 15'nci maddesinde Jandarma personelinin mülki görevlerinden doğan suçlarında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Hükümlerine tabidir. Adli görevlerinden doğan suçlarda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa (CMK) göre yargılanır. Askeri görev verildiği takdirde Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu

hükümlerine ve disiplin suçlarında Genel Kolluk Disiplin Kanuna göre hakkında işlem yapılır. Ayrıca JTGYK md.9'da Jandarma'nın görevleri mülki, adli ve askeri olarak sıralanmıştır. Bu yapısı jandarmaya birbirinden farklı birçok vazife yüklemektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı; yasal mevzuatla verilen görevler doğrultusunda teşkilatlanmış olup,

Mülki Teşkilata Tabi Olmayan Jandarma Birlikleri;

- ✓ Jandarma Komando Birlikleri,
- ✓ Jandarma Havacılık Birlikleri,
- ✓ Jandarma Eğitim Birlikleri,

Mülki Teşkilata Tabi Olan Jandarma Birlikleri;

- ✓ Jandarma Bölge Komutanlıkları,
- ✓ İl Jandarma Komutanlıkları
- ✓ İl Merkez ve İlçe Jandarma Komutanlıkları olarak teşkilatlanmıştır.
- ✓ Jandarma Karakol Komutanlıkları,
- ✓ Jandarma Koruma Birlikleri,
- ✓ Jandarma Asayiş Komando Birliklerinden oluşur
(http://www.jandarma.gov.tr/tanitim_katalogu.htm, Erişim,
14.11.2014).

Ancak adli kolluk görevini, diğer askeri ve mülki görevleri ile birlikte iç güvenlik birlikleri vasıtasıyla yapar. Kendisine bağlı bölge komutanlıkları aracılığı ile il jandarma komutanlıklarına bağlı olarak, ilçelerde ilçe jandarma komutanlıkları ve bünyelerinde bulunan karakollar ile bütün diğer görevlerinin yanında adli kolluk görevini icra eder.

Jandarmanın **adli görevi olan** birimlerine baktığımızda;

- ✓ Kriminal Daire Başkanlığı
- ✓ Kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele Birimleri
- ✓ Terörle Mücadele Birimleri
- ✓ Jandarma cezaevi birlikleri

- ✓ Olay yeri inceleme timleri
- ✓ Asayiş timleridir.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın subay ihtiyacı; Kara Harp Okulu mezunu teğmenler, dış kaynaktan temin edilen muvazzaf/sözleşmeli personel ve astsubaylıktan subaylığa geçirilen personelden karşılanmaktaydı (Sarı, Seyhan, 2014:12). Kara Harp Okulu mezunu jandarma sınıfı teğmenler, dış kaynaktan temin edilen sözleşmeli teğmenler ile astsubaylıktan subaylığa geçirilen personel, Jandarma Eğitim Komutanlığı'na bağlı Jandarma Okullar Komutanlığı bünyesinde yer alan Jandarma Subay Okulu'nda bir yıl süreyle adli, mülki, askeri ve diğer görevlerin öğretildiği jandarma meslek eğitim ve öğretimine tabi tutulmaktaydı. Jandarma teşkilatında halen bu eğitim süreçlerinden geçmiş subaylar görev yapmaktadır. Ancak en son 2016 yılında 669 sayılı KHK'nin 113'üncü maddesi ile "Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilatlarının subay, astsubay ve diğer personel ihtiyacını karşılamak, önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın yapmak üzere bünyesinde fakülte, enstitü astsubay meslek yüksekokulları, eğitim ve araştırma merkezleri ve kurslar bulunan bir yüksek öğretim kurumu olarak İçişleri Bakanlığı'na bağlı Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulmuştur." Bu akademi mezuniyete müteakip, Jandarma Komando Okulu'nda dört ay süre ile Komando Kursu görülmektedirler. Bu akademi halen kurulma aşamasındadır ve henüz mezuniyet vermemiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın astsubay ihtiyacı; lise ve dengi okul mezunu olup, Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okulu'ndan yetiştirilen astsubaylar ile fakülte, yüksek okul ve meslek yüksek okulu mezunu olup, Jandarma Temel Kursu'nda eğitim ve öğretime tabi tutulan adaylar ile uzman jandarma ve uzman erbaşlar ve sözleşmeli bayan astsubaylardan karşılanmaktadır. Jandarma sınıfı astsubaylar; iki yıl süreli Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okulu (JAMYO) ile bir yıl süreli Jandarma Astsubay Temel Kursu (JATEK)'nda tabi tutuldukları askeri ve mesleki eğitimlerini başarı ile tamamlamalarını müteakip mezun edilerek, görev yapacakları birliğe atanmaktadırlar.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın uzman jandarma ihtiyacı, sivil kaynaktan temin edilmekte olup, en az lise ve dengi okul mezunları ile yüksek okul, meslek

yüksek okulu ve fakülte mezunları, uzman jandarma olmak için başvuruda bulunabilmektedirler. Uzman jandarmalar, Uzman Jandarma Okulunda bir yıl süreyle tabi tutuldukları askeri ve mesleki eğitimlerini müteakip mezun edilerek, görev yapacakları birliklerde altı ay süreyle görev başı eğitimine tabi tutulmaktadır. Uzman Jandarma alımı 2013 yılı itibari ile kapatılmış ve Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okuluna dönüştürülmüştür. Uzman erbaş ihtiyacı; kıt'a kaynağından veya terhis olmuş erbaş ve erlerden olmak üzere iki kaynaktan karşılanmaktadır. Jandarma sınıfı uzman erbaşlar; TSK'nın erbaş kadrolarında devamlılık gerektiren teknik ve kritik görevlerde yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak amacıyla istihdam edilen uzman onbaşı ve uzman çavuşlardır. Erbaş ve Er ihtiyacı, Milli Savunma Bakanlığı'nca 1111 sayılı Askerlik Kanunu kapsamınca silâh altına alınan yükümlülerden JGK'ya tahsis edilenlerden karşılanır. Profesyonelleşme bakımından Jandarmanın en verimsiz kesimi er ve erbaş kesimidir. Temel unsurunu eğitim ve uzmanlaşmanın oluşturduğu iç güvenlik gibi hassas bir görevin, askerlik vazifesini yapmak üzere silâh altına alınmış erlere yaptırılması beraberinde büyük sakıncaları doğurmaktadır.

Jandarmada branşları incelediğimizde; jandarma, istihkâm, muhabere, maliye, personel, ikmal, uçak helikopter teknisyeni ve bakım sınıflarını görürüz. Müteakiben, meslek içi kurslarla, olay yeri inceleme, kaçakçılık şube, trafik, istihbarat gibi profesyonel sınıflara ayrılır. Ancak bu profesyonelleşme; ilçe bazında yoktur. Yine profesyonelleşme faaliyeti olarak jandarma teşkilatında Jandarma arama kurtarma, jandarma bot komutanlığı, motosikletli asayiş timleri ve jandarma köpek timleri oluşturulmuştur (<http://www.jandarma.tsk.tr> , Erişim, 15.06.2014).

Jandarma Genel Komutanlığında (J.Gn.K.lığı) profesyonelleşmenin en iyi seviyede görüldüğü, hatta sivil kaynaktan uzman kişilerin de çalıştığı birimi Jandarma Kriminal Daire Başkanlığıdır. “Türkiye genelinde kurulan Jandarma Kriminal Sistemi; uzmanlık alanlarına giren konularla ilgili idari soruşturma veya adli soruşturma ve kovuşturmalarda elde edilen ve usulüne uygun olarak gönderilen bulguları, bilimsel yöntemlerle inceleyerek adli ve idari makamlara yardımcı olmak maksadıyla, J.Gn.K.lığı karargahından başlayarak İlçe Jandarma K.lığı seviyesine kadar kurulmuştur”. Kriminal Daire Başkanlığı; suç ve suçlu ile mücadele görevinde Jandarma Genel Komutanlığı'nın adli bilimler konusunda bilimsel karargâhı olarak

görev yapmaktır. İlçe Jandarma K.lığı seviyesine kadar kurulu olan Olay Yeri İnceleme Timleri (OYİT) Cumhuriyet Savcılıklarının talebi üzerine olay yerinin sistematik incelemesini yapar. Toplanan deliller usulüne uygun ambalajlanarak cumhuriyet savcısının talimatı doğrultusunda ilgili laboratuara incelenmek üzere gönderir (<http://www.jandarma.tsk.tr/kriminal/turkishinternet/kriminal.htm>, Erişim, 15.06.2014).

Bütün bunların yanı sıra Jandarma Teşkilatı, jandarma personelinin meslekî gelişimini sağlamaya yönelik olarak açılan kurslar (lisan, meslek içi, ihtisas ve diğer kurslar), uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim yöntemleri ile de profesyonelleşme eksiklerini tamamlamaya çalışmaktadır.

1.2.3.2. Polis Teşkilat Yapısı ve İşleyişi

Polis kelimesi eski Yunan medeniyetinde şehir anlamında ‘politeia’, Latince ‘politia’ şeklinde kullanılmaktaydı (Meydan Larousse Cilt 10: 218-9). İngilizce “police” ve Türkçe “polis” sözcüklerinin kaynağının kökeni buradan gelmektedir. Günümüzde ise polis kent içinde kamu düzenini, huzur ve esenliği sağlayan örgüt, kolluk, zabıta anlamında kullanılmaktadır (Aydın, 1996:5). Belediye sınırları dâhilinde adli kolluk görevlerini Polis kuvvetleri yerine getirir.” “Polis Teşkilatı Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yönetilir. Merkezi Teşkilat her biri değişik konularda görevli 31 daireden oluşmaktadır. Beş ayrı Genel Müdür Yardımcısı Genel Müdüre bağlı olarak kendileriyle irtibatlı dairelerin çalışmasından ve koordinasyonundan sorumludur” (www.emg.gov.tr/.../Interpol-Europol-Sirene-Dairesi-Baskanligi, Erişim, 13.04.2014) .

Emniyet Genel Müdürlüğünün polis memurları branşlarını www.emniyet.gov.tr adresinden incelediğimizde; bilgi teknolojileri, turizm, bando, bomba uzmanı, haberleşme, trafik, köprü koruma, deniz, çevik kuvvet, havalimanı koruma, TBMM koruma, Cumhurbaşkanlığı koruma, Havacılık, Başbakanlık koruma, hassas bölgeler koruma, özel harekât, genel hizmet, eğitim ve öğretim ve kriminal sınıflarını görüyoruz. Zamanla ihtiyaç duyulan diğer alanlarda da profesyonelleşmenin oluştuğu görülmektedir.

Bunlardan sadece idari kısımları ele almayarak, asayişten sorumlu adli kolluk faaliyeti icra eden birimlerin teşkilatlanmasını inceleyeceğiz.

Doğrudan Asayiş Görevi Yürüten Polis Teşkilat Yapısı

- ✓ Asayiş Dairesi Başkanlığı
- ✓ Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı
- ✓ Koruma Dairesi Başkanlığı
- ✓ Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı
- ✓ Özel Harekât Dairesi Başkanlığı
- ✓ Terörle Mücadele ve Harekât Dairesi Başkanlığı
- ✓ Trafik Hizmetleri Başkanlığı
- ✓ Trafik Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı
- ✓ Trafik Planlama ve Destek Dairesi Başkanlığı
- ✓ Trafik Uygulama ve Denetleme Dairesi Başkanlığı
- ✓ Yabancılar Hudut ve İltica Dairesi Başkanlığı'ndan oluşmaktadır.

Türkiye'nin idari bölünmesine uygun olarak Polis Teşkilatı İllerde İl Emniyet Müdürlüğüne, nüfusu yoğun olan yerlerde Emniyet Amirliklerine bağlı görev yapmaktadır. Halen emniyet teşkilatında 81 İl Emniyet Müdürlüğü, 349 İlçe Emniyet Müdürlüğü ve 495 Emniyet Amirliği görev yapmaktadır. (<http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/Organizasyon-Yapisi.aspx>, Erişim, 13.04.2014).

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı Daire Başkanlıklarından adli görevi olan Asayiş Dairesi Başkanlığının görevleri; terör ve kaçakçılık suçları dışında kalan asayişe müessir ve polisin takibini gerektiren suçların önlenmesi, suç işlenmesi halinde aydınlatılması ve suçluların en kısa zamanda yakalanarak adli makamlara sevk edilmesi amacıyla suç ve suçlular hakkında gerekli her türlü bilgiyi derlemek, değerlendirmek ve elde edilen sonuçlara göre il birimlerinin çalışmalarına yön vermek, asayişe müessir suçlarda artış veya azalışların tahlilini yapmak, konuya ilişkin sonuç ve görüşleri üst makamlara iletmektir (www.egm.gov.tr/asayis, Erişim, 13.04.2014).

Bu başkanlığın altında hiyerarşik olarak ayrıldığı birimleri gördüğümüzde profesyonelleşmenin derecesini de aşağıdaki şekilde görebiliriz (www.egm.gov.tr/asayis, Erişim, 13.04.2014):

- ✓ Asayiş Şube Müdürlüğü
- ✓ Çocuk Şube Müdürlüğü
- ✓ SASEM Şube Müdürlüğü
- ✓ Önleyici Hizmetler Şube Müdürlüğü
- ✓ Ruhsat İşlemleri Şube Müdürlüğü
- ✓ Araştırma Geliştirme Şube Müdürlüğü
- ✓ Özel Güvenlik Kurumları Şube Müdürlüğü
- ✓ Özel Kalem Büro Amirliği
- ✓ İdari Büro Amirliği
- ✓ Bilgi İşlem Büro Amirliği

Asayıştan sorumlu müdürlüklerin büro amirlikleri profesyonelleşme dallarını daha da net ortaya koymaktadır:

- ✓ Cinayet Büro Amirliği
- ✓ Gasp Büro Amirliği
- ✓ Hırsızlık Büro Amirliği
- ✓ Oto Hırsızlığı Büro Amirliği
- ✓ Yankesicilik ve Dolandırıcılık Büro Amirliği
- ✓ Ahlak Büro Amirliği
- ✓ Aranan Şahıslar Büro Amirliği
- ✓ Kayıp Şahıslar Büro Amirliği
- ✓ Nezarethane ve Gözaltı Büro Amirliği

Görüleceği gibi Polis Teşkilatının jandarmaya göre daha fazla işbölümü yaptığı görülmektedir. Bunun sebebi polis teşkilatının nüfusun ve suçun daha yoğun olduğu şehir merkezlerinde görev yapmasından kaynaklı olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Emniyet Teşkilatı ihtiyacı olan polis memuru teminini Polis Akademisine bağlı, Polis Meslek Yüksek Okulu'nda 2 yıl süre ile ön lisans düzeyinde, parasız yatılı, üniformalı, beslenme, barınma ve sağlık giderlerinin devletçe karşılandığı

mesleki eğitim-öğretim ve uygulama eğitimi vererek yapmaktadır. Yine akademi bünyesinde Güvenlik Bilimleri ve Adli Bilimler Enstitülerinde kurumun ihtiyacı olan öğretim üyesi ve güvenlik alanında uzman personel teminini sağlanmaktadır. Ayrıca ilgili bilim dallarında lisansüstü eğitim öğretim, bilimsel araştırma, inceleme ve yayın faaliyetleri, akademik danışmanlık hizmetleri, bilimsel toplantı, seminer konferans ve sempozyum düzenleme faaliyetleri icra edilmektedir. Polis teşkilatı ihtiyacı olan amirleri akademi heyetinin güncel durum ve ihtiyaçlara göre belirlediği eğitim konularında polis amiri eğitim merkezinde iki yıl süre ile yetiştirmektedir (<http://www.pa.edu.tr>.Erişim19.01.2016).

İKİNCİ BÖLÜM

YABANCI ÜLKELERDE ADLİ KOLLUKTA PROFESYONELLEŞME

Diğer ülkelerdeki mevcut güvenlik hizmetleri araştırıldığında çok farklı sistemlerle karşılaşılmaktadır. Modern anlamda demokratik ve hukuk devleti yapılanmasına uygun olan anlayışların yanı sıra, antidemokratik ve hukuk dışı sistemlerin varlığı da göze çarpmaktadır. Hukuk devleti ilkelerine uygun güvenlik hizmeti veren ülkeler incelendiğinde tekli sistem uygulayan ABD, İngiltere ve Almanya gibi ülkelerde tüm güvenlik hizmetinin tek bir teşkilata yüklendiği yani asayişten sadece polisin sorumlu olduğu görülmektedir. İkili sistem uygulayan İtalya, İspanya ve Fransa gibi ülkelerde ise iki farklı teşkilatın güvenlik hizmeti yürütmekten sorumlu olduğu görülmektedir (Üzel, 2008: 131). Yani bu ülkelerde ülkemizdeki gibi hem polis teşkilatı hem de jandarma teşkilatı mevcuttur. Ancak Avrupa'da askeri statülü kolluk kuvveti diyebileceğimiz jandarmanın askeri bağılılığı çok daha düşük ve sivil otoritenin etkisi oldukça yüksektir. Birçoğunda ise jandarma kurumu sadece şekli bir ad olarak mevcut olduğu ve özellikle Belçika ile Avusturya'nın Jandarma gibi askeri yönlü organizasyonlarını tamamen polis teşkilatına entegrasyonunu sağlama çalışmaları yaptığı görülmektedir (Akyüz, 2015: 78). Yunanistan, Jandarma ve Polis teşkilatlarını birleştirerek kolluk hizmetlerini tek kurumla yerine getirmektedir. Almanya ise 1974 yılında Jandarma Teşkilatını kaldırmıştır (Yavuzdoğan, Şimşek, 2015:215).

Avrupa'da adli kolluk uygulamalarında en dikkat çeken genel uygulama, savcılık makamının soruşturma işlemleri ile ilgili tüm yetkileri üzerinde toplamaması ve talimat vermemesidir. Savcılık sadece kolluğun işlemlerinde görevini kötüye kullanma, insan haklarını ihlal ve yasallık konularında denetleme görevi yapmaktadır. Kolluk her zaman suçluyu yakalama ve suçu aydınlatarak sonuca bir şekilde ulaşma baskısı altındadır. Savcı, kolluğun hissettiği bu baskı ve başarılı olma hırsı ile kanunsuz yollara başvurmamasının teminatıdır (Polater, 2015:315). Ülkemizde ise savcı soruşturma evresinin tüm aşamalarında tam yetkili ve sorumludur. Suçun aydınlatılması ile ilgili tüm emir ve talimatları bizzat verir. Yani icracıdır ve soruşturmanın sahibidir.

Aşağıda yabancı ülkelerde kolluk teşkilatlanması Avrupa Birliği Ülkeleri'ndeki uygulamalar incelenerek Türkiye ile kıyas yapılabilmeye çalışılmıştır.

Kolluk uygulamalarında iki temel özellik göze alınarak inceleme yapılmasının çalışmaya katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir. Bu özellikler Türkiye gibi kolluk hizmetlerinde Jandarma ve Polis gibi birbirinden bağımsız iki ayrı teşkilat kullanan ülkeler (çoklu sistem uygulayan ülkeler) ile bu hizmetlerde sadece polis birimini kullanan ülkeler (tekli sistem uygulayan ülkeler) şeklinde iki ayrı bölümde incelenecektir.

2.1. TEKLİ SİSTEM UYGULAYAN ÜLKELER

2.1.1. İngiltere’de Adli Kollukta Profesyonelleşme

İngiltere adli kolluk sistemi incelendiğinde, askeri statülü kolluk kuvveti olarak Jandarma benzeri bir teşkilatının bulunmaması yönüyle Türkiye’den açıkça ayrılmaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerin oldukça yetkili ve güçlü olduğu demokratik bir ülke olarak İngiltere’de polis teşkilatlanması da oldukça farklıdır. Merkezi polis teşkilatlarının yanı sıra, yerel idarelerin kontrol ve nüfuzu altında bulunan kolluk güçleri de mevcuttur (Yener, 2015:165-174). Anglo- Sakson kültürün etkisinin görüldüğü kolluk sistemine profesyonelleşme açısından bakıldığında; yerel bölgelere ve görevin niteliğine göre ayrılmış uzmanlık alanlarının teşkilatlanmada etkili olduğu görülebilir.

Galler ve İskoçya’dan meydana gelen İngiltere ‘Great Britanya’, Kuzey İrlanda’nın da dâhil olması ile ‘Birleşik Krallık (United Kingdom)’ olarak adlandırılmıştır. Resmi adı “Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığıdır” (Üçkuyu, 2010:55). Adem-i merkeziyetçi anlayışın sahip olduğu, yerel yönetimlerin etkisinde olan kolluk sistemi İngiltere ve Galler’de uygulanırken, İskoçya ve Kuzey İrlanda’da farklı bir şekilde oldukça sıkı bir merkeziyetçi sistem göze çarpmaktadır (Yılmaz, 2004:22). Anglo- Sakson kültüre sahip olan İngiltere’de toplum, kolluk gücünün belli bir kişi ya da kuruma bağlı olmasının demokratik normlara uymayacağı, kişi hak ve özgürlüklerinin sağlanmasında adaletsizliklerin olmasına neden olabileceği gibi sakıncaları olacağını düşünmektedir. Bu nedenle merkeziyetçi anlayışa sahip kolluk yapılanmasına karşıdır (Fındıklı, 1993:82).

İngiltere’de polis teşkilatı 1964 tarihli kanunla ‘the tripartite system’ (üçlü sistem) denilen bir yöntemle idare edilmektedir. Bu sisteme göre polis tek bir merkeze bağlı olmadan, ‘İçişleri Bakanlığı (merkezi hükümet), polis otoriteleri (yerel yönetimler) ve yerel polis sorumluları’ olmak üzere birbirinden bağımsız ve farklı üç otorite tarafından beraber yönetilmektedir (Fındıklı,1993:83).

Ülkemize göre oldukça farklı bir mülki yapılanma oluşturmuş olan İngiltere’de birbirinden bağımsız 43 ayrı polis birimi değişik bölgelerden sorumlu olarak teşkil edilmiştir (Kıvrak, 2008:81). İngiltere’de mevcut polis otoriteleri ve sorumlulukları incelenerek bu ülkedeki kolluk işleyişi daha net anlaşılabilir.

2.1.1.1. “Emniyet Müdürleri (Chief Constable)”

İngiltere’de mevcut olan 43 ayrı polis biriminde yaklaşık 369 kişiye bir kolluk görevlisinin düştüğü 163.000 civarında polis çalışmaktadır. Bu birimlerin başında bulunan ‘Chief Constable’ denilen müdürler yerel polis otoritelerinin teklifi ile İçişleri Bakanlığı tarafından atanır (Yavuzdoğan,2012:1235). Anlaşılacağı üzere bu müdürlerin merkezi bir makama bağlılığı yoktur. Yani İngiltere’de Emniyet Genel Müdürlüğü yoktur. Polis biriminin icra ettiği tüm operasyonları yürütmekten sorumlu olan emniyet müdürleri icracı ve sorumlu makam olarak dikkat çekmektedir. Bu polislik faaliyetlerinin icrasında yetkileri kanunlarla belirlenmiş olan emniyet müdürlerinin işin bizzat yürütülmesinde ki bağımsız sorumluluğu mahkeme ve yasalarla korunmuştur (Fındıklı, 1993:87). Bu durum savcı kolluk ilişkisine de yansımıştır. İngiltere’de polis adli soruşturmaları bizzat yürütürken, Türkiye’dekinin aksine her işlemi savcıya sormak zorunda değildir. Ancak savcı kolluğun yaptığı işlemin hukuka uygunluğunu denetleme yetkisine sahiptir. Savcı toplanan delillerin hukuka aykırı ya da eksik olduğunu ileri sürerek dava açmayabilir ve bu şekilde kolluk üzerinde kısmi bir denetim sağlar (Polater,2015:318). Bu husus kolluğun adli konularda profesyonelleşmesini sağlayan önemli bir durumdur.

2.1.1.2. “İçişleri Bakanlığı (Home Secretary)”

Polisin üzerinde operasyonel faaliyetleri ile alakalı hiçbir icra yetkisi bulunmayan bakanlık sadece idari olarak sorumludur (Tosun,2013:74). Seçilmiş

İçişleri Bakanı ülkedeki tüm polis kuvvetlerin faaliyetlerinden halka karşı sorumlu olarak demokratik bir temsiliyet gösterir (Yavuzdoğan,2012:1235). Operasyonel faaliyetler ile alakalı bilgi ve tecrübesi olmayan bakanın bu konuda kolluk üzerinde yetkisi bulunmaması profesyonel bir işleyiş tarzı olarak değerlendirmeye alınabilir.

2.1.1.3. “Metropolitan Polis (Londra Polisi)”

Scotland Yard’ da bulunan Londra polisi’de denilen Metropolitan Polis’i İngiltere’de mevcut 43 polis müdürlüğünden en büyüğüdür. İçişleri bakanının teklifi ile kraliçe tarafından atanan Metropolitan Polis Müdürü diğer müdürlüklerin bağlı olduğu yerel polis otoritelerinin yerine İçişleri Bakanı’na bağlıdır (Kıvrak,2008:82).

2.1.1.4. “Yerel Polis Otoriteleri (Police Authorities)”

Polis teşkilatı üzerinde Anglo- Sakson kültürün en etkili görüldüğü ülke İngiltere’dir. Üçte biri bölgedeki sulh hâkimlerinden, üçte ikisi de belediye meclis üyelerinden oluşan yerel polis otoriteleri, sivil toplum kolluk üzerinde en etkin kontrolü sağladığı sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Yavuzdoğan, 2012:1236). Oldukça demokratik bir örnek olarak görebileceğimiz polis otoriteleri Londra Polisi dışındaki 42 provincial polis (taşra-bölgesel polis) bölgesinde ayrı ayrı kurulmuştur ve polis müdürlüklerinden direkt sorumludur (Koç, 2007: 29-31).

2.1.1.5.“Ulusal Suç Ajansı (NCA)”

“The National Crime Agency” kısacası ‘NCA’ olarak adlandırılan ciddi organize suçlarda görevli olan bu kolluk kurumu profesyonelleşmenin en iyi örneklerinden biri olması bakımından incelenmelidir. ‘Yasadışı uyuşturucu ticareti, kara para aklama ve insan kaçakçılığı’ gibi organize suçlara ile karmaşık cinayet, siber suçlar gibi konulara odaklanan NCA uzmanlık alanı belirginleştirildiği için oldukça profesyonelleşmiş bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. NCA finanse edilmesi bakımından İçişleri Bakanlığına bağlı olsa da yönetim ve organizasyon bakımından bağımsızdır (Üçkuyu,2010:69).

ABD’de ki FBI ile benzer özellikler gösteren NCA ulusal çapta bütün ülkede görevli olan tek adli kolluk birimi olarak görülmektedir. 11 kişilik bir kurul tarafından yönetilmektedir. Kurul tarafından görevlendirilen genel müdür kurumun polislik faaliyetlerinin icrasından sorumludur (Yener, 2015:179).

2.1.1.6.Özel Polis Kuvvetleri

İngiltere’de bölgesel olmayan, ulusal düzeyde, özel polis güçleri vardır. Birbirinden ayrı bu kuvvetler İngiltere’de ki tüm demiryolu ve metrolarda polislik hizmeti veren ve finansmanı demiryolu işletmeciliği yapan özel şirketler tarafından sağlanan Britanya Ulaşım Polisi, Nükleer tesis ve maddelerin korunmasından sorumlu Sivil Nükleer Polis Kurulu, Liman Polisi, Kraliyet Parklar Polisi ve Savunma Bakanlığı Polisinden oluşur (Eryılmaz,2006:180).

2.1.1.7.Gönüllü Polislik

Türkiye’deki özel güvenlik personelinin polislik yetkileri ile donatılmış hali diyebileceğimiz sistem hem bütçeye sağlayacağı katkı hem de personel temini esnekliği açısından başarılı görülebilecek bir uygulama olarak görülebilir. Türkiye’de uygulanabilirliği bakımından incelenmesinde fayda vardır.

Ücret almadan, yaşadıkları bölgede yarım gün, gönüllü olarak çalışan özel polisler tam zamanlı ve maaşlı kadrolu polislerin kullandığı tutuklama gibi tüm yetkilere sahiptirler. Tüm polisler gibi hâkim önünde yemin etmeye müteakip çalışmaya başlayan özel polislerin sayısı yirmi bin civarındadır (Yener, 2015:187).

2.1.1.8. “(IPCC) Bağımsız Kolluk Şikâyet Komisyonu”

2004 yılında kurulan ve hükümetten bağımsız olan IPCC toplumun polise olan güvenini sağlamak maksadıyla yapılan şikâyetleri incelemekte ve polisin yaptığı hatalardan ders çıkarmasını sağlayarak polisin profesyonelleşmesine katkıda bulunmaktadır (Yavuzdoğan,2012:1236-1240). Kolluk teşkilatının profesyonelleşme gayretlerine yardımcı olmasının yanında demokratik hukuk devleti anlayışının da en iyi örneğini sergilemektedir.

Polis kurumunun profesyonelleşmesinde oldukça etkili olan bu komisyonun özellikleri şunlardır (Üçkuyu, 2010:78-86):

- ✓ Tamamen bağımsız bir kurumdur.
- ✓ Kararlarını hükümetten, polisten, şikâyetçilerden ve sivil toplum örgütlerinden bağımsız olarak verir.
- ✓ Polisin yürüttüğü soruşturmayı bizzat yönetebilir ve denetleyebilir.
- ✓ 13 kişilik komisyondaki üyelerin hiçbirinin polislik ile ilgili bir bağı yoktur ve polis için geçmişte dahi çalışmamıştır.
- ✓ Komisyona yardımcı alt kademelerde çalışan 400 personel bulunmaktadır.
- ✓ Üyeleri polis ve hükümet dışı avukat, sağlık, eğitim alanlarında ki profesyonel kişilerden, gönüllü kuruluşlardan, ticari ve sosyal kurumlardan kişiler arasından içişleri bakanı teklifi ile kraliçe tarafından atanmaktadır.
- ✓ Komisyonun İki ayda bir yaptığı toplantılar halka açıktır.

Türkiye’de mevcut kolluk şikâyet sisteminin oldukça karmaşık olduğu görülmektedir. Bunlar (Yavuzdoğan, 2012:1245):

- ✓ Cumhurbaşkanlığına,
- ✓ TBMM Başkanlığı İnsan Hakları İnceleme Komisyonuna,
- ✓ Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığına,
- ✓ İçişleri Bakanlığına,
- ✓ Adalet Bakanlığı Cumhuriyet Savcılıklarına,
- ✓ Jandarma Genel Komutanlığına (JIHIDEM),
- ✓ Emniyet Genel Müdürlüğüne,
- ✓ Valilik ve Kaymakamlıklara,
- ✓ İl ve İlçelerdeki Kolluk Makamlarına (Emniyet Müdürlüğü/ ve Amirlikleri ile Jandarma Komutanlıklarına) yapılabilmektedir.

Türkiye’deki kolluk şikâyet sisteminin İngiltere’deki sisteme göre en temel eksikliği, şikâyet başvuruları hangi makama yapılırsa yapılsın müracaatın, şikâyet edilen kuruma gönderilmesidir. Ayrıca sistemin siyasetten, kolluktan ve çıkar

gruplarından bağımsız bir yapısı yoktur (Akay, 2009:82-95). Tarafsızlığı ve adil olması konularında sorunları olduğu kabul edilmelidir.

2.1.1.9. Kolluk Personeli Temin Ve Eğitim Sistemi

İngiltere’de polis temini ve eğitimi Türkiye’de Emniyet Genel Müdürlüğü’nün personel temini ile benzerlikler göstermektedir. Üniversite olsun lise olsun polis olmaya hak kazanan tüm adaylar iki yıllık polis ön lisans eğitiminden geçerek mesleğe başlar. Tüm adaylar aynı eğitim ve kurum içi yükselme süreci haklarına sahiptir. Atandığı ilk görev yerinde staj diyebileceğimiz, kıdemli olan personel nezaretinde eğitimi devam ederek, burada da başarabileceği ve göreve uygun olduğu değerlendirildikten sonra asaleten atanır (Tosun, 2013:73).

Mesleği hak kazanan personel belirli bir süre çalıştıktan sonra kısa bir hazırlık eğitimi ve sınavla daha üst rütbeye yükselebilir. Üst ve orta düzey polis yöneticileri sicil amirlerince verilen kanaat değerlendirmesi ve meslek içi verilerinin değerlendirildiği bir seçim aşamasından geçirilerek seçilir. Eğitimleri Polis Akademisi’nde (Police Staff College) üç aylık temel ve üç aylık tamamlama eğitimi şeklinde olur. Bitirme sınavı ile aldıkları eğitimler test edilmesine müteakip başarılı olanlar yönetici kadrosunda devam eder. İl Emniyet Müdürlüğü gibi kritik ve yüksek makamlara atanma talebini, yapılan değerlendirmeler sonucu ‘Stratejik Komutanlık Kursu’ denilen eğitimi almaya hak kazanan ve bu eğitimi başarıyla bitirebilen adaylar yapabilir (Yener,2015:167-170).

İngiltere’de adli görevlerde görevli personel konusunda bir branşlaşmaya gidilmiştir. Genel polis içinden ayrılmış olan bu personel 3,5 aylık bir adli hizmet eğitimini diğer eğitimlerine ek olarak alır. Ayrıca hizmetiçi eğitimlerle (Refresher-tazeleme) mevzuat ve polis teknik ve taktikleri alanındaki yenilikler ve gelişmelerin personel tarafından öğrenilmesi maksadıyla tamamlama yapılmaktadır (Koç,2007:28-35).

Bu eğitim aşamalarının içeriği genel olarak şu konulardan oluşur (Yener,2015:167-170), (Akman, 1988:170):

- ✓ İlk aşamada, polis örgütü, ilk yardım, sağlık ve güvenlik, polis güvenliği, genel bilgisayar, ırklar ve farklılıklar, insan hakları ve toplum güvenliği stratejileri,
- ✓ İkinci aşamada önleyici kolluk hizmetleri, hukuksal yetki ve sınırlar ile toplumla ilişkiler konusu,
- ✓ Üçüncü aşamada, herhangi bir uygulama alanında, öğrendiklerini de uygulamayı içeren örnek olaylar üzerinden film ve simülasyon aracılığıyla eğitim,
- ✓ Dördüncü aşamada operasyonların nasıl yürütüldüğünü öğrenirler.

Bu eğitim konularının içeriklerinin belli bir kısmı yerel il emniyet müdürleri tarafından buldukları bölgenin gelenek ve özelliklerine göre düzenlenir.

2.1.2. Almanya’da Adli Kollukta Profesyonelleşme

Resmi isminden anlaşılacağı üzere Federal Almanya Cumhuriyeti yönetim tarzı olarak federal bir teşkilatlanmaya gitmiş ve yerel otoriteleri güçlendirmiştir. Yönetim sistemine paralel olarak kolluk yapılanması da yerel güçlerin etkisi altında ki polis kuvvetleri ile merkezi hükümete bağlı federal polisler şeklinde oluşmuştur. Almanya’da mevcut federal yasaların yanı sıra her eyalet kendi Polis Kanunu oluşturmuştur ve bu anayasal güvence altındadır. 16 eyalet bulunan Almanya’da profesyonelleşme açısından en dikkat çekici husus yerel polislerin sadece rütbeli personellerden oluşmasıdır. Polislik hizmetinin tamamen teknik bir meslek olduğu ve bu yüzden tamamen profesyoneller tarafından yerine getirilmesi gerektiği düşüncesi mevcuttur. Bu nedenle polislik hizmeti en az komiser ya da aynı seviyede eğitime sahip personel tarafından yürütülür. 80 milyonluk Almanya’ da yaklaşık olarak “284 kişiye bir polis” düşmektedir (Delice,2015:456). Jandarma birimlerini çok önceden kaldırmaya başlayan Almanya’da en son 1974 yılında bir eyalette mevcut olan sonuncusu da kaldırılmıştır (Nitas, 2003:671). Bu yönüyle Almanya kolluk hizmetlerinde tekli sistem uygulayan bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.

Almanya’da farklı eyaletlerin, ayrı kolluk birimleri arasında koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak amacıyla her yıl bir aylık “personel değişimi programı ve çalışma grupları” oluşturularak “ortak devriye ve karakol uygulamaları” yapılmaktadır (Koç,2007: 13-15). Genel olarak adli kolluk görevi olan Federal Polis Birimleri ve Kriminal Daire personelleri üniformasız görev yaparken, önleyici görevi ağırlıklı olan Eyalet Polisleri ve Sınır Polisleri üniformalı olarak görev yapar (Akar, Özer, vd., 2005:88).

Profesyonelleşme açısından Almanya’da polisler Türkiye’den farklı olarak sendikalara üye olabilmektedirler. Bu sendikalar idare üzerinde polisin “ücret, çalışma saatleri ve çalışma şartları” ile ilgili konularda oldukça etkilidir ve devamlı çalışmalar yapıp, polis haklarını takip eder. (Delice, 2015:456). Profesyonel mesleklerin en önemli özelliklerinden birinin meslek örgütleri olduğu ilk bölümde açıklanmıştı. Bu husus Türkiye’de eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Almanya’da adli kolluk savcı ilişkisine baktığımızda kolluğun ciddi nitelikte olmayan suçlarda savcıdan talimat almadan direkt soruşturma açmaya yetkisi olduğu görülür. Almanya’ da savcı kolluk ilişkisini düzenleyen kanunlarda kolluğun savcının idaresi altında olmadığı görülür (Polater,2015:316). Ayrıca acele hallerde polisin kendiliğinden suç araştırması yapması mecburidir. Bu doğrultuda polis savcı talimatı olmadan ifade alabilir, olay yeri incelemesi yapabilir, soruşturma yürütebilir ve hatta bazı temel kişi haklarını kısıtlayabilir. Ancak bu işlemlerin hepsi hukuki açıdan savcı denetimi altındadır (Yenisey,2007:6-8). Aşağıda Federal Almanya Cumhuriyeti polis otoritelerini inceleyerek profesyonelleşme açısından nasıl bir yapılanma ve personel temini yapıldığı anlaşılmaya çalışılacaktır.

2.1.2.1.“Federal Polis Birimleri”

Yaklaşık 28.300 mevcuda sahip olan Federal Polis Birimleri Amerika Birleşik Devletleri’ndeki FBI ve İngiltere’deki NCA gibi ulusal çapta federal ceza yasalarının kapsamına giren ciddi, organize ve birkaç eyaleti kapsayan suçlarda görev alır. İçişlerine bağlı çalışan bu birim adli kolluk görevinde branşlaşarak profesyonelleşmiştir (Koç,2007:14).

2.1.2.2.“Federal Kriminal Dairesi”

Kriminal Daire eyaletler dâhil tüm polis birimlerinin suçla alakalı tüm bilgilerin, verilerin ve arşivlerin toplandığı bir merkez olarak görev yapmaktadır. Bu daire organize, terör ve uyuşturucu gibi sınır aşan ve ciddi suçlarda polis birimlerine ihtiyaç duyacakları istihbari bilgileri tedarik ederek suçun aydınlatılmasına yardımcı olur (Delice, 2015:454). Bu yönüyle adli kolluk görevi bulunduğu değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra adli kolluk faaliyetleri ile ilgili bilimsel makale ve araştırma çalışmaları yayımlar. Ayrıca Berlin’de önemli bürokratların korunması görevlerini de yerine getirir. (Koç,2007:15).

2.1.2.3.“Federal Sınır Muhafaza”

Almanya sınır güvenliği ve bu bölgede işlenen suçlara müdahale konularına da profesyonel kolluk hizmeti olarak bakmaktadır. Bu doğrultuda “Federal Sınır Muhafaza” Birlikleri kendi konusunda uzman profesyonel bir birim olarak kurulmuştur. Bu birim denizlerde ve hava limanlarında da görevlidir (Üzel,2008:32).

2.1.2.4.Eyalet Polis Birimleri

Yaklaşık 255.000 mevcutlu eyalet polislerinin her eyalette farklı diyebileceğimiz kolluk yapılanması ve sorumluluğu mevcuttur. Eyaletlerin çoğunda “polisin en üst amiri olarak Eyalet İçişleri Bakanı/Senatörü” görevlidir. Bazı eyaletlerde ise “en üst amir inspektör denilen dışarıdan atanan politik makamdır.” Eyalet polislerinin yetkisi federal polis birimlerinden farklı olarak sadece eyalet sınırları içerisinde geçerlidir (Koç,2007:15).

Almanya’da eyaletlerde polisin branşlaşma ile üç ayrı profesyonel birim oluşturduğu görülmektedir. Bu birimler “Shupo, Kripo ve Stand-by Polis’dir.” Üniformalı olarak görev yapan Shupo; önleyici kolluk görevi olarak devriye hizmetlerini, vatandaşa yardım görevlerini, trafik ve yol kontrol görevleri ile koruma görevlerini yerine getirir. Üniformasız görev yapan Kripo polis ise; adli kolluk görevini yerine getirir. Bir kısım başarılı ve seçilmiş polis memurlarının “savcı için araştırma yapan kişi” statüsünde oluşturulan bir kadroya atanmaları ile bu birim

oluşturulmuştur. Acele hallerde işlenen bir suçun delillerini toplama, analiz yapma, arama, kan alma ve soruşturmayı direkt yürütme gibi diğer polis memurlarından ayrı olan yetkileri vardır (Yenisey,2007:6-8). Stand-by Polis ise toplumsal olaylara müdahale görevi yürütür. Türkiye’de Çevik Kuvvet benzeri görevi vardır. Stand-by polisinin hizmet binası yoktur. Tek katlı barakalarda meydana gelebilecek toplumsal olaylara müdahale etmek için hazır beklerler (Delice 2015:454-455).

2.1.2.5. Personel Temini Ve Eğitimi

Genel itibari ile Almanya’da kolluk personeli seçiminde adayların akademik seviyelerini tespit eden sınavların yerine fiziksel ve psikolojik olarak polislik hizmeti yapmaya yeterli kapasitelerinin olup olmadığı ölçülmeye çalışılır. Bu yüzden mülakat heyetlerinde psikolog gibi uzmanlar bulundurulur (Akar, Özer, vd., 2005:87-92).

Eyalet ve Federal Birimlerin polis temini ve eğitiminde kendi yerel hukuk ve sistemlerine göre farklı ve bağımsız yöntemler uyguladıkları görülmektedir. Polis personeli komiserlik ve hukuk eğitimi eyaletlerde kendi yerel eğitim merkezlerinde gerçekleşirken, merkezi hükümete bağlı federal tüm birimlerin eğitimi ise “Federal Kamu Yüksek Okulunda” tamamlanır (Meyzonier,2006:18).

Almanya’da genel olarak polis olmak isteyen adaylar sınav ve mülakatla seçilmeye müteakip, üç yıllık teorik ve uygulamalı polis hizmetleri eğitimden geçerler. Eğitimi başarıyla tamamlayanlar iki-üç yıllık sokak polisliği denilen Shupo birimlerinin yanında önleyici kolluk hizmeti yaparlar. Burada başarılı olan gönüllü personel arasından da adli kolluk görevi yapan Kripo birimlerine ve orta dereceli rütbe diyebileceğimiz bir rütbeye terfi ettirilirlir (Fairchild, Dammer, 2001:65-98). Polis teşkilatının %1,8’lik kısmını oluşturan üst derece polis yöneticiliğine ise ayrı bir sınav ve eleme ile terfi edilir. Bu yöneticiler iki yıllık ekstra bir eğitimle göreve başlar. Eğitimleri genellikle eyaletlerin kendi hukuk ve ceza sistemlerini öğrenmeye yöneliktir. Eyaletlerin bazılarında “ikinci sınıf Emniyet müdürü rütbesine gelen personel büyük holding ve kuruluşların bir aylık yönetim ve toplam kalite eğitimlerini içeren tecrübe programlarına katılmaktadırlar”. Federal Polis Birimlerinin yöneticileri ise merkezde “Federal Polis Yönetim Akademisi Yönetici Kolejinde” eğitim alırlar (Koç,2007:17).

Almanya’da kolluk personelinin hizmet içi eğitimlere katılımları oldukça önemlidir. Her yıl tüm personelin %75’inin güncel polisiye olaylar ve konularla ilgili seminer ve eğitimler alması sağlanmaktadır (Çalı, Zengin, 2012:92-93). Ayrıca daha etkili bir kolluk hizmeti sunulabilmesi için ihtiyaç duyulan teçhizatların teknolojik gelişimi ve “bilimsel araştırma-geliştirme” seminerleri icra edilmektedir (Koç,2007:16-18). Almanya’da polisin halkla ilişkiler konusu üzerinde de önemle durulmaktadır. Kolluk personeli tüm çalışma hayatı boyunca hizmet içi eğitim olarak vatandaşa hizmet esnasında dikkat edilmesi gereken insan hakları konularında eğitime tabi tutulup sıklıkla denetlenmektedir (Delice,2015:456).

2.2.ÇOKLU SİSTEM UYGULAYAN ÜLKELER

2.2.1. Fransa’da Adli Kollukta Profesyonelleşme

AB ülkelerinden en merkeziyetçi yönetim anlayışına sahip olan Fransa mülki teşkilatlanmasının etkilerinin kolluk sistemine de yansıdığı görülmektedir. Türkiye kolluk sistemi büyük oranda Fransa’dan etkilendiği, benzerlik gösteren birçok husustan anlaşılmaktadır (Yılmaz,2004:61). Kolluk hizmetlerini genel olarak Polis ve Jandarma Teşkilatı ile yürüten Fransa çoklu kolluk sistemi uygulamakta ve bu birimler direkt merkeze bağlı olarak faaliyetlerini icra etmektedirler. Hükümet ve devlet temsilcisi olarak vali ve kaymakamlar görevli oldukları bölgelerde kolluk birimlerinden de sorumludurlar. Jandarma olarak Türkiye’ye nazaran oldukça sivilleşmiş oldukları kabul edilmelidir (Akyüz,2015:78). Diğer AB ülkeleriyle kıyaslanınca Fransa’da iç güvenlik teşkilatlarına bakış açısı, görev ve sorumlulukların daha geniş ve fazla bir alanı kapsamıyla farklıdır. Bu kolluk birimlerinin yetki ve sorumluluklarına da yansımıştır (Nitas,2003:635).

Fransız polisi genel kolluk birimleri içinde adli kolluk yapılanmasına gitmiştir. 15.000 memurun görev yaptığı adli polis bazen sivil olarak görev yapar ve yerel adli makamlarla hizmet ilişkisi içerisindedir (Akman,1988:175). 5 yıl sonra branşlara ayrılan astsubaylar adli görevler almaya yetkili olmak için Adalet bakanlığınca yapılan adli bilgilerin ölçüldüğü sınavı geçmek zorundadırlar (Loger, 2006:158-159). Fransa’da adli olaylara müdahalede sorumluluk sahasına bakılmadan

suçu ilk öğrenen polis ya da jandarma birimi gerekli tahkikata başlar (Heintz, 2006:154). Türkiye’de ise bu uygulama Fransa’dan farklı olarak kırsal kesimlerde Jandarma, il ve ilçe belediye sınırları içerisinde Polis sorumluluk sahası olarak ayrılmıştır. Adli Kolluk görevinde Fransa’nın uyguladığı Polis ve Jandarma sorumluluk sahası ayrımı yapılmaması profesyonel bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Çünkü kırsalda işlenen bir suçun devamı şehir merkezinde devam edebilir. Kırsalda aranan suçlu şehir merkezine kaçabilir ve suçun bağlantıları farklı yerleşim yerlerinde olan organize bir hal almış olabilir. Bu nedenle suçun aydınlatılmasında oluşabilecek yetki karmaşası ortadan kalkar. Adli kolluk personeli üzerine aldığı göreve uzmanlaşarak daha hızlı çözüme ulaşır.

Fransa’da kolluk kuvvetleri ile alakalı etik kuralların belirtildiği ‘Ulusal Polis Ahlakı Kanunu’ vardır. Paris’te bu kanununa riayet edilip edilmediğini denetleyen bir birim mevcuttur ve yaptırımları oldukça fazladır (Delice, 2015:451). Fransa’da kolluk hizmeti sunan otoriteleri incelemek profesyonelleşme sistemlerini anlamamıza yardımcı olur.

2.2.1.1. ‘Milli Polis Genel Müdürlüğü’

Ulusal çapta kolluk hizmeti veren Milli Polis Teşkilatı Fransa’nın personel, teçhizat, malzeme görev ve sorumluluk bakımından en güçlendirilmiş ve önem verilen birimdir. Bu teşkilatın personel sayısı yaklaşık 140.000 kadardır. İçişleri bakanlığına direkt bağlı olan genel polis tek bir merkezden yönetilmektedir. “Uyuşturucuya karşı mücadele, güvenlik servisi, terörle mücadele ve koordinasyon birimi, araştırma, yardım, müdahale ve önleme” birimlerinden oluşur. Türkiye’de emniyet genel müdürlüğü ile karşılaştırılabilir. Türkiye’den farklı olarak Fransa’da illerde alt birimlerin müdürlerinin (asayiş şube müdürlükleri, terörle mücadele müdürlükleri, kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele müdürlükleri, vb.) bağlı olduğu il emniyet müdürü bulunmaz. İllerde ki belirli birimlerden sorumlu müdürler merkezde ki daire başkanı diyebileceğimiz müdürlere bağlıdır (Delice,2015:449). Bunun sebebinin aşırı merkeziyetçi anlayış olduğu varsayılabilir ancak profesyonelleşme açısından her birimin kendi konusunda uzman amirlere bağlı olması ve sorumluluğu paylaşması olumlu bir durumdur. Yani dikey değil, görevsel örgütlenme vardır.

Fransa’da adli polislikle görevli yaklaşık 15 bin personel varken, önleyici kolluk görevi yapan polislerin sayısı yaklaşık olarak ülkedeki tüm görevli polis memurların yarısı kadardır (Delice,2015:450). Buradan anlaşılan profesyonelleşmiş bir adli kolluğun mevcut olduğu ve bu personel miktarının işini bilen profesyonelleşmiş memurlar olmasından ötürü hizmet yürütmede ve adliye ile ilişkilerde yeterli olduğu değerlendirilebilir. Türkiye’de bu tarz karşılaştırma ayrı bir adli kolluk yapılanması olmadığı için yapılamamaktadır.

2.2.1.2. Yerel Polis

Belediye polisi de diyebileceğimiz yerel polis, ulusal alanda görevli milli polis ve jandarma teşkilatlarını tamamlayıcı ve genel kolluk birimlerine yardımcı olması maksadıyla nüfusu 10.000’e kadar olan yerlerde kurulmuştur. Genellikle zor kullanma gerektiren olaylara değil basit asayiş olaylarına müdahale etmektedir. Türkiye’de belediye zabıtaları ile kıyaslanabilir (Akman,1988:176). Mevcut olarak 10 bin’i aşmış durumdadır. Adli kolluk hizmeti dışında kamu düzenini koruma, suçla müdahale etme ve önleme ile gözaltına alma yetkilerini kullanabilirler (Delice, 2015:450). Bu birimleri Türkiye’de ki belediye zabıtaları ile kıyaslayabiliriz. Fakat bunlar yetki olarak Fransa’da daha güçlüdür.

2.2.1.3. ‘Jandarma (Gendearmerie)’

Tarihi geçmiş 1373 yılına dayandırılan Fransız Jandarması çok eski bir kurum olarak hem devlet yapılanmasında hem de halk arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Fransa’da halk Türkiye’dekinin aksine Jandarma’yı askeri bir kurum olarak değil, polis gibi bir kolluk birimi olarak görmektedir. Zaten 1935 yılından itibaren askeri bağlılığı tamamen kaldırılan Fransız Jandarması teşkilat ve personel yönünden Savunma Bakanlığına, kamu düzeni ile ilgili konularda İçişleri Bakanlığına, adli kolluk hizmetleri bakımından adalet bakanlığına bağlıdır. Sivilleşmiş yapısı Jandarma Genel Müdürlüğü’nün başına Cumhurbaşkanı tarafından hukukçu kimliği ile dikkat çeken hâkim sınıftan sivil bir yöneticinin atanması ile korunmuştur. Bu sivil idareciye bağlı genel müdür yardımcısı olarak jandarma korgenerali görevlendirilmiştir (Akman,1988:189). Savaş ve seferberlik halinde orduyu tamamlayıcı rolü bulunduğu için Jandarma’nın savunma bakanlığı

bünyesinde konuşlandırıldığı ve kısmi bir askeri yön bulundurduğu değerlendirilebilir.

Fransa’da Jandarma, illerin nüfusu 10.000 ve altında olan kırsal kesimlerde ve Fransa’nın uluslararası sömürgelerinde görev yapar (Karaman,2006:14). Fransız Jandarması ‘Taşra (yerleşik) Jandarması ve Seyyar (mobil) Jandarma’ olmak üzere iki ana bölümden oluşur. Köylerde görev yapan taşra jandarması ile toplumsal olaylarda görevli olan tüm ülke çapında görevli seyyar jandarma birlikleri yaklaşık 90.000 mevcut ile görev yapmaktadır (Kandemir,2000:236). Fransa Jandarmasına yer yer ‘silahların kontrolü ve meteorolojik bilgi toplama’ gibi görevlerde verilmektedir (Yılmaz, 2004:12).

2.2.1.4. Özel Polis Birimi

Fransa’da asayiş ortamını sağlamak, toplumsal olaylarda görevlendirmek, doğal afet ve kurtarma hizmetlerinde kullanmak üzere milli polise bağlı ‘Cumhuriyetçi Güvenlik Şirketleri’ denilen özel birimler kullanılmasına da yer verilir. Zorunlu askerlik vazifesini bu görevde yapmak isteyenlerden bu birlikler kurulur (Delice, 2015:150). Bu uygulamanın pratik olduğu değerlendirilebilir, ancak profesyonellik şartlarını taşıdıklarını değerlendirmek zordur.

2.2.1.5. Diğer Polis Birimleri

Fransa’nın ayrıcalıklı şehri Paris’in kolluk hizmetleri incelendiğinde kendisine özgü bir yapılanması olduğu görülür. Başkentte Paris Vali’sinden ayrı olarak direkt İçişleri Bakanlığı’na bağlı Polis Valiliği kurulmuştur (Delice,2015:451). Paris Polisi bu özel bağlılığı ile diğer kolluk güçlerine göre daha özerk ve profesyonel gözükmektedir. Türkiye’de suçun yüksek olduğu kalabalık nüfusa sahip İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya gibi büyük şehirlerde benzer bir uygulamaya gitmek profesyonelleşme açısından olumlu olacaktır. Bu özerk yapı kolluk personelinin görev yaptığı bölgede uzmanlaşmasını sağlayarak, suçun aydınlatılmasında daha hızlı başarı sağlanmasına etki edecektir. Ayrıca yerel baskıdan uzak kalacak olan kolluk daha profesyonel görev yapacaktır.

Fransa'da sınırlarda görevli ayrı bir profesyonel birim vardır. Kaçakçılık ve göç olayları ile görevli olan (Delice, 2015:450) Hudut Polisini Türkiye'deki gümrük memurları ile kıyaslayabiliriz.

2.2.1.6.Eğitim ve Personel Temini

Personel temini ve eğitimi Fransa'da Polis ve Jandarma tarafından ayrı ayrı yapılmaktadır. Jandarma'nın eğitim sisteminde kısmi olarak askeri bir yön ve disiplin vardır (Delice, 2015:450). Bunun sebebinin seferberlik halinde Jandarma'nın ihtiyaç duyulacak askeri görevleri nedeniyle olduğu değerlendirilebilir.

Fransa'da mevcut dokuz polis okulunda sekiz ay süre ile yazılı sınavı geçen ve fiziki olarak polis olmaya yeterli görülenler adaylar eğitim alırlar. Staj döneminde dört ay geçirdikten sonra başarılı görülenler atandıkları birimlerde hizmet içi eğitimler ile profesyonellik seviyesini artırırlar. Yönetici ve üst kadro rütbelere ise % 70 civarında dışarıdan üniversite bitirmiş adaylar ile % 30 kadarı teşkilatta görevli başarılı personel arasından sınavla seçilir. Bu adaylar Polis Meslek Yüksek Okulunda iki yıllık bir eğitim görürler. Üst düzey yönetici olmak için güvenlik konularında yüksek lisans yapılması şartı vardır (Delice,2015:451).

Fransa'da jandarmanın yönetici kadrosu olan subayların %80'i diyebileceğimiz büyük çoğunluğu başarılı astsubaylardan sınavla, geriye kalanları harp okullarından ve üniversite mezunu yedek subaylardan başarılı görülüp seçilenlerden temin edilir. Subaylığa kabul edilen astsubay personel bir yıllık staj, bir yıllık geliştirme ve bir yıl süre ile yüksek seviyeli subay kursuna müteakip göreve başlarlar. Harp okulu ve üniversite mezunu adaylar ise sadece bir yıllık yüksek seviyeli subay kursuna müteakip göreve atanırlar (Akman,1988:210-211).

Astsubaylar ise askerliğini tamamlamış olan adaylardan giriş sınavını başaranlar seçilir. 6 aylık kursa müteakip tüm astsubaylar ilk olarak mobil jandarma birliklerinde (toplumsal olay, doğal afet kurtarma ve koruma görevleri yapan birlikler) görevlendirilirler. Sabit taşra jandarma birliklerinde (adli ve önleyici görevi olan birlikler) görev yapmak isteyenler sınavdan geçirilir ve başaranlar taşra jandarmanında görev alırlar (Akman,1988:212-214). Fransa'da bu grubun eğitiminin

daha çok usta çırak ilişkisi benzeri atandıkları yerde hizmet içi eğitimle tamamlandığı ve profesyonelleştirildiği görülebilir.

2.2.2. İspanya’da Adli Kollukta Profesyonelleşme

İspanya kolluk hizmetlerinde polis teşkilatının yanında jandarma benzeri birlikleri de kullanan, güvenlik hizmetlerinde çoklu sistem uygulayan bir ülkedir. Mevcut farklı kolluk birimleri arasında bir bağın olmadığı ve diğer ülkelere nazaran kolluk birimleri arasında en zayıf koordinasyona sahip sistem (Delice,2015:458) olarak ülkemizdeki kolluk uygulamaları ile karşılaştırma yapmak için incelemeye değerdir.

Ülkelerin kolluk kuvvetlerinin genellikle mülki teşkilatlanmaya uyum sağlayacak şekilde yapılandırıldığı görülmektedir. Bu bakımdan mevcut demokratik, hukuk devleti yapısına oldukça geç ulaşan İspanya’da kolluk teşkilatlarının yapısı da oldukça merkezîyetçi olarak görülmektedir. 1936 yılında başlayan iç savaşların “General Franko” tarafından bastırılması ile 1975 yılına kadar süren tek adam yönetimi 1978 anayasası ile son bulmuş, “merkezi yönetim zayıflatılmış, ülke 17 özerk bölgeye ve iki özerk şehre” ayrılmıştır. Merkezi yönetim kolluk ve güvenlik hizmetlerini tekelinde bulundurmaya devam etmiş, diğer birçok hizmet yerel yönetimlere devredilmiştir. Yani kolluk hizmetleri bakımından üniterliğini koruyan ülke diğer hizmetler açısından federatiftir (İnankul,2015:123).

Franko dönemi dâhil olmak üzere tüm kolluk birimleri askeri yapısını korumuştur. 1986 yılı itibari ile polis hizmetlerinin sivilleştirilmesi çalışmaları başlatılmış ve çıkarılan kanunla tüm kolluk birimleri İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Ayrıca adli kolluk branşı oluşturulmuş (Kıvrak,2008:111) ve güvenlik hizmetlerinde çalışacak tüm görevlilerin “Yüksek Polis Okulunda” eğitim almaları sağlanmıştır (Delice,2015:459).

Yaklaşık 200 kişiye bir kolluk görevlisinin düştüğü İspanya’da 250.000 civarında polis memuru görev yapmaktadır (Delice,2015:459). Bu oran Türkiye’de 400 kişiye bir polis şeklindedir (http://www.kom.pol.tr/Sayfalar/Baskanlik_Misyon_

Vizyon.aspx, Erişim, 20.05. 2017).Türkiye'ye oranla oldukça yüksek mevcutla polislik hizmeti yürüten İspanya'da profesyonelleşme açısından sistemsal sorunların bulunduğu görölmektedir. İspanya'da, adli kolluk görevlileri net bir şekilde belli olmadığı için adli konularda olumsuzluklar yaşanmaktadır. Ayrıca suçun aydınlatılmasında farklı kolluk teşkilatları arasında koordinasyonsuzluk, yetki alanları ve sorumlulukların belirlenmesinde yetersizlikler mevcuttur (Delice,2015:460). Ülkedeki kolluk hizmeti yürüten birimler özerk bölgeler hariç (Bask, Katalonya, Navaro) üç tanedir (Kıvrak,2008:112). Bunları Türkiye ile kıyaslama yapmak için incelemekte fayda vardır.

2.2.2.1. “Ulusal Polis Gücü”

Ulusal Polis İspanya'da Franko döneminden sonraki demokratik hukuk devleti ilkelerini benimseyen, sivilleşmiş ilk kolluk kuvveti olması bakımından çağdaş polisliği temsil etmektedir. Nüfusu 20 binden fazla olan merkezlerde görev yapan Ulusal Polis, adli ve önleyici görevlerinin yanında pasaport ve kimlik verme işlemlerini yapması ile dikkat çekmektedir (Delice, 2015: 459). Tüm polis teşkilatının bağlı bulunduğu Emniyet Genel Müdürlüğü operasyonel birimler olarak dört ayrı komiserliğe ayrılması ile profesyonelleşme açısından dikkat çekmektedir (Meyzonier,2006:129):

- ✓ “Adli Polis Genel Komiserliği”, suç meydana geldikten sonra soruşturma yürütmekle görevli adli polislerden sorumludur. Özellikle organize suçlara karşı profesyonelliğini artırmış olan adli polis ayrı bir kurum değil Ulusal Polis Gücü'nde ayrı bir branştır. İspanya'da adli kolluk savcıya bildirmeden direkt soruşturmaya başlayabilir. Gözaltına alma kararında verebilen adli kolluk soruşturmayı tamamlamaya müteakip adli makamları bilgilendirmektedir. Soruşturma esnasında ihtiyaç duyulan telefon dinleme, evde arama yapma gibi durumlarda savcılıktan karar talep edilir.
- ✓ “Kamu Güvenliği Genel Komiserliği”, önleyici kolluk hizmeti veren birimlerin koordinasyonundan sorumlu olan bu komiserlik

teşkilatın%60'nı oluşturmaktadır. Devriye, çevik kuvvet gibi hizmetlerle asayiş sağlar.

- ✓ “Belgeleme Genel Komiserliği”, pasaport işlemleri, vatandaşın kimlik işlemleri, kamuya ait parkları kontrol etme, ülkede ki yabancılar ve bunların işlemleri ile yasadışı göçle mücadele gibi görevleri vardır.
- ✓ “Bilgi Komiserliği”, istihbarat işleri ve ülkedeki silah ve patlayıcıların kayıt, kontrol ve denetlenmesi ile görevlidir.

2.2.2.2.“Sivil Muhafız Birliği”

Askeri yönü nedeniyle jandarma benzeri bir kuvvettir. Kırsal alanda nüfusun 20 binden az olduğu yerlerde kolluk hizmeti yapar. İspanya'nın demokratik ilkelerle yönetilmediği zamanlardan beri adli ve önleyici görevleri yapan “Sivil Muhafız Birliği” ülkedeki en eski kolluk teşkilatıdır (Metin,2006:122). Ülkede mevcut olan Bask ve Katalan ayrılıkçı düşünceleri nedeniyle askeri yönü oldukça etkili ve söz sahibi olan bu teşkilat Savunma Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Otobanlarda, kıyılarda, limanlarda ve havaalanlarında görevi vardır. Bunun yanında patlayıcı maddelerin sevk ve nakil işlemlerinin kontrolünü ve denetlemesini de yapar (Delice,2015:459).

2.2.2.3.“Yerel Polis”

Yerel Polislerin adli görevleri yoktur. Bu birimler 100'ün üzerinde kişinin yaşadığı mahallelerde oluşturulabilir. Silahsız devriye görevi yapan bu birimler “trafik düzenlemesi, çevre temizliği, destek ve yardım hizmetleri, rehberlik etmek, kamuya açık alanlarda düzeni sağlama” görevlerini belediyelerin ihtiyacına göre yerine getiriler (Delice,2015:459). Türkiye'de belediye zabıtaları ile benzerlik gösterdikleri anlaşılmaktadır.

2.2.2.4. Eğitim Ve Personel Temini

Yönetici kadrolarındaki polis amiri temini 2/3 oranında görevdeki liyakatli polislerden ve 1/3'i dört yıllık lisans mezunlarından yapılan sınav ve mülakatta başarılı olanlar arasından karşılanır. Seçilen adaylar “Yüksek Polis Okulunda” iki yıl eğitim aldıktan sonra dokuz aylık stajyerlik dönemini başarı ile tamamlayanlar yönetici kadrolarında görev alır. Üst düzey yönetici personel ise yönetici kadrolarındaki personelden sınavla seçilir ve iki yıllık ekstra bir eğitimden sonra başarılı olanlar bu kadrolara atanır (Delice,2015:460). Yönetici kadrolarındaki personelin bir üst makama terfi aşaması ciddi eğitim testlerinden başarıyı gerektirmektedir. Liyakatli adaylar buldukları yerde görev icra etmeye devam ederken internet üzerinden her rütbe için değişik olan uzaktan eğitime tabi tutulurlar (Kıvrak,2008:123-125). Bu eğitimin sonunda yapılan sınavda başarılı olan adaylar bir psikologunda bulunduğu mülakat heyetinden de geçerse bir üst rütbeye terfi edebilme sırasına girer (İnankul,2015:123).

Rütbesiz polis memurları ise polis akademisinde verilen 10 aylık eğitime müteakip, bir yıllık stajyerlik dönemini başarıyla bitirenler arasından atanır (Delice,2015:460). Adaylar stajyerlik döneminin belirli bir zamanını silahsız ve sadece gözlemci olarak geçirirler (Kıvrak,2008:122).

Polis Akademisi sivil bir üniversite olan Salamanca Üniversitesi ile arasında bulunan işbirliği protokolüne istinaden eğitimlerin bilimsel esaslara dayanması ve eğitimci yardımı almaktadır. Bu durum yönetici kadrosundan mezun olan personelin diplomasını hukuk ve siyasal bilgiler diplomasına denk tutmaktadır ve İspanya’da böyle kabul edilir (Kıvrak,2008:121-122). Bu durum profesyonelleşme açısından olumlu karşılanabilir. Olaylara sadece polis gözünden değil sivil gözle bakabilecek eğitimciler müfredatın çağdaş ve profesyonelce güncellenmesine katkı sağlayacaktır.

2.2.2.5.“Polis Teftiş Kurulu”

İspanya kolluk denetim sisteminde bağımsız bir yapılanma görülmemektedir. Güçlü bir iç denetime sahip olan İspanya polisinin uygulamalarını Emniyet Genel Müdürlüğü’ne bağlı “Polis Teftiş Kurulu” inceler ve soruşturma başlatır. Kurulun

raporu neticesinde bir polis görevlisi teşkilattan ihraç edilebilir (Kıvrak,2008:132-133).

Bu kurulun dışında İspanya polisini savcılıklarda adli işlemlerinden dolayı denetleyebilir. Ayrıca “polis yetkililerinden ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinden oluşan Polis Şikâyetler Kurulu” da polis ile ilgili şikâyetleri inceler. Şikâyetçi olan vatandaşın inceleme sonucundan bilgilendirir (Kıvrak,2008:134).

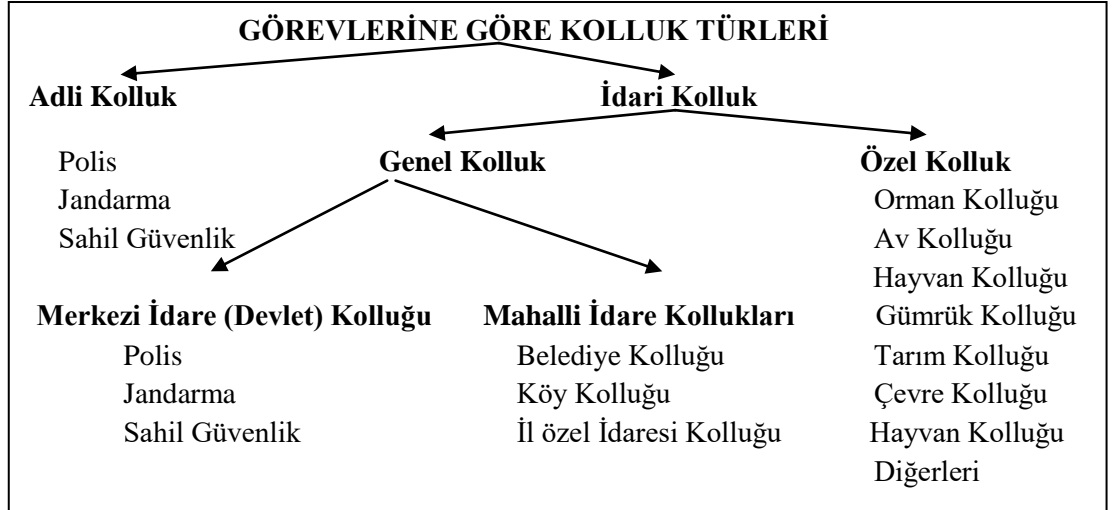

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ADLİ KOLLUK UYGULAMASI

Kolluğun tanımını yaparken mevcut görevlerinden bahsetmek anlamayı kolaylaştırır. Kolluk, emniyet ve asayiş ile kamu düzenini koruyan ve toplumsal düzeni sağlayan, bozulması durumunda yeniden tesis eden, suç işlenmesine engel olan, kanunların ve nizamların verdiği vazifeleri yapan, suç islendikten sonra failleri yakalama vazife ve yetkisine sahip görevliler olarak açıklanabilir (Gündoğan, Koç ve Özbudak, 2007: 445- 447). Bu tanımdan kolluğun iki önemli görevi; suç oluşmadan önceki düzeni sağlamada önleyici (mülki) ve suç meydana geldikten sonraki adli görevi görülmektedir. Ancak jandarmanın bu görevlerine ek olarak askeri ve diğer görevleri şeklinde tanımlanan sorumlulukları da vardır.

Adli Kolluğun tanımlamasında belirtilmesi gereken önemli bir husus Türkiye’de adli kolluk personeli ile idari kolluk personeli ya da adli kolluk teşkilatı ile idari kolluk teşkilatı ayrımı yoktur (Gözler, 2003:423). Aşağıdaki şema incelendiğinde (Gözler, 2003:446):

Şekil 2: Görevlerine Göre Kolluk Çeşitleri (Gözler,2003:446).

Bu ayırım sadece görev yönünden yapılmıştır. Yani bu birbirinden çok farklı görevleri genel olarak aynı teşkilatlar ve aynı personel yapmaktadır. Özellikle genel kolluk kuvvetleri jandarma ve polis tüm özel ve mahalli idare kolluklarının

görevlerinden de sorumludur. Genel kolluk kuvvetlerinin dışındaki tüm kolluk görevlileri genel kolluğa yardımcı niteliktedir.

Kolluk (zabıta) devlet namına kamunun düzenini sağlayan ve zor kullanmaya yetkisi bulunan bir kuruluştur. İcra ettiği işe ise kolluk faaliyeti adı verilmektedir. Bu nedenle kolluk, devletin yani idarenin kişi hürriyetlerine kısıtlama getiren maddi gücünü meydana getirir (Özbudun, 1993:7). Devletin, kamu düzenini sağlamak ve toplum huzurunu tesis için aldığı hukuka uygun önlemlerin tümüne emniyet, bu tedbirlerin sonucu toplumda dirlik ve düzenin varlığı konusunda oluşan yaygın inanca ise asayiş denir (2803 Sayılı Kanun ve Yönetmelik, 1984: 21). Görüldüğü gibi sadece emniyetin muhafazası değil, bu konuda toplumda bir inancın oluşması da önemlidir. Bu hususların hepsi toplumsal bir kaygı ve ihtiyaçtır. Bu nedenle güvenlik kuvvetleri devlet sistemi içinde bir gerekliliktir ve güvenliği sağlayan birimler genel olarak kolluk olarak nitelendirilir (Alpar, 2014: 31). Kolluk bu asayışı sağlama eylemlerini kanunla kendilerine tevcih edilen önleyici ve adli görevleri ile yapar.

Türkiye’de adli kolluğu daha iyi kavrayabilmek için kolluğun önleyici ve adli görevinin nereden başladığına bakmak gerekir. Önleyici kolluk, kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan fiillerin işlenmesinden önce kanun hükümleri çerçevesinde engel olmakla görevlidir. Polis, asayiş, kamu, birey, tasarruf güvenliğini ve konut dokunulmazlığını korur [2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK) md.1]. Adli kolluğun görevleri ise, suç işlendiğinin öğrenilmesi ile başlar (Yenisey, 1996:39). Suçun işlenmesiyle re’sen (kendiliğinden) veya adli makamların talimatı ile olaya el koyarak şüpheli veya sanığın yakalanması, suç ile alakalı delillerin toplanması ve sanığın suçu ile ilgili tanzim edilen evraklarla beraber Cumhuriyet Savcılığına teslim edilmesiyle son bulur. Adli Kolluk, tüm bu faaliyetlerinin suç ile alakalı olması nedeniyle suç kolluğu olarak da adlandırılmaktadır (Özay, 1996:478). Cumhuriyet Savcısı şüphelinin veya sanığın tutuklanmasını talep etmesi neticesinde ilgili mahkeme tarafınca şüpheli tutuklanırsa, sanığın ceza infaz kurumu veya tutukevine teslim edilmesi görevi de adli görev olarak değerlendirilir (Yenisey, 2009: 8).

Adli kolluk olgusu, Türkiye hukuk sistemine 2005 yılından sonra girmiş bir kavramdır. 2005 yılından itibaren adli kolluk, icra ettiği faaliyetlerle gerek

cumhuriyet savcılarının ve gerekse de mahkemelerin adli olayların çözümünde yardım aldıkları çok önemli bir unsur haline gelmiştir. Ancak kuruluşundan bu yana adli kolluk personelleri gerek mevzuatlardan gerekse uygulamalardan kaynaklanan sorunlar ile kendi üstleri ve Cumhuriyet Savcılıkları ile olan ilişkilerinden kaynaklanan sorunlarla karşılaşabilmektedir ve buda görevin ifasında zorluklara sebep olmaktadır. (Aydınlioğlu, 2013:2). Adli kolluk teşkilinin asli görevi; suçu, suçun delillerini ve suçu işleyeni tespit etmek suretiyle adli mercilerin ceza fonksiyonlarına yardım etmektir. Bu doğrultuda adli kolluk faaliyetinin gayesi, idari olmaktan ziyade adlidir. Bu faaliyetleri sırasında adli makamların, adli otoritelerin emri altında çalışır (Duran, 1982:251). Duran burada adli, mülki ve askeri görevleri nedeniyle sorumlu oldukları makam konusunda karışıklık yaşayan kolluk kuvvetlerinin, adli bir olay vuku bulduğunda önceliğini bu görevin aldığını vurgulamıştır.

Kolluğun idari nitelikteki önleme görevi ile adli nitelikteki görevinin birbirinden ayrılması gerekir. Çünkü kolluğun, idari görevi esnasında bağlı olacağı amirle, adli görevi esnasında bağlı olacağı amir birbirinden farklıdır. Bu nedenle, somut olayda, kimin emir vermeye yetkili olduğunu tespit etmek açısından, idari görevle adli görevin birbirinden ayrılması önem taşımaktadır. Ayrıca, kolluk hakkında, adli görevi esnasında işlediği suçlardan dolayı, Cumhuriyet Savcısı tarafından, genel muhakeme usulüne göre re'sen soruşturma yapılır [5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) md.161/5; PVSK ek md.9/B). Buna karşılık, idari görevi esnasında suç işleyen kolluk hakkında, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Yasa hükümlerine göre soruşturma yapılır. Kolluk hakkında önleme görevi esnasında işlediği iddia edilen suçlardan dolayı, idari amir izin vermedikçe, ceza soruşturmasına başlanamaz (PVSK ek md.9/A). Ancak, görevleri ve amaçları yönünden birbirlerinden farklı olan idari (önleyici) kolluk ve adli kolluk, teşkilat yapısı ve görevleri yönünden ülkemizde birbirine karışmış durumdadır (Günday, 1996:262). Teorik olarak adli ve idari kolluk görevlerini ayırmak mümkün olmakla birlikte, tatbikatta bunların görevlerinin sınırlarını ayırmak mümkün değildir (<http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/AdliGorevler.aspx>, Erişim, 12.05.2014).

Kolluk faaliyetinde suç araştırma ve soruşturma işlemlerinde en önemli hususlardan birisi de, delil toplama ve bunları mahkemeye sunma aşamalarında tam bir uzmanlık anlayışı ile çalışma mecburiyetinde olunmasıdır. Soruşturma yapan adli kolluk görevlileri çalışmış oldukları alanla ilgili her türlü kanun, tüzük, yönetmelik, Yargıtay ve diğer mahkeme kararlarıyla, savcıların bu yöndeki tutum ve isteklerini, ağırlık verdikleri hususları çok iyi bilmelidir. Yapılan pratik soruşturmalar ile bunların yasal prosedürlere uygun olacak şekilde kâğıda aktarılması adli kolluk personeli için oldukça zaman alıcıdır (Geleri, 2013: 45). Ayrıca ceza yargılamalarının en önemli aşaması soruşturma evresidir. Bunun nedeni başarılı bir soruşturma evresi ile delillerin eksiksiz toplanması neticesinde mahkeme sürecinde dava sürelerinin kısalarak yargılama sürelerinin daha hızlı ve verimli olması sağlanmış olur. Bu da daha mahkeme dosyalarının birikmemesini ve vatandaşın hak ve hukukuna daha kısa, daha adil olarak erişmesini sağlayacaktır (Donay, 2013:154). Yani Adli kolluk görevlileri, yürüttükleri soruşturma ile ilgili olarak yaptıkları tüm araştırma, delil bulma, ifade alma gibi görevlerinin yanı sıra bu işlemleri kayıt altına almak için zamanlarının önemli bir kısmını da evrak işlerine harcamaktadırlar. Bu nedenle, polis adli soruşturma ve yazışmalarda tam profesyonel olmalıdır.

Meydana gelen bir suç ile alakalı soruşturmayı Cumhuriyet Savcısı adına jandarma ve polis teşkilatında görevli bulunan konusunda özel eğitim görmüş adli kolluk personeli yapar. Küçük iller ile ilçelerde görev yapan bu personel, genelde farklı birçok suçu araştırırken, tam teşekküllü emniyet müdürlüklerinde her suç tipi için ayrı uzman emniyet personeli görev yapmaktadır (cinayet, gasp, hırsızlık, narkotik ve kaçakçılık gibi). Suçun aydınlatılmasında soruşturma üzerinde yoğunlaşan ilgi ve dikkatin derecesinin, kolluk birimlerinin suçları soruşturmak için yapmış olduğu düzenlemelerin şekil ve esaslarının suçun aydınlatılması üzerinde bir etkisi vardır (Geleri, 2013: 46). Yani emniyet kuvvetlerinin branşlaşma ve teşkilat yapısının adli kolluğun görevinin icrasında ve başarısında önemli bir yeri vardır.

Adli soruşturma hizmetleri polis faaliyetlerinde çok sayıda personele ihtiyaç duyulan bir alandır. Toplam polis sayısının Kanada'da yaklaşık olarak %14'ü, İngiltere ve Amerika'da %15'i, Avustralya'da %16'sı ve Japonya'da %20'si (Bayley, 1994: 25'den aktaran Geleri, 2013: 45) suç soruşturmasıyla ilgili birimlerde

görev yapmaktadır. Ülkemizde ise bu oran yaklaşık olarak %12'dir (Geleri, 2013:187).

Sonuç olarak, kanuna göre; adli kolluk suç işlenmesiyle kamu düzeni bozulduğunda faaliyete geçerek, suç delillerini toplayan, suç faillerini tespit ederek yakalayan, Cumhuriyet Savcıları yerine ve malumatları altında gereken soruşturmayı yaparak sanık ve suç delillerini yargı mercilerine teslim eden kuruluştur. Bütün adli görevleri özetleyecek olursak; “soruşturma ile ilgili görevleri”, “mahkûm olanlar ile ilgili görevleri” ve “yasaların öngördüğü hallerde yargı organlarına yardım görevleri” bulunmaktadır.

3.1. TÜRKİYE’DE KOLLUK UYGULAMALARI GELİŞİM SÜRECİ

Tüm yaşam boyunca insanlık; düzen, adalet ve huzur için kurallar koymuş ve bu kurallara uyulmaması durumunda ceza sistemi ve bu kuralların takipçisi olacak kolluk sistemi diyebileceğimiz asayişten sorumlu birimler oluşturmuştur. Türkiye’de iç güvenlik uygulamalarının tarihsel gelişim süreci incelendiğinde, en temel, genel kolluk birimleri olan polis ve jandarma teşkilatlarının 1845 yılına gelene kadar iki ayrı teşkilat olarak ayrılmadığı görülmektedir (Çençen, Arıdil, Şengül, t.y.:7). Alyot bunun sebebini; bu tarihe kadar kolluk hizmetinin, tarihimizde kayıt altına alınan tüm devletlerin yapılanmalarında askeri bir hizmet olarak görülmesi ve buna göre teşkilatlanması olarak, açıklamıştır. Eski Türkler, kamu düzen ve güvenliğini ulusal savunma ile birlikte yürütmüşlerdir. Polislik hizmetleri, ilk zamanlarda askeri örgüt içinde oluşmuş ve tümüyle askeri özellikler göstermiştir (Alyot, 1947: 11). Yani kolluk hizmetleri modernleşme hareketlerine kadar askeri bir vazife olarak kabul edilerek, ordu yapılanması içine dâhil edilmiş ve bu doğrultuda askeri özelliklere sahip olmuştur. Savaş zamanı harp eden ordu, barışta ülke içindeki asayişten sorumlu olmuştur. Modern bir anlayışla adli kolluk ve idari (önleyici) kolluk ayrımı yapılmamış, ordu personeli suçun önlenmesinin ve suç işlendikten sonraki adli işlemlerin sorumlusu olmuştur.

3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Kolluk Uygulamaları

3.1.1.1. İlk Türk Devletlerinde Kolluk Uygulamaları

Askerlik ve asayiş ile ilgili ihtiyaçları birbirine benzer gereksinimler olarak gören Türklerin kolluk geçmişi araştırıldığında birçok kaynak ilk önce subaşı unvanını ortaya koymaktadır. İslamiyet öncesi Türklerde asayiş ve kolluk hizmetlerinin başında karşımıza ilk çıkan ‘subaşıyı’ ilk zabıta amiri olarak niteleyebiliriz (Orhun, 1935: 101). Su; ordu, asker anlamına gelmektedir. Subaşı da şehirlerin güvenlik işlerine bakan görevlilerin başıdır (TDK, <http://www.tdk.gov.tr/index>, Erişim, 12.04.2015). Yine J. Gnl. K.lığı tarafından hazırlatılan Jandarma Genel Komutanlığı Tarihi adlı esrin birinci cildinde karşımıza Türklerde yargan, Orta Asya Moğollarında inzibat amirlerine denilen ‘daruga’ tabiri karşımıza çıkmaktadır. Bunun anlamı emniyet müdürüne karşılık gelmektedir. Halen Kaşgar’da* bir nevi polis memuru olan daruga, Azerbaycan’da çarşı bekçilerinin amiri anlamında halen kullanılmaktadır (Çermeli, Atabey, 2002: 85).Yine diğer bir kaynağa göre ‘tarhan’ ve ‘tiğin’ denilen genel valilerin emrine atanan cellât anlamına da gelen yarkanlar zabıta amiri olarak görevlendirilmişlerdir. Göktürk devletinde küçük yerleşim yerlerinde ‘şad’ ve ‘tudun’ denilen en yüksek askeri makamlar zabıta işlemlerinden sorumluydu (Dündar, 1993:213).

İslamiyet’ten önceki dönemde Türk devletlerinde asayiş hizmetlerini yürüten, yukarda bahsedilen görevlilerinin adli görevlerinin ne şekilde olduğunu eski Türk yasalarını inceleyerek anlayabiliriz. Ayrıca bu yasalarda göreceğimiz suç tasniflerinin çağımızda ne kadar çoğaldığını ve çeşitlendiğini tespit edebiliriz. Bu bize adli kollukta profesyonelleşmenin zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda ne yöne kaydığının da bir göstergesi olur. Bu yasalardan bize kadar gelmiş olan ve dönemin zabıta işlemlerini yürüten görevlilerinin dikkat edecekleri hususları ihtiva eden en önemlileri genel olarak Oğuz Han’ın Oğuz Töresi, Cengiz Han’ın Uluğ Yasası ve Timur’un Tüzükatı olarak karşımıza çıkmaktadır (Akbulut, 1995:14). Bunların içerikleri incelendiğinde genel olarak (Alyot, 1947: 12);

---

* Şehir, Çin sınırları içinde, Doğu Türkistan’da, Uygur Özerk bölgesinde bulunmaktadır.

- ✓ Koyulan yasaya karşı gelenler ve uymayanlara uygulanacak yaptırımlar,
- ✓ Herkesin kendi evini arı, temiz tutması, hırsızlık ve yalancılık,
- ✓ Fesat çıkarıp topluma huzursuzluk verenlerle hainlerin cezaları
- ✓ Kadınlara musallat olanların, zina ve fuhuş gibi suçların cezaları,
- ✓ Kendine emanet edilen eşyaları üç kere kaybedenlere, devletten kaçan esirleri saklayanlara verilecek cezalar,
- ✓ Bir kimseye işkence etmenin suç olduğu,
- ✓ Geniş topraklara sahip devletler olmaları münasebetiyle seyahat edenlerin emniyetini sağlayıcı tedbir ve düzenlemeler yer almaktadır.

Bunlar dönemin adli kolluk görevini yürütmekten sorumlu olanların takip etmesi gereken ve meydana geldiğinde yetkilerini doğuran kurallardır.

3.1.1.2. Selçuklu Devlet’inde Kolluk Uygulamaları

İlk Türk-İslam devletleri (Karahanlılar, Gazneliler, Harzemşahlar, Eyyubiler, Memlûklular) ise bugünkü İran, Suriye, Irak, Mısır ve Anadolu topraklarında (Selçuklular) büyük devletler kurmuşlardır. Hemen hemen tüm Türk-İslam devletlerinde cezai, mülki ve yargı yetkilerini kadının üstlendiği görülmektedir. Kadı görevini subaşı ve subaşılının emrindeki ‘şihne’ ve ‘dizdarlar’ eliyle yürütürdü. Ayrıca ‘paspan’ adı verilen gece bekçileri de bu devirde asayiş ve emniyet işleri ile alakadar olan görevlilerdir (Çermeli, Atabey, 2002: 85).

Selçuklu Devlet’inden kalan birçok kurumun Osmanlı Devletine benzer şekilde geçiş yaptığı birçok çalışmadan anlaşılmaktadır (Sönmez,2005; Akkaya,2013, Alpar,2013, www.jandarma.gov.tr/tarihçe/). Bu kurumlar Osmanlı Devleti Dönemi Kolluk Uygulamaları bölümünde daha detaylı açıklanacaktır.

3.1.1.3. Osmanlı Devleti’nde Kolluk Uygulamaları

Cumhuriyet öncesi asayiş ve kolluk hizmetlerindeki en ciddi yapılanma Osmanlı Devleti zamanında görülmektedir. Osmanlı Devleti asayiş ve güvenliğin sağlanmasında aldığı tedbirleri, başkentlerinde (özellikle İstanbul) ve fethedilen

bölgelerdeki (taşralarda) olarak incelemek gerekmektedir. İlk önceleri asayiş işlerinde eski Türk devletlerini örnek alarak başlayan Osmanlı, sonraları genişleyen toprakları, idaresinde bulunan halkların çeşitliliği, nüfusunun artması neticesinde muazzam devlet politikalarının ve devletin bekası için daha da sistemli bir asayiş hizmeti geliştirmiştir. Bu doğrultuda askerlere ek görev olarak verilen emniyet hizmetleri, daha sonra sadece bu görevle sorumlu olan kişilere bırakılmıştır (Çermeli, Atabey, 2002: 93). Anlaşılacağı üzere ilk başlarda kolayca idare edilebilecek devlet, sonraları muazzam bir kolluk gücüne ihtiyaç duymuştur. Bu tarih boyunca tüm büyük devletlerin bekasını devam ettirebilmesi için gereken en temel ihtiyaçtır. Osmanlı'da ıslahat ve modernleşme hareketleri kolluk faaliyetlerinde de sürekli mevcut olmuş neticesinde asayişin sağlanması ve sonucunda oluşan adaletle birlikte vatandaşın devlete bağlılığının sağlanması sağlanmıştır.

Osmanlı Devletinde kolluk hizmetleri genel itibari ile atanan kadı ve subaşılarda yürütülmekteydi. Genel olarak bir inceleme yapıldığında bunlar adli kolluk görevinin en başındaki mevkilerdi (Demiröz, Babacan, Zekeriya, 1973:4). Bunlar askeri ve mülki görevi olan valilere ve beylere bağlıdır. Adli kolluk görevlilerinden kısaca bahsetmeden önce Osmanlı'da dikkat çekici olan birkaç adli kolluk uygulamasından bahsetmek dönemin şartlarına göre nasıl teşkilatlandırıldığını anlamayı sağlayabilir. Bunlardan en dikkat çekici olanlar 'çavuşbaşı' şeklinde tabir edilen görevlilerin çarşı-Pazar dolaşarak, kanuna aykırı gördüğü duruma anında müdahale ederek, olayın failini anında orada cezalandırmasıdır. Başka bir yöntemde suçlunun bulunmasında olayın geçtiği veya suçun, işlendiği mahalle veya köyün tamamının sorumlu tutulmasıdır. Suçlu bulunmadığı takdirde tüm mahalle veya köy sorumlu tutularak zararın tazmini, yoluna gidilmiştir. Akile sistemi denilen bu yöntem Tanzimat öncesine kadar devam etmiştir (Çadırcı,1991: 71). Yine zina suçunun cezasının oldukça caydırıcı olduğu şu kanun maddesinden anlaşılabilir: "Ve dahi kız veya oğlan çeken kimsenin ve hıyanetle kimsenin evine girerek avrat ve kız çekmeğe yola varanın siyaseti için aleti tenasülleri kesile." Yine hırsızlık suçu ile ilgili kanunlara bakıldığında alınan tedbirlerin hırsızlık olaylarının o dönemde hayli sorun olduğunu göstermektedir: "Bir köy yakınında konan kişinin gece ile malı çalınsa hırsız köylüye elbette bulduralar, bulunmazsa köylüye tanzim ettireler" (Çermeli, Atabey, 2002: 94-96). Bu asayiş anlayışının modern kolluk anlayışından

çok farklı olduğu görülebilir. Ancak dönemin teknolojik şartlarına göre seri çözüm bulucu ve ihtiyaç giderici oldukları ortadadır.

Osmanlı'da kolluk görevlilerine ilk olarak, sivil dolaşım teftiş dahi yapan, suçların aydınlatılması için zaman zaman görevlendirme yapan padişahın başlayabiliriz. Padişahın doğrudan verdiği emirler, onu kolluk görevlilerinin en büyük amiri yapar. Padişahın bütün işlerinin vekili olarak ülkedeki en yüksek memur olan sadrazamında kolluk görevi göz ardı edilemez. Bunların yanında Divanı Hümayunda bazen suçların araştırılması ve bu makama gelen şikâyetlerin sonuca bağlanmasında hapis ve tutuklama gibi yetkilerin kullanılması divana adli bir görev yüklediği şeklinde kabul edilebilir. Yine eyaletlerin başında olan hükümdar temsilcisi olarak beylerbeyi ve sancakların başında olan sancakbeyinin de kolluk görevleri bulunmaktadır (Yaşar, 1999:5). Devlet gelirlerini takip etmekten ve vergileri almaktan sorumlu olan mütesellim, sancak mutasarrıfları (bunlara bazen voyvoda* da denirdi) ve müsellimler bir nevi maliye polisi gibi de görev yaparlardı. Voyvodalar ayrıca eyalet valilerinin veya sancak mutasarrıflarının kendi buldukları eyalet ve sancak merkezine bağlı kazalara gönderdikleri ya da bu kazalar halkından seçtikleri idare ve inzibat memurlarıdır. Osmanlı Devletinde adli kolluk görevi kadıların en temel vazifeleridir. Beylerbeyi ve sancakbeyinin sefer çıktığında, yerine kadıları vekil bırakmaları bu makama dolayısıyla adli kolluk görevine verilen önemi gösterir. 1908 yılına kadarda kethüdalık makamı esnaf yolsuzluklarını kontrol etmekten sorumluydu. Osmanlıda imamlarda kolluk görevine sahipti. Ahlak dışı, fuhuş ve asayiş bozan hareketleri tespit edip yetkililere teslim etmek gibi bir sorumlulukları da vardı. Osmanlı Devletinde en dikkat çekici kolluk uygulamalarından biride fethettiği yerlerin yerleşmiş kurumlara kendi siyasetine aykırı değilse dokunmaması ve onlardan faydalanmasıdır. Özellikle halkı Hıristiyan olan yerlerin ahalisi tarafından seçilen kocabaşılar bugünkü muhtarların yaptıkları görevleri yaparlardı. Rumeli fethedildikten sonra asayişten sorumlu olan martalos teşkilatı kaldırılmamıştır. Bu hem halkın gönlünü hoş tutmuş hem de devletin işini kolaylaştırmıştır (Çermeli, Atabey, 2002: 97-102).

---

* Voyvoda, slav dilinde subaşı, ağa ya da bazı yerlerin idaresine memur edilen kimse ve ya bir kavmin başkanı (Eflak-Boğdan Voyvadaları gibi) anlamına gelir (Çermeli, Atabey, 2002:100).

Başkent İstanbul'da kolluk görevlisi olarak, kışlaları burada bulunan kapıkulu askerlerinden yeniçerilerin etkili olduğu görülür. İl bazında yeniçeri ağasını en yüksek mevkili kolluk amiri olarak addedebiliriz. Yeniçeri ağası ocağından atanan görevlilerle bu görevi yürütürdü. Şehir subaşıları maiyetindeki subaşı nefareti ve ya asesleri denilen erleri ile yeniçeri ağasına bağlı çalışırlardı. Karakol denilen kulluklarda yeniçeri ocağından atanan karakullukçular asayiş ve emniyet görevini yerine getirmekteydi (Kayalıbalı ve Arslanoğlu, 1973:132). Diğer bir zabıta amiri olan böcekbaşılar emri altında genellikle yankesicilik gibi suçlardan tövbekâr olmuş kimseler ile kadın görevli de çalıştırarak bunların tecrübesinden ve birçok yere rahatça girip çıkmalarından faydalanarak asayiş görevini yürütürdü ve tespit ettiği suçluları ağa kapısına gönderirdi. Müslüman olması şartı aranan, doğruluğu ile ün yapmış ilim adamlarından ya da Türk ihtiyarlardan ve ya eski saray harem ağalarından seçilen muhtesipler fiyat tespiti ve uygulaması ile ölçü ve tartının doğru yapılmasını kontrol ederdi. Hamalları, ulaşım araçlarını ve yıkılma tehlikesi olan binaların tespitini de yapan muhtesiplik belediye kolluğu amiri gibi görev yapmaktaydı. Başlangıçta padişaha ait bahçe, köşk ve bostanlara bakıp korumakla görevli bostancıbaşı ve maiyetindeki bostancılar daha sonra orman ve suların denetiminden sorumlu olmuştur. Büyük sandallarla gezerek, deniz kıyılarını kontrol eden bostancılar Karadeniz, Marmara ve Haliç kıyılarından ve bu bölgelerin asayişinden sorumluydu. İstanbul'da tebdil memurları denilen, sürekli farklı kılıklerle dolaşarak, gizlice teftiş yapan bir nevi istihbarat şefi diyebileceğimiz görevlilerde vardı. Bunlar casusluğa karşı koyma görevini de icra ederken vezir baştebdil ağasına bağlı olarak çalışır ve vezirin başkentte olanlardan haberdar olmasını sağlardı. Subaşıya bağlı olarak çalışan, yeniçeri ocağından atanan yasakçılar piyasada gümüşün dolaşımını kontrol eder, alınması ya da taşınması yasak ve kısıtlı olan maddelerin denetimini yapardı. Yeni bir akçe çıktımı eskisinin kullanılmamasını da yasakçı denetlerdi. Gümrük ve kaçakçılık işlerine bakmak sekbanbaşı komutasındaki sekbanların işiydi. Kışlalarının bulunduğu yer nedeniyle topçular Tophane ve Beyoğlu taraflarının, savaş zamanında yeniçerilere zırh, kurşun, barut, kılıç ve tüfek gibi malzemeler yapıp dağıtan cebeci ocağı personeli de Ayasofya civarının asayişinden sorumluydu. Geceleri asayiş pasban denilen gece bekçileri takip ederdi. İstanbul'un asayişinden sorumlu en dikkat çekici memuriyetlerden biride Osmanlı donanmasının en büyük komutanı Kaptan Paşa makamıdır. Galata ve Kasımpaşa bölgesinin asayişini, buralardaki tersane ve limanların kontrolünü

emrindeki tersane çavuşları, Galata çavuşu ve kalyoncuların yardımıyla yapardı (Çermeli, Atabey, 2002:107-120). Yani Osmanlı donanması bir nevi günümüzdeki Sahil Güvenlik Komutanlığı görevini icra etmekteydi. İstanbul'daki kolluk yapılanması incelendiğinde teşkilatlanma hem mevcut suçların çeşidine göre, hem de sorumluluk sahalarına göre yapılmıştır. Osmanlı ordusunun tüm sınıfları görüldüğü üzere kolluk çeşidine yansımıştır. Tehditlerin önceden kestirilebildiği bir çağda orduya böyle ek bir görev vermek tasarruf açısından da mantıklı görülmektedir.

Taşralarda kolluk teşkilatlanmasının genelde eşkıyalık yapanlar ile seyahat edenlerin, kervan geçitlerinin ve sorumlu oldukları bölgelerden geçen tüccarların saldırılardan korunmasına karşı tedbir olarak yapılandığı görülmektedir. Taşrada da yine askeri birlik olarak tımarlı sipahiler, palanga görevlileri (halkın, yolcuların, han ve kervansarayların asayişini sağlamak için kurulan küçük kalelerin görevlileri) ve sınır asayişinden sorumlu serhad akıncıları kolluk görevi yapmaktaydı. Bunların yanı sıra halktan seçilen ve fethedilmeden önce mevcut olan Bizans topraklarında martalos, Balkanlarda pandor, Arnavut ve Rumların oturduğu yerlerde armatol gibi yerleşmiş kurumlar korunurdu ve bunlara yine benzer asayiş görevleri verilirdi. Taşrada da İstanbul'dakine benzer bazı kolluk görevlileri de vardı. Kadılarına bağlı dönemin polis veya jandarma karakolu diyebileceğimiz kolluklarda kollukçular ve yasakçılar görev yapardı (Gülek, 1983: 26). Edirne'de burada ki sarayların bahçesinden sorumlu olan bostancılara yine kolluk görevi verilmişti. Geçit noktalarına kurulan, derbent denilen, kale benzeri yapılarda görevli derbentçilerde buralardaki asayişten sorumluydu. Bunlara ek olarak gerekli görülen yerlere ayrıca kurulan karakollarda şihna denilen kolluk görevlisi tayin edilirdi (Çermeli, Atabey, 2002:123-126).

Osmanlı Devletinde modernleşme hareketleri kapsamında Birinci Mahmut, Üçüncü Mustafa ve Üçüncü Selim'in kolluk hizmeti yürüten yeniçeri ocağı ile ilgili çeşitli ıslah ve yenilik denemeleri olmuştur. Ancak yozlaşan ve asayişini düzelteceğine bizzat kendisi bozan bir örgüt haline gelen yeniçeri ocağı, 1826 yılında İkinci Mahmut'un Vakayı Hayriye denilen oldukça kanlı bir ıslahatı ile ortadan kaldırılabilmektedir. Bu tarihten itibaren kolluk hizmetini yeni kurulan Asakiri Mansureyi Muhammediye 1846 yılına kadar yerine getirmiştir. Tanzimat dönemi boyunca birçok defa ayrı bir kolluk teşkilatı kurma çabaları olmuşsa da 16 Şubat

1846 yılında Zaptiye Müşirliği kurulana kadar bu mümkün olmamıştır. Zaptiye Müşirliğinin kurulması ile başkent ve tüm taşradaki kolluk görevlileri ve hizmetleri bu makama bağlanmıştır. Böylece bu hizmetler askeri makamlardan ayrılmış ve tek elden yürütülmeye başlanmıştır. Taşrada ise asayiş hizmeti buradaki mevcut askeri alayların Asakiri Zaptiye Birliklerine dönüştürülüp, Zaptiye Müşirliğine bağlanması ile yürütüldü. Bu, günümüzde askeri kolluk kuvveti olarak geçen Jandarma teşkilatının da ilk uygulaması olarak görülebilir. Zaten 14 Haziran 1839 tarihli Askeri Zaptiye Nizamnamesinin kabulü Jandarma Genel Komutanlığının kuruluş tarihi olarak kabul edilir (Alpar, 2014: 35). Zaptiye müşirliğine bağlı iki meclisten ‘Divanı Zaptiye’ meclisi, müşirliğe havale edilen suçların takibi ve karara bağlanması işiyle; ‘Meclisi Tahkik’ denilen diğeri ise Divanı Zaptiyenin yetkisini aşan suç ve cinayetlerin araştırma ve sorgulanması ile görevliydi (Birinci, 1999:10). Cezanın kararlaştırılması işi ‘Meclisi Vala’ya aitti. Bu meclislerin beşinin Müslüman, dördünün diğeri dinlere mensup üyelere oluşması da dikkat çekici demokratik uygulamalardandır. Bu dönemde taşrada, Rumeli ve Suriye bölgelerinde 13 zaptiye alayı kurulmuştur. Anadolu’da 10.000 kadar zaptiye askeri vardı. İstanbul dokuz zabita dairesine ayrılmıştır. Bunlarda 150’den fazla mevkie ayrılarak görev yapmıştır. Bu dönemde kolluğun en büyük amirinin vali olduğu 1858 tarihli ‘Vali, Mutasarrıf ve Kaza Müdürlerinin Vazifelerini Anlatan Talimat’ adında kanunun 7’nci maddesinde görürüz (Çermeli, Atabey, 2002:129-139).

Polis kelimesi ilk defa 1945 yılında yayınlanan polis nizamnamesi ile resmi lisana girmiştir (Bilgiç, Karakaya, 2002:177). Gülmez bu belgenin 1 Temmuz 1800 tarihli Paris Emniyet Müdürü’nün vazifelerini düzenleyen karar metinlerinden esinlendiğini belirtmektedir (Gülmez, 1983: 13). Zaptiye Müşirliğinin kaldırılmasından sonra 1879’da kurulan Zaptiye Nezareti, önceleri sadece İstanbul’daki polis örgütünü kapsarken, daha sonraları bütün ülkeye yayılmış ve 1909 yılına kadar günümüzdeki Emniyet Genel Müdürlüğünün görevlerini yerine getirmiştir. Polis görev ve yetkilerini belirleyen ilk hukuki metin sayılabilecek metin 1896 yılında yayımlanan 16 maddelik talimattır (Dündar, 1986: 126). Bu tarihlerde İstanbul’da ser komiser (başkomiser) tarafından yönetilen polis merkezleri oluşturuldu. 1893 yılında Anadolu’da 15 ilde polis teşkilatı kurulmuştu. Bu polis dairelerinin başında polis müdürü ve serkomiserler görevlendirilmiştir. Meşrutiyete kadar tüm zabita işleri Zaptiye Nezaretine bağlıydı. 1908 yılında ikinci meşrutiyetin

ilanı ile Fransız ve Alman polis teşkilatları örnek alınarak Zaptiye Nezareti kaldırılmış yerine bugünkü İçişleri Bakanlığı nezdinde olan Dâhiliye Nezaretine bağlı ‘Emniyeti Umumiye Müdüriyeti’ yani Emniyet Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bundan hemen sonrada İstanbul Polis Okulu açılarak profesyonel personel yetiştirilmeye başlanmıştır. 1913 yılında yayımlanan nizamnamelere göre bu müdüriyet Ankara’da milli Hükümet kuruluncaya kadar Dâhiliye Nezaretine bağlı olarak, piyade (yaya), süvari (atlı) ve sivil olmak üzere üç bölüme ayrılarak görev yapacaktı. Milli mücadele yıllarında Emniyeti Umumiye Müdüriyetinin etkisi İstanbul ve çevresiyle sınırlanmışken, 24 Haziran 1920 yılında yeni bir Emniyet Umum Müdürlüğü kurulmuş, küçük bir kadro ile Anadolu’nun polis işlerini yürütmeye çalışmıştır. Bu nedenle emniyet teşkilatı da Jandarma gibi iki yıl boyunca iki ayrı yerden yönetilmiştir. Milli mücadele döneminde, Osmanlı Devletinin Emniyet-i Umumiye Müdürlüğünde 26 polis müdürü, 37 merkez memuru, 107 başkomiser, 150 ikinci komiser, 499 üçüncü komiser, 4210 polis memuru, 8 inceleme baş memuru ile 22 birinci sınıf, 45 ikinci sınıf, 209 üçüncü sınıf memur görev yapmaktaydı. Ankara’daki müdürlük ise; bir genel müdür, bir yardımcı ile emniyet, seyri sefer (trafik), memurin (personel) kısımlarından ve altı kişilik teftiş kurulundan oluşan bir kadro ile çalışıyordu. İstiklal savaşı kazanıldıktan sonra 1922’ de İstanbul’daki emniyeti Umumiye Müdüriyeti kaldırılarak görev ve yetkileri 1923 yılında kurulan İstanbul Polis Müdürlüğüne devredilmiştir (Çermeli, Atabey, 2002:144-146).

1839 yılında kurulan Jandarma, 5 Aralık 1879 tarihinde yeniden seraskerliğe bağlanmıştır. Bu Sadaret makamının illere gönderdiği emirnamede zaptiyenin orduya bağlanmasının Avrupa devletlerindeki uygulamaya daha uygun olduğunu belirtmesinden anlaşılmaktadır (Özbek, 2008:47). Böylece Jandarma teşkilatı Seraskerliğe bağlı Umum Jandarma Daireyi Merkeziyesine bağlanmıştır. Jandarma 1904- 1909 yılları arasında tensik* dönemi geçirdi. Bu faaliyetlerde özellikle yabancı devletlerin baskısı görülmektedir. Makedonya bölgesinde bulunan Kosova, Selanik ve Manastır illerinde suçluların araştırılmasını Müslüman ve Hıristiyanlardan oluşan bir komisyonun yapması, bu komisyonlarda Rusya ve Avusturya’nın mahalli konsoloslarının bulunması, gibi şartları İkinci Abdülhamit kabul etmek zorunda

---

* Tensik: İyileştirme, reform.

kalmıştır. Tensik faaliyetlerinin başında yetkilendirilmiş yabancı subaylar mevcuttu (Dikici,2010:77-81). Bu dönemde başlangıçta jandarma subayları, çoğunlukla erbaşlardan alınmıştır. Yeni düzenlemelerle orduda iyi sicil almış seçkin subaylar atanmıştır. Bu subaylar Selanik'te kurulan Jandarma Subay Mektebinde üç- dört ay eğitim gördükten sonra göreve başladılar. Aralarında derslerinde birinci dahi olsa, ahlak ve karakteri nedeniyle uygun olmayanlar eski görevlerine geri gönderilirdi. Jandarma subayları, ordu subaylarından daha fazla maaş alırdı. Bu tensik faaliyetleri asayişini bozulmuş, disiplinin olmadığı taşralarda başarılı sonuçlar vermiştir. Meşrutiyet döneminde Jandarmanın ağırlıklı olan orduya bağlılığı yavaş yavaş mülki amirlere doğru kaymıştır (Çermeli, Atabey, 2002:150-180). 2 Kasım 1912 ve 13 Ekim 1917 tarihli nizamnameler de jandarmanın kime karşı sorumlu olduğu açık bir şekilde görülmektedir (Çermeli, Atabey, 2002:182):

- ✓ Jandarma teşkilat, silahlanma, kıyafet, eğitim ve öğretim, düzen ve disiplin ve seferberlikte kullanılması bakımından Harbiye Nezareti (Milli Savunma Bakanlığı)'ne bağlıdır.
- ✓ Asayişini sağlama, kanun ve nizamların uygulanmasını ile ilgili işlerde ve jandarma bütçesi ile ilgili konularda Dâhiliye Nezareti (İç İşleri Bakanlığı)'na bağlıdır.
- ✓ Seferberlik ilanında, asıl görevlerine dönmek üzere Jandarma askerlerinin üçte biri ve subayların yarısı Harbiye Nezaretinin emrine girecektir.
- ✓ Jandarma subaylarının görevlerinden dolayı kaynaklanan davaların yargılanması askeri mahkemelere aittir.
- ✓ Umum Jandarma Kumandanı (Jandarma Genel Komutanı), Dâhiliye ve Harbiye Nazırları (Bakanları)'nın ortak kararı ile belirlenecektir.
- ✓ Erkan (kurmay) sınıfında bulunanların tayini ile jandarmanın alay ve tabur gibi üst makamlara atanacak personeli Umum Jandarma Kumandanının teklifi, Dâhiliye Nazırının uygun görmesi ve Padişahın onaylaması ile belirlenecektir.
- ✓ Jandarma personeli illere dağıtılması Dâhiliye Nezaretinin yetkisindedir. Valiler ve müstakil mutasarrıflar, vilayetler ve müstakil yerleşim yerlerindeki jandarma kuvvetlerini, ihtiyaç görülen yerlere göndermeye yetkilidir.

- ✓ Jandarma kumandanları; bölgenin en büyük mülki görevlisinin kanunlara uygun tebliğ ve isteklerini yerine getirmek zorundadırlar.

Görüldüğü üzere jandarmanın hesap verebilirliğini artırmak maksadıyla bağlılıkları ayrıntılı bir şekilde talimatlandırılmıştır. Günümüzde ki uygulamaya kısmen benzemesiyle dikkat çekmektedir. Mevcut durumu ile jandarma bugünde içişleri bakanlığı ile Genel Kurmay Başkanlığına bağlıdır. Meşrutiyet döneminde yukarda görüldüğü gibi adli kolluk ayırımına gidilmemiştir. Bu ayırım Cumhuriyet döneminde de oldukça geç yapılmıştır. 2005 yılında ancak düzenlenen adli kolluk görevi, halen teoride ayrı gibi görünse de uygulamada net bir şekilde idari görevlerden ayrılamamıştır. Görev ayırımı konusunda teoride ayırım varsa da uygulamada net bir sınır yoktur.

3.1.2. Cumhuriyet Dönemi Kolluk Uygulamaları

Cumhuriyet Dönemi Adli kolluk yapılanmasının Osmanlı Devleti kolluk teşkilatının devamı olduğu 1932 yılına kadar yeni bir kanun çıkmadan eski mevzuatlarla işini icra etmesinden anlaşılabilir. Bu kolluğun çağdaşlaşması ve demokratik normlara uyma sürecinde geçirdiği zorlukları anlamak açısından önemlidir. Çünkü yeni anlayışı kabul etmek özümsemek oldukça zahmetli ve zor bir süreç olmuştur ve olmaya devam etmektedir. İlk yılların da ulus devlet oluşturma amacına yönelik olarak şekillenen, 1960, 1970 ve 1980'li yıllarda ise darbelerin etkisi ve doğu bölgesinde başlayan terör olayları ile yetkisi genişletilen ve daha fazla devlet güvenliği önceliği taşıyan kolluk, 2000'li yıllarla birlikte AB sürecinde mevzuatlarda yapılan değişikliklerle devlet odaklı süreçten vatandaş odaklı sürece doğru geçiş çabası içerisine girmiştir (Gönen, Uçum, vd., 2013:10-20). Ancak bu yeni süreci benimseyerek uygulamaya dökmekte kolluğun eğitim eksiklerini tamamlaması gerektiği profesyonelleşme açısından göze çarpmaktadır.

Cumhuriyet polisinin ilk teşkilat esasları 30 Haziran 1932 tarihli ve 2049 sayılı Polis Teşkilat Kanunu ile belirlenmiştir. Bu kanun emniyet teşkilatının merkez ve taşra kuruluşları, kadroları, dereceleri, mesleğe giriş şartları, seçme, atama yükselme yer ve görev değiştirme usulleri ile disiplin suç ve cezalarını içeren

kapsamlı maddelere sahipti (Akkaya, 2013: 67). 1937 yılında günün şartlarına uygun Emniyet Teşkilatı Kanunu ve halen yürürlükte olan Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile polisin görevleri, personel, mali işlemleri, bağlılık durumu teşkilatlanması, eğitim ve öğretim faaliyetleri, vd. net bir şekilde belirlenmiştir (Tongur,1946: 346). Polis teşkilatı günümüzde merkez Ankara'da Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde olacak şekilde il ve ilçelerde belediye hudutları içerisinde adli ve mülki görevlerini yürütmektedir. Genel merkezde İç İşleri bakanlığına karşı sorumlu olan Emniyet Genel Müdürlüğü, il ve ilçelerde önleyici görevlerinde mülki amirlere, adli görevlerinde ise cumhuriyet savcılıklarına karşı sorumlu olarak görev yapmaktadır.

Cumhuriyet döneminde jandarma teşkilatının iç işlerine bağlılığı devam etmiştir. Jandarmanın görevi, bağlılığı ve yetkilerinin açıklandığı ilk kanun 1930 tarihinde yürürlüğe girdi.1935 yılında jandarma subaylarının Kara Harp Okulu'nda yetiştirilmesi esası kabul edilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında jandarma, sabit jandarma birlikleri, seyyar jandarma birlikleri, jandarma eğitim birlikleri ve okullar olmak üzere üç grup halinde düzenlenmişti. Sabit jandarma birlikleri kendi sorumluluk sahalarında emniyet ve asayiş sağlarken, seyyar jandarma birlikleri, özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde sabit jandarma birliklerinin ulaşamadığı yörelerdeki emniyet ve asayiş sağlarken, eşkıyayı takip görevi icra ederdi. Eğitim birlikleri hem personelin mesleki eğitimini, hem de buldukları bölgede muhtemel olayları bastırmakla görevliydi. 1956 yılında Gümrük Umum Kumandanlığı tarafından yürütülen sınır bölgelerinin emniyet ve asayiş görevi ile kaçakçılığı men görevi Jandarmaya verilmiştir. 1960 yılında jandarma eğitim birlikleri ve okulları profesyonel personel ihtiyacını karşılamak üzere; üç eğitim tugayı, Jandarma Subay Okulu, Uzman Jandarma okulu ve jandarma komando okulu olarak teşkilatlanmıştır. Bu dönemde İkinci Dünya Savaşı sonrası 50000 olan personel sayısı 75000'e çıkmıştır. 1980'li yıllarda jandarma personel sayısı 150000 civarına 1990 yıllarında ise 200000'e ulaşmıştır (Çermeli, Atabey, 2002:210-212). Jandarma Genel Komutanlığı halen seferberlik halinde askeri görevleri bakımından TSK' ya, emniyet ve asayiş görevleri ile mülki görevleri bakımından içişleri bakanlığına bağlıdır. Jandarma personeli adli görevleri bakımından cumhuriyet savcılarına bağlıdır. Jandarma bu özellikleri ile seferberlik durumunda Kara Kuvvetlerinden sonra kullanılacak ikinci en büyük güç olabilecek esnekliğe sahiptir.

3.2. JANDARMADA ADLİ KOLLUK UYGULAMALARI

3.2.1. Jandarmada Adli Kolluğun Görevleri

Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7 nci maddesinde; İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek, adli kolluğun görev tanımı olarak yapılmıştır. Adli görevler yerine getirilirken bütün kolluk makam ve memurları cumhuriyet savcılığının adli görevlerle alakalı emirlerini yerine getirmek mecburiyetindedir. Cumhuriyet savcısı acele hallerde genel kolluk (polis ve jandarma) makam ve memurlarına sözlü, bunların dışındaki durumlarda kolluk amirlerine yazılı emir verebilir. Hazırlık soruşturması sırasında, tutuklu ve acele işlerde olayın sanık ve tanıkları cumhuriyet savcısının yazılı istekte bulunması halinde belirtilen gün ve saatte kolluk tarafından hazır bulundurulmak zorundadır (CMK 2004: mad. 161/1,2,3,4).

Kolluğun adli görevlerini ihmal etmesi, suiistimal etmesi ve geciktirmesi suçtur. Bu hallerde yani kolluğun adli görevlerindeki kusurlarından dolayı soruşturma açıp, tahkikatta bulunma yetkisi cumhuriyet savcısına aittir. En üst dereceli kolluk amirleri ise Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanununa tabidir ve dava açılabilmesi için adalet bakanlığından izin almak gerekmektedir (CMK 2004:Mad. 161/5). Jandarmanın cumhuriyet savcıları ile ilişkilerine değindikten sonra; ETK, CMK, PVSK, Jandarma Teşkilat ve Görevleri Kanunu ve Yönetmeliği ile Adli Kolluk Yönetmeliği doğrultusunda jandarmanın adli kolluk görevlerini aşağıdaki gibi detaylı inceleyebiliriz.

İlk olarak suç ve suçluları ortaya çıkarma görevi, ilgili kanunda şu şekilde ifade edilmiştir: İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmayı ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmeyi kapsar. Bu doğrultuda Jandarmaya yüklenen görevler şunlardır:

- ✓ Jandarma bu görevini mülki görevlerini yerine getirirken de yapar. Jandarma, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin sağlanıp korunması ve kollanması, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirlerin

alınması şeklinde yürütülen mülki görevlerini yerine getirirken, doğrudan takip edilen suçların işlenip işlenmediğini de araştırır (J. Yntml. Mad.83).

- ✓ Yine 81'nci maddede jandarmanın adli görevleri yaparken de herhangi bir ihbar ve ya şikâyet beklemezsizin bütün istihbarat tekniklerinden yararlanarak, suçları ve suçluları ortaya çıkaracağı ile ilgili görev tanımlaması yapılmıştır (J. Yntml. Mad.81).

Burada üzerinde durulan husus jandarmanın önleyici kolluk ve adli kolluk şeklinde bir ayırım yapamayacağı, jandarma personelinin her iki kolluk görevini yapmaktan sorumlu olduğu üzerinde durulmuştur. Bir jandarma personeli mülki görevini icra ederken aynı zamanda bir adli kolluktur da. Örneğin, jandarma personeli henüz işlenmemiş bir suç meydana gelmeden önce önlemek maksadıyla mülki bir görevi olan rutin trafik kontrolünü yaparken, aynı anda da işlediği bir suçtan aranan kişileri yakalamak içinde kontrol yapar. Bu da adli görevidir. Bu birbirinden ayrılamaz iki husus adli kolluk birimin ayrılması yönünde tezleri savunanların karşılaştığı en önemli engellerdendir.

Jandarmanın diğer bir adli görevi ise acele tedbirleri almaktır. Bu görev ile ilgili zabıta makam ve memurları suçları aramakla ve işin tenviri* için lazım gereken soruşturma işlemlerini Cumhuriyet savcılarının talimatları doğrultusunda yerine getirmekle mükelleftir (CMK, Mad.164). Lazım gereken acele tedbirleri şu şekilde sıralayabiliriz (J. Yntml. Mad.88,89,99, 100,106) :

- ✓ Suçun işlenmesi devam ediyorsa gerekli müdahaleyi yaparak olayı sona erdirmek,
- ✓ Olayda yaralanan varsa bir sağlık kurumuna sevkini sağlayarak gerekli yardımı sağlamak,
- ✓ Olay giriş ve çıkışlarını kontrol altına almak,
- ✓ Trafik akışının devamını sağlamak,
- ✓ Olay yeri yakınında bulunan kişileri kontrol etmek,

---

* Tenviri: Aydınlatılması.

- ✓ Olayda suçu işledikleri belirlenen kişileri yakalamak ve gözaltına almak, bu amaçla gerekiyorsa konut, işyeri ve eklentileriyle diğer kapalı yerlerde arama yapmak,
- ✓ Suçla ilgili iz ve delillerin kaybolmaması için, yerlerini işaretleyerek güvenlik altına almak; delil niteliği taşıyabilecek her türlü nesneyi belirlemek ve her hangi bir nedenle kaybolacağı umulanları uygun şekilde koruma ve güvenlik altına almak,
- ✓ Olay yerinin krokisini yapmak ve gerekiyorsa fotoğrafını çekmek,
- ✓ Görgü tanıklarını belirlemek ve ifadelerini almak,
- ✓ Delillerin toplanması yönünden gerekli görülüyorsa, kanunlarda öngörülen ölçü ve kurallara uygun olarak kişilerin üzerini, konutunu, işyerini ve eklentilerini ve kapalı yerleri aramak ve el koyma işlemlerini yapmak,
- ✓ Gerek duyuluyorsa temsili keşif niteliğinde uygulama ve yer gösterme işlemleriyle, ifadeler arasındaki çelişkileri gidermek için yüzleştirme yapmak,
- ✓ Suçtan zarar görenin, hekim tarafından muayenesine ihtiyaç duyuluyorsa; cumhuriyet savcılığı ya da adli makam aracılığıyla muayene gönderilmesi ve raporunun alınması için gereğini yapmak,
- ✓ Sanıkların tanıklarla ve tanıkların birbirleriyle konuşmalarını önlemek,
- ✓ Tanıkların ifadeleri alınmadan olay yerinden uzaklaşmalarını önlemektir.

Acele tedbirler yukarıdaki gibi sıralanmış olsa da bunlar suçun niteliğine göre değişir. Buna bir sınır koymak mümkün değildir. Jandarmanın bu doğrultuda olayın oluş şekline ve özelliklerine göre acele tedbirleri alırken Cumhuriyet savcılarının talimatlarını almak zorundadır. Ayrıca kolluk CMK'ya göre yazılılık, gizlilik, dağınkılık ve gecikmezlik özelliği olan acele tedbirleri alır almaz düzenlediği evrakı hemen cumhuriyet savcılığına gönderir ve tüm bu tedbirleri CMK'nın soruşturma işlemleri ile ilgili bölümlerine göre tamamen Cumhuriyet savcısının talimatları doğrultusunda yapar. (CMK, Mad.164). Bu görevi profesyonellerin yapması, bu konuda oldukça geniş yetkiler tanınan kolluğun keyfilikten kaçınması için ve olaya göre denge unsurunu koruyabilmesi bakımından önemlidir.

Hazırlık soruşturması yapmakta, jandarma yönetmeliğinin 95'nci maddesine göre adli kolluk görevlerindedir. İlgili yönetmelik de bu konu ' Cumhuriyet savcısı, kanunların bizzat hazırlık soruşturmasını kendisinin yapmasını istediği suçlar dışında kalan suçları, suçun önemi, dağınıklığı ve delillerin toplanması bakımından özellik bulunup bulunmadığını değerlendirerek, yetki devri şeklinde yazı ile emretmesi halinde hazırlık soruşturmasını jandarma iç güvenlik birlikleri yapar.' şeklinde ifade edilir (J. Yntml. Mad.95). Hazırlık soruşturması işlemlerini şu şekilde sıralayabiliriz (J.Yntml.: Mad.98-112):

- ✓ Mağdurun ifadesini almak,
- ✓ Varsa olayın tanıklarının tespit etmek ve ifadelerini almak,
- ✓ Müessir fiil, kız kaçırma vb. durumlarda şikâyetçiyi yani mağduru olayın özelliğine göre cumhuriyet savcılığı kanalıyla doktora sevk ederek bilirkişi raporu aldirmek,
- ✓ Sanığı tespit etmek, yakalayarak gözaltına almak, ifadesini almak, kimliği belli değilse, eşkâlini ve onu tanımaya yarayacak bilgileri toplamak;
- ✓ Birden fazla şüphelinin varlığı halinde, hangisinin tanık olduğunu belirlemek için teşhis amacıyla gerekirse yüzleştirme yapmak ve bunu tutanakla tespit etmek,
- ✓ Sanık kaçmışsa yakalanması için (gecikmesinde sakınca olan hallerde) bulunabileceği yerlerde arama yapmak,
- ✓ Suçun maddi delillerini toplamak,
- ✓ Suçta kullanılan, suçtan hâsıl olan, çalınan, gasp edilen veya zorlama tabi olan eşyalar ile suçun aydınlatılmasında yararlı olabilecek eşyalara geçici olarak el koymak,
- ✓ Parmak izi, ayak izi, tekerlek izi gibi gerekli olabilecek emareleri tespit etmek,
- ✓ Gerekiyorsa sanığın yaşını, akli durumunu, içki ve uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığını, temyiz kudretine sahip olup olmadığını tespit ettirmek,
- ✓ Sanığın nüfus cüzdanı, pasaportu, ehliyeti gibi belgelerinin suretlerini çıkartarak onaylatıp dosyaya koymak,

- ✓ Olay yerinin durumunu fotoğraf ve kroki ile tespit etmek,
- ✓ Olayda meydana gelen zararı cumhuriyet savcılığı kanalıyla bilirkişiye tespit ettirmek,
- ✓ Olayda ölüm halinde veya şüpheli ölüm olaylarında ceset üzerinde otopsi ve gerekli görülen hallerde mezar açılarak yapılan incelemede cumhuriyet savcısına yardımcı olmak.

Yukarıda görüldüğü gibi yazınlık, gizlilik, dağınıklık, gecikmezlik ve idari oluş özellikleri olan hazırlık soruşturmaları da ancak bu konuda eğitim almış profesyoneller tarafından yapılabilir. Bunlar suçun aydınlatılması bakımından oldukça önemli ve ayrıntılı işlerdir.

Jandarmaya kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlama bakımından oldukça ciddi yetkiler veren adli görevlerinden biriyse zoru gerektiren müzekkereleri infaz etmek görevidir. Yetkili makamlarca çıkarılan, tanık ve sanıkların ifade vermeye, duruşmaya katılmaya vd. zorla getirilmesini; bunun yanında yakalanmasını, tutuklanmasını ve hapsen tazyik edilmesini emreden, bu doğrultuda zor kullanmayı gerektiren yazılı emir niteliğindeki belgelere zoru gerektiren müzekkere denir (Çermeli, Atabey, 2002:402). Bu yetki özgürlükleri sınırlayıcı niteliği olmasından dolayı çok kritiktir ve bu yetki CMK' da özellikle sulh ceza hâkimlerinin kararı ve yazılı emri ile kullanılabilir. Öyle ki cumhuriyet savcısının dâhil istisnai durumlar (MSMUK, mad.7) hariç, doğrudan zorla getirme kararı vermeye yetkisi yoktur (CMK, Mad. 98,100,146). Jandarmanın zoru gerektiren müzekkerelerle ilgili görevleri şunlardır:

- ✓ İhzar* müzekkeresi ile çağrılan kişi derhal; bu mümkün olmazsa, yol süresi hariç en geç (48) saat içerisinde hâkim önüne götürülür (CMK, Mad.146).
- ✓ İhzar müzekkeresi, kolluğa, gerektiğinde zor kullanma yetkisi verir. Yetkili adli makamlarca çıkarılan müzekkere, kolluğa, çağrılan kişileri zorla getirme görev ve yetkisi veren emir niteliği taşır (J.Yntml. mad.126/a).

---

* İhzar: Zorla götürme.

- ✓ Günlü ihzar müzekkerelerinin yerine getirilmesi için gerekli önlemleri almak, kişileri gününde ve müzekkerede gösterilen ilgili makamda hazır bulundurmak jandarmanın görevidir. Bu açıdan, ihzar edilecek kişi yasada öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak yakalanarak gözaltına alınabilir (J.Yntml. mad.126/c).
- ✓ Hakkında ihzar müzekkeresi bulunanlara karşı kullanılacak zorun derecesi, ihzarlı kişilerin olayı aydınlatma yönünden önemi göz önünde bulundurularak belirlenir. Özellikle koruyucu ve itaati sağlayıcı derecede zor kullanılır (J.Yntml. mad.126/d).
- ✓ Müzekkerenin talimatını yerine getirirken saldırı vb. eylemlerle karşılaşıldığında, Jandarma Yönetmeliği'nde açıklanan zor ve silah kullanma esaslarına göre hareket edilir (J.Yntml. mad.126/d). Bu son iki madde de adli kolluğun inisiyatifine çok ciddi bir yetki bırakılmış. İnsan hakları etik normları bakımından bu yetkiyi tamamen eğitimli profesyonellerin kullanmasına ihtiyaç vardır.
- ✓ İhzarlı sanıkların saklanmaları ya da kaçmaları durumunda, ele geçirilmeleri için konut, işyeri ve eklentileri ile diğer kapalı yerlerde CMK'un, dördüncü bölümü arama ve el koyma maddelerine uygun olarak arama yapmaya jandarma yetkilidir (CMK mad.116-121).
- ✓ Yakalama müzekkeresi jandarmaya gözaltında tutma yetkisi de verir (J.Yntml. mad.122/e).
- ✓ Tutuklama müzekkeresi ile yakalan kişilere jandarma sanığın haklarının bulunduğu yakalama tutanağından verir. Sanığa tutuklama nedenleri ve hakkındaki iddiaları bildirir (J.Yntml. mad.125/b).
- ✓ Borcunu rızası ile ifa etmeyen borçlular karşısında alacaklıları korumak için, onlara devlet kuvvetinin yardımını isteme hakkı verilmiştir. Bu doğrultuda ilgili kanunlarda öngörülen süre, işlem ve tebligatlardan sonra icra tahsil dairesinin talebi üzerine tetkik mercii hâkimi tarafından çıkarılan hapsen tazyik müzekkeresi gereği, jandarma zor kullanma ve arama yapma yetkilerine sahiptir (J.Yntml. mad.122/d).

Zoru gerektiren müzekkereler görüldüğü gibi jandarmaya çok ciddi yetkiler vermektedir. Bu bağlamda bazı araştırmacılar bu yetkiye hukuk eğitimi almış

cumhuriyet savcısının bile istisnai durumlar hariç sahip olmadığı halde, adli kolluk personelinin kullanmasında çok dikkatli olunmasının gerektiği belirtilmektedir (KARAKAŞ, 2013: 32). Bu görevi profesyonellerin yapmaması neticesinde; toplumun devlete saygısını ve güvenini oluşturan, Anayasada da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklere zarar verilmesi hususu ile sıkça karşılaşılacağı aşikârdır.

Adli bir makam olan icra memurluğunun personeline yardım etmek de jandarmanın adli görevlerindedir.

- ✓ Zor kullanmak hususunda bütün zabıta memurları İcra memurunun yaptığı yazılı müracaat üzerine kendisine yardım ve emirlerini ifa etmekle mükelleftirler (İİK, mad.81).
- ✓ İcra memuru, görevini yerine getireceği sırada engelleme veya saldırıya uğrama tehlikesinin bulunduğu durumlarda, işlemlerini yapabilmek için jandarmadan yazılı istekte bulunur. Bu doğrultuda jandarma itaati sağlayacak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir (Çermeli, Atabey, 2002:407).

Jandarmanın tüm bu adli görevlerinin ne kadar ince ayrıntılara sahip olduğu ve her birinin eğitim gerektirdiği yukarıda görüldüğü üzere anlaşılmaktadır. Yukarıda bahsedilen her görevin de kendi içinde birçok detayı mevcuttur. Bu gün tüm medeni devletlerin anayasasının değişmez maddeleri olan temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması bunun yanında da korunması görevi kolluk personeline aittir. Böyle ince bir detayı ve dengeyi profesyonellerin eline teslim etmek tüm çağdaş toplumların uyguladığı bir tarzdır.

3.2.2. Jandarmada Adli Kolluk Görevi Olan Birimler

Olay Yeri İnceleme Timleri (OYİT) olay yerini teknik olarak incelemek, elde edilen delillerin ilk değerlendirmesini yapmak, laboratuarlarda incelenmesi gereken delilleri uygun şekilde toplamak ve kriminal laboratuarlara göndermek görevleri

vardır. Olay Yeri İnceleme Timlerinde görev yapan personel tarafından yürütülen olay yeri inceleme faaliyetleri, “Delilden Suçluya” gidilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Kaygısız, 2005: 43). Olay yerinden titiz ve bilimsel yöntemlerle toplanan deliller Cumhuriyet Savcısının talimatı doğrultusunda en kısa sürede kriminal laboratuarlara ulaştırılmaktadır. 1993 yılında İl Jandarma Komutanlıklarında asayiş şube müdürlüklerine bağlı olarak kurulan Kriminal Tim Komutanlıkları daha sonra olay yeri inceleme timlerine dönüştürülmüştür (Çermeli, Atabey, 2002:328). Halen tüm il jandarma komutanlıklarında ve suç yoğunluğuna göre ilçe jandarma komutanlıklarında OYİT’ler mevcuttur. Bu timlerin görevleri esnasında ki hataları delillerin kanuniliğini yitirmesi ve mahkemede delil kabul edilmemesi ya da yanlış kişilerin suçlu bulunması gibi çok ciddi sonuçlar doğurabilir. Adaletin tecellisinde oldukça önemli yeri olan bu birimde görevli personelin işinde uzman profesyonellerden oluşması çok önemlidir.

“Kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele (KOM) birimleri başta uyuşturucu ve insan kaçakçılığı olmak üzere, her türlü kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele görevini, zamanın sunduğu her türlü teknolojik olanaklardan faydalanarak Jandarma Genel Komutanlığı’na bağlı il jandarma komutanlıklarınca yerine getirmektedir” (<http://www.jandarma.gov.tr/> Erişim, 04.08.2015). Tüm illerde konuşlandırılmış durumda olan bu birimlerin sorumlu oldukları alanları şu şekilde sıralayabiliriz (<http://www.jandarma.gov.tr/> Erişim, 04.08.2015):

- ✓ Uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele,
- ✓ Petrol ürünleri kaçakçılığı ile mücadele,
- ✓ Tütün ve tütün mamulleri kaçakçılığı ile mücadele,
- ✓ Alkollü içki kaçakçılığı ile mücadele,
- ✓ Kültür ve tabiat kaçakçılığı ile mücadele,
- ✓ Parada sahtecilik olayları ile mücadele,
- ✓ Silah ve mühimmat kaçakçılığı ile mücadele,
- ✓ Tehlikeli madde kaçakçılığı,
- ✓ Organize suç olayları ile mücadele,
- ✓ Bilişim suçları ile mücadele,
- ✓ Yasadışı göç ve insan ticareti ile mücadele,

Tüm bu suç alanlarının organize olarak işlenme oranı çoğunluktadır. Her biri ayrı uzmanlık gerektiren KOM birimleri faaliyetleri de adli içerikli olmasına rağmen personeli adli kolluk olarak nitelenmemektedir.

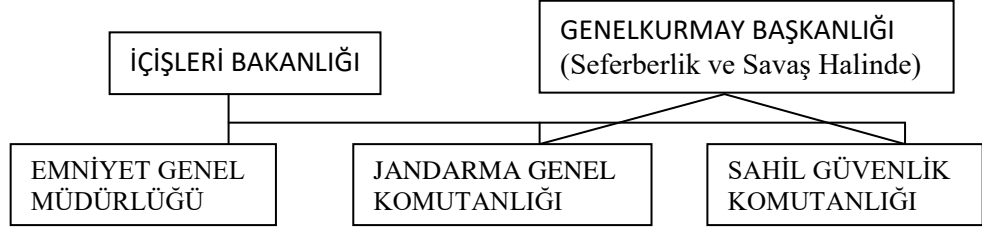
Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı (JKDB), bünyesinde bulunan, Merkez (Ankara), Van, İstanbul ve Aydın (Söke) Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirliklerinin görevleri adli soruşturmalar sırasında elde edilen maddi delilleri bilimsel yöntemlerle incelemek ve değerlendirmesini yapmak, arşiv kayıtlarını tutmak, suç ve suçluların tespitinde güvenlik kuvvetlerine ve adli mercilere yardımcı olmaktır. Bu doğrultuda bu kriminal laboratuvarlar, uzmanlık alanına giren konularda; Jandarma Genel Komutanlığına bağlı birimler, diğer askeri merciler, Emniyet Genel Müdürlüğü ve alt birimleri, Cumhuriyet Savcılıkları ve Mahkemeler tarafından gönderilen delilleri, ilmi esas ve yöntemlerle inceleyerek değerlendirme sonuçlarını bir rapor halinde doğrudan talepte bulunan makama gönderirler (Çermeli, Atabey, 2002:326). Jandarma Genel Komutanlığının profesyonelleşme derecesinin en yüksek olduğu birimi kriminal daire başkanlığıdır. Bu daireye bağlı laboratuvarlara baktığımızda profesyonelleşme seviyesi çok net anlaşılır. Bunlar parmak izi İnceleme laboratuvarı, balistik İnceleme laboratuvarı, el yazısı ve doküman inceleme laboratuvarı, izi inceleme laboratuvarı, kimyasal inceleme laboratuvarı, yanıcı ve patlayıcı madde inceleme laboratuvarı, moleküler biyolojik inceleme laboratuvarı, ses inceleme laboratuvarı, görüntü inceleme laboratuvarı, veri inceleme laboratuvarı, narkotik madde analiz laboratuvarıdır (Jandarma Genel Komutanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2014: 29). Laboratuvara gelen her delil, ancak doğru ve kabul görmüş bilimsel tekniklerle değerlendirilip yorumlandığında, mahkemelerde delil niteliği kazanır (Kalfoğlu, Yükseloğlu, 2002:78). Bu laboratuvarların her biri ayrı bir uzmanlık alanıdır. Yani özel ve sistemli bir eğitim gerektirir.

Asayiş timleri, Jandarma Teşkilatı'nın en küçük ve ülkenin en ücra köşelerinde devletin varlığını hissettirebildiği en temel birimdir. Tüm ilçe ve köylerde örgün bir teşkilatlanmaya sahip jandarma karakollarında konuşlandırılmıştır. Asayiş timi alınan ihbar ile birlikte cumhuriyet savcısının talimatı ile her türlü adli görevi yapmakla yükümlüdür. Mülki görevini icra ederken adli bir olayla karşılaştığında direkt adli kolluk görevlerini yerine getirir. Meydana gelen olaylara ilk müdahale eden ekip olması açısından önemlidir. Ancak buldukları karakolun idari, adli, mülki ve askeri tüm görevlerinden aynı anda

sorumlu olmaları; bu birimde görevli personelin atamalarında herhangi bir uzmanlık alanına dikkat edilmeden farklı görevlere atanabilmesi; branşlaşmaması ve kesinlikle profesyonel kabul edemeyeceğimiz erlerinde bu birimde görev alması profesyonelleşmesinde önemli sorunlar doğurmaktadır. Devletin vatandaş nezdinde ki yüzü olan ve imajında çok ciddi rolü olan asayiş timleri bu önemine rağmen teşkilat içinde profesyonelleşmesi en zayıf olan birimdir.

3.2.3. Jandarmada Adli Kolluk Sorumluluğu Olan Makamlar

İçişleri Bakanını, adli kolluk sorumluluğu olmamakla birlikte tüm kolluk teşkilatının en büyük amiri olarak, tüm adli kolluk personelinin de en büyük amiridir. (Türkiye’ de adli kolluk ile idari kolluk ayrımı net bir şekilde ayrılmadığından bunu böyle kabul etmek gerekir.) İçişleri Bakanı’nın sorumlulukları incelendiğinde, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 5.maddesinde de ‘Bakan, Bakanlık kuruluşunun en üst amiridir, emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden sorumludur’ hükmü ile ülkenin iç güvenliğinden içişleri bakanı sorumlu tutulmuş ve görevlendirilmiştir. 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 1.maddesinde ise ‘Türkiye Cumhuriyeti’nin idari yapısı içinde Memleketin umumi emniyet ve asayişinin sağlanmasından İçişleri Bakanı sorumludur. İçişleri Bakanı bu görevi kendi kanunları dairesinde hareket eden Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı ve gerektiğinde de bütün zabıta teşkilatı vasıtası ile ifa eder.’ şeklinde bir hükümlerle karşılaşılr. Bu maddeden anlaşılacağı üzere İçişleri Bakanı’nın kolluk yapılanması içerisinde ülkenin emniyet ve asayişinin sağlanması ile ilgili görevi mevcuttur. İçişleri Bakanı bu asli görevini emniyet ve asayişini sağlama araçları olan Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünü yöneterek yapar. Aslında yönetsel olarak kolluk faaliyetleri konusunda profesyonel olmayan İçişleri Bakanına karşı sorumluluk, bir nebze halka karşı olan siyasal sorumluluktur. İçişleri bakanının tüm bu hiyerarşide ki mevkisine rağmen adli konularda herhangi bir sorumluluğu yoktur. Bu da adli kolluğun, idari kolluktan ayrılmasını savunanlar açısından bir neden oluşturmaktadır. İçişleri bakanlığı ile genel kolluk kuvvetleri arasındaki bağ aşağıdaki gibi şekillendirilebilir:

Şekil 3: Türkiye'nin Genel Kolluk Açısından Merkez Teşkilatı Şeması (Göksu, Çevik, Filiz, Gül, 2011: 17)

Görüldüğü gibi polis, tüm yönleriyle içişleri bakanlığına bağlı iken jandarma ve sahil güvenlik savaş ve seferberlik hallerinde* askeri ve idari yönleri ile silahlı kuvvetlere, kolluk faaliyetleri ile alakalı İçişleri Bakanlığına bağlıdır.

Polis ve jandarma teşkilatlarının sorunları ile ilgili çalışmaları bulunan Doğan Emniyet Komisyonunu' da kolluk makamları arasında incelemiştir (Doğan, 2010:26) Bu doğrultuda komisyonun 'İçişleri Bakanı'nın başkanlığında Genelkurmay Başkanlığı'ndan bir temsilci, Emniyet Genel Müdürü, Jandarma Genel Komutanı ve Bakanlıkça seçilecek gereği kadar müfettiş ve validen oluştuğu, Ankara'da bulunan üyeleri ile her ay, genel müfettiş ve valilerin katılımı ile de en az senede bir defa İçişleri Bakanı'nın gerekli gördüğü zamanlarda toplandığı ve "memleketin umumi emniyet ve asayiş işlerini tetkik ile istişare mütalaasının bildirildiği, İçişleri Bakanı'nın ayrıca gerekli gördüğü zamanlarda diğer ilgili Bakanlıklardan da birer temsilci göndermesini talep edebildiği' Emniyet Teşkilatı Kanunu 2. Maddesinde görülmektedir. Diğer ilgili bakanlıklardan seçilen temsilci genellikle adalet bakanlığından olmaktadır. Bu komisyonun adli konularda da bazen talimatlandırma yaptığı anlamına gelir. Ancak bu komisyonun da adli kolluk sorumluluğu yoktur.

İllerde tüm bakanlıkların ve devletin temsilcisi olan Vali kolluk kuvvetlerinin amiridir. İl idaresi Kanununun 11. maddesinde 'Vali, İl sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Bu teşkilat amir ve memurları, vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdürler. Jandarma, polis, gümrük muhafaza ve diğer özel kolluk kuvvetlerinin bütün ast ve üstlerinin, il içine münhasır olmak üzere geçici veya sürekli olarak Vali tarafından yerleri

* 688 Sayılı KHK md.3

değiştirilebilir ve bundan hemen ilgili Bakanlıklara bilgi verilir' hükümleri yer alır. Valinin de kolluk üzerinde sahip olduğu tüm bu yetkiye rağmen adli kolluk sorumluluğu yoktur. Valinin adli kolluk uygulamaları hakkında eğitime ve profesyonel bilgiye sahip olmamasına rağmen adli kolluk personeli üzerinde bu derece yetkiye sahip olması profesyonel meslek ilkelerine uymamaktadır.

Valiler gibi ilçelerde de kaymakamlar tüm kolluk teşkilatının ilçe idaresinde en büyük amiridir. Aynı şekilde adli kolluk sorumluluğu olmayan ve adli kolluk uygulamaları ile ilgili yeterli profesyonel bilgisi olmayan Kaymakamın adli kolluk üzerinde sahip olduğu yetki profesyonel anlayışa uymamaktadır.

Jandarma Teşkilatı'nın askeri rütbe bakımından en büyük mevkisi Jandarma Genel Komutanı makamıdır. Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu madde 6'da Jandarma Genel Komutanı'nın tüm jandarma teşkilatının komutanı olduğunu ve madde 1'de İçişleri Bakanına karşı sorumlu olduğunu belirtir (JTGY, Mad.1,6). Yine aynı kanunun 6ncı maddesinde genel komutanın görevi olarak, teşkilatın sevk ve idaresinden, kanun ve nizam hükümlerinin icrasını sağlamaktan, bunlara dayalı olarak verilen emir ve kararların yapılmasından sorumlu olduğu yazılıdır (JTGY, Mad.6). Anlaşılacağı üzere tüm bu sorumluluklar adli kolluk ayrımının idari ve askeri kolluktan net bir şekilde yapılmadığı ülkemizde, Jandarma Genel Komutanını ister istemez adli kolluk personelinin amiri pozisyonuna getirmektedir. Ancak Jandarma Genel Komutanının adli kolluk sorumluluğu yoktur. Bu makama atamalar TSK'nin Kara Kuvvetleri sınıfı orgenerallerinden yapılmaktadır. Jandarma sınıfından generaller en fazla korgeneral rütbesine ve genel komutanın yardımcılığı makamına kadar terfi edebilmektedir. Bu modelin profesyonelleşme açısından uygun olmadığı görülebilir. Çünkü adli kolluğa amiri olarak talimat verebilecek konumda olan birisinin bu konuda eğitilmiş olması ya da meslek içi edinmiş olduğu tecrübeleri ile katkıda bulunması gerekir. Doktrin ve konsept olarak Kara Kuvvetleri ile jandarmanın birbirinden tamamen farklı iki ayrı yapı olduğu aşikârdır. Kara Kuvvetleri dışarıdan gelecek saldırılara karşı, çıkabilecek bir savaşta başarılı olma hedefi doğrultusunda barıştan itibaren kuvvet oluşturma, strateji ve taktik geliştirme, eğitim ve tatbikat gibi faaliyetler üzerinde yoğunlaşırken, jandarma barışta emniyet ve asayiş sağlamaya uğraşır ve bu görevi icabı sürekli bir hareketlilik ve

operasyonel faaliyet içerisinde. Yani Kara Kuvvetleri Komutanlığı eğitim ağırlıklı iken, jandarma görev ağırlıklıdır. Bu iki farklı süreç içerisinde yetişerek yükselen generallerden jandarma teşkilatının en yüksek mevkisine kara kuvvetlerinden generallerin getirilmesi jandarma teşkilatında sevk ve idare, personeli tanıma, emniyet ve asayiş hizmetlerine aşinalık, mülki ve adli makamlarla ilişkiler gibi konularda profesyonel yönetimin oluşmasına engel olur (Koca, 2010:35-36). Bu durum korgeneral rütbesine kadar jandarma teşkilatında görev yapan, bilgi ve tecrübesini kurumun zirvesine taşıması gereken jandarma kaynaklı generallerin yerine, daha önce jandarma ile ilgili görevlerde hiç bulunmamış, konunun uzmanı olmayan kara kuvvetlerinden generallerin atanması neticesinde hem hukuki olarak, hem mantıksal olarak, hem de profesyonelleşme açısından uygun olmayan bir görüntüyü meydana getirmektedir.

Mülki teşkilata tabii ilk jandarma birliği Jandarma Bölge Komutanlıkları görülmektedir. Ancak bu durum hukuken böyle olsa da uygulamada olamamaktadır. Bu aksaklığın en temel sebebi bölge komutanlıklarının tek bir ilden değil birkaç ildeki il jandarma komutanlıklarından sorumlu olmaları neticesinde valiliklerin nüfuzunda olmamalarıdır. Ayrıca jandarma bölge komutanlarının adli kolluk personelinin amiri durumunda olmalarına rağmen adli kolluk sorumlulukları yoktur. Bu nedenle iç güvenliğin sağlanmasında ortaya çıkabilecek aksaklıkları ortadan kaldırmak maksadıyla, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin sağlanmasında etkinliği olmayan ve herhangi bir verim sağlayamayan Jandarma Bölge Komutanlıkları'nın lağvedilerek, mülki idareye doğrudan bağlı İl Jandarma Komutanlıklarının güçlendirilmesi bir çözüm olarak değerlendirilebilir (Doğan, 2010:76). Jandarma bölge komutanlıklarının kolluk faaliyetleri ile ilgili direkt bir görevi yoktur. Jandarma Genel Komutanlığı ile il jandarma komutanlıkları arasında bir nevi irtibat görevi görmektedir. Adli olaylar ile ilgili bilgi talep edip, emir yayınlayıp, denetleme yapan bir makamın adli kolluk sorumluluğu olmaması verimlilik ve profesyonelleşme açısından uygun değildir.

İl jandarma komutanlarının adli kolluk görevini fiilen yürütme yükümlülükleri yoktur. Ancak ilçe jandarma komutanlıklarının diğer görevleri yanında adli kolluk görevlerini denetim ve gözetim altında bulundurma yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır (J.Yntml. Md.148). Buradan anlaşılacağı gibi

cumhuriyet savcısı il jandarma komutanına direkt adli bir olay ile ilgili görev veremez. Ancak il jandarma komutanı adli olaya fiilen müdahil olur ve talimat verirse cumhuriyet savcısının talimatını almak zorundadır. İl jandarma komutanlığı karargâhından bir adli olayla ilgili personel (istihbarat, KOM şube, olay yeri inceleme birimi personelleri gibi) görevlendireceği zaman cumhuriyet savcısının onayını almak zorundadır. Bu da kısmen de olsa il jandarma komutanına adli kolluk görevi yüklemekte ve cumhuriyet savcısına karşı belli ölçülerde sorumlu olmasına neden olmaktadır.

Adli makamlarla ilişkiler bakımından bir ilçede bulunan ilçe jandarma komutanlığının, ilçe jandarma bölük komutanı dışında kalan subay ve astsubaylar ile uzman jandarma, erbaş ve erleri adli kolluk memuru sayılmaktadır. İlçe jandarma komutanı kolluk amiridir (J.Yntml. mad.148/c). İlçe jandarma komutanı dâhil karakol komutanı ve asayiş tim komutanları ile personeli adli konularda cumhuriyet savcısına direkt bağlıdır ve adli olaylarda savcıların talimatları doğrultusunda hareket ederler. Cumhuriyet savcılarının adli kolluk personeli hakkında adli olaylarla ilgili işledikleri suçlarda direkt soruşturma açma yetkisi varken adli kolluk amiri olan ilçe jandarma komutanı hakkında hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır (CMK, mad.161).

3.3. POLİSTE ADLİ KOLLUK UYGULAMALARI

3.3.1. Poliste Adli Kolluğun Görevleri

Adli vakalar ile ilgili soruşturmalar, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa göre, yetkili adli makamların talimatları ile kanunlarda belirtilen esaslar doğrultusunda polis adli kolluk görevlileri tarafından yürütülür. Bu hüküm emniyet teşkilatı açısından adli görevin hukuki dayanağını oluşturur. Yine aynı kanun; adli işlerle uğraşmak üzere görevlendirilmiş olan adli zabitanın, kamunun düzenini bozan bir suç meydana geldiğinde, suç ile alakalı delilleri toplayan, failleri tespit ederek yakalayan, adli otoriteler adına tahkikatı yürüten, sanık ve suç delillerini yargı mercilerine teslim eden bir görev ayrımı olduğuna işaret eder. Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu ile tüzüğüne göre de polisin adli görevi suçun işlenmesi ile

başlar. Ayrıca PVSK 1. maddesi polisin adli görevlerini işlenmiş bir suç hakkında CMK ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak olarak tanımlanmaktadır (Gözler, 2003:427). Bu kanunları incelediğimizde polisin adli görevlerini; suç olarak değerlendirilen herhangi bir olayın meydana gelmesi ile adli makamların talimatları doğrultusunda gerekli soruşturmalara başlamak, suçluları tespit edip yakalamak, araştırma yaparak elde edilen tüm delilleri adli makamlara iletmek, adli makamlar tarafından talep edilen ihzar, tevkif yakalama müzekkerelerini ve hapsen tazyik kararlarını infaz etmek, zapt (el koyma) etmek, arama yapmak, gözaltı ve yakalama yapmak, herhangi bir suç ile ilgili yapılan ihbarları kabul etmek, adli vakalar ile ilgili adli makamlar tarafından talep edilen talimatları yerine getirmek, icra memurlarına talep etmeleri halinde yardımcı olmak olarak özetleyebiliriz (Sönmez, 2005:168). Bu görevleri üç başlık altında toplayabiliriz (Doğan, 2010:46,47):

- ✓ Soruşturma ile ilgili görevleri,
- ✓ Mahkûm olanlar ile ilgili görevleri,
- ✓ Yasaların öngördüğü hallerde yargı organlarına yardım görevleri.

3.3.2. Poliste Adli Kolluk Görevi Olan Birimler

Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Daire Başkanlığı bünyesinde tüm illerde Olay Yeri İnceleme ve Kimlik Tespit Şube Müdürlüğü teşkilatlanması mevcuttur. Bu birimde görevli tüm amir ve memurlar alanlarında kurs görmüş ve branşlaşmış uzman personelden oluşmaktadır. Olay yeri inceleme işlemleri; kanun, yönetmelik ve genelgelerde belirtilen kurallar doğrultusunda yürütülmektedir (Yükseloğlu, Özcan, Ceylan, 2008: 61). Bu birimin görevlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (<http://www.kpl.pol.tr/>, Erişim, 07.09.2015):

- ✓ Olay yeri inceleme çalışmaları,
- ✓ Kimlik tespit çalışmaları,
- ✓ Vücut izi (parmak ve avuç izi) geliştirme çalışmaları,
- ✓ Adli görüntüleme çalışmaları,
- ✓ Felaket (Doğal afetler ve ölümlü büyük kazalar) kurbanlarının kimliklendirilmesi işlemleri,

Eryılmaz ise farklı bir görevlendirme tanımı yapmıştır (Eryılmaz, 2003:111):

- ✓ Gerçekten bir suçun meydana gelip gelmediğini belirlemek,
- ✓ Suç isleyen kişi/kişilerin buldukları yerleri belirlemek,
- ✓ Kişi/kişilerin suçluluğunu ispat etmek için delilleri ortaya koymak,
- ✓ Suçun işleniş tarzını ortaya koymak.

Olay yeri inceleme; ciddi ve sistemli bir şekilde yürütülmesi gereken adli bir süreçtir. Bu görev jandarmada olduğu gibi polis içinde vatandaşın, adaletin yerini bulması açısından devlete olan güveninde önemli rol oynar (Dinler, 2006:118) ve teknik özelliği bakımından da tamamen profesyonel personel tarafından icra edilmesi gereken bir görevdir. Zaten her iki kurumda da olay yeri inceleme birimleri profesyonelliğin en yüksek oranda görüldüğü sınıflardır. Suç meydana geldikten sonra görevi başlayan bu birimin faaliyeti tamamen adlidir.

Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı KOM Başkanlığı yaklaşık 6500 personel ile merkezde 14 şube müdürlüğü ve 2 büro amirliği, 80 ilde KOM şube müdürlüğü ve 36 İlçede KOM grup amirliği ile İstanbul'da mali suçlarla mücadele şube müdürlüğü, narkotik suçlarla mücadele şube müdürlüğü, organize suçlarla mücadele şube müdürlüğü, bilişim suçları ve sistemleri şube müdürlüğü ve köpek eğitim merkezi olarak hizmet yürütmektedir. Bu birimin görevlerini genel olarak sıralarsak (<http://www.kpl.pol.tr/>, Erişim, 07.09.2015):

- ✓ Uyuşturucu madde kaçakçılığı,
- ✓ Her türlü sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık suçları,
- ✓ Silah mühimmat, tarihi eser, nükleer madde ile uyuşturucu yapımında kullanılan kimyasal maddelerin kaçakçılığı,
- ✓ İnsan ticareti, göçmen kaçakçılığı,
- ✓ Yolsuzluk, karapara aklama, bireysel ve özel sektör yolsuzlukları,
- ✓ Bilişim suçları ile organize suçlarla mücadele.

Bu birimin jandarma teşkilatında da icra ettiği benzer görevleri adli niteliktedir. Ancak personelin adli sorumluluğu yoktur.

Özellikle İstanbul ilinde görülen bir birim olan güvenlik timleri, ilk önceleri sadece sokak suçları ile ilgili görevi olmasına rağmen zamanla tüm suçlara bakan bir teşkilatlanma haline geldi (Çelik, Kara, 2014:70). Sivil giyimli olarak görev yapan güvenlik timleri görünürde önleyici bir görev üstlenmiş olsa da suçluya müdahale ettiği andan itibaren adli kolluk görevi de icra etmektedir. Adli sorumluluğu adli olaya müdahil olmasıyla mevcut olur.

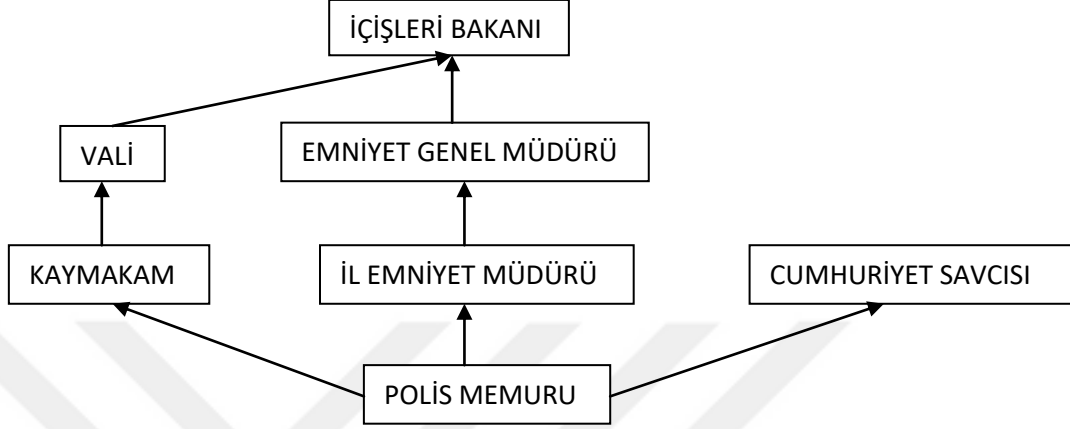
Emniyet Genel Müdürlüğü taşrada adli kolluk görevini en temel ve ilk birim olan polis merkez amirlikleri, bu birime bağlı grup amirlikleri, suç araştırma ve soruşturma büro amirlikleri ve adli işlemler büro amirlikleri vasıtasıyla yürütür (Polis Merkezi Amirliği Kuruluş, Görev Ve Çalışma Yönetmeliği). Tüm bu birimler adli bir olay vuku bulduğunda direkt cumhuriyet savcısı tarafından görevlendirilebilir ve adli kolluk sorumlulukları vardır. Bu birimlerin adli kolluk görevlerinin net bir şekilde ayrılmış olmaması, idari, adli ve mülki sorumluluklarını aynı anda taşıması, uzmanlaşması konusunda önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu birimde çalışan bir memur adli bir olay hakkında soruşturma yürüttüğü anda diğer amirleri (mülki ve idari) tarafından atamaya tabi tutulabilir ya da kendisine disiplin cezası yaptırımını uygulanabilir. Yani farklı diğer iki amirine karşı sorumlulukları adli görevlerini icra ederken de devam etmektedir. Tüm bu durumlar profesyonelleşme açısından sorun olarak tanımlanabilir.

3.3.3. Poliste Adli Kolluk Sorumluluğu Olan Makamlar

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bağlantılı olduğu tüm sivil makamlar İçişleri Bakanı, Emniyet Komisyonu, valilikler ve kaymakamlıklar Jandarma teşkilatında ki ile aynı sorumluluk ve yetkilere sahiptir. Tüm bu makamların kolluk üzerindeki sahip oldukları amirlik yetkileri kendilerine dolaylı olarak adli görev yüklese de hiçbirisinin adli kolluk sorumluluğu yoktur. Hiçbir sorumlulukları olmamasına rağmen adli kolluk üzerinde birçok yetkiye sahip olmaları profesyonellik açısından olumsuz bir çelişki oluşturmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nde polis olarak en yüksek makam ve rütbe emniyet genel müdürü olarak görülmektedir. Bu makamın polis teşkilatında ki adli

kollukların en yüksek rütbelisi olarak amir pozisyonunda olması, bu mevkie adli kolluk görevi yüklemektedir. Ancak adli kolluk sorumluluğu bulunmamaktadır. Jandarmada olduğu gibi poliste de hiyerarşik yapı üç ayrı koldan yükselmektedir. Bu da sorumluluk açısından karmaşıklık oluşturmaktadır. Aşağıdaki şekil incelendiğinde;

Şekil 4: Bir Polis Memurunun Hiyerarşik Bağları

Adli kolluk görevi olan bir polis memurunun bağlı olduğu hiyerarşik üstleri birbirinden bağımsız üç farklı koldan ilerleyen makamlardan oluşmaktadır. Bunlar mülki amiri, adli amiri ve polis amirleri olarak görülmektedir. Bunlar her ne kadar polis memurunun icra ettiği göreve göre değişen amirleri gibi ifade edilse de Türkiye’de adli kolluk ayrımı net bir şekilde yapılmadığından yani adli görevler ile idari görevleri aynı personel yaptığından dolayı birbirlerine dolaylı olarak etki edebilmektedirler. Jandarmada bu makamlara bir de Genelkurmay Başkanı eklenmektedir. Tüm bunların adli kolluğun profesyonelleşme sürecinde sorun oluşturacağı değerlendirilebilir.

Taşra teşkilatlanmasında ildeki en büyük polis amiri il emniyet müdürlüğü makamlarıdır. İl jandarma komutanına benzer sorumlulukları bulunan il emniyet müdürlerinin adli kolluk sorumluluğu doğrudan yoktur. Ancak adli bir olay ile ilgili talimat vermesi durumunda cumhuriyet savcısının talimatını almak zorundadır. Adli kolluk olarak savcı ile direkt bağlılığı olmamasına rağmen emrinde bulunan OYİB, KOM gibi birimleri adli olayların aydınlatılması için görevlendirmesi gerekir. Bu koşullarda cumhuriyet savcılarının karşı dolaylı olarak bir sorumlulukları mevcuttur. Bu karmaşık bağlılık durumları profesyonelleşme açısından sorun oluşturmaktadır.

İlçelerde belediye sınırları içerisinde adli kolluğun en yüksek dereceli makamı ilçe emniyet müdürüdür. Bu makamın direkt adli kolluk sorumluluğu vardır. Her hangi bir adli olayda cumhuriyet savcısının talimatını almak ve gereklerini yerine getirmek zorundadır. Ancak ilçe emniyet müdürü hakkında karakoldaki diğer personelin (karakol amiri, grup amirliği personeli gibi) aksine adli olaylarla ilgili işledikleri suçlarda hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulüne göre soruşturma işlemi yürütülebilir. Adli kolluk sorumluluğu olan bu makamın adli konularda profesyonelleşmesi oldukça önemlidir.

3.4. TÜRKİYE'DE ADLİ KOLLUKTA PROFESYONELLEŞME DÜZEYİ

Adli kollukta profesyonelleşme seviyesi ve süreci profesyonel personel mevcutlarının personel kadrolarına göre oranları ve bu oranların yıllara göre artış ve azalış eğilimleri grafikler üzerinde incelenerek analiz edilecektir. Polis ve Jandarma kurumlarının verileri ayrı ayrı analiz edilmesini müteakip, son bölümde iki kurumun verileri birleştirilerek nüfus, ceza davaları, göç, kentleşme, ekonomi, işsizlik, hizmetiçi eğitim verileri ile kıyaslanmış ve genel profesyonelleşme düzeyi ortaya konmuştur.

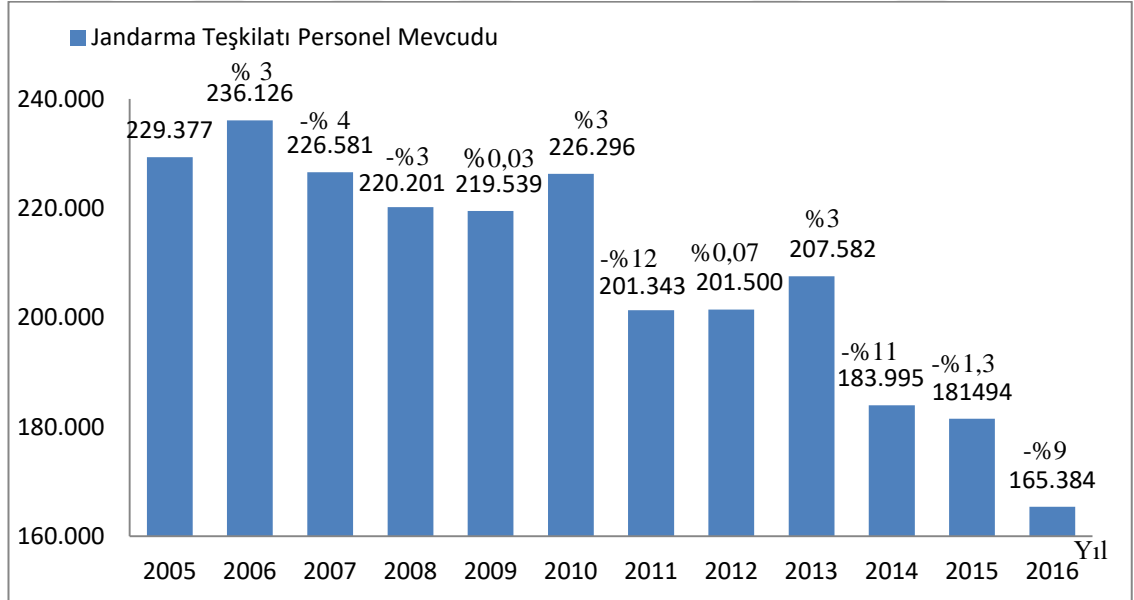
3.4.1. Jandarmada Profesyonelleşme Düzeyi

Jandarma Teşkilatı, subay ihtiyacını Kara Harp Okulundan yani ordu subaylarından, sözleşmeli subay olarak sivil üniversite mezunlarından ve astsubaylardan belirli sınavlarda başarılı olanlar arasından karşılayarak, hizmet içi kurslarla adli kolluk konusunda yetiştirmekteydi. Ancak 5 Temmuz 2016 tarih ve 669 sayılı KHK ile Jandarma Ve Sahil Güvenlik Akademisi (JSGA) kurulmuş ve Jandarma Teşkilatı'nın ihtiyacı olan yönetici sınıf adayların 2017 yılı Eylül ayı itibari ile bu akademiye eğitime başlaması kararlaştırılmıştır. JSGA'de astsubaylar ve uzman jandarmalar iki yıllık yüksekokul eğitimi alarak profesyonelleştirilmektedirler. Yine tüm personel hizmet içi kurslarla gelişen

koşullarda ve ihtiyaçlar doğrultusunda ihtisaslaştırılmaktadır. Bu doğrultuda astsubay ve uzman jandarmalar, istihbarat, kriminal kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele alanlarında ihtisaslaştırılmaktadırlar. 2003 yılından itibaren tüm personel (uzman erbaş, er ve erbaşlar hariç) adli kolluk, cezaevi ve turizm jandarması alanlarında ihtisaslaştırılma gayretleri başlamıştır. 2001 yılında jandarma astsubaylarının % 18'i, uzman jandarmaların % 23'ü ihtisaslarına yönelik olarak atandırılmıştır. Eğitimde, Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri ile hâkim ve savcılardan yararlanılarak Adli Tahkikat Sertifikası verilmektedir. Lisansüstü eğitim olarak Jandarma Okullar Komutanlığı bünyesinde, Kara Harp Okulu savunma bilimleri enstitüsüne bağlı olarak Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı teşkil edilmiş ve suç araştırmaları, uluslararası güvenlik ve terörizm ile güvenlik yönetimi bilim dalları oluşturulmuştur (Çermeli, Atabey, 2002:351).

Aşağıdaki grafikte Jandarma Teşkilatındaki toplam personel mevcudu yıl yıl verilmiştir. Toplam personel mevcudunun sürekli azalış eğiliminde olduğu Grafik1'de görülmektedir.

Grafik 1: 2005-2016 Dönemi Jandarma Teşkilatı Personel Mevcudu

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Raporları (2005-2016)

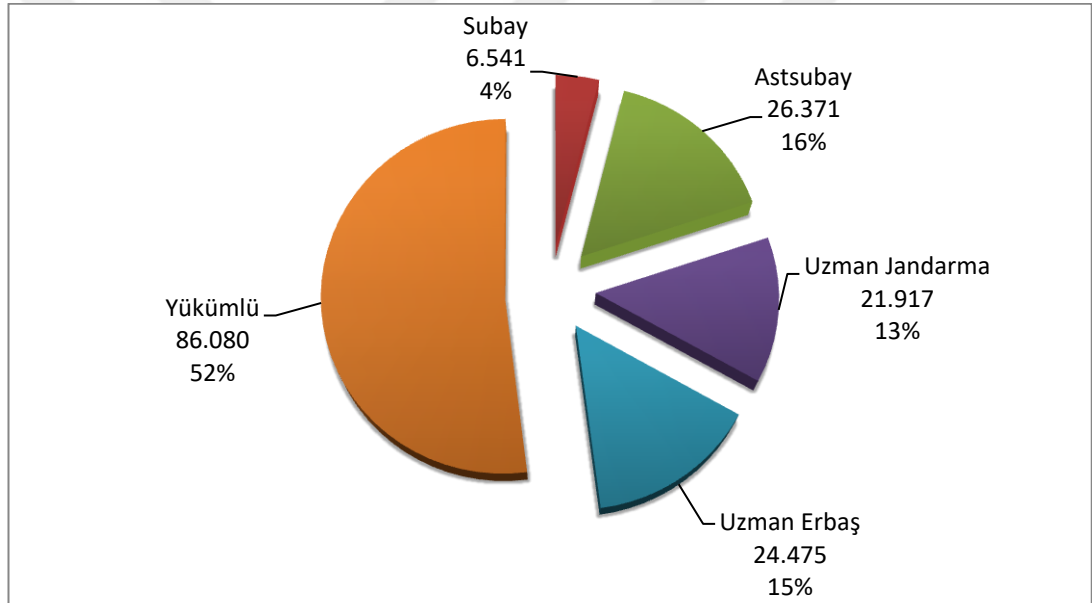
Yukarıdaki grafik incelendiğinde 2010 yılından itibaren personel mevcudundaki sistematik düşüş görülmektedir. 2010 yılında 229.377 olan personel sayısı yaklaşık % 30'luk bir azalışla 2016 yılında 165.384 olmuştur. 2010 yılı temel

alındığında öncesindeki ve sonrasındaki değişimler er ve erbaşların birliklerine katılım oranları ile alakalı olarak değişmiştir. Ancak 2010 yılından itibaren erbaş ve er miktarlarında planlı bir azalma yapılmış, sözleşmeli er alımında ise aynı şekilde artış görülmüştür. Bu nedenle personel sayısındaki ilk en ciddi düşüş 2010 yılında 226.296 olan personel sayısının %12 azalışla 2011 yılında 201.343 olmasıdır. Bunu 2010 yılından itibaren jandarma teşkilatında profesyonelleşme gayretlerinin başladığı şeklinde yorumlayabiliriz.

Profesyonel personel ile profesyonel olmayanların oranı ise 2016 yılı personel sayısının rütbelere göre orantılanması ile Grafik 2’de görülebilmektedir.

Grafik 2: 2016 Yılı Jandarma Teşkilatında Rütbelerin Genel Mevcuda Göre Oranları*

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Raporları, (2016)

Grafik 2’de görüldüğü üzere Jandarma Genel Komutanlığı’nda hali hazırda profesyonel olmayan personelin yani yükümlü ve uzman erlerin % 67 oranla profesyonel personele göre oldukça yüksek bir orana sahip olduğu anlaşılmaktadır. Jandarma Genel Komutanlığı’nda sözleşmeli olarak görev yapan Uzman Erler, Uzman Jandarmalar gibi profesyonel personel kapsamında değerlendirilememektedir. Çünkü mesleğe alım kriterinde sadece lise mezunu olma

* Grafik 2’de görülen yükümlü oranları mecburi askerlik hizmetini yapan (yani geçici süre ile 12 ve 6 ay görevli) Yedek Subaylar ile er, erbaşları temsil etmektedir. Yükümlüler ile mesleğe alımda eğitim seviyesi olarak sadece lise mezunu kriteri aranan Uzman Erler profesyonel olmayan personel olarak değerlendirilmiştir.

şartı aranmaktadır. Rütbe ve kıdem olarak Uzman Erlerden kıdemli olan Uzman Jandarmalar ise Jandarma Okullar Komutanlığı'nda aldıkları iki yıllık ön lisans eğitimi ile profesyonel personel kapsamında değerlendirilmektedir ve kadrolu olarak görev yapmaktadırlar. Profesyonel personelin sahip olduğu %33 oranının ise Jandarma Genel Komutanlığı'nda 2010 yılından itibaren başladığı görülen profesyonelleşme gayretlerine rağmen ancak bu seviyelere gelebilmesi, üzerinde çalışılması gereken bir konu olarak değerlendirilmelidir.

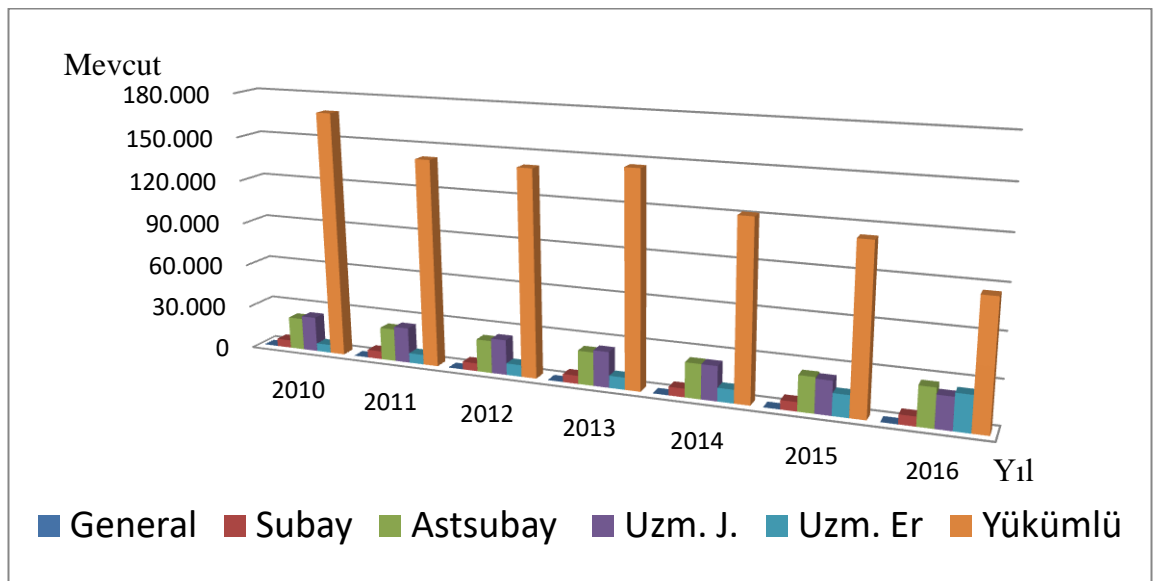
Aşağıda grafik 3 ve tablo 4 incelendiğinde 2010 yılından itibaren profesyonel personel mevcudu artışları ile profesyonel kabul edemeyeceğimiz personel sayısında ki değişim açıkça görülebilmektedir.

Tablo 3: Jandarma Teşkilatı Rütbelere Göre Personel Mevcutları ve Değişim Oranları (2010-2016)

	General		Subay		Assubay		Uzman J.		Uzman Er		Yükümlü	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
2010	33	-	5.384	-	22.280	-	24.228	-	5.579	-	168.792	-
2011	33	%0	5.523	%3	22.583	%1	24.423	%1	6.764	%21	142.017	-%16
2012	33	%0	5.463	-%1	22.437	-%1	24.176	-%1	8.075	%19	141.316	-%0.5
2013	33	%0	5.570	%2	22.909	%2	24.418	%1	8.346	%3	146.306	%4
2014	31	-%6	5.877	%5	23.661	%3	23.614	-%3	9.234	%11	121.578	-%20
2015	32	%3	6.261	%7	23.966	%1	22.945	-%3	14.968	%38	113.322	-%7
2016	32	%0	6.509	%4	26.371	%9	21.917	-%5	24.475	%64	86.080	-%32

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Raporları, (2010-2016)

Grafik 3: Jandarma Teşkilatı Personel Mevcutlarının Rütbelere Göre Dağılımı

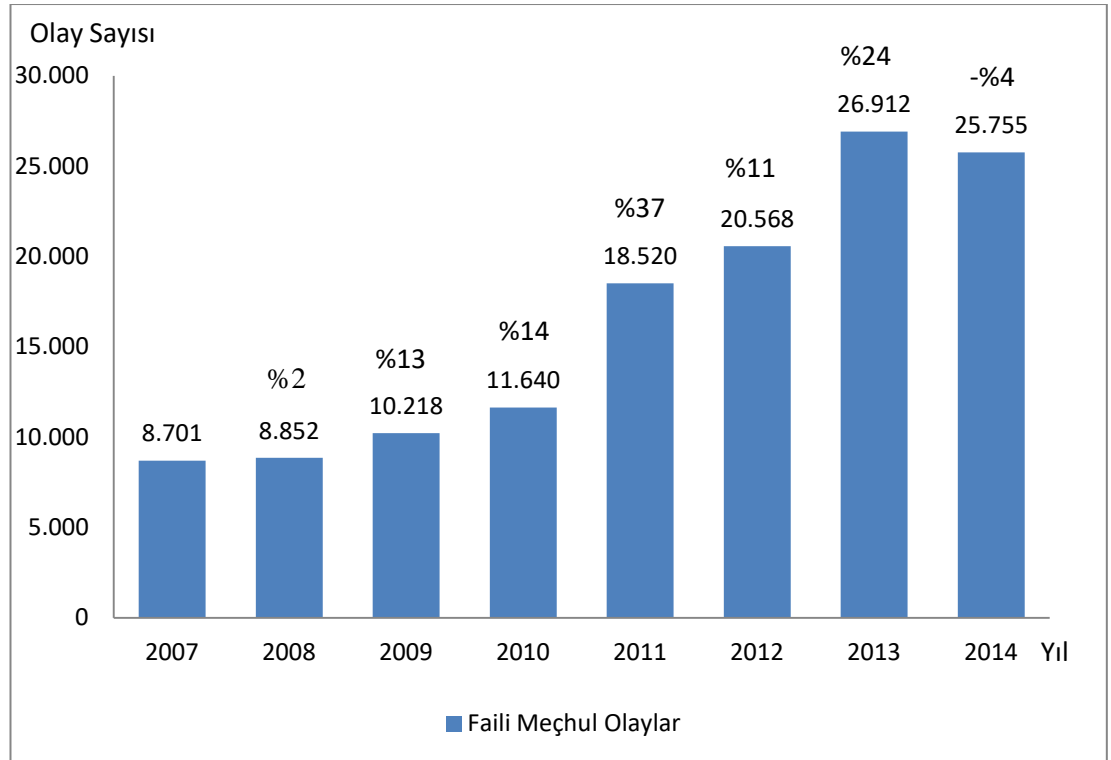

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Raporları, (2010-2016)

2010 yılından itibaren gösterilen veriler incelendiğinde profesyoneller olarak kabul edebileceğimiz general sayılarında (lacivert) ciddi bir artış görülmezken, yaklaşık olarak subaylarda (kırmızı), %21 artış astsubaylarda (yeşil) %15 artış, uzman jandarmalarda (mor) %10 azalış gerçekleşmiştir. Profesyonel olmayan kesimde ise yükümlüler (kahverengi) yani erbaş ve er mevcutlarında yaklaşık % 71 oranında gerçekleşen bir azalış görülmektedir. Bununla birlikte sözleşmeli uzman erbaş (mavi) sayılarında ise yaklaşık % 156'lık ciddi bir artış mevcuttur. Ancak ilk bölümde profesyonelleşmenin tanımlamalarında izah edildiği üzere profesyonel personel için gerekli şartlardan biri en az iki yıl yüksek öğrenim görmüş olunmasıdır. Ancak uzman erbaşlar lise ve altı öğretim seviyesindedir. Bu yüzden profesyonel ön lisans eğitilmiş uzman jandarmaların sayısı azaltılırken, uzman erbaşların sayısının artırılması profesyonelleşme açısından uygun değildir.

Aşağıda grafik 4'te 2007-2014 yılları arasındaki Jandarma Genel Komutanlığı verilerinden elde edilen halen aydınlatılmamış olan olay sayısı yani faili belli olmayan, halen tespit edilememiş asiyeş olaylarının rakamları verilmiştir.

Grafik 4: 2007- 2014 Dönemi Jandarma Teşkilatı Faili Meçhul Olay Mevcutları

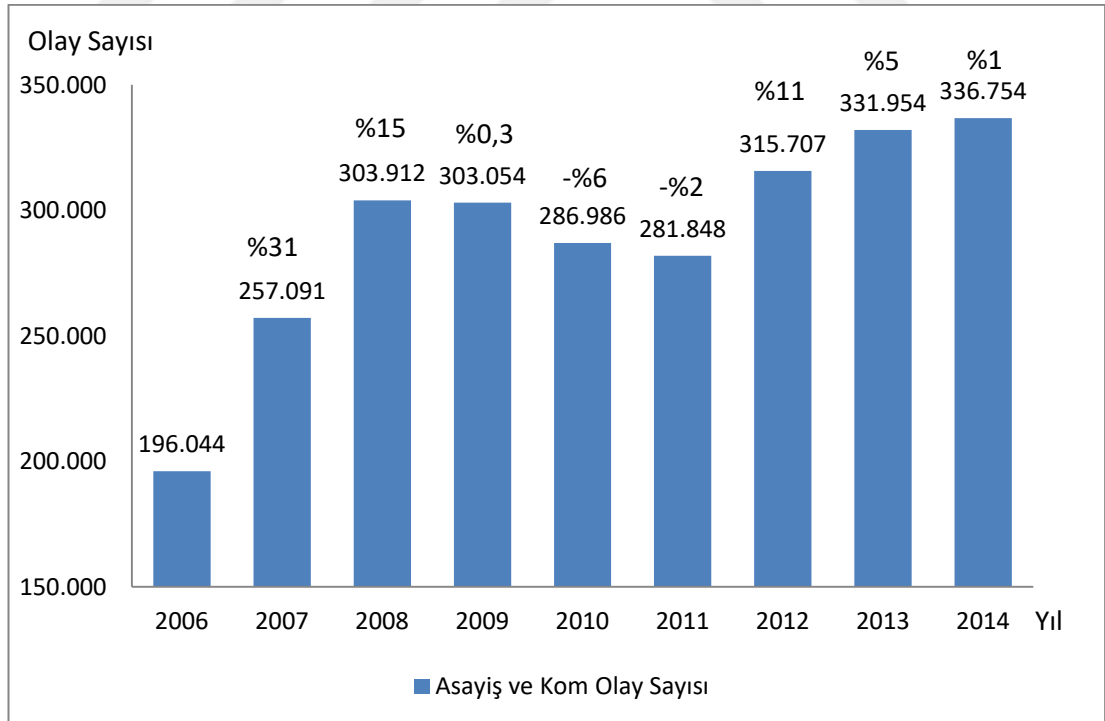

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Raporları, (2007-2014)

Yukarıda ki grafik incelendiğinde faili meçhul olaylardaki artışın her yıl aratarak devam ettiği görülmektedir. 2007 yılında 8.701 olan aydınlatılmamış olay sayısı yaklaşık % 97 gibi önemli bir artışla 2014 yılında 25.755 olmuştur. Faili meçhul olaylarda en yüksek artış %59 oranla 2010 yılı ile 2011 yılları arasında meydana gelmiştir. Adli olayları aydınlatarak suçluların bir an önce yakalanmasının, toplum güven ve huzur ortamının sağlanmasında önemli bir yeri vardır. Devletin bu ortamı sağlamadaki en önemli aracı olan adli kolluk teşkilatındaki profesyonel personel sayısının artışı faili meçhul olay sayısında azalış sebeplerinden olacaktır. Çünkü faili meçhul olaylar başlı başına uzmanlık gerektiren bir alandır. Bu yüzden profesyonel olmayan erlerin bu görevlerde kullanılması verimi ve başarıyı düşürerek, Jandarma Genel Komutanlığı'nın tüm imajını ve vatandaş nezdinde ki güvenini olumsuz etkileyebilir.

Grafik 5'te Jandarma Genel Komutanlığı'nın 2006-2014 yılları arasındaki müdahale ettiği olay sayıları verilmiştir.

Grafik 5: 2006- 2014 Dönemi Jandarma Teşkilatı Olay Durumları

Kaynak: Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Raporları (2006-2014)

Adli kolluk yapılanmasının üstesinden gelmek zorunda olduğu asayiş olaylarında ki artış yukarıda ki grafikte görülmektedir. 2006 yılında 196.044 olan olay sayısı yaklaşık % 55'lik artışla 2014 yılında 336.754 olmuştur. KOM (Kaçakçılık ve Organize İşlerle Mücadele Olayları) olaylarına uyuşturucu, petrol, tütün, tehlikeli madde, alkollü içki, kültür ve tabiat silah ve mühimmat kaçakçılığı yasadışı göç ve insan ticareti organize suç ve bilişim suçları dâhil edilmiştir. 2006-2007 yılları arasında meydana gelen %31'lik oran asayiş olaylarında meydana gelen en yüksek artış olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebinin 2006 yılında değişikliğe uğrayan TCK (Türk Ceza Kanunu)'na göre düzenlenen yeni suç tasniflemesi olarak değerlendirilmektedir. 2010 ile 2011 yıllarında Jandarma Genel Komutanlığı'na ait birçok sorumluluk sahası belediye sınırları içerisine girmesi nedeniyle Emniyet Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Bu nedenle bu dönemlerde asayiş olaylarında %6 ve %2'lik bir azalış görülmektedir. Grafik 4 ve 5'te ki artışlara paralel olarak grafik 1 ve 2'de görüldüğü üzere jandarma teşkilatı da profesyonel personel sayısını artırarak suçlarda ki artışla mücadele vermeye çalışmaktadır. Ancak Uzman erbaşları profesyonel personel kapsamına bilimsel olarak koyamayacağımızdan dolayı bu gayretlerin sayısal olarak yetersiz olduğu anlaşılabilir.

3.4.2. Poliste Profesyonelleşme Düzeyi

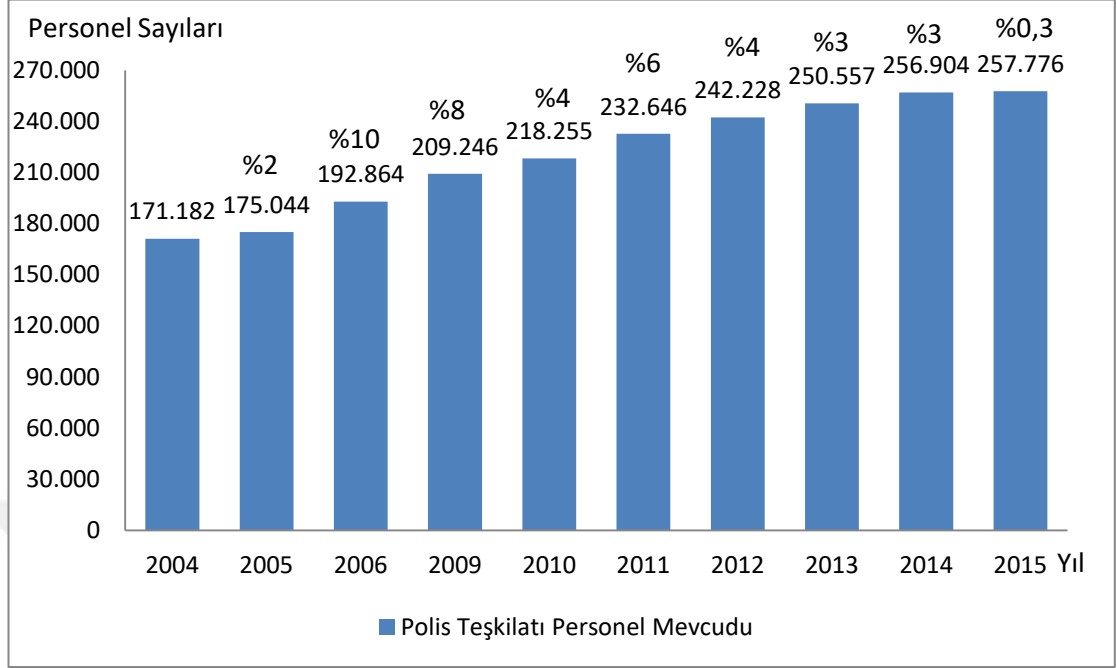
Emniyet Genel Müdürlüğünce düzenlenen kurslar profesyonelleşmede eğitimin önemini göstermektedir. Bunlar (www.asayis.pol.tr/sasemegitim.aspx Erişim, 13.04.2014):

- ✓ Adli Mülakat Teknikleri Kursu
- ✓ Asayiş Projesi Eğitici Kursu
- ✓ Asayiş Projesi Kullanıcı Kursu
- ✓ Asayiş Suçu Soruşturması Temel Eğitim Kursu
- ✓ Çapraz Sorgu Eğitici Semineri
- ✓ Teknik Takip Semineri
- ✓ Suç Analizi ve Suçlu Profili Çıkarma Kursu
- ✓ Aranan Şahıslar Atölye Çalışması

- ✓ Cinayet Suçları Atölye Çalışması
- ✓ İnsan Ticareti ve Cinsel Suçlar Atölye Çalışması
- ✓ Gasp Suçları Atölye Çalışması
- ✓ Hırsızlık Suçları Atölye Çalışması
- ✓ Kayıp Şahıslar Atölye Çalışması
- ✓ Oto Hırsızlığı Atölye Çalışması
- ✓ Asayiş Polisi Yapılanması ve Eğitim Çalışmaları İncelemesi Kursu
- ✓ Asayiş Polisi Yönetici Semineri
- ✓ Görsel ve Veri Tabanı İlişkisi Kursu
- ✓ Veri Sorgulama SQL Kullanım Kursu
- ✓ İnsan Ticareti ile Mücadele Kursu (Twinning Projesi)
- ✓ Operasyonel Atış Teknikleri ve Taktik Müdahale Kursu
- ✓ Devriye ve Toplum Destekli Polislik Hizmetleri Bilgilendirme Kursu
- ✓ Ruhsat Uzmanlık Kursu
- ✓ Çocuk Polisi Temel Eğitim Kursu
- ✓ Çocuk Ticareti ve Çocukların Cinsel İstismarı ile Mücadele Kursu
- ✓ Çocuk Koruma Kursu
- ✓ Çocuk Ceza Adalet Sistemi Kursu
- ✓ Çocuk Psikolojisi Gelişimi ve İletişimi Kursu
- ✓ Çocuk Polisi Yönetici Semineri
- ✓ Motosikletli Polis Timleri Kursu
- ✓ Mesleki Teknik Yazışma Semineri
- ✓ Özel Güvenlik Hizmetleri Denetimi Semineri
- ✓ Ceza Adalet Reformu Sempozyumu
- ✓ Polisi İlgilendiren Yeni Mevzuat Değişiklikleri Bilgilendirme Kursu
- ✓ Suçun Önlenmesi ve Suçla Mücadele Politikası Semineri
- ✓ Polis Savunma Taktikleri Eğiticilerin Eğitimi Kursu
- ✓ Polis Savunma Taktikleri Kursu
- ✓ İnternet Üzerinden Çocuk İstismarı Kurslarıdır.

Aşağıdaki grafikte Polis Teşkilatında ki toplam personel mevcudunun sürekli artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Grafik 6'da yıl yıl personel mevcudu görülmektedir.

Grafik 6: 2005-2016 Dönemi Polis Teşkilatı Personel Mevcudu

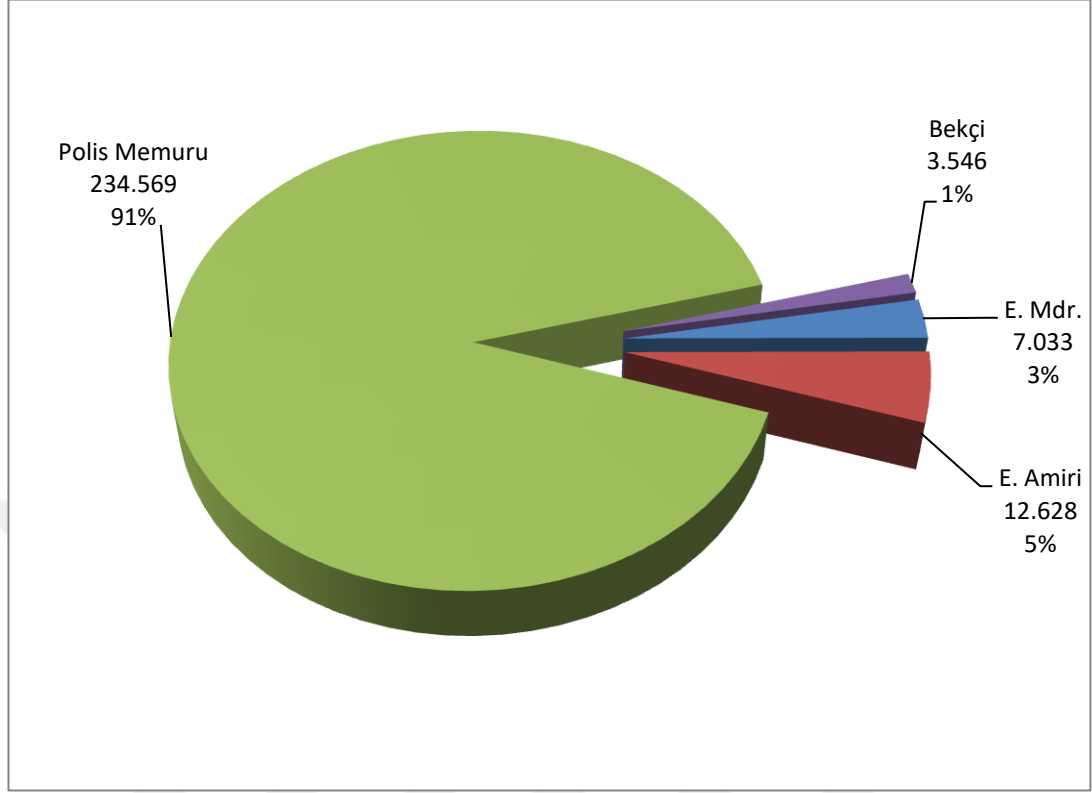

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları, (2004-2015)

Yukarıdaki grafikte on yıllık veriler incelendiğinde personel mevcudundaki sistematik artış görülmektedir. 2004 yılında 171.182 olan personel mevcudu yaklaşık %40 'lık artışla 2015 yılında 257.776 olmuştur. En yüksek artış ise 2005 yılında 175.044 olan personel sayısının % 10 artışla 2006 yılında 192.864 olmasıdır. Jandarma Teşkilatına göre gözlemlenen bu ters eğim Polisin profesyonelleşmesinin Jandarmaya oranla daha yüksek olduğunun kanıtıdır. Çünkü polis teşkilatı en düşük rütbedeki personelinde dahi en az ön lisans eğitimi şartı aramaktadır ya da Polis Akademisinde ön lisans eğitimi vererek göreve başlatmaktadır. Jandarma Teşkilatı ise profesyonel olmayan yükümlü er, erbaş sayılarını azaltma gayreti içinde olsa da bunda yetersiz olduğu açıktır. Polis teşkilatının sorumluluk sahasının nüfus oranları köylerden kentlere göçler nedeniyle hızlı ve sürekli artmaktadır. Buna paralel olarak polis teşkilatının profesyonel personel mevcudu ihtiyacı da artmaya devam edecektir.

Polis teşkilatında profesyonel personel ile profesyonel olmayanların oranı 2016 yılı personel sayısının rütbelere göre orantılanması ile aşağıdaki gibi görülebilir.

Grafik 7: 2015 Yılı Polis Teşkilatında Rütbelerin Genel Mevcuda Göre Oranları

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları, (2015)

Grafik 7’de görüldüğü üzere profesyonel olmayan personelin yani bekçilerin profesyonel olanlara göre % 1’lik oranla oldukça düşük mevcuda sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu oranlar polis teşkilatında profesyonellerin oranının jandarmaya göre oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Emniyet Genel Müdürlüğünde polis memurlarının en az iki yıllık yüksek öğrenim mezunu olmaları nedeniyle genel mevcuda oranı % 91 olan bu grubun, emniyet teşkilatındaki profesyonel personel oranını yüksek gösterdiği değerlendirilebilir. Emniyet teşkilatının profesyonelleşme gayretlerinin oldukça yüksek olduğu ortadadır.

Aşağıda grafik 8 ve tablo 5 incelendiğinde 2006 yılından itibaren profesyonel personel mevcudu artışları ile profesyonel kabul edemeyeceğimiz personel sayısında ki yani bekçi sayılarındaki düşüş açıkça görülebilmektedir.

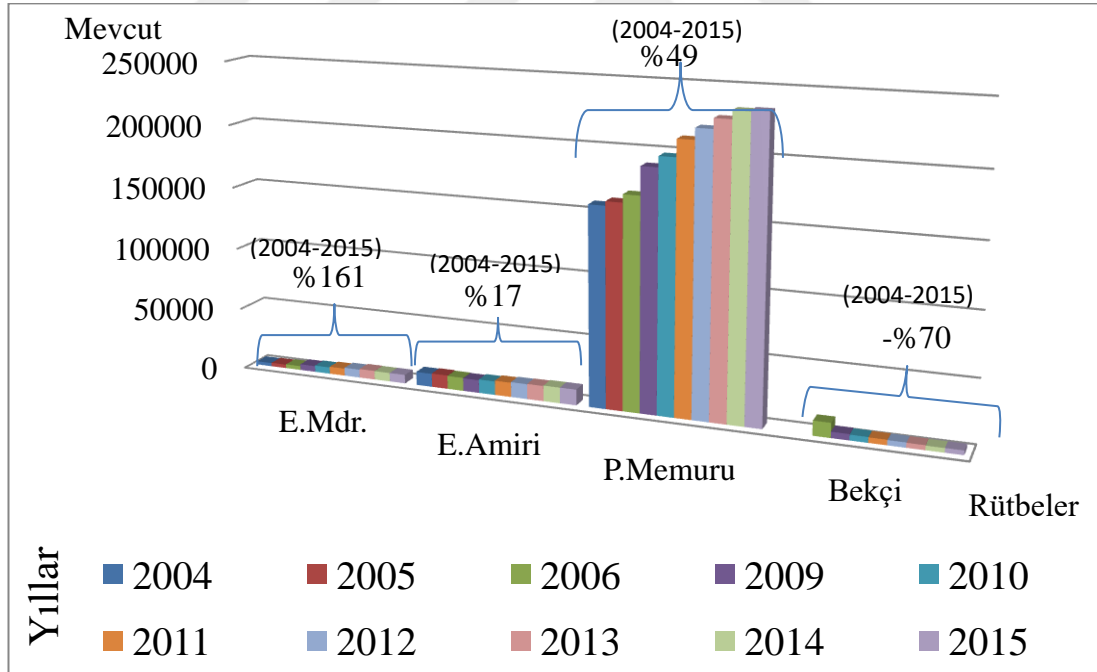

Tablo 4: Polis Teşkilatı Rütbelere Göre Personel Mevcutları ve Değişim Oranları (2004-2015)

	Emniyet Müdürü		Emniyet Amiri		Polis Memuru		Bekçi	
2004	2.690	-	10.755	-	157.737	-	-	-
2005	2.913	%8	11.033	%2	161.098	%2	-	-
2006	3.181	%8	10.657	-%3	167.358	%4	11668	%58
2009	4.809	%51	10.354	-%3	189.213	%13	4.870	-%58
2010	5.304	%9	11.013	%6	197.470	%4	4.468	-%9
2011	5.886	%11	11.620	%5	210.913	%7	4.227	-%5
2012	6.608	%11	12.084	%4	219.555	%4	3.981	-%6
2013	7.167	%8	12.272	%2	227.325	%4	3.793	-%5
2014	7.000	-%2	12.626	%3	233.757	%3	3.521	-%7
2015	7.033	%1	12.628	%1	234.569	%1	3.546	%1

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları, (2004-2015)

Grafik 8: Polis Teşkilatı Personel Mevcutlarının Rütbelere Göre Dağılımı

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları, (2004-2015)

Yukarıda ki grafikte açıkça görülmektedir ki emniyet müdürleri %161, emniyet amirleri % 17 ve polis memurlarının % 49'luk oranlarda 2004 ile 2015 yılları arasında mevcutlarında sürekli bir artış eğilimi vardır. Eğitim seviyesi olarak en az iki yıllık ön lisans mezunu olması nedeniyle tüm bu grupları profesyonel grup

içerisinde sayabiliriz. Profesyonel olmayan bekçilerin sayısında ise % 70’lik azalış görülmektedir.

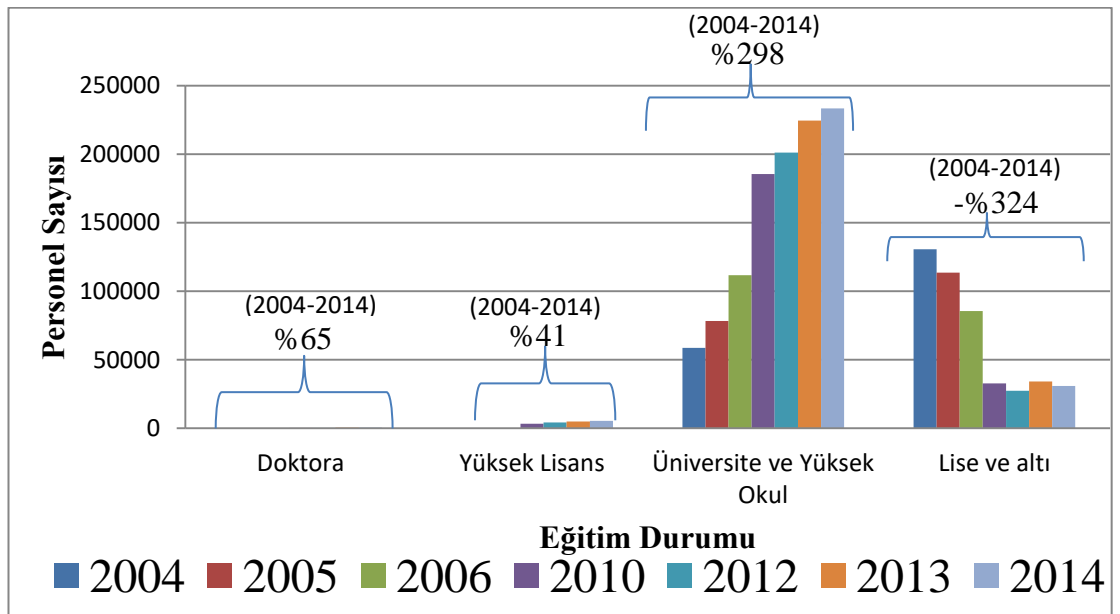
Aşağıdaki grafik 9 ve tablo6’da Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 2004 ile 2014 yılları arasında eğitim durumu ve eğitim seviyesinde ki değişim gösterilmektedir.

Tablo 5: Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Eğitim Durumu ve Eğitim Seviyesinde ki Değişim Oranları (2004-2014)

Yıllar	Doktora		Yüksek Lisans		Lisans ve Önlisans		Lise ve Altı	
2004	-		-		58.584	-	130.509	-
2005	-		-		78.114	%33	113.432	%13
2006	-		-		111.517	%30	85.502	%33
2010	222	%6	3157	%28	185.517	%66	32.738	%62
2012	232	%6	4048	%28	200.983	%8	27.384	%20
2013	341	%47	4835	%16	224.427	%12	34.106	%25
2014	366	%7	5342	%10	233.389	%4	30.801	%11

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları, (2004-2014)

Grafik 9: Polis Teşkilatı Eğitim Durumu

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları, (2004-2014)

Grafik incelendiğinde profesyonelleşme aşamalarından olan üniversite mezunu olma şartlarının hızla sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. 2004 yılına göre 2014 yılında üniversite mezunu sayısı % 298 oranında artmıştır. Aynı şekilde lise ve altı eğitim sayısında % 76 oranında azalış gerçekleşmiştir. 2010-2014 yılları arasında yönetici kadroda bulunan polis personelinden doktora yapanların sayısında % 65, yüksek lisans yapanların sayısında ise %69'luk artış vardır. Profesyonelleşme gayretlerinin devam edeceği değerlendirilen emniyet teşkilatında, bu oranların aynı artış eğiliminde olacağı anlaşılmaktadır. Bu en üst düzeyden başlayarak profesyonelleşmeye önem verildiğini göstermektedir. Ancak Türkiye genelinde 2005 yılında Cumhuriyet Başsavcılıklarında bulunan 1.681.847 faili meçhul dosya sayısının 2013 yılında yaklaşık %100'lük bir artışla 3.366.698 olduğu, asayiş olaylarının da 1998-2015 yılları arasında %247 oranında arttığı (Grafik 10'da ayrıntılı incelenmiştir) gözlemlenmektedir (<http://www.tuik.gov.tr/>,Erişim, 21.03.2017). Bu profesyonelleşmede bir eksikliğin olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Profesyonelleşme karar verici olan üst düzey yönetici seviyesinde kalmamalıdır. İcracı olan alt kademe memurların eğitiminde daha fazla profesyonelleşmeye önem verilmesi gerekmektedir.

3.4.3. Genel Profesyonelleşme Düzeyi

Bu bölümde genel profesyonelleşme düzeyi Türkiye nüfusu ve Türkiye'de adli kolluğun görevli olduğu ceza davaları ile polis ve jandarma teşkilatlarının toplam personel sayılarının artış eğilimlerinin kıyaslanması yapılarak ölçülmeye çalışılacaktır.

Aşağıdaki tabloda TÜİK verilerine göre 10 yıllık Türkiye nüfus sayım sonuçları gösterilmektedir. Nüfus artışının suç oranlarının yükselmesine etkisi kesindir. Nüfus yoğunluğunun fazla olduğu kentlerin suç oranlarının yüksekliği tüm Dünya'da tespit edilen bir durumdur (Karasu, 2008: 264). Nüfus artışı ile suç artışı arasındaki ilişkiyi görmek ve bu doğrultuda ortaya çıkacak profesyonel adli kolluk ihtiyacını anlamak için yıllara göre Türkiye nüfusu Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6:Yıllara Göre Türkiye Nüfusu (2000-2016)

Yıl	Nüfus	Artış Hızı
2000	67.803.927	-
2007	70.586.256	%4
2008	71.517.100	%1
2009	72.561.312	%1
2010	73.722.988	%1
2011	74.724.269	%1
2012	75.627.384	%1
2013	76.667.864	%1
2014	77.695.904	%1
2015	78.741.053	%1
2016	79.814.871	%1
Toplam	-	%13

Kaynak: TÜİK Genel Nüfus Sayımı sonuçları, 1935-2000 ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçları, 2007-2016

Tablo 4 incelendiğinde 2007 yılına kadar nüfus sayımı beş yılda bir yapıldığı için 2000 yılından 2007 yılına direk geçilmiştir. 2007 yılından itibaren yapılması zorunlu olan adres beyanı neticesinde nüfus müdürlüklerinin adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verileri alınarak yıl yıl değerler elde edilebilmiştir. Veriler incelendiğinde son on yılda nüfusun yaklaşık % 13 oranında büyüme ile 10.937.126 kişi arttığı görülmektedir. 2007 yılından itibaren her yıl yaklaşık %1’lik oranla bir milyon civarında nüfus artışının meydana geldiği ortaya çıkmaktadır. Bu artışın Suriye’den gelen mültecilerin Türkiye vatandaşlığına kabul edilmesi ile daha da artacağı değerlendirilebilir. Türkiye nüfusu sürekli ve hızlı bir şekilde artış eğilimindedir. Aşağıda Türkiye’nin 2008-2016 yılları arasında göç durumu ve artış hızı ile yakalanan düzensiz göçmen miktarları ve artış oranları verilmiştir.

Tablo 7:Yıllara Göre Türkiye Göç Rakamları ve Hareketlilik Hızı (2007-2016)

Dönem	Göç Miktarı	Hareketlilik Hızı
2007-2008	1.903.234	-
2008-2009	1.876.673	%1
2009-2010	1.985.917	%6
2010-2011	2.045.720	%3
2011-2012	1.942.874	%5
2012-2013	2.122.454	%8
2013-2014	2.254.607	%6
2014-2015	2.287.542	%1
2015-2016	2.192.826	%4
Toplam	-	%34

Kaynak: TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2008-2016

Tablo'da görüldüğü üzere son on yılda göç sayılarında sürekli artış eğilimi mevcuttur. Ortadoğu'da ki gelişmelerin sebep olduğu değerlendirilen bu durumun kayıtlara göre son on yılda göç durumunun toplamda % 31 oranında hareketliliğe neden olduğu ve yaşanan gelişmeler doğrultusunda bu rakamın artacağı belirtilmektedir. 2008-2009 ve 2011-2012 yıllarındaki %1'lik ve %5'lik azalma bu zaman diliminde Türkiye'ye dışarıdan yapılan göçün, Türkiye'den dışarıya yapılan göçten az olmasıdır. Ancak bu göç hareketliliğinde bir değişim olarak karşımıza çıktığından hareketlilik oranını artırmaktadır. Sonuç olarak TÜİK verilerine göre 2016 yılı itibari ile Türkiye'de toplam 2.192.186 göçmen bulunmaktadır. Adli kolluğun görev alanına giren suç sayılarını etkileyen nedenlerden gösterilen göç sayılarındaki yükseliş profesyonel personel ihtiyacını artıracaktır. Kolluk kuvvetlerinin 2007-2016 yılları arasında yakaladıkları düzensiz göçmen sayısı aşağıda ki tabloda görülmektedir.

Tablo 8:Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı ve Oranları (2007-2016)

Yıllar	Yakalanan Göçmen Sayısı	Oran
2007	64.290	%23
2008	65.737	%2
2009	34.345	%91
2010	32.667	%4
2011	44.415	%26
2012	47.510	%7
2013	39.890	%19
2014	58.647	%47
2015	146.485	%60
2016	174.466	%19
Toplam	–	%171

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (http://www.goc.gov.tr/files/files/_2015__18_04_16.pdf, Erişim, 05.02.2017)

Yukarıda ki tabloda görüldüğü üzere 2007-2016 yılları arasında oldukça yüksek olan yasadışı göçmen sayısı on yılda toplam %275'lik artış oranı ile 708.452

kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Yaşanan uluslararası olayların fazlaca etkilediği göçmen rakamları göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti; hayata, vücut ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar; işkence ve eziyet; hayata karşı suçlar; genel ahlaka karşı suçlar, çocuklara karşı suçlar gibi birçok olayın meydana gelmesine sebep olmaktadır. Bu olaylar adli kolluğun profesyonelleşme ihtiyaçlarını etkilemektedir.

Adli kolluğun profesyonelleşmesini etkileyen başka bir faktörde kentleşmedir. Aşağıdaki tablo'da Türkiye'nin kentleşme oranları verilmiştir.

Tablo 9: Yıllara Göre Türkiye Kentleşme Oranları (2007-2016)

Yıllar	Toplam Nüfus	İl ve İlçe Merkez Nüfusları	Belde ve Köy Nüfusları	Kentleşme Oranları
2007	70 586 256	49 747 859	20 838 397	%70
2008	71 517 100	53 611 723	17 905 377	%74
2009	72 561 312	54 807 219	17 754 093	%75
2010	73 722 988	56 222 356	17 500 632	%76
2011	74 724 269	57 385 706	17 338 563	%76
2012	75 627 384	58 448 431	17 178 953	%77
2013	76 667 864	70 034 413	6 633 451	%91
2014	77 695 904	71 286 182	6 409 722	%92
2015	78 741 053	72 523 134	6 217 919	%92
2016	79 814 871	73 671 748	6 143 123	%92

Kaynak: TÜİK; Adrese dayalı Nüfus Sistemi Sonuçları, 2007-2016

Kentleşme oranları şehir merkezlerinde yaşayanların sayısının toplam nüfusa oranı hesaplanarak belirlenmiştir. Tablo 7 incelendiğinde 2007 yılında şehir merkezlerinde yaşayan 49.747.859 kişi ile kentleşme oranı %70 iken %32'lik artışla 2016 yılında 73.671.748 kişi olmuş ve %92'ye yükselmiştir. Adli kollukta profesyonelleşme ihtiyaçları açıklanırken kentlerde artan nüfusun suç rakamlarının artmasına, çeşitlenmesine ve organize olmasına sebep olan faktörlerden olduğu açıklanmıştır. Bu nedenle kentleşme oranı sürekli seyreden artış oranları ile adli kolluğun profesyonel personel ihtiyacını ve profesyonelleşmesini etkileyecektir.

Aşağıda Tablo 11’de suç oranlarını etkileyen faktörlerden olan ekonomik büyüme ve işsizlik oranları verilmiştir. Görevi suçu aydınlatmak olan adli kolluğun profesyonelleşmesinin önemini artırdığını göstermesi bakımından değerlendirmeye değerdir.

Tablo 10: 2005-2017 Yılları Arası Ekonomik Büyüme Ve İşsizlik Oranları

Yıllar	Ekonomik Büyüme Oranları %	İşsizlik Oranları %
2005	9.0	9.5
2006	7.1	9.0
2007	5.0	9.2
2008	0.8	10.0
2009	-4.7	13.1
2010	8.5	11.1
2011	11.1	9.1
2012	4.8	8.4
2013	8.5	9.0
2014	5.2	9.9
2015	6.1	10.3
2016	3.2	10.5
Toplam	%64.6	119.1

Kaynak: OECD Türkiye Verileri, 2005-2016; IMF Türkiye Verileri, 2005-2016

Yukarıda ki veriler ekonomik büyümelerde 2005- 2016 yılları arasında düşüş olduğunu göstermektedir. Oranlarda ki iniş çıkışlar ülke içi ve uluslararası gelişmelere paralel olarak değişim gösterdiği değerlendirilebilir. 2009 yılında ki %4,7’lik ekonomik düşüş gözlemlenen en düşük büyüme değeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna paralel olarak işsizlik oranlarında da aynı yıl %13,1’lik artışla en yüksek rakamlar karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebinin 2008 yılında ABD başlayan ekonomik krizin küreselleşmenin etkisiyle birbirine entegre olmuş tüm ekonomileri etkilemesi neticesinde 2009 yılında sebep olduğu sorun olarak görülmektedir (Kutlu, Demirci,2011:35-41). 2005-2017 yılları arasında toplam ekonomik büyüme oranı yaklaşık %65 ve işsizlik oranı yaklaşık %119 oranında artış göstermiştir. 2016 yılında en son ulaşılan ekonomik büyüme dünya ortalaması olarak % 3,6 (IMF verileri) iken işsizlik oranı % 7,2’lik (OECD verileri) rakamlara ulaşmıştır. Her iki faktörde de dünya ortalamasının altında olan Türkiye’nin suç oranlarında artışla karşılaşacağı tahmin edilebilir. Adli kolluğun profesyonelleşme açısından gerekli önlemleri alması gerektiği bu verilerden değerlendirilebilir.

Tablo 12’de Türkiye’deki ceza ve tevkifevlerinde bulunan 2005-2016 yılları arasındaki toplam tutuklu ve hükümlü sayıları verilmiştir. Adli Kolluğun asli görevinin suçları aydınlatmak ve suçluları yakalamak olduğu düşünülünce aşağıda ki veriler Türkiye’de ki suçlu sayılarını ve buna paralel olarak adli kolluğun artan iş yükünü ortaya koymasından önemlidir.

Tablo 11: 2005-2016 Yılları Arası Ceza ve Tevkifevleri Tutuklu-Hükümlü Mevcutları

Yıllar	Tutuklu - Hükümlü Sayısı	Artış Hızı
2005	55.870	-
2006	70.277	%26
2007	90.837	%29
2008	103.235	%12
2009	116.340	%13
2010	120.814	%4
2011	128.604	%6
2012	136.020	%5
2013	145.478	%7
2014	158.837	%8
2015	178.089	%12
2016	197.297	%10
Toplam	-	%132

Kaynak: T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri Yıllara Göre Mevcutlar, (2005-2016)

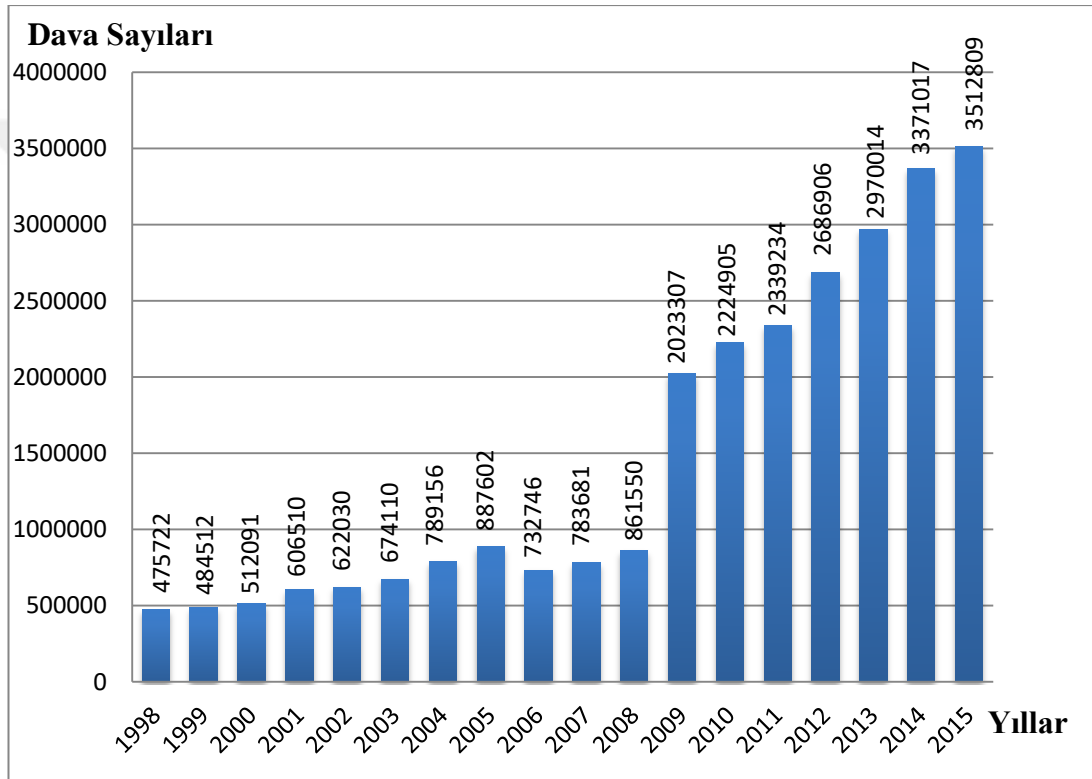
Tablo 12’deki veriler incelendiğinde suçlu ya da şüpheli sayılarında hızlı ve sürekli artış eğilimi mevcuttur. Cezaevlerinde bulunan suçluların %22,8 hırsızlık, %18,9’u uyuşturucu, % 15,5 adam öldürme, %12,5 yaralama, %12,2 yağma ve gasp, %8,1 cinsel suçlar, %4,8 sahtecilik, %3,2 dolandırıcılık, %1,1 fuhuş, % 0.9 adam öldürmeye teşebbüs suçlarından ceza almışlardır. Suçluları yakalamak, devletin, toplum düzenini ve güvenini sağlamada adli kolluğa yüklediği en önemli görevlerdendir. Son oniki yılda suçlu sayısında görülen % 132’lik toplam artış hızı

adli kolluğun profesyonel personel, teçhizat ve teknik gelişime ihtiyaç duyacağını göstermektedir.

Grafik 10’da Adli kolluğun diğer görevlerinin yanında asli olarak vazifeli olduğu ve kuruluş amacını oluşturan, adli konulardaki görevini icra ettiği ceza davaları rakamları verilmiştir. Görüldüğü üzere Türkiye’de suç oranı genel olarak sürekli artan bir seyir halindedir.

Grafik 10: Türkiye’de TCK Uyarınca Açılan Ceza Davaları ve Artış Hızları

Ceza Davaları Artış Hızları Yıl –Yıl									
1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
-	%2	%5	%18	%2	%8	%15	%12	-%21	%7
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	TOPLAM	
%9	%135	%8	%5	%13	%11	%12	%4	%247	

Kaynak: TÜİK, Adalet Bakanlığı İstatistikleri (1998-2012), UYAP Bilişim Sistemi (2013-2015)

Yukarıda ki grafik incelendiğinde suç oranların da ki artış açık bir şekilde görülebilmektedir. Sadece 2006 yılında, TCK’ da yapılan en son düzenlemeye göre yeniden suç tasniflenmesi yapılması nedeniyle suç sayılarında düşüş görülmektedir.

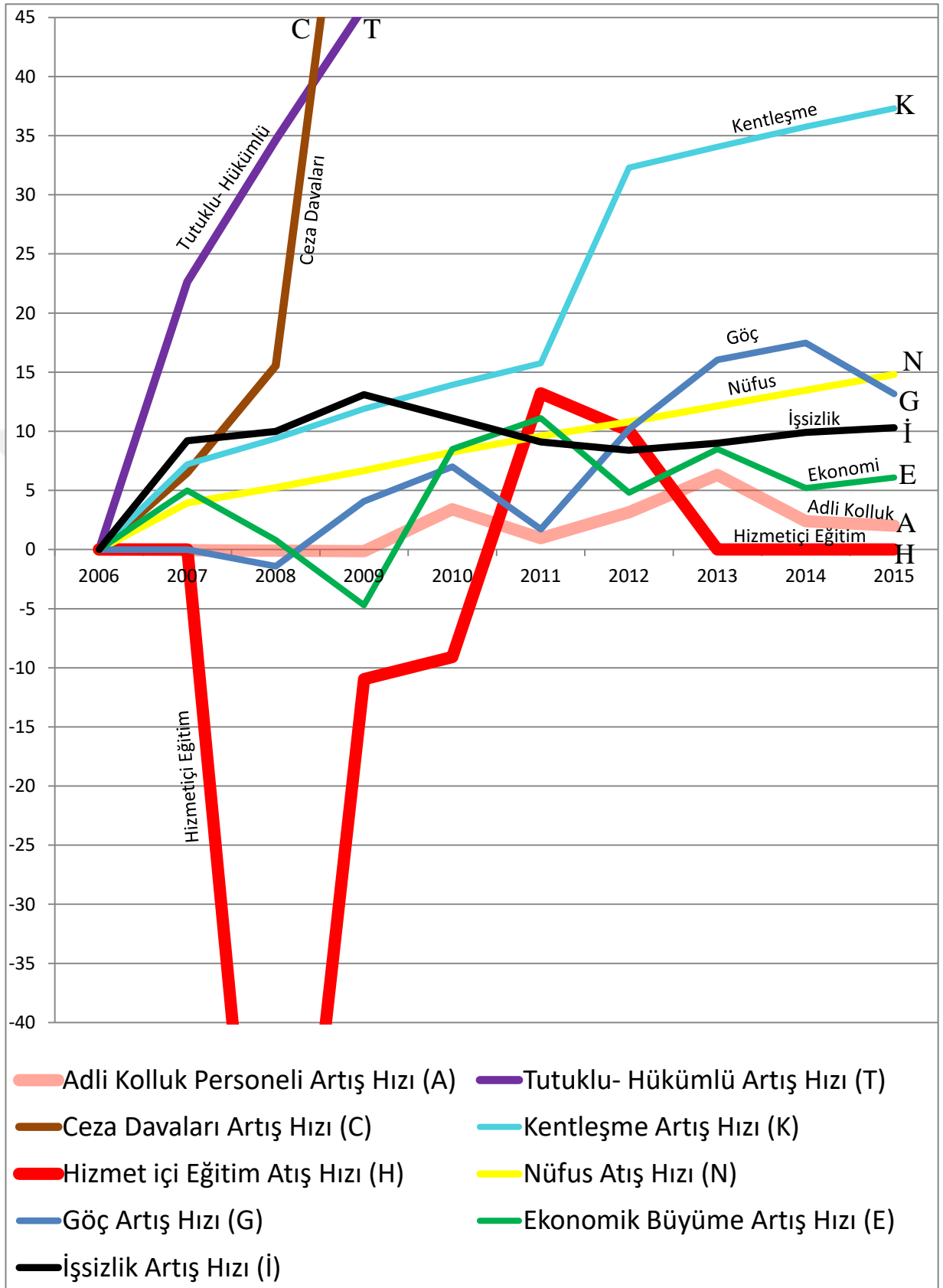
2008 ile 2009 yılları arasındaki %135’lik dikkat çeken artışın sebebi 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz ve bunun etkisiyle artan işsizlik oranları olarak değerlendirilmektedir (Coştan, 2014: 57). %247’lik toplam suç oranı artışı Türkiye’de yaşanan yoğun göç ve plansız kentleşme sonucu meydana gelen sosyolojik, ekonomik ve kültürel sorunlar nedeniyle insanların suça yaklaşımları sonucudur. Adli Kolluğun görevi kapsamına giren, dava dosyalarının içeriğinde yer alan deliller, adli kolluğun araştırmaları neticesinde toplanır ve oluşturulur. Bu görev, adli kolluğun profesyonel personel ihtiyacını da artan dava sayılarına paralel olarak artıracaktır. Ancak profesyonel personel sayıları artış eğiliminde olmasına rağmen dava dosya sayılarının azalma eğiliminde olmaması karşımıza profesyonelleşme açısından bir eksiklik çıkarmaktadır ve giriş bölümünde ileri sürülen 2’nci soruyu; eğitimin yetersiz olduğu konusunda desteklemektedir. Buda göstermektedir ki personelin hukuka uygun delil toplama ve soruşturma yürütme gibi konularda daha fazla profesyonelleşmeye ihtiyacı vardır. Bu konularda ki eğitimin artırılması ile sağlanacak başarı dava dosyalarının daha süratle kapanmasını sağlayarak, dosya sayılarında azalma meydana getirecektir.

Aşağıda grafik 11’de adli kolluğun görevini etkileyen faktörlerin (nüfus, göç, işsizlik, tutuklu- hükümlü mevcutları, ceza davaları, hizmetiçi eğitim, kentleşme, ekonomik büyüme) yıllar içinde ki artış eğilimi ile adli kolluk personel mevcutlarının artış eğilimini kıyaslayarak, profesyonel personel ihtiyacındaki durum ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu grafik, Türkiye’de adli kolluğun profesyonelleşme ihtiyacını ortaya koyması maksadıyla bir kriter göstergesi olarak tasarlanması bakımından önemlidir. Grafik 11’i kullanılan veriler yukarıda ki tablolarda verilen değerlerin* artış-azalış eğilimlerinin, yüzde orantılaması yapılarak oluşturulmuştur. Tüm faktörlere ait değişim eğrileri baş harfleri ile grafik üzerinde belirtilmiştir. Aşağıda ki grafik, faktörlerin asıl rakamlarını göstermemektedir. Grafikte artış ve azalış oranlarının yıl yıl katlanarak hesaplanan yüzdeleri ile oluşturulan değişim eğilimleri görülmektedir. Yani grafikte %0’ın üzerinde ki tüm eğim o yıl bir artışın olduğunu (%0,1 ile %100 arası), altında ki değerler ise azalışın olduğunu (-%0,1 ile -%100 arası) göstermektedir. Tüm faktörlerin başlangıç hızları 2006 yılı itibari ile sıfır olarak girilmiştir.

---

*Hizmetiçi Eğitim verilerine sayfa 157-161 arasında bakılabilir.

Grafik 11: Adli Kolluk Personel Sayısı Artış Hızı Oran Karşılaştırması

Grafik incelendiğinde profesyonelleşmeyi etkileyen adli kolluk personel sayısı (pembe) ile adli kolluğun hizmetiçi eğitim sayılarında (kırmızı) diğer faktörlere göre gözle görülebilir bir artış yoktur. Ceza davalarında (kahverengi) ve tutuklu- hükümlü sayılarında (mor) ciddi bir artış vardır. Ancak bu faktörler adli kolluğun görevini doğrudan ilgilendiren hususlar, personel sayısında yetersiz bir artış eğilimi mevcuttur. Aynı zamanda hizmet içi eğitim sayılarının düşük artış hızı da dikkat çekmektedir. Hizmet içi eğitimin 2008 yılında ciddi azalış göstermesinin sebebi, 2006 yılında yapılan Ceza Muhakemesi Kanunu değişikliği sebebiyle bu konuda kolluk personelini eğitmek maksatlı yoğunlaştırılmış hizmetiçi eğitim kurslarının 2008 yılında tamamlanmış olmasıdır.

Grafik 11’de ceza davaları ile tutuklu-hükümlü atış hızlarının birbirine paralel, çok yakın hatta kesiştiği görülmektedir. Bu da verilerin doğruluğunu göstermekte olup, bu iki artış (ceza davaları, tutuklu-hükümlü mevcutları) ile kentleşme (mavi) artış oranları paralellik göstermektedir. Bu suç oranlarının kentlerde yoğun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da ispatlamaktadır ki büyük kentlerde suçluların yakalanması ve suçların aydınlatılması için profesyonelleşmiş kolluk personelinin görevlendirilmesi ve mevcutlarının artırılması zorunluluk göstermektedir. Kentleşme ile de nüfus (sarı) artış oranları genel olarak paralellik göstermekte olup, nüfus yoğunluğunun kentlerde olduğu kanıtlanmaktadır. Dolayısıyla ilerleyen yıllarda beklenen nüfus artışı kentleşmeyi de artıracak ve bu iki faktör şehirlerde profesyonel kolluk personeli ihtiyacını yükseltecektir.

Ancak tüm bu artış oranlarına rağmen işsizliğin (siyah) 2008-2015 yılları arasında aynı oranda ya da çok az düştüğü görüldüğü halde, nüfus, kentleşme, ceza davaları, tutuklu-hükümlü mevcutlarının bunun çok üzerinde bir artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla işsizlik oranlarında ki düşüş ile kentleşme, ceza davaları ve tutuklu-hükümlü rakamlarında ki artış arasında önemli bir bağlantı yoktur. Çünkü işsizliğin büyük çoğunluğunun kırsal kesimde (mezra, vb.), küçük yerleşimlerde (kasaba, köy, vb.) ve küçük illerde (Hakkâri, Şırnak vd.) bulunması sebebiyle paralellik göstermemektedir. Büyük şehirlerde ise işsizlik oranları düşüktür. Sahip olduğu iş imkânları ile sanayileşmiş büyük kentler göç (lacivert) rakamlarını da sürekli artırmaktadır. Bu grafiğe de yansımış ve göç rakamları ile kentleşme verilerinde genel olarak artış eğilimini ortaya çıkarmıştır.

Ancak tüm bu artış oranlarına karşın, ekonomi (yeşil) büyüme oranı ve buna bağlı olarak adli kolluk artış oranı ve yine hizmetiçi eğitim oranlarının inişli, çıkışlı dalgalanmalarla sürekli azaldığı görülmektedir. Buna karşılık kentleşme, ceza davaları, tutuklu-hükümlü rakamlarının artışına paralel olarak bunlarında artması gerekir. Bu artış oranları içerisinde de özellikle de profesyonelleşme için temel teşkil edecek olan hizmetiçi eğitimin 2010-2013 yılları arasını hariç tutacak olursak, çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu da profesyonelleşme çalışmalarına gereken önemin verilmediğini ve yetersiz düzeyde olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Grafik 11 giriş bölümünde yer alan 1 ve 2'nci sorulara; profesyonelleşmenin, personel sayısının, bunların niteliklerinin ve eğitimlerinin yetersiz olduğu şeklinde açıklama getirmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Çalışmada görüldüğü üzere emniyet ve jandarma teşkilatlarının her ikisinde de profesyonelleşme gayretlerinin mevcut olduğu anlaşılabilir. Ancak bu gayretlerin yeterliliği, teşkilat yapılanması, adli kolluk yapısının kurumsallaşması ve profesyonelleşme anlayışı gibi birçok konuda eksikliklerin olduğu görülmektedir. Bu bölümde tespit edilen sorunlar belirli başlıklar altında toplanarak ortaya konulmaya çalışıldı. Adli kolluk konusunda Avrupa Birliği üyelik sürecinde tespit edilen ve katılım ortaklığı raporlarına konu olan hususlar ile kalkınma planları, mehtap ve kaya projeleri bu bölümde incelendi. Jandarma Genel Komutanlığı'nın tamamen İçişleri Bakanlığına bağlanması siyasi yönden, adli kolluğun tamamen Cumhuriyet Savcılarının emrinde Adalet Bakanlığına bağlı olarak görev yapmasını HSYK (Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu) ve BARO'ların görüşüyle, askeri görevlerinin kaldırılmasının sakıncaları Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nin bakış açısından incelendi. Bunların yanı sıra Adli kolluk profesyonelleşmesinde yaşanan sorunlar ve bunlara karşı öneriler hukuksal, siyasal, ekonomik ve sosyo kültürel yönden de incelenerek ortaya kondu.

4.1. HUKUKSAL YÖNDEN

Adli kolluğun öğrenmesi ve uygulamaya geçirmesi gereken mevzuatlar bir hayli çok ve bunları ancak profesyonelleşme sürecinde eğitimle özümseyebilir. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK), Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)'nın yanı sıra Terörle Mücadele Kanunu (TMK), Özel Harekât Yönetmeliği, Çevik Kuvvet Yönetmeliği, Kabahatler Kanunu, Emniyet Disiplin Tüzüğü, İç Hizmet Kanunu, TSK disiplin Kanunu, Askeri Ceza Kanunu, Adli Kolluk Yönetmeliği, Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, Jandarma Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği (JGYK), Devlet Memurlarının ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun gibi birçok kanunun özümsemesi ve uygulamaya konmasını istemek ve tüm bu yasaların sorumluluğunu bir personele yüklemek uzmanlaşma açısından ciddi bir sorun olarak ele alınmalıdır (<http://>

www.kazanci.com/kho2 /guvenlik/gvlinklist-sk.htm, erişim 19.04.2015). Tüm kolluk teşkilatını ilgilendiren mevzuatlar, ilk olarak Anayasa, 329 kanun, 77 tüzük, 364 yönetmelik ve 66 yönerge meydana gelir (Karaman,2006:2).

Adli kolluk personelinin tüm sosyal hakları da profesyonelliğin bir gereği ve ihtiyacı olarak, ciddi bir şekilde keyfi değişikliklere ve yorumlara mahal vermeyecek şekilde kurallaştırılmalıdır. Örneğin, kolluk personelinin önemli sorunlarından olan çalışma saatlerini düzenleyen bir yönetmelik mevcut değildir. Bu konu bir Bakanlık genelgesiyle çözülmeye çalışılmıştır. Bunun gibi birçok konuda polisin davranışlarına yol gösterecek, uygulama birliği sağlayacak, yasaların nasıl uygulanması gerektiğini gösteren sistematik bir mesleki bilgi ve uygulama kuralları yeterli düzeyde oluşturulamamıştır (Sözen, 2004:122). Ciddi bir şekilde belirlenmiş, hiçbir boşluğun bulunmadığı kurallar adli kolluk personeli siyasilere ile konularına tam hâkim olamayan bürokratların etkisinden ve yasal olmayan yollardan kazanç elde etme gibi durumlara düşmekten koruyacaktır.

4.1.1. Anayasal Açıdan

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde devletin bir numaralı ilkesi olarak "toplumun huzurunu" sağlamak yer almış, 5. maddesinde ise "toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak" devletin temel amaç ve görevleri arasında en önemlisi olarak gösterilmiştir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için temel hak ve hürriyetler, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile Anayasanın özüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir (A.Y.md. 13). Ayrıca 6. maddesinde hiçbir kimse ve ya organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağı belirtilmiştir. Burada belirtilen sınırlamayı devlet sadece elindeki maddi güç unsurları olan jandarma ve polis vasıtasıyla yerine getirmektedir (Bal, 2003:15). Görüldüğü üzere, toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, devletin temel amaç ve görevleri arasında yer almıştır. Buna göre; güvenlik ya da emniyet hizmetlerinde özel teşebbüsün görevlendirilmesi mümkün değildir. Kolluk güçlerine destek olması bakımından özel dedektiflik uygulamalarına suçların tespitinde izin verilmesini sağlayacak anayasal değişiklik gerekmektedir. Ayrıca devletin uygun

gördüğü yerlerde asayişî özel güvenlik şirketlerinin aracılığıyla yürütmesine olanak verecek bir düzenleme ile hem personel sayısında eksik kalan ihtiyacın tamamlanacağı hem de ekonomik faydalarının olacağı düşünülebilir. Tüm bu öneriler profesyonellik açısından uygundur. Çünkü profesyonelleşmeyi özel teşebbüslerin devletten daha önce ve daha başarılı bir şekilde gerçekleştirdiği ortadadır. Suçların aydınlatılmasında da yani adli kolluk görevlerinde de aynı başarıyı sağlamaları beklenebilir. Devletin kontrol görevinin baki kalması şartı ile bazı olaylarda ya da bazı bölgelerde adli kolluk görevinin icrasında özel sektörün desteğine başvurulabilir. Bu anayasal ve hukuksal birçok düzenlemeyi gerektirmektedir.

Anayasanın 33ncü maddesinde kolluk kuvvetleri mensuplarının dernek kurma ve bunlara üye olma haklarının kanunla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Ancak profesyonel mesleklerde etik kodları belirleyen ve sivil denetimi sağlayan bir derneğin olması aranan bir özelliktir.

4.1.2. Mevcut Yasalar Açısından

Adli kolluğun sorumlu olduğu birçok yasa ve mevzuat bulunmaktadır. Bunlardan en temeli ve direkt olarak adli kolluğun görevlerini nasıl yürüteceğine ilişkin kuralların yazıldığı Ceza Muhakemesi Kanunudur. CMK' da kolluğun adli görevleri ve cumhuriyet savcısı ile ilişkileri detaylı bir şekilde belirtilmişken kolluk kuvvetlerinin tüm görevlerini yazan PVSK ve JGYK' da adli kolluğun ve önleyici kolluğun görevleri net bir şekilde ayrılmalıdır. Böyle bir ayrımın yapılması her iki teşkilatta da adli kolluk ve önleyici kolluk ayrımı yapılmasını sağlayacak, her personelin sorumlu olduğu görev belli olacak ve tüm kolluk görevlileri kendi konusun da uzmanlaşma yoluna gidecektir. Aynı görevi yapan polis ve jandarma için ayrı ayrı kanun yapmak yerine farklı görevleri ve sorumlulukları olan adli kolluk ve önleyici kolluk için ayrı kanunlar düzenlemek daha uygun olacaktır. Bu kolluğun olay yerinde ki keyfi takdir hakkını ortadan kaldırarak yetkilerini daha adaletli ve profesyonelce kullanmasına olanak sağlayacaktır. Detaylı ve daha belirgin hale gelen kurallar, karmaşayı ortadan kaldıracaktır. Bunun yanı sıra PVSK ve JGYK'dan adli kolluğun değil önleyici kolluğun sorumlu olduğu detaylı bir şekilde belirtilirse, jandarma ve polis teşkilatlarının adli kolluk ile önleyici kolluk görevlerini ve

personelini net bir şekilde ayırması istenmiş olacaktır. Ayrıca CMK 160,161,162 ve 163'ncü maddeleri neticesinde bir suç meydana geldiğinde direkt olay yerine giderek müdahale eden adli kolluk görevlileri tüm soruşturma işlemleri için ve soruşturmanın tüm aşamalarında olay yerinde bulunmayan Cumhuriyet Savcısının talimatlarını sözlü olarak almak zorunda ve buna göre işlem yapmak zorundadır. Her türlü olayda soruşturmayı başlatmak ve yürütmek için olayla ilgili hiçbir bilgisi olmayan Cumhuriyet Savcısının iznini sözlü olarak (sonradan yazıya dökülmek kaydıyla) almak mecburiyetindedir (Eryılmaz, 2007:114). Sadece hâkimler gibi hukuk eğitimi alan cumhuriyet savcılarının bir olayın nasıl aydınlatılacağı ile ilgili eğitim alan ve sahada kendisini geliştirerek bu konuda tecrübe kazanan adli kolluk personelinin başında olması bu şartlarda profesyonelce değildir. Odalarında oturarak talimat veren Cumhuriyet savcılarının bir dedektif edasıyla çalışarak direkt olaylara müdahil olması ve bu şekilde emrindeki adli kolluk kuvvetlerini yönlendirmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gereklidir. Doğrudan cumhuriyet savcılarına bağlı adli kolluk teşkilatı kurularak adliye dışında ayrı bir devlet kurumu olarak görevlendirilmeleri ve Cumhuriyet savcıları ile adli kolluk personelinin aynı akademi mezun olmaları için gerekli düzenlemelere profesyonellik açısından ihtiyaç vardır.

Ayrıca adli kolluğun her konuda savcıdan talimat alması nedeniyle kendisini geliştirmeye gayret harcamadığı görülmektedir. Sorumluluk alma, güven duyulma, yaptığı iş ve işlemlere değer verilme gibi profesyonellik özelliklerinin adli kollukta oluşmasına engel olmaktadır (Polater, 2015:324). Birbiriyle aynı ve basit her olayda sürekli Cumhuriyet savcısının talimatının alınması gibi gereksiz zaman ve enerji kaybına neden olan bu yasa maddesinin yeniden düzenlenmesi profesyonelleşme açısından faydalı olacaktır. Almanya'daki uygulamaya benzer şekilde, basit yaralanma, hakaret, mala zarar verme, trafik güvenliğini tehlikeye düşürme gibi basit nitelikteki olaylarda kolluğun talimat almadan doğrudan soruşturma yapmasına yetki sağlayacak şekilde değiştirilmesi gereklidir (Polater, 2015:320).

Yine adli kolluğun ilgi alanında olan TCK kapsamından niteliksiz hırsızlık, hakaret, tehdit, basit darp gibi organize olmayan ve toplumun güvenliği için ciddi tehlike oluşturmayacak suçlar çıkarılarak kabahatler kanununa dâhil edilebilir ve daha ciddi olayları aydınlatmak için enerjisini harcaması gereken adli kolluğun

yoğunluğu önleyici kolluğa aktarılabilir. Bu aynı zamanda mahkemelerin ve adliyelerin yoğunluğunu da azaltacağı gibi ceza evlerinde ki kalabalığı da düşürecektir.

Cumhuriyet savcılarını CMK madde 166 gereği yıllık olarak değerlendirme raporu hazırlamaktadır. Ancak bu rapor kolluğın sicil, atama, görev değişikliği, disiplin cezası alması ya da takdir edilmesi gibi hiçbir konuya etki etmediğinden sembolik olma durumuna düşmüştür. Polater çalışmasında bu maddenin ilgili raporun kolluk görevlileri için sicil niteliği taşıması ya da kolluk personelinin adli görevde devam etmesinde ya da bu görevden alınmasında etkili olması şeklinde düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir (Polater 2015:319). Bu adli kolluk personelinin adli görevlerine de daha profesyonelce odaklanmasını sağlayacak hiyerarşik bir denetleme mekanizması oluşturur.

Kolluk kuvvetlerinin görev alanını oldukça genişleten ve üzerlerine oldukça yoğun sorumluluk bindiren bir yasada, toplumun gündelik yaşamını düzene sokan kabahatler kanunudur. Bu kanun toplumun gündelik yaşamında ki basit kanun dışı sapmaları suç olmaktan çıkarmış ve ceza kapsamı dışında para cezası gibi idari yaptırımlar getirmiştir. Bu kanun “suç öncesi” polislik, yani “önleyici polislik stratejisinin” ilgi alanıdır. Bu kanun ABD’nin New York kentinde 1990’larda benimsenmiş olan ve “suça sıfır tolerans” (Harcourt, Ludwing, 2005:3) olarak bilinen kolluk stratejisi sonucudur. Bu kanun kolluğa tanıdığı idârî yaptırım yetkisi ile onu “eylemden vazgeçirten” bir noktaya taşımakta, kabahat işleyeni de verdiği maddî cezâ ile “eylemden vazgeçen” bir noktaya getirmeyi amaçlamaktadır (Gönen, Uçum, vd., 2013:37-38). Anlaşılacağı üzere bu kanunun adli kolluk görevi ile bir alakası yoktur. Aynı zamanda kolluk görevlilerinin adli kolluk sorumluluğu olmayan ikinci bir amirin yani mülki amirin etki alanına girmesine neden olmaktadır. Bu sorun daha önce bahsedildiği gibi önleyici kolluğın ve adli kolluğın kurumsal olarak (adli kolluk bakanlığı ya da müsteşarlığı gibi) ve eğitimsel olarak birbirinden ayrılması ile çözülebilir. Böylece kabahatler kanunu ve PYSK ile JGYK’dan önleyici kolluk teşkilatının, TCK ve CMK’dan ise sadece adli kolluğın sorumlu olmasını gerektiren yasal düzenlemeler yapılabilir. Bu amir ve görev karmaşasını ortadan kaldırarak, kolluk personelinin üzerinde ki sorumluluğu azaltacak ve esas vazifesine

odaklanmasını sağlayarak uzmanlaşmasını ve başarısını artıracaktır. Böylece mevcut hukuksal ve yetki karmaşası da ortadan kalkacaktır.

CMK’nda adli kolluk sorumlusu şeklinde bir görevlendirme yapılmaktadır. Buradan maksat Cumhuriyet Savcılarının doğrudan emir verebileceği bir grup oluşturmaktır. Ancak ne adli kolluk yönetmeliğinde ne de CMK’da bunların kim olduğu açıkça belirtilmemiştir. Örneğin bir ildeki en yüksek adli kolluk amirinin doğrudan Cumhuriyet Savcısının emri altında olması, kolluk amirlerini, tüm gün boyunca adli görevlerinin 3-4 katı olan idari ve diğer tüm görevlerini bırakıp Cumhuriyet Savcılarının emrini bekleyen gerçek dışı bir pozisyona sokmaktadır. Özellikle İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük illerde önleyici ve diğer görevlerin aşırı yoğun olduğu yerlerde daima Cumhuriyet Savcısının emrini hazırda bekleyen bir kolluk amiri konumu gerçekçi olmamaktadır. Ancak emrinde kaçakçılık şube, organize suçlarla mücadele ve olay yeri inceleme birimleri gibi direkt adli olaylara müdahil olan ekipler bulunan, ayrıca adli bir olayla ilgili astlarına emir verebilme ve bilgi alma gibi kaçınılmaz yetkileri bulunan bir makamın savcıların kontrolü dışında olması da hukuksal olarak uygun düşmemektedir (Eryılmaz 2007:117). Bahsedilen mevcut durum profesyonelleşme açısından örgütlenme sonucunda kazanılmış topluluk olma, üyelik ve kurum kimliği duygusu, bağlılık, sorumluluk ve meslektaşlık bilinci gibi olması gereken şartların eksik kalmasına neden olmaktadır. Bu sorun savunduğumuz üzere adli kolluk kurumunun kurumsallaşması ile çözülebilir.

Ayrıca yapılacak yasal düzenleme ile önleyici kolluk vazifeleri özel güvenlik şirketlerine ya da yerel yönetimlerin oluşturduğu zabıta güçlerine devredilebilir. Çünkü kabahatler kanunu gündelik yaşamı düzene sokmaktadır. Doğu ile batının gündelik yaşamı birbirinden farklıdır. Hatta aynı şehirde kırsal kesim ile şehir merkezinin yaşamı da birbirinden farklıdır. Her yerde aynı kanunu uygulamak merkezin Ankara’dan atadığı genel kolluk kuvvetleri ile bu işi yürütmek toplum huzurunu düzeltmek çabasının ters tepmesine sebep olabilir.

Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 3. Maddesinde ve Jandarma Teşkilatı, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin 3. maddesinin 6. bendinde kolluk kuvvetleri zabıta teşkilatı olarak bahsedilmiş ve umumi (genel) ve hususi (özel) olmak üzere ikiye

ayrılmıştır. Burada umumi zabıta olarak polis ve jandarmanın silahlı bir kuvvet olarak genel kolluk olduğu açıklanmıştır. ‘Devlet ve yetkili diğer kamu tüzel kişilerinince özel kanunlar çerçevesinde kurulup teşkilatlandırılan; kendi hizmet alanında güvenliği sağlamak amacını taşıyan ve kendi kanunlarına göre silah taşıma ve kullanma yetkisine sahip; jandarma ve polis dışındaki teşkilatlanma ise özel kolluk kuvvetleri olarak ifade edilmektedir. Yani belediye zabıtası, köy korucuları ve kır bekçileri, çiftçi mallarını koruma kolluğu, orman muhafaza memurları ve limanlar kolluğu, gümrük muhafaza memurları, vb. görevlerinde özel kolluk olduğu belirtilmektedir. Bu kanunların hiçbirinde adli kolluk ayrımı yapılmamıştır. Bu, adli kolluk kavramı ile ilgili karışıklıklara neden olmakta ve personelin tek bir göreve odaklanıp kendisini geliştirmesini ve profesyonelleşmesini zorlaştırmaktadır. Adli kolluk görevi ülkemizde bu nedenle ikincil bir görev olarak yapılmaktadır. Suçların aydınlatılıp, suçluların yakalanması gibi profesyonel bir görev önem ve ciddiyetini bu şekilde yeterince sağlayamamaktadır.

1937 tarihli Jandarma Nizamnamesi'nin 220 nci Maddesine dayandırılarak adliyece muhafaza teşkilatı kuruluncaya kadar, hapisane ve tevkifevlerinin muhafazası görevi jandarmaya verilmiştir (Doğan, 2010: 96). Jandarma kanunlarında bununla ilgili açık ve net bir hüküm bulunmamasına karşın ve 1721 sayılı kanunla ceza ve tevkif evlerinin iç ve dış güvenliği Adalet Bakanlığı'na verilmiş olmasına rağmen cezaevleri dış koruma görevi ile tutuklu, hükümlü sevk nakil işlemlerini ilgili bakanlığın teşkilatlanmasını başaramamasından dolayı jandarma yerine getirmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarından beri geçici olarak bu görevi yürüten jandarmadan bu sorumluluk alınmalı ve asli vazifesi suçu aydınlatmak olan adli kolluk personeli esas vazifesine odaklanarak suçu aydınlatma konusunda uzmanlaşmaya yoğunlaşmalıdır. Gerekli yasal düzenlemeler ile bu görevin Adalet Bakanlığı kontrolünde özel güvenlik marifetiyle yürütülmesini sağlamak hem devlet hantallığını ortadan kaldırabilir hem de sorumluluğun tek bir kurumda toplanmasını sağlayarak yetki ve görev karmaşasına engel olabilir.

2007 yılında PVSK ve CMUK düzenlemeleri ile kolluğun, kimlik sorma, durdurma, el koyma, parmak izi alma ve arama gibi temel hak ve özgürlükleri kısıtlama yetkilerinde düzenlemeler yapılmıştır. Düzenlemelerinin, polisin üzerindeki yasal denetimi ve sınırları arttırması sebebiyle polisin elini kolunu

bağlayarak suçun artmasına sebep olduğu eleştirileri Emniyet Teşkilatı tarafından sıkça yapılmıştır. Bu eleştirilerde sebep olarak, “değişikliklerin, var olan ceza adalet sistemi gerçekliklerini göz ardı ettiğini ve yeterince karakol, personel ya da savcının olmadığı göz önüne alındığında yeni uygulamanın sadece bürokratik ama anlamsız işler yükleyerek memurların etkili görev yapmalarını engelleyeceği gösterilmiştir” (Dündar, 1993a:144). Bu düzenlemeler genel itibari ile kolluğun yetkilerini kısıtlayıcı nitelikte olup tüm soruşturma yetkilerini cumhuriyet savcılarında toplamak şeklinde tezahür etmiştir. Ancak soruşturma aşamasında sahada olmayan Cumhuriyet Savcısı yerine yirmi dört saat esasına dayalı olarak olayların bizzat içinde çalışan kolluk güçlerinin bu yetkilere sahip olması olayların aydınlatılmasında ve önlenmesinde daha hızlı ve verimli olunmasını sağlayacaktır. Bu değişikliğin temel sebebi kolluğun bu yetkileri kullanmada suiistimal yaparak insan haklarına aykırı durumlara sebep olabileceğidir. Bu endişe gerçekçi olsa da toplum düzenini sağlamada gerekli olan çağdaş yetkiler, eğitimle profesyonelleştirilmiş personel ve belirlenmiş etik kodlarının sivil toplum örgütleri tarafından denetlenmesine kolaylık sağlayan bir polis teşkilatı yapılıncası tarafından kullanılması ile kontrol altında tutulabilir.

4.1.3. Mevzuat Ve Yönetmelikler Açısından

Jandarma personeli kurum içi disiplin kuralları olarak İç Hizmet Kanunu ve TSK Disiplin Kanunu'na tabi iken, Emniyet Teşkilatı Polis Disiplin Tüzüğü'nü uygulamaktaydı. Aynı görev ve sorumluluğu bulunan jandarma ve polisin farklı disiplin kurallarına tabi olması bir karmaşaydı. 23 Ocak 2017 tarihli 682 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile (KHK) Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede disiplin kanunları birleştirilerek Jandarma ve Polis'in bu kanuna tabi olması hükme bağlanmış ve bu sorun çözülmüştür. Ancak bu kanunda adli kolluğun amiri pozisyonundaki Cumhuriyet savcısı ile münasebetlerinden hiç bahsedilmemiştir. Ayrıca bu kanunda adli kolluğun profesyonel kuralları da açıkça belirtilmelidir ya da adli kolluğun kurumsallaşarak kendisine uygun başka bir disiplin kanunu oluşturulması gerekmektedir. Örneğin Genel Kolluk Disiplin Kanunundaki kılık kıyafet standartlığı ile ilgili hükümler ve cezalar mevcut iken adli kolluğun bir suçun araştırmasında kılık, kıyafet

değiştirmesi, saçını ya da sakalını uzatması gerekebilir. Ayrıca amire bilgi verme mecburiyeti savcının gizli yürüttüğü bir soruşturmada çelişki oluşturmaktadır. Tüm bu kargaşalığın çözümü olarak adli kolluk görevinin jandarma ve polisten ayrılarak yeni bir kurumsal yapıya gitmesi (adli kolluk bakanlığı ya da müsteşarlığı gibi) cumhuriyet savcılarının da Adalet Bakanlığından ayrılıp bu kurum içinde hiyerarşik yapıya dâhil edilmeleri sunulabilir. Tüm bu düzenlemeler adli kolluk görevinin ikincil ve angarya olarak yapılması psikolojisini yıkabilir ve profesyonelleşmesine büyük bir katkı sağlayabilir.

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin 3. maddesinde, genel kolluğun tarifine şu şekilde yer verilmiştir; “emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan, diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren ve silahlı bir kuvvet olan jandarma ve polisi ifade eder.” Bu yönetmelikte adli kolluğu ayırmamıştır bu görev karmaşası yaratan ve sorumlulukların net bir şekilde ortaya konmasına engel olan bir durumdur. Bu nedenlerle adli kolluk profesyonel zihniyete sahip olmakta zorlanmaktadır.

Adli kolluğun profesyonelleşmesinin hukuksal yönden incelenmesinde yapılan tüm tespitler göstermektedir ki, giriş bölümünde ileri sürülen “profesyonelleşmenin önünde bulunan yasal eksikliklerin mevcut olduğu konusunda” 4’ncü soru sonuçlanmıştır.

4.2.SİYASAL YÖNDEN

Kolluk, toplumun koyduğu ortak kurallara uyulmayı denetleyen ve yasaların uygulanmasında mahkemelere yardımcı bir görev üstlenmiştir (Güner,2011:6-7). Kolluğun bu görevin icrasında, tarafsız olduğu ya da olması gerektiği düşünölen ve söylenen bir durumdur. Ancak bu konuda birçoğ eleştiri özellikle muhalefet tarafında mevcuttur. Siyasi etkiden uzak kalması çok zor olan kolluğun iktidarın etkisinde olmadan ve muhalif düşöncelere eşit muamelede bulunarak görev yapması sivil toplum örgütlerinin denetimine açık, profesyonelleşmiş bir teşkilat anlayışı ile belli ölçüde mümkün kılınabilir. Kolluğun delilleri toplamada ve hizmet esnasında tarafsız davranması ancak toplumun tüm kesimleri tarafından benimsenmiş ortak

normların ve anayasa gibi birçok kanunun iktidar ile muhalefet tarafından benimsenerek kanunlaştırılması ile gerçekleştirilebilir. Çünkü yasa yapmada rolü olan meclisin büyük çoğunluğu da iktidarın elindedir. Bu polisin uygulamasında da tarafsız yasaların olması gerekirken iktidarın istediği kanunların uygulamasına neden olmaktadır. Polisin sağlamaya çalıştığı toplumsal düzenin, tarafsız olması gerekirken, hâkim ideolojiye yakın olması çağdaş ve profesyonel kolluk anlayışına uymamaktadır.

Demokratik düzen içinde kolluk güçlerinin sivil otorite emrinde olması kaçınılmaz bir modern devlet anlayışı olmasıyla birlikte, kolluk güçlerinin siyasal etkiden uzaklaştırılması da oldukça yoğun bir tartışma konusudur. Bunun seçilmiş hükümeti gittikçe diktatörleştirme kaygısı ve tamamen bağımsız olması gereken adli kolluğun, çoğunluk olsa dahi belli bir kesimin tarafı olan iktidarın, emrindeki İçişleri Bakanı'na bağlı olması neticesinde tarafsızlığına gölge düşebileceği gibi sorunları beraberinde getirdiği görülmektedir. Aslında bunun demokratik sistemlerde kaçınılmaz ve kabullenilmesi gereken bir tehlike olduğu kesindir ve bu tehlike zaten halkın denetimine bir sonraki seçimde tabidir. Bu soruna adli kolluğun genel kolluk gücünden tamamen ayrılarak tamamen yargı mensuplarının emrinde olması şeklinde bir çözüm önerisi de sıklıkla dile getirilmektedir. Ancak bu da ülkenin savcı devletine* dönüşmesi kaygısını oluşturmaktadır. Bu sorun ulusal kolluk yanında yerel zabıta güçlerinin yetkisinin artırılarak ve gerekli eğitim standartları sağlanarak adli kolluk görevine dâhil edilmesiyle aşılabılır. Başka bir önlem ise mevcut merkeziyetçi teşkilatlanmada direkt bakana bağlı adli kolluk müsteşarlığı kurularak, yerel küçük siyasetçilerin etkisinden adli kolluk kurtarılabilir.

4.2.1. İktidarın Görüş Açısından

Mevcut AKP iktidarının kolluk teşkilatı ile ilgili savunduğu temel uygulama tamamen mülki amirin idaresinde ve sorumluluğu altında İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir hiyerarşiye kolluk kuvvetlerini sokmaktır. Bu bağlamda öncelikli olarak

---

* Savcı Devleti: Savcıların üstün yetki ve güçleri tek elinde bulundurması neticesinde denetimsiz kalmaları ve soruşturma yetkilerini kendi siyasi fikir, düşünce ya da çıkarları doğrultusunda kullanabilme koşullarının oluşması.

Jandarma Teşkilatını tamamen İçişleri Bakanlığına bağlayarak AB uyum sürecinde de sıklıkla gündeme gelen bu sorunu halletmek ve sivil otoriteyi çağdaş bir anlayışla kolluk üzerinde hâkim güç kılmak hedeflenmektedir. Bu durumda Jandarma ve polis teşkilatında ikincil görev olarak yapılan adli kolluk görevini yapan personelde direkt iktidarın etkisi altındaki makamların emrine girmiş olacaktır. Bu husus muhalefetin itirazlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. 2011 ve 2015 seçim beyannamelerinin incelenmesi üzerine yukarıda yapılan yoruma ek olarak, Ak parti 2015 yılı seçim beyannamesinde şu hususlar dikkat çekmektedir:

- ✓ İşkenceye asla tahammül gösterilmeyeceği ve bununla ilgili uluslararası anlaşmalar ve milli birçok yasanın yürürlüğe konacağı, işkence suçlarına uygulanan cezaların arttırıldığı ve bu suçları işleyenler bakımından zaman aşımını kaldırıldığı,
- ✓ Faili meçhul olaylar üzerinde durulduğu, mafya ve çetelerin ülke gündeminden çıkarıldığı,
- ✓ Kişi güvenliği konusunda, orantısız güç kullanımının cezasının arttırıldığı,
- ✓ Gözaltı koşullarını iyileştirildiği,
- ✓ Türkiye'nin sivilleştiği, halkın iradesinin hâkim irade haline geldiği,(Jandarmanın içişlerine bağlanması açısından),
- ✓ Güvenlik hizmetlerini, ileri bir demokrasi hedefine ulaşmak amacıyla temel hak ve özgürlüklerin garanti altına alınabilmesi ve eksiksiz bir biçimde kullanılabilmesi için ihtiyaç duyulan temel kamu hizmeti olarak tanımlandığı ve icraatlarımızda esas aldığımız özgürlük-güvenlik dengesiyle, özgürlüklerin güven içinde ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde yaşanmasına yönelik prensibin hayata geçirildiği,
- ✓ Terörle mücadele alanındaki politika ve strateji koordinasyonunu sağlamak amacıyla Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığının kurulduğu,
- ✓ Suç ve olay aydınlatmada en ileri teknolojik imkânlarla sahip modern kriminal laboratuvarların kurulduğu,
- ✓ Suçları işlenmeden önce önleyebilmek amacıyla önleyici kolluk hizmetlerine büyük önem ve öncelik verildiği,

- ✓ Geliştirilen ileri teknoloji ve uzmanlık sayesinde, işlenen suçları ve olayları aydınlatmada en başarılı ülkelerden biri haline gelindiği,
- ✓ Siber suçlarla mücadele için eylem planı hazırlandığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde özel bir birim kurulduğu,
- ✓ Toplum Destekli Polislik uygulamasının hayata geçirildiği,
- ✓ Toplumun huzurunu bozan, korku ve endişeye neden olan suçların başında gelen asayiş suçları ile mücadele için özel ekiplerin oluşturulduğu,
- ✓ Terör, uyuşturucu, kaçakçılık ve örgütlü suçlarla mücadele alanında önemli gelişmeler sağlandığı,
- ✓ Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde uyuşturucuyla daha etkin mücadele yapabilmek amacıyla Narkotik Daire Başkanlığını kurulduğu, özellikle okul çevrelerinde NARKOTİM'lerin oluşturulduğu,
- ✓ Güvenlik görevlilerinin uzmanlaşmasını sağlayacak eğitimlere ağırlık verildiği,
- ✓ Sınır güvenliği alanında çalışan birimlerin idari ve teknik kapasitelerini arttırmaya yönelik projeler yürütüldüğü,
- ✓ Güvenlik hizmetlerinin şeffaflık, katılımcılık ve hesap verebilirliği artıracak mekanizmalarla daha fazla destekleneceği,
- ✓ Önümüzdeki dönemde de terörizm, örgütlü suçlar, siber suçlar, narkotik suçlar ve kaçakçılıkla mücadelede ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğinin güçlendirileceği,
- ✓ Uyuşturucu ile mücadeleye yönelik güvenlik önlemlerinin artırılacağı, bu alandaki suç örgütlerinin üzerine kararlılıkla gitmeye devam edileceği, bu kapsamda, personel ve teknik kapasitenin güçlendirileceği, çevre ülkelerle ve uluslararası alandaki işbirliğinin artırılacağı,
- ✓ Kolluk teşkilatlarının fonksiyonlarının gözden geçirileceği, sivil bir anlayışla yeniden yapılandırılacağı, bu kapsamda Jandarma Teşkilatının İçişleri Bakanlığı ile bağını güçlendirerek kolluk hizmetlerinin bütüncül bir anlayış içerisinde yürütülmesinin temin edileceği,

- ✓ Güvenliğin bir kamu hizmeti olduğu bilinciyle, güvenlik personelinin vatandaşa karşı iyi muamelede bulunması amacıyla hizmet içi eğitime ağırlık verileceği,
- ✓ Sınırlarımızın korunmasından sorumlu olacak yeni, profesyonel bir sınır kolluğu teşkilatının kurulmasının sağlanacağı,
- ✓ Güvenlik hizmetleri alanındaki personelinin nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmesi ve profesyonelleşmesini sağlayacak her türlü tedbiri almaya kararlı olduğu,
- ✓ Emniyet teşkilatına personel yetiştiren kurumların yapılandırılacağı, eğitim yönteminin yeniden düzenleneceği,
- ✓ Özel güvenlik personelinin eğitimini geliştirerek niteliğinin yükseltileceği, görev ve yetkilerinin gözden geçirilerek, denetimine daha da ağırlık verileceği,
- ✓ Uluslararası Polis Eğitim Merkezi (UPEM) projesinin gerçekleştirileceği,
- ✓ Kamu Görevlileri için etik kuralların ve standartların belirlenmesi ve bu ilkelere aykırı davranan üst düzey kamu görevlilerine ilişkin şikâyetlerin incelenmesi için Kamu Görevlileri Etik Kurulu oluşturulacağı.

4.2.2. Muhalefet Partilerinin Görüşü Açısından

4.2.2.1. CHP'nin Görüş Açısından

CHP 2011 ve 2015 seçim bildirgeleri incelendiğinde, genel olarak çıkan yasaların birçoğunun iktidarın zihniyetine ve çıkarına göre oluşturulduğu, ortak bir dili olmadığı ve polisin uygulamalarına da taraflı olarak yansıdığı ve kolluk güçlerinin iktidarın siyasi etkisinden kurtulamadığı düşüncesine sahip olduğu anlaşılabilir. CHP'nin kolluk uygulamaları konusunda birçok noktada HDP'ye yakın bir anlayış sergilediği gözlenebilir. Çözüm önerisi olarak özellikle HDP ile benzer bir sunum yapan CHP adli kolluğun önleyici kolluktan ayrılarak yeni bir görev bölüşümü yapılabileceği ve kolluğun etki alanının daraltılabileceğini değerlendirmektedir. Bu bağlamda bölgesel ya da belediyelere bağlı kolluk gücü

önleyici hizmetlerden sorumlu ve sadece vatandaşın günlük yaşayışını düzene sokan kabahatler kanununa göre işlem yapan bir unsur olurken, adli kolluk TCK'da belirtilen suçlarla ilgili tüm ülkeden sorumlu genel kolluk olabilir. CHP'nin kolluk uygulamasına genel bakış açısını yorumladıktan sonra 2015 seçim beyannamesinde bu konuda geçen hususları aşağıda görebiliriz:

- ✓ Hukuk sisteminden darbeci kurum ve kuralların silinerek, darbe düzeninden istifade edenlerin iktidarına son verileceği,
- ✓ Yargının ve adli işlerin bağımsızlığının ve tarafsızlığının güvence altına alınacağı, temel hedefi insan haklarının korunması olan, nitelikli bir yargı düzeninin kurulması için gerekli tüm tedbirlerin alınacağı,
- ✓ Türkiye'de otoriterleşen bir rejime karşı hukukun üstünlüğüne, yurttaşların haklarını ve kurumsal özerkliği güvence altına alacak yeni bir demokrasi anlayışına ihtiyaç olduğu ve baskıcı rejime karşı güçler ayrılığının sağlanacağı (Buradan Jandarmanın TSK'dan ayrılmasına ve tamamen İçişleri Bakanlığına bağlanmasına karşı olunduğu anlaşılabilir.),
- ✓ İktidarın tekelleşmesi, denge ve denetleme yetkilerinin gasp edilmesine yol açmıştır. Yargı ve adli konular üzerindeki tüm siyasi baskıların ortadan kaldırılacağı,
- ✓ Yurttaşların yaşam hakkına, bedensel bütünlüğüne, maddi ve manevi varlığına yönelik keyfi şiddete ve işkenceye izin verilmeyeceği,
- ✓ Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB) ve emniyet güçleri tarafından yürütülen hukuksuz gözetleme ve fişleme faaliyetlerinin durdurulacağı,
- ✓ Hak ihlalinde bulunan güvenlik görevlilerinin cezasız kalmasına göz yumulmayacağı ve tüm kamu uygulamalarının yasal sınırlar içerisine çekileceği,
- ✓ Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nu demokratikleştirileceği,
- ✓ Kolluk güçlerinin keyfi uygulamalarına, orantısız şiddete ve biber gazı kullanımına son verecek yasal düzenlemelerin yapılacağı,
- ✓ Kolluk kuvvetlerinin, yurttaşların temel insan haklarını hiçe sayacak şekilde silah kullanmasının engelleneceği,

- ✓ Kamu görevlilerinin yargı denetiminden kaçırılmasına izin verilmeyeceği,
- ✓ Görevlerini kötüye kullanan kolluk kuvvetlerinin, vali iznine bağlı olmaksızın yargılanmasının sağlanacağı,
- ✓ Orantısız güç kullanma izni veren üst düzey görevlilere karşı dava yolunun açılacağı,
- ✓ AİHM'in hükmettiği tazminatların kötü muameleyi yapan kamu görevlilerine rüçû ettirileceği,
- ✓ Polis ve istihbarat birimlerinin kamusal ve özel hayata haksız müdahalelerine son verileceği,
- ✓ Eleştirel ve muhalif görüşleri susturmaya çalışan hukuksuz baskı ve yıldırma çabalarına izin verilmeyeceği, bu bağlamda keyfi tutuklama ve gözaltılara son verileceği,
- ✓ BM standartlarına uygun, insan hakları STK'lerinin de temsil edildiği bir İnsan Hakları Ulusal Denetim Kurumu kurulacağı,
- ✓ Faili meçhul cinayetlerde, insan hakkı ihlali ve işkence suçlarında zaman aşımının kaldırılacağı,
- ✓ Güvenlik güçlerinin evrensel insan haklarına saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerine uygun şekilde hareket etmesi için gereken yasal altyapının oluşturulacağı,
- ✓ Güvenlik güçlerinin, Avrupa Polis Etiği Kurallarına göre eğitilmesinin sağlanacağı,
- ✓ Güvenlik güçlerinin, siyasi iradenin demokratik denetiminde olmasının sağlanacağı, bu doğrultuda TBMM'de güvenlik güçlerinin icraat ve faaliyetlerini denetleyecek bir Güvenlik Komisyonu'nun kurulacağı,
- ✓ Güvenlik güçlerini her türlü siyasi yapılanmanın dışında tutulacağı, çıkar ilişkilerinden ve örgütlü kuşatmalardan arındırılacağı,
- ✓ Güvenlik personelinin atamalarında her şeyden önce liyakatin esas alınacağı,
- ✓ Güvenlik güçlerinin profesyonel donanım ve yeteneklerinin geliştirileceği,
- ✓ Güvenlik güçlerinin özlük haklarını ve çalışma koşullarının iyileştirileceği,

- ✓ TSK ve emniyet teşkilatında görev yapan personelin emeklilikte katsayı mağduriyetinin giderileceği,
- ✓ Güvenlik güçlerinin halkla daha iyi ilişkiler kurabilmesi ve zor şartlarda görev yapabilmesi için etkili psikolojik destek alabilmesinin sağlanacağı,
- ✓ Adalet Bakanlığı'na bağlı adli kolluk kurulacağı.

4.2.2.2. MHP'nin Görüş Açısından

MHP'nin seçim beyannameleri incelendiğinde diğer muhalefet partilerinden uzak, kısmen iktidara yakın kısmen de eleştirel yaklaştığı görülmektedir. MHP'nin kolluk ile ilgili bakış açısını terör olaylarının etkisinde daha güvenlikçi ve aktif mücadeleye dönük olarak yorumladığı gözlenmektedir. Bu bağlamda askeri bir yapıya sahip jandarmanın tamamen TSK'dan ayrılarak etki alanının daraltılmasına, belediyelere bağlı ya da bölgesel kolluk kuvvetleri oluşturarak genel kolluğun yetki, sorumluluk ve görev alanının kısıtlanmasına olumlu bakmamaktadır. Ayrıca adli kolluğun önleyici kolluktan ayrılarak kolluğun etki alanının daraltılmasına MHP muhalefet partisi olarak itiraz etmektedir ve bir yönüyle iktidarla benzer fikirleri taşımaktadır. Bunun sonucunun devleti eyalet sistemine dönüştüreceğine ve doğu da terör örgütü PKK'nın bunu bölünmeye kadar götürebileceği ve suiistimallere açık olacağı kanaatindedir. Yine MHP Jandarmanın TSK ile bağının kopmasının gücünü azaltacağını ve bunun terörle mücadeleye zarar vereceğini ileri sürmektedir. MHP'nin 2015 yılı seçim beyannamesinde kollukla ilgili dikkat çeken maddeler ise şunlardır:

- ✓ Siyasette ve kamu yönetiminde yaşanan yozlaşma ve yolsuzluklara karşı etik kurallar aktif bir şekilde gündelik hayata sokulacak,
- ✓ Suçun oluşmasının önlenmesine ilişkin tedbirlerin alınması, suçun işlenmesinden sonra olaya ait delil ve bilgilerin sağlıklı bir şekilde mahkemelere intikali, mahkemelerin bağımsız, hızlı ve doğru karar vermesinin sağlanması ve bu süreci etkin kılacak bilgi teknolojilerinin kullanılmasının temin edileceği,
- ✓ “Geciken adaletin adalet olmadığı” ilkesinden hareketle adil ve hızlı yargılamanın sağlanması için gerekli altyapının oluşturulacağı,

- ✓ Adalet hizmetlerinin etkinleştirilmesi için devlet erk ve işlevlerinde yargıya yük getiren, verimliliği ve etkinliği azaltan unsurların ortadan kaldırılacağı,
- ✓ Suç delillerinin bozulmadan ve değiştirilmeden ileri teknoloji kullanılarak, modern yöntemlerle toplanması ve korunması için cumhuriyet savcılıkları ve kolluk kuvvetlerinin araç, gereç ve laboratuvar imkânları açısından güçlendirileceği,
- ✓ Suç tiplerine göre geliştirilecek bilgisayar programları ile mahkemeler, cumhuriyet savcılıkları ve kolluk kuvvetlerinin destekleneceği ve usul hatalarının önleneceği,
- ✓ Kolluk sisteminden kaynaklanan yapısal ve hukuki sorunların çözüleceği,
- ✓ Adli teşkilatın toplumsal ihtiyaçlar ve çağın gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılacağı,
- ✓ Adli hizmet sunan kolluk güçlerinin; idari yönden yeniden yapılandırılacağı,
- ✓ Modern delil toplama yöntem ve teknikleri ile diğer mesleki bilgilerinin artırılması amacıyla etkin bir hizmet içi eğitim verilerek araç, gereç, bilgisayar sistemleri ile destekleneceği,
- ✓ Jandarmanın asli fonksiyonundan uzaklaştırılarak etkisizleştirilmesine ve siyasi baskı aracı olarak kullanılmasına imkân veren düzenlemelerin kaldırılacağı,
- ✓ Özellikle büyük kentlerde yaşanan asayiş olaylarını önlemek için önleyici kolluk hizmetine ağırlık verileceği, bu kapsamda gece görev yapacak gerekli teknik donanıma sahip güvenlik görevlileri istihdam edileceği,
- ✓ Kaçakçılık ve organize suç örgütleri konusunda sınırlardan itibaren mülki sınırlara tabi olmayan karma kolluk kuvveti uygulamasının başlatılacağı,
- ✓ Hırsızlık, kapkaç, şiddet, yaralama ve öldürme olayları ile madde bağımlıları, suç işlemeye eğilimli kişilerden kaynaklı asayişsizliklerin önlenmesi amacıyla “kent timleri” oluşturulacağı.

4.2.2.3. HDP'nin Görüş Açısından

Muhalefet partilerinden özellikle HDP'nin bakış açısına göre kolluk güçlerinin Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren artan bir devlet güvenliği anlayışı ile artan yetki ve görev alanına sahip olduğu kanısı mevcuttur. Bunu anti demokratik bulan HDP devlet güvenliğinin, kişi hak ve hürriyetlerinin önüne geçmemesi gerektiği fikrini sürekli dile getirmektedir. Bölgesel kolluk kuvvetlerinin oluşturulması, belediyelerin yetkisinin artırılması gibi öneriler ileri sürülmektedir. Polisin bazı alanlarda ve konularda yetkisinin sınırlandırılması gerektiğini savunan HDP, iktidarın bu yöndeki gayretlerini yetersiz ve samimiyetsiz bulduğu gözlenmektedir. Çözüm olarak, askeri bir yapıya sahip jandarmanın tamamen TSK'dan ayrılarak etki alanının daraltılması, belediyelere bağlı ya da bölgesel kolluk kuvvetleri oluşturulması genel kolluğun yetki, sorumluluk ve görev alanının daraltılması, bu soruna çözüm olarak sunulmaktadır. Ayrıca adli kolluğun önleyici kolluktan ayrılarak yeni bir görev dağılımı yapılması da vaat edilen çözümlerdendir. Profesyonelleşme açısından HDP zorunlu askerlik uygulamasının kaldırılması ve vicdani ret hakkının tanınmasını da beyannamelerinde sıklıkla dile getirmektedir. KCK operasyonlarını eleştiren ve Kürt siyasetçileri tasfiye amaçlı olduğunu ileri sürerek propaganda yapan HDP, sadece merkeze bağlı tek bir kolluk yapılanmasının, adaletsizliklere ve iktidarın otoriterleşmede kullanacağı bir araca dönüşeceği kanaatinde. HDP'nin 2015 seçim beyannamesindeki kolluk ile ilgili taahhütleri ise şu şekildedir:

- ✓ Merkezin yetkilerinin (Bundan anlaşılan güvenlik dâhil) yerel yönetimlere devredileceği, özerk yerel ve bölgesel bir modele dayalı adem-i merkezi yönetim sistemine geçileceği,
- ✓ Demokratik anayasal ilkelere uygun olarak sağlık, eğitim, çevre, kültür, ulaştırma, bayındırlık, tarım, trafik ve güvenlik hizmetleri hakkındaki kararların alınmasında, valilerin seçilmesinde, yerellerin bölgeleri, doğal varlıkları ve kaynakları üzerinde doğrudan söz, yetki ve karar sahibi oldukları yönetim birimleri kurulacağı,
- ✓ Yargı reformu başlığı altında adaletin hızlı, tarafsız, bağımsız, kamu vicdanını ve bireyleri tatmin edecek düzeyde gerçekleşmesi için adalet

- sistemi yeniden düzenlenecek, yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve demokratikleşmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılacağı,
- ✓ Savcılık ve savcılarının çalışma bürolarının adliye binaları dışında ayrı bir kamu binasında oluşturulacağı,
  - ✓ Savcılığa bağlı adli kolluk teşkilatı oluşturulacağı,
  - ✓ Adli kolluk teşkilatının soruşturma sırasında avukatlara da hizmet sunacağı,
  - ✓ Eline silah almak istemeyen, militarizme karşı olan gençlerin zorunlu askerlik yapmama hakkının güvence altına alınacağı,
  - ✓ Vicdani ret hakkının yanı sıra, gençlerin askerlik yerine kamu hizmeti yapabilmeleri için gerekli yasal düzenlemelerin hayata geçirileceği.

4.3. İLGİLİ KAMU KURUMLARI VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI GÖRÜŞÜ AÇISINDAN

4.3.1. İlgili Kamu Kuruluşları Açısından

Adli kolluk ile görüşü önemli görülen ilgili kamu kurum ve kuruluşları sınırlı sayıda olup, konu HSYK * (Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu), TSK (Türk Silahlı Kuvvetleri) ve Emniyet Genel Müdürlüğü açısından incelenecektir.

4.3.1.1. HSYK Açısından

HSYK'nın bakış açısından adli kollukla ilgili ciddi profesyonelleşme sorunlarının mevcut olduğu değerlendirilmektedir. HSYK 2011 yılı 7 numaralı genelgesi ile 22-23 Eylül 2012 tarihinde İzmir'de yapılan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Hukuki Müzakere Toplantıları Sonuç Raporunun 6 numaralı değerlendirmesinde aşağıdaki tespitler yapılmıştır (Şahin, 2013:99):

- ✓ Halen adli kolluk yapılanmasının kurumsallaşamaması nedeniyle profesyonelleşmenin önemli özelliklerinden olan sistemli bir örgütsel yapı oluşmadığı, aidiyet ve meslektaşlık duygularının eksik kaldığı,

---

* 2017 yılı Anayasa değişikliğiyle HSK (Hâkimler Savcılar Kurulu) olarak değiştirilmiştir.

- ✓ Adli kolluk teşkilatının istenen seviyede verimli olamadığı,
- ✓ Adli kolluğun idari kolluktan ayrılmamış olması nedeniyle yetki ve görev karmaşası yaşandığı,
- ✓ Cumhuriyet Savcıları'nın sicil amiri olacağı, Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan ve özlük haklarının da buna göre düzenlendiği bir adli kolluk teşkilatının kurulmasının adli soruşturmalarda verimliliği artıracığı ve profesyonelleşme açısından önemli bir sorunu çözeceği.

Yapılan değerlendirmede, giriş bölümünde araştırılan 5'nci soru; mevcut kolluk yapılanmasında yeni bir düzenlemeye gidilmesi gerektiği şeklinde sonuçlanmıştır. Kolluk teşkilatlarının suç önleme, suç ve suçlularla mücadele, destek ve yardım hizmet bölümlerine ve bu bölümlerinde kendi içerisinde ihtiyaç duyulan hizmet branşlarına ayrılarak uzmanlaşması yukarıda tespit edilen sorunlara çözüm olabilir (Yüksel,1997:36). Kısaca adli kolluğun önleyici kolluktan organizasyonel ve fonksiyonel bir şekilde ayrılması ile profesyonelleşmesini sağlaması istenmektedir.

4.3.1.2.TSK Açısından

TSK'nin, Jandarma Genel Komutanlığı'nın Genel Kurmay Başkanlığı'na bağlılığının devam etmesi yönünde değerlendirmelere sahip olduğu görülmektedir. Jandarma'nın mevcut asayiş şartlarında profesyonel bir ihtiyaç olan askeri yönlü kolluk kuvveti olduğu görüşü hâkimdir. Bu değerlendirmeleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- ✓ Jandarma'nın iç güvenlik harekâtında asayişin bozulmasına sebep olan terörle mücadele konusunda askeri yönü sayesinde en başarılı profesyonel birlik olduğu (Genel Kurmay Başkanı Akar'ın Jandarma'nın Kuruluş Yıl Dönümü Mesajı, www.milliyet.com.tr/, Erişim 14.06.2016),
- ✓ Askeri kabiliyetleri, bu yönde almış olduğu profesyonel eğitim ve kullandığı profesyonel silah ve teçhizat ile kolluk hizmetlerinin yanında, savaş halinde ülke içinde meydana gelebilecek güvenlik

zafiyetlerini kapatabilecek esnek bir kuvvet olduğu (Jandarma ve TSK Üzerindeki Oyun, Armağan Kuloğlu*, <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/>, Erişim:10.10.2016),

- ✓ Askeri bağlılığı dolayısıyla kolluk hizmetlerini siyasi baskı ve etkiden uzak, daha profesyonel bir şekilde yapabileceği,
- ✓ Polis Teşkilatı'nda meydana gelebilecek bir zafiyet olması durumunda yerini doldurabilecek aynı görevi yapabilen profesyonel ayrı bir kolluk kurumuna ihtiyaç olabileceği,
- ✓ Askeri yönü nedeniyle toplum üzerinde Emniyet Teşkilatı'nın sahip olamayacağı psikolojik etkiye sahip olduğu (erbaş ve erler nedeniyle),
- ✓ Karışıklıkların ve savaşların yaşandığı ülkelerde askeri müdahale sonrası asayişin düzenlenmesi esnasında, kolluk etik ilkeleri, yasal mevzuat, insan hakları ve hukuki yetkiler konusunda profesyonel eğitime sahip askeri yönlü bir kolluk kuvvetine ihtiyaç olabileceği,
- ✓ Büyük şehirlerde OHAL durumunda direkt silahlı kuvvetlerin kullanılması yerine, kolluk hizmetleri konusunda profesyonel eğitim almış askeri yönlü kolluk kuvveti olan Jandarma'nın kullanılmasının daha hukuki, çağdaş ve insan hakları ihlallerinin önlenmesinde başarılı olacağı,

4.3.1.3. Emniyet Genel Müdürlüğü Açısından

Emniyet Genel Müdürlüğü genel olarak adli kolluk ayrımı yapılmasının profesyonelleşme sağlasa da önemli sorunlara sebep olacağı düşüncesindedir. Emniyet Genel Müdürlüğü açısından adli kolluk ayrımının yapılması neticesinde oluşabileceği ileri sürülen sorunlar şunlardır:

---

* Armağan KULOĞLU, Emekli Tümgeneral Milli Güvenlik ve Dış Politika Araştırma Uzmanı.

✓ CMK dolayısıyla her adli vakada kolluğun Cumhuriyet Savcısının talimatını almak zorunda olması uygulamada sorunlara neden olmaktadır. Birbirine çok benzeyen basit nitelikte olaylarda dahi savcıların aranarak talimat alınması aynı talimatların tekrar edilmesinden öteye gidememektedir. Yani soruşturmaya herhangi bir katkı sağlamamaktadır (Polater,2015:318).

✓ İç içe geçmiş olan adli kolluk ve idari kolluğun sorumlu olduğu adli ve idari görev ayrımını tam olarak ve kesin hatları ile yapmak mümkün değildir. Buna örnek olarak idari bir görev olan toplumsal olaya müdahale edilirken bu görev esnasında suç işlenmesi durumunda adli olay vuku bulmuş olur ve buna müdahale etmek adli görevdir (Eryılmaz, 2007:116).

✓ İdari kolluğun, karşılaştığı adli olaylara adli kolluğun görevi olduğu düşüncesi ile müdahale etmemesi, adli kolluğunda yapması gereken idari işleri, idari kolluğun görevi olduğu düşüncesi ile ilgilenmemesi ülkede güvenlik zaafı oluşturabilir (Eryılmaz, 2007:115).

✓ Adli kolluk, idari kolluk ayrımının kolluk içerisinde ideolojik ve sınıfsal bir bölünme potansiyel riskini barındırdığından tehlikelidir (Eryılmaz, 2007:116).

Polisin profesyonelleşmesi, asayişin sağlanmasında kamu güvenliğine yönelik tehlikeleri engellemek için gerekli olan çağdaş ve modern yetkilere sahip olması ile gerçekleşebilir. Her konuda savcının talimatıyla hareket eden kolluk kendini geliştiremez (Gönen, Uçum, vd., 2013:32).

4.3.2. Sivil Toplum Kuruluşları Açısından

Anayasanın 33ncü maddesinde kolluk kuvvetleri mensuplarının dernek kurma ve bunlara üye olma haklarının kanunla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Bu

nedenle adli kolluk uygulamaları sivil toplum kuruluşu olarak sadece BARO'ların bakış açısından incelenecektir.

BARO'ların bakış açısını hukukçu kişilerin genel düşüncesi olarak kabul etmek yanlış olmaz. Bu konuda HSYK ile benzer görüşlere sahip olduğu BARO'ların çıkardığı dergilerde konuyla alakalı makaleler incelendiğinde anlaşılmaktadır. Hukukçular tarafından yürütmenin ve bürokrasinin karşı olduğu tespitler sıkça yapılmaktadır. Barolar tarafından genel olarak adli kolluk yapısı ile alakalı yapılan düzenlemelerin eksikliği ve adli kolluğun profesyonelleşme sorunları aşağıdaki gibi açıklanmıştır (Eryılmaz, 2007:111):

- ✓ Cumhuriyet Savcılarının görüşüne başvurulmadan beraber çalıştığı adli kolluk sorumlularının ve personelinin yürütme tarafından her an değiştirilmesi mümkün olmaktadır.
- ✓ Adli kolluk sorumluları ve personelinin verimli olmamaları halinde değiştirilmesi noktasında Cumhuriyet Savcıları söz sahibi olamamaktadır.
- ✓ Ayrı bir adli kolluk teşkilatı talebinin arkasında yatan esas düşünce olan, Cumhuriyet Savcılarının hukuku ve suç soruşturmasını iyi bilen uzmanlaşmış personelle çalışma imkânının sağlanamamasıdır.

Yine Türkiye Barolar Birliği Dergisinde yayımlanan makalede adli kolluğun profesyonelleşememesi hususunda aşağıdaki tespitler dikkat çekmektedir (Polater, 2015: 309-322):

- ✓ Kolluğun adli ve idari olarak ayrılması ve adli kolluğun Adalet Bakanlığı'na bağlanması, Cumhuriyet başsavcılığının emrinde özerk bir yapıda teşkilatlanması profesyonelliğini artıracaktır.
- ✓ Yalnız ceza yargılaması alanında faaliyet gösterecek, uzmanlaşmış bir adli kolluk biriminin kurulması ihtiyacı vardır.

- ✓ Bu yönüyle hem yetkili adli makamların emir ve direktifleri doğrultusunda hem de idari kademe içerisinde üstlerinin emrinde hareket etmek zorunda olan adli kolluk personeli etkin ve yetersiz bir profesyonellikle hizmet icra etmektedir.
- ✓ Kolluk teşkilatında adli kolluk uzmanlaşmasına gidilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu zaruret Cumhuriyet savcısının yönetim ve denetiminde, siyasi gücün ve idarenin etkileyemeyeceği, güvenceli bir adli kolluk kuvveti gerektirmektedir.
- ✓ İdari amiri ile savcının talimatları arasında kaldığı zaman sicil, ceza, takdir ve atama yetkisi bulunan idari amirinin talimatını önceleyen kolluğun adli görevleri profesyonel bir anlayışla sahiplenmeyeceği bellidir.
- ✓ Adli kolluk görevini tamamen teknik bir şekilde yaparken, hukuk bilgisi bakımından yeterince eğitilmiş olması profesyonelliği için şarttır.
- ✓ Adli Kolluk Yönetmeliği'nde, adli kolluk personelinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim alacağı ifade edilmiş ise de eğitimlerin yeterli olmadığı uygulamada personelin performansından anlaşılmaktadır.
- ✓ Adli kolluk personeli eğitim almış olsa dahi, bu husus başka görevlerde ve branşlarda görevlendirilmesine engel olmadığından personel tarafından da bu eğitime gereken profesyonel önem verilmemektedir.
- ✓ Adli soruşturmanın temel işlemlerinden olan tutanak tutma, klavye kullanma, ifade alma teknikleri gibi alanlarda çok az sayıda personelin yeterliliğe sahip olduğu uygulamada hazırlanan soruşturma evraklarından görülmektedir.
- ✓ Adli kolluk personelinin mesleğe başlamadan belirlenmesi ve eğitiminin buna göre yapılması, kalifiye personel sorununu çözecektir.

Bu durumda adli kolluk personeli hem görevini benimseyecek hem de başarısızlığına yönelik bu yönde mazereti olmayacaktır.

- ✓ Adli kolluğun yüklendiği görevlerin gerektirdiği bilgi ve vasıflarla donatılması yani profesyonelleşmesi ceza adaleti sisteminin işleyişini hızlandıracak, insan hakları ve hürriyetlerinin ihlallerini engelleyecek, soruşturma safahatının etkin ve verimli olmasını sağlayacaktır.
- ✓ Kolluk uygulamasında, adli- idari kolluk ayırım yapılmaksızın adli kolluğa da fazlasıyla idari görev yüklenmesi profesyonelleşmesine engeldir.
- ✓ Adli kolluk görevi, idari kolluk görevine göre daha sıkı mevzuat şartları öngörmesi nedeniyle daha teknik ve profesyonel bir alandır.
- ✓ Eğitim aşamasında ayrılan adli personelin ve adli amirlerin ihtisaslaşması sağlanarak talepleri olmadan ya da yetersizlikleri görülmeden idari kolluk görevine geçirilmemeleri, adli kolluk personeline görev teminatı sağlanarak, idari kolluk görevine göre nispeten daha zor olan ve profesyonellik isteyen adli kolluk görevinde devam etmeleri sağlanmalıdır.

4.4.EKONOMİK YÖNDEN

Jandarma Genel Komutanlığı (J.Gn.K.lığı) ve Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) ekonomik yönden devletin yüklü miktarda ödenek ayırdığı ve ayırmak zorunda olduğu kurumlardır. Aşağıdaki tabloda 2016 ve 2017 bütçe miktarları görülmektedir.

Tablo 12: 2016 Yılı-2017 Yılı Bütçe Karşılaştırması

	2016 Yılı Bütçesi	2017 Yılı Bütçesi	Artış Oram %	Personel Giderleri	Bütçe İçindeki Payı %	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	Bütçe İçindeki Payı %
J.Gn.K. lığı	8.276.881.000 TL	9.374.739.000 TL	13,3	6.066.865.000 TL	64	2.064.257.000 TL	22
EGM	21.140.638.000 TL	23.537.811.000 TL	11,3	15.708.836.000 TL	66	2.152.463.000 TL	9

Kaynak: www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon-tutanaklari (Erişim: 31.01.2017)

Her iki kurumunda kullandığı araç, teçhizat ve tesislerin yüksek maliyetli elektronik sistemlerden oluşması, tüm yerleşim yerlerine kurulmuş olan büyük bir karakol ağı ve bu tesislerin araç yakıtı, elektrik, su giderleri, personel maaşları gibi kaçınılmaz ihtiyaçları yüksek maliyetler oluşturmaktadır. Bu tarz giderler tasarruf tedbirleri ile mümkün olduğunca azaltılmaya çalışılsa da kolluk güçlerinin hizmet esnasında demokratik olmayan uygulamalarından doğan hatalarından kaynaklı İnsan Hakları Mahkemesi gibi birçok yargı organının yükleyeceği maddi tazminatlar devlet bütçesine karşılanması gereken ağır maliyetler olarak yüklenebilir. Bu tarz karşılıksız maliyetler kolluk personelinin eğitimle profesyonelleşmesini artırma yoluyla engellenebilir. Bu bağlamda profesyonel olmayan er, erbaş ve uzman erbaşların Jandarma teşkilatlarındaki görevleri önlem alınması gerekli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunlar aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

Kamu hizmeti niteliğindeki emniyet hizmeti icra edilirken meydana gelen zararlardan idare yani devlet sorumludur. Bu açıdan Jandarma teşkilatı gibi çoğu temel hak ve hürriyetlerle doğrudan ilgili birçok sınırlama yetkisine sahip bir kurumda bu yetkilerin profesyonel olmayan erler tarafından kullanılması doğurabileceği sakıncalar açısından düzeltilmesi gereken bir husustur. Bu sakıncalar jandarma teşkilatının karşısına zaman zaman büyük sorun olarak çıkmaktadır. Er, erbaş ve uzman erbaşların adli kolluk görevinde kullanılmamasına profesyonelleşme sürecinde sebep olacağı mali yük engel olarak gösterilse de, böyle önemli bir görevde başarısız olmanın ve sonucunda doğacak zararın getireceği yük muhakkak ki daha fazla olacaktır (Doğan, 2010: 73). Örneğin, profesyonel eğitim eksikliği sonucunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ihlal edilmesiyle 2011 yılında Türkiye'nin ödediği toplam nakit 37 milyon 137 bin 69,80 TL'dir (<http://www.sabah.com.tr/Gundem/2012/04/27/turkiyenin-aihm-faturasi-37-milyon-tl>, Erişim 12.02.2017).

Polis ve Jandarma açısından iç güvenlik sorunlarını araştıran Fatih DOĞAN tezinde farklı bir bakış açısıyla önemli bir ekonomik sorunu tespit etmiştir. Devlet aynı görevi yapmakla görevli iki farklı kuruma ayrı ayrı bütçe oluşturmaktadır. Örneğin bir ilçede kolluk hizmeti veren iki kurum olarak jandarma ve polis karakolları için ayrı ayrı iki karakol binası inşa edilmektedir. Bunun yanı sıra adli kolluk görevi ile ilgili kritik ve pahalı cihaz, araç, teçhizat ve malzemeler iki teşkilat

içinde ayrı ayrı bütçe masrafı çıkarmaktadır. Ayrıca görev alanları aynı olan kriminal laboratuvarlar da polis kriminal ve jandarma kriminal laboratuvarı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Aynı hizmeti yapmakla birlikte bu iki laboratuvarın pahalı donanımları ayrı ayrı tahsis edilmektedir (Doğan, 2010: 81-82). Bu iki kurumun tek çatı altında toplanmaması bunun gibi pek çok örneğin karşımıza çıkmasına neden olmaktadır. Bu aynı zamanda personel istihdamında da israfa neden olmaktadır.

Ayrıca adli kolluk görevi için tüm yerleşim yerlerinde bir tesise ihtiyaç yoktur. Çünkü bu görevin önleyici kolluk gibi suç meydana gelmeden önce engel olmak gibi bir amacı yoktur. Yani sürekli meydana olmaya ihtiyaç göstermez. Adli kolluğun görevi suç meydana geldikten sonra olayı aydınlatmak maksadıyla doğar. Bu doğrultuda suç yoğunluğuna göre bölgesel merkezler oluşturularak teşkilat ve hizmet binası yapılanmasına gidilebilir. Adli kolluk görevi ile ilgili araç, teçhizat ve malzemeler bu merkezlere toplanarak daha verimli ve profesyonel işler yapılabilir. Ayrıca sabit polis aracı bu görev için bir ihtiyaç değildir. Görev çıktığında önceden anlaşılmış sivil şirketlerden araç kiralaması yapılabilir. Çağımızda ulaşımın sağladığı esneklikle birçok yerde yeterli vakitte bulunulup olaya müdahalede bulunulabilir. Ayrıca adli kolluk suçun aydınlatılması maksadıyla tek bir bölgeye bağlı kalmaz. Olayın devamı ya da suçlunun takibi başka bölgelerde devam edilmesi gereken bir sürece dönüşebilir. Bu doğrultuda sunulan çözüm bütçe kaynaklarını daha verimli ve tasarruflu kullanmak bakımından öneri olarak düşünülmelidir.

Bütçeye tasarruf olması bakımından Jandarma ve polis teşkilatlarında sivil memur çalıştırılması fikrinin profesyonelleşmeyi artıracığına dair birçok çalışmada mevcuttur. Bunlardan konuyu kamu tercihi teorisi* açısından inceleyen Bahadır ŞAHİN Türkiye’de kolluk teşkilatlarında sivil memur çalıştırma oranlarının çok düşük olmasını kamu personelinin keyfi ve çıkarları doğrultusunda rapor bildirmesine bağlamıştır. Şahin çalışmasında sivil memur çalıştırmanın yararlarını şu şekilde sıralamıştır (Şahin, 2013:97):

- ✓ Sivil memurların maaş ve özlük hakları nedeniyle devlete olan maliyetleri düşüktür. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre

---

* Kamu Tercihi Teorisi: Kamu çalışanlarının kamu politikalarını kişisel çıkarları adına manipüle etme varsayımına dayanır.

alabilecekleri maaş katsayı derecelerinin düşük olması kamu bütçesi bakımından sivil memurları daha ekonomik kılar.

- ✓ Sivil memurların eğitimi silahlı polislerin eğitimine göre çok daha ucuzdur. Emniyet teşkilatının en az eğitim gören üyeleri olan Polis Meslek Eğitim Merkezi (POMEM) mezunları, bu okula girmeden önce dört yıllık bir fakülteyi bitirmiş olmalarına rağmen, ayrıca dokuz ay süren silahlı ve üniformalı bir eğitime tabii tutulmaktadır.
- ✓ Masa başı görevinde bulunan polisler yerine görev değişimi ve ataması olmayan; daha ucuz ve profesyonel işgücü olan sivil memurlar görevlendirilerek, buralarda çalışan polisler adli kolluk görevine kaydırılabilir. Böylece adli kolluk yapılanması için gerekli polis memuru ihtiyacı büyük ölçüde karşılanır. Emek ve kaynak israfından kurtulunur.

Uzun süreli maliyetli bir eğitime, bunun yanında yüksek özlük haklarına sahip oldukça masraflı polis memurları yerine, mevcut büro hizmetlerini ilgili üniversitelerden mezun olmuş ve verilecek görevi yapabileceği sınavla belirlenecek sivil memurların emniyet teşkilatına ve dolayısıyla devlet bütçesine oldukça önemli bir katkı sağlayacağı değerlendirilebilir. Aşağıdaki tabloda 2017 yılı memur maaşları ile kolluk personeli arasındaki maaş farkları net bir şekilde görülebilir. Memur maaşında en düşük dereceli memur ve rütbelerin maaşları çizelgeye işlenmiştir.

Tablo 13: 2017 Yılı Memur ve Kolluk Personeli Maaşları*

MEMURİYET	2017 YILI MAAŞI
13/3 Derece Kademeli Sivil Memur	2.767 TL
8/1 Derece Kademeli Polis Memuru	3.942 TL
3/1 Başkomiser	4.506 TL
10/1 Derece Kademeli Uzman Jandarma Çavuş	2.300 TL
10/1 Derece Kademeli Astsubay Çavuş	2.500 TL
8/1 Derece Kademeli Teğmen	3.500 TL

Kaynak: <http://www.memurlar.net/haber/4440/>, <http://www.ntv.com.tr/ekonomi/memurun-zamli-maaslari-emekli-maasi-zammi-2017>, Erişim 10.01.2017

* Uzman Jandarma, Astsubay, Teğmen maaşlarında devamlı olarak ödenen ve ortalama 1.000 TL. olan belirli tazminatlar (silahlı kuvvetler tazminatı, asayiş tazminatı, görev tazminatı, makam tazminatı vs.) yukarıda ki tabloda gösterilmemiştir. Bu tazminatları sivil memurlar almamaktadır.

İngiltere sivil personel çalıştırmanın avantajlarını en iyi kullanan ülkelerden biridir. Düşük maliyetli sivil personeli polis memurlarının yerine oldukça fazla alanda kullanan İngiltere, kolluk hizmetlerinde yarı yarıya tasarruf sağlayarak bütçesine önemli katkılar sağlamıştır. Polis Teşkilatının 1/3'ü sivil personel (trafik hizmeti yürüten 12.540 trafik görevlisi hariç) olan İngiltere, polis hizmetlerinde sivil personel uygulamasıyla kolluk harcamalarında %25'lik bir maliyet avantajı sağlamıştır (Fındıklı,1992:138).

Sivil memurların polis teşkilatlarında kullanılabilecekleri çok sayıda alan mevcuttur. Örneğin acil çağrı merkezleri, polis merkezi vatandaş kabul merkezleri, olay yeri inceleme, delil inceleme, personel ve özlük işlemleri, suç analizi, medya ilişkilerinin yönetilmesi, eğitim, trafik kontrolü, mali işler, inşaat ve daha birçok alanda tümüyle olmasa da kısmen sivil personelden faydalanılabilir (Şahin, 2013:98) Büro hizmetleri için eğitim almamış polis memurunu bu tarz görevlerde kullanmak profesyonellik açısından da doğru değildir. Ayrıca sürekli başka görevlere atanma durumunda olan polis memuru uzmanlaşmamakta ve verimi düşük bir şekilde çalışmaktadır. Sivil memurların yapabileceği idari hizmetlerden personel tasarrufu yapılarak daha profesyonel, hızlı, verimli hareket eden, adliye birimlerine daha sıkı bir şekilde bağlı adli kolluk teşkilatı oluşturulabilir. Bu kurulacak bir adli kolluk teşkilatının maliyetini de düşürür.

Örneğin Emniyet Genel Müdürlüğünde mevcut 15 daire başkanlığında görev yapan tüm personel sivil memur olarak görevlendirilebilir. Ayrıca 14 daire başkanlığında, sadece üst düzey yöneticilerin polis olması ile görev sorunsuz ve profesyonelce icra edilebilir. Geriye kalan diğer 8 daire başkanlığında ise görevlerin çoğu aktif polislik yapan personel tarafından yerine getirilebilir (Şahin,2013:103). Bu aşağıdaki tabloda daha net görülebilir.

Tablo 15: EGM’de Bulunan Daire Başkanlıklarının Listesi ve Görevlerinin Yapısı

Birim İsmi	Aktif Polislik	Kısmen Aktif Polislik	Sivil
AKKM Dairesi Başkanlığı			X
Arşiv Dairesi Başkanlığı			X
Asayiş Dairesi Başkanlığı	X		
Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı		X	
Dış ilişkiler Dairesi Başkanlığı			X
Eğitim Dairesi Başkanlığı		X	
Güvenlik Dairesi Başkanlığı	X		
Haberleşme Dairesi Başkanlığı			X
Havacılık Dairesi Başkanlığı			X
Hukuk Müşavirliği			X
İdari Mali İşler Dairesi Başkanlığı			X
İkmal ve Bakım Dairesi Başkanlığı			X
İnşaat Emlak Dairesi Başkanlığı			X
İnterpol-Europol-Sirene Dairesi Başkanlığı		X	
İstihbarat Dairesi Başkanlığı	X		
Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Müc. D. B.lığı	X		
Koruma Dairesi Başkanlığı		X	
Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığı		X	
Özel Güvenlik Dairesi Başkanlığı			X
Özel Güvenlik Denetleme Dairesi Başkanlığı			X
Özel Harekât Dairesi Başkanlığı	X		
Personel Dairesi Başkanlığı		X	
Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı			X
Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı		X	
Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı			X
Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı		X	
TBMM Koruma Dairesi Başkanlığı	X		
Teftiş Kurulu Başkanlığı		X	
Terörle Mücadele Daire Başkanlığı	X		
Tanık Koruma Daire Başkanlığı	X		
Trafik Hizmetleri Başkanlığı			X
Trafik Uygulama ve Denetleme Daire Başkanlığı		X	
Trafik Planlama ve Destek Dairesi Başkanlığı			X
Trafik Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı			X
Trafik Araştırma Merkezi Müdürlüğü			X
Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı		X	

Kaynak: (Şahin, 2013:103)

Yukarıda ki tabloda görülen düzenlemenin bütçeye ekonomik tasarruf sağlayacağı görülebilir. Bu sistem az polis çalıştırmanın yanında uzman sivil

personel çalıştırmanın sağlayacağı getiri ile kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlayacaktır. Çünkü bilinmektedir ki mevcut kolluk memurlarının önemli bir kısmı aktif polis hizmeti değil, büro hizmeti yapmaktadır. Sonuç olarak, bu tablo giriş bölümünde cevap aranan 3'ncü sorunun; adli kolluk personeli üzerinde ki karargâh görevlerinden birçoğunun sivil personele devredilmesinin profesyonelleşmeye katkı sağlayacağı şeklinde sonuçlandığını ortaya koymaktadır.

4.5. SOSYO_ KÜLTÜREL YÖNDEN

Türkiye'de kolluk teşkilatlarında profesyonelleşme sürecindeki önemli sorunlardan birisi de meslek örgütünün kurulamamasıdır. 'Anglo-Amerikan' ülkeleri incelendiğinde meslek örgütlerinin devlete karşı üye haklarını savunmada ve profesyonel mesleklerin etik kurallarını belirlemede ciddi roller üstlendiği görülebilir. Ancak bu konunun Türkiye'de eksik olduğu ve kolluk kuvvetlerini temsil eden herhangi bir meslek örgütünün olmadığı söylenebilir. Bu husus kolluk teşkilatının profesyonelleşme sürecinde eksik bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Birinci bölümde profesyonelleşmede meslek örgütünün öneminden bahsedilmişti. Ulusal bir dernek mesleki bilginin tekeline sağlamanın yanında, mesleği icra etmenin koşullarını belirler ve etik kodları oluşturarak mesleğin toplum nezdinde saygınlığını kazanmasına yol açar (Sözen,2004:125). Bunlar profesyonelleşme sürecinde mesleklerde olmazsa olmaz özelliklerdir.

Olumlu örnekler olarak İngiltere emniyet teşkilatında kıdemsiz polis memur ve amirlerini temsil eden en fazla üyeye sahip 'Police Federation', orta düzey rütbeli memurları temsilen 'The Superintendents's Association' ve yüksek rütbeli polis teşkilatı amirlerini temsilen 'The Association of Chief Police Officers' adında üç farklı profesyonel meslek örgütü mevcuttur. Bu örgütlerin devletin polislikle ilgili politikalarını oluşturmasında çok etkin rol üstlendikleri belirtilmektedir (Savage,vd.1996'dan aktaran Sözen, 2004:126). Başka bir örnek olarak ABD'de lisans eğitimi almış kolluk amirleri tarafından oluşturulan 'Police Executive Research Forum' ve 1893 tarihli bir dernek olan reform yanlısı polis yöneticilerini temsil eden 'International Association of Chiefs of Police' adlı örgütler kolluğun profesyonelleşmesinde önemli rol almıştır (Sözen,2004:126). Amerika ve İngiltere

örnekleri Türkiye’de ki meslek örgütlerinin durumunun kıyaslanması bakımından önemlidir.

Türkiye’de kolluk teşkilatlarının örgütlenme bakımından vasat halde olduğunu söyleyebiliriz. Bu konuda öncelikle yasal sorunlar ve kısıtlamalar mevcuttur. Örneğin, 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu’nda hangi hizmet gruplarının sendika kurabileceği belirtilirken, güvenlik sektörü bunun içinde yoktur (Madde 5). Diğer bir maddesinde sendikalara üye olamayacak kişiler belirtilmiş ve kolluk personeli bu gruba dâhil edilmiştir (Madde 15). Bu yasal sınırlamaların en önemli sebepleri 1970’li yıllarda faaliyet gösteren Polis Derneği (POL-DER) ile Polis Birliği (POL-BİR) örgütleridir. Bunların yanında Polis Enstitüsü Mezunları Derneği tecrübeleri başarısız organizasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Kolluk personelinin mesleki zorluklar nedeniyle yaşadıkları sorunları çözmeye yönelik kurulan bu dernekler zamanla toplumsal kutuplaşma doğrultusunda ideolojik bir hal almış ve kurum içi ayrışmalara araç olmuştur. Bu nedenle polis meslek örgütleri 12 Eylül askeri müdahalesiyle sonlandırılmıştır. Günümüzde Polis Emeklileri Derneği, Emekli Emniyet Müdürleri Sosyal ve Yardımlaşma Derneği gibi emekli personel tarafından kurulan aktif emniyet personelinin üye olmadığı dernekler mevcuttur. Bunlar bir dernek olmakla beraber meslek örgütü özelliklerini taşımamaktadır (Sözen, 2004:127). Bu olumsuzluklar Türkiye’de kolluk kuvvetlerinin profesyonelleşme sürecindeki önemli eksikliklerindedir ve 4’ncü soru yasal sorunlar olduğu yönünde sonuçlanmıştır.

Türkiye’de kolluk kuvvetlerinin toplumla ilişkilerini incelediğimizde, eğitim aşaması ve sosyal hayat olarak vatandaştan uzak bir şekilde yapılandırıldığı görülebilir. Bugün kolluk kuvvetlerinin personel ihtiyacını karşılayan tüm kolej ve akademiler yatılı okul olarak eğitim vermektedir. Ayrıca kolluk kuvvetleri toplumdan uzak tel örgü ile çevrili lojman ve lokallerden faydalanmaktadır. Toplumla ilişkilerde bu kadar düşük temasın olması kolluk personelinin sahip olduğu yetkileri kişisel bir imtiyaz ya da hak olarak görmesine neden olabilmektedir. Buda toplumun huzur ve güvenliğini sağlamada, vatandaşın hak ve özgürlüklerini korumak için verilen yetkilerin insan hakları ihlallerine sebep olabilecek uygulamalar şeklinde tezahür etmesine sebep olabilmektedir (Gönen, Uçum, vd., 2013:82-83).

En tehlikeli mesleklerden birini icra eden kolluk personelinin maaş durumu, mesai saatleri, istirahat hakkı, dernekleşme ve şikâyetlerini hiyerarşik silsile içinde rahatça iletebilmesi, kendilerini mesleki olarak geliştirebilmelerine olanak sağlanması gibi çalışma koşullarının sosyo kültürel yönden gözden geçirilmesi gereken hususlar olduğu görülmektedir (Gönen, Uçum, vd., 2013: 84). Gözden geçirilmesi gereken bu hususlar kamu düzenini sağlamakla görevli kolluk personelinin görev esnasında insan hak ve özgürlüklerini ihlal etmemesini sağlamak amacıyla yeniden düzenlenmelidir (Doğan, 2010: 15). Bu iyileştirmeler toplumla kolluk arasındaki güven bağını artırdığı gibi vatandaşın devlete olan saygısını ve sevgisini de etkiler. Sonuç olarak kolluk görevlileri düzenli asayiş ortamını sağlamada toplum destekli, daha kolay, istekli ve profesyonelce görevini icra eder.

4.5.1. Eğitim ve Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri

Jandarma Teşkilatında en ciddi profesyonelleşme sorunu olarak uzman erbaş ve erlerin kolluk faaliyetlerinde görev alması gösterilebilir. Profesyonelleşme için gerekli olan lisans ve ön lisans eğitimini almadan sadece iki aylık temel eğitimle jandarma karakollarında göreve gönderilen bu grubun adli kolluk faaliyetlerinde risk oluşturacağını ve etkisiz olacaklarını değerlendirmek doğru olacaktır (Akyürek, 2010: 25-30). Bu statüdeki personel sadece koruma görevi üstleniyor gibi görünse de adli kolluk görevi icra edilirken olaya müdahil olabilmektedirler. Çünkü adli kolluk devriyesi içinde görev almaktadırlar ve bu göreve çıkmadan önce düzenlenen devriyede görevli personelin isimleri adli kolluk devriyesi hizmet kâğıdın da yazılmaktadır. Kelepçelemek, yakalamak, silah kullanmak, tutanaklarda hazırda bulunan devlet görevlisi olarak imza atmak ve amiri olan adli kolluk rütbelisinin emirlerini yapmak gibi görevleri vardır. Jandarma Teşkilatı bu konularda acemi er eğitim birliklerinde eğitim vermektedir. Ancak hizmetiçi eğitim diyebileceğimiz bu eğitim göreve profesyonelce bakmayan, geçici olarak askerlik hizmetini yapan erler için yetersiz ve verimsizdir.

Polis ve Jandarmanın adli kolluk olarak sorumluluk ve görevleri çok çeşitli ve geniş kapsamlıdır. Bu sebep geliştirilmesi gereken mesleki bilgilerinin de aynı derecede geniş ve kapsamlı olmasını, değişik boyutları içermesini zorunlu

kılmaktadır. Polis ve profesyonellik ile ilgili birçok makalesi bulunan Sözen bu durumun hukuk, kamu yönetimi, sosyal psikoloji, bilgi sistemleri, yönetim ve organizasyon gibi çok disiplinli ve disiplinler arası çalışmayı gerekli kıldığını ve bu bağlamda, Türkiye'de polisin yeterli düzeyde mesleki bilgiye sahip olduğunu söylemenin güç olduğunu belirtmiştir (Sözen, 2004:122). Bu tespit benzer eğitim sistemine sahip jandarma içinde geçerli olabilir. Böyle önemli ve zor bir görevi yapan profesyonellerin çok ciddi bir eğitimden geçirilmesi ve başarısızların elenmesi gerekmektedir. Aşağıda jandarma ve polis teşkilatının hizmet içi eğitimleri görülmektedir.

Tablo 15: Jandarma ve Polis Hizmetiçi Eğitim Türleri

JANDARMA	POLİS
Görevbaşı Eğitimi	İşbaşı Eğitimleri
Subay Temel Öğrenimi	Yükselme Eğitimleri
Tekâmül Kursu	Tamamlama Eğitimleri
İhtisas Kursları	Özel Alan Eğitimleri
Oryantasyon Kursları	Oryantasyon Eğitimleri
Üst Karargâh Hizmetleri Eğitimi	Geliştirme Eğitimleri
İntibak Temel Kursu	
Lisan Kursları	
Mesleki Bilgi ve Görgü Artırma Eğitimi	

Kaynak: Astsubay Meslek İçi Eğitim Yönetmeliği (Madde19-21), Emniyet Genel Müdürlüğü Hizmetiçi Eğitim Yönergesi (Madde18), (www. mevzuat.gov.tr, Erişim 115.02.2017)

“Emniyet Genel Müdürlüğü Hizmetiçi Eğitim Yönergesi” incelendiğinde Emniyet Teşkilatının sistemli bir hizmetiçi eğitim faaliyeti yürütmeye çalıştığı görülebilir. İşbaşında amirler tarafından verilen eğitimler, üst makama terfi eden personelin eğitim ihtiyacı, personeli güncel gelişmelerle ilgili bilgilendirme, özel profesyonellik isteyen branşlarda personel ihtiyacını karşılama şeklinde hizmet içi faaliyetler görülmektedir. Jandarmada bunlara ek olarak mesleki görgü, yabancı dil gibi eğitimler eklenmiştir. Ayrıca yönetmelikte giriş şartları, eğitim sonunda sınav yapılması ve başarılı ve başarısız olanların durumlarında belirtilmiştir.

Emniyet Teşkilatında hizmet esnasında yetenekli personelin tespit edilerek teşkilatının gelecek stratejilerini oluşturacak sevk ve idare kabiliyeti artırılmış kurmay polislerin yetiştirilmesi gereklidir. Yüksek rütbeli yöneticiler olarak görev yapacak bu polislerin yetiştirilmesi amacıyla Güvenlik Akademisi kurulmasına ihtiyaç vardır (Yüksel, 1997:38). Jandarma teşkilatında böyle bir hizmet içi eğitim mevcuttu. Hizmet esnasında sınavla tespit edilen başarılı jandarma subayları Harp Akademisinde eğitim almaktaydı. Ancak kurmay subayların yetiştiği bu akademide ağırlıkta askeri harp dersleri mevcuttu. Burada birkaç hukuk dersi dışında jandarmayı ilgilendiren hiçbir eğitim mevcut değildir. Aşağıdaki tabloda 2017 yılı kanun hükmündeki kararnamelerden önceki jandarma teşkilatının üst yöneticilerini yetiştiren harp akademilerinin ders programı görülmektedir.

Tablo 16: Harp Akademileri* Ders Programı

SKYÜSİDAK	KHA	DHA	HHA	KKSÖ
Uluslararası Hukuk	Yönetim	Yönetim	Yönetim	Yönetim
Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika Analizi	Harekât ve İstihbarat	Personel İdaresi Liderlik	Harekât ve İstihbarat	Harekât ve İstihbarat
Askeri İlişkiler ve Ekonomi Konuları	Strateji	Harekât ve İstihbarat	Harp Tarihi	Harp Tarihi
Stratejik Öngörü ve Eğitim	Harp Tarihi	Harp Tarihi	Strateji	Uluslararası İlişkiler
Müşterek/Birleşik Harekât	Uluslararası İlişkiler	Strateji	Uluslararası İlişkiler	Genel Kültür
Müşterek/Birleşik Harekât Planlaması		Uluslararası İlişkiler		
Güvenlik Stratejileri ve Türkiye				

Kaynak: <http://www.harpak.edu.tr.>, Erişim, 16.12.2015

Yukarıda ki tablonun incelenmesi neticesinde profesyonelleşme açısından jandarmada yüksek yönetici makamlarına kurmay subayların değil adli kolluk gibi konularda yüksek lisans, doktora vs. çalışmalarında bulunmuş akademik kariyerli personelin atanması konusunun dikkate alınması gerektiği sonucuna ulaşılabılır.

*Kuvvet Harp Akademilerinde; Atatürkçü görüşü tam olarak benimseyen, özellikle askerî faaliyet alanlarında uygun harekât tarzını bulma, doğru karara ulaşma ve verilen kararı en etkin şekilde uygulama yeteneği olan, komutanlık ve karargâh subaylığı tekniklerine sahip, muhakeme ve planlama becerisi gelişmiş kurmay subaylar lisansüstü düzeyde eğitim ve öğretimle yetiştirilir.

Genel olarak kolluk teşkilatlarında insan hakları konularında oldukça sık eğitim verildiği görülmektedir. Kolluk teşkilatlarının hizmet içi eğitim faaliyetleri ile profesyonelleşme çabalarını aşağıda daha net görebiliriz. Aşağıda ki grafikte Emniyet teşkilatı tarafından 1995-2011 yılları arasında planlanan hizmet içi kurs sayıları ve artış oranları verilmiştir. Jandarma Teşkilatında ise Emniyet Teşkilatına ek olarak tüm muharip sınıf subay, astsubay, uzman jandarma ve uzman erbaşlara terörle mücadele kapsamında komando temel, ihtisas ve patlayıcı kursları verilmektedir.

Tablo 17: Kolluk Hizmetiçi Eğitim Rakamları Ve Artış-Azalış Oranları

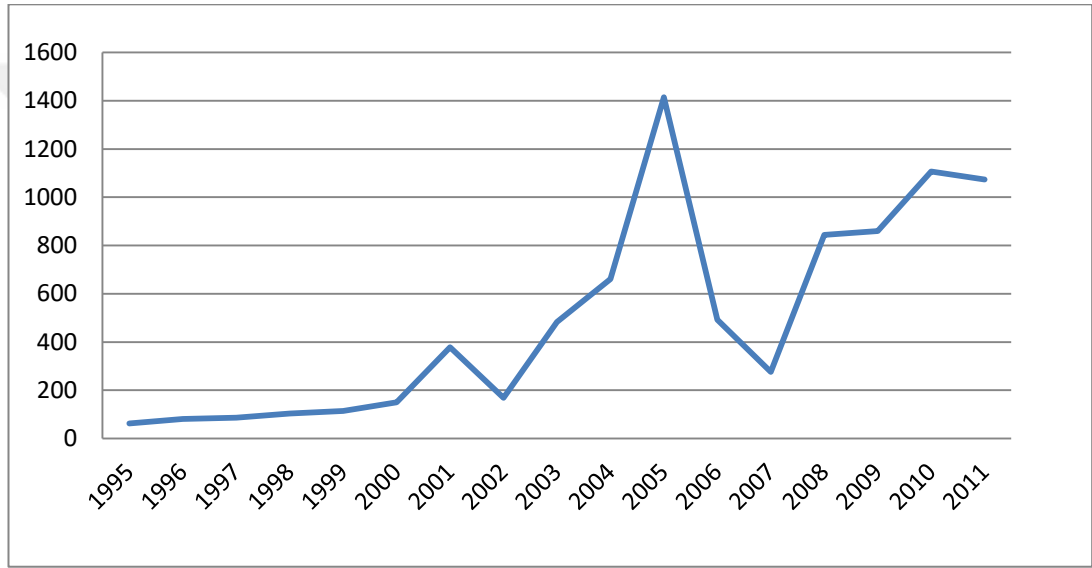
YIL	KURS SAYISI	ARTIŞ-AZALIŞ ORANLARI
1995	63	-
1996	81	29
1997	86	6
1998	104	21
1999	114	10
2000	150	32
2001	378	152
2002	168	-56
2003	483	187
2004	661	37
2005	1414	114
2006	492	-65
2007	276	-44
2008	844	206
2009	860	2
2010	1107	29
2011	1073	-3

Kaynak: (Ünal,2012:40)

Hizmetiçi eğitimin kolluk personelinin profesyonelleşmesinde oldukça önemli yeri olduğu 1995 yılında planlanmış 63 farklı kursun 17 yılda %1603 artışla 2011 yılında 1073 kursa çıkmasından anlayabiliriz. %2144 artışla 1414'e çıkan kurs sayıları ile 2005-2006 dönemi en fazla hizmetiçi eğitim icra edilen yıllar olmuştur. 2005-2006 dönemine denk gelen bu artışın sebebi yeni CMK (Ceza Muhakemesi Kanunu)'nın yürürlüğe girmesi neticesinde kolluk personelinin bu konuda ki eğitim ihtiyacını karşılamak maksatlı olduğu değerlendirilebilir (Ünal,2012: 41). Jandarma Teşkilatı'nın Avrupa ve Akdeniz Jandarma ve Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri

Birliği (FIEP) üyesi olması neticesinde Polis Teşkilatı'ndan farklı olarak her yıl ortalama 60 civarı kurs, hizmetiçi eğitim ve çalışmaya katılmak üzere yaklaşık 140 personel yurt dışına gönderilmektedir (Jandarma Genel Komutanlığı Faaliyet Raporları, 2010-2016). Hizmetiçi eğitimlerin sayılarının 17 yılda bazen azaldığı ancak genelde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak hizmetiçi eğitimin genellikle güncel ihtiyaçlara göre planlanması gösterilebilir. Aşağıdaki hizmetiçi eğitim rakamlarında ki yıllara göre artış ve azalış eğilimleri daha net görülebilir.

Grafik 12: 1995- 2011 Dönemi Kolluk Hizmetiçi Eğitim Grafiği

Kaynak: (Ünal,2012: 41)

Yukarıda ki grafikte görüldüğü üzere planlanan hizmet içi kurslar artış ve azalış göstermiş olsa da 2002, 2006, 2007 ve 2009 yılları dışında sürekli artış göstermiştir. Bu doğrultuda 17 yıllık süreçte artış gösteren bir grafik karşımıza çıkmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporları incelendiğinde ilerleyen dönemde her iki kolluk teşkilatının da oldukça düşük maliyetli, pratik ve verimli olduğu düşünülen net ağları üzerinden uzaktan eğitim yöntemiyle hizmet içi eğitim icra edeceği ve bu eğitimlerle ilgili personeli uzaktan sınava tabi tutacağı değerlendirilmektedir. Uzaktan eğitim sistemiyle takip edilen yıllarda personele yerinde hizmet içi eğitim verilecek ve personelin hizmetini aksatmadan eğitim almış olması sağlanacaktır. Bu imkân ve kabiliyetler sayesinde

profesyonelleşme kapsamında kolluk hizmet içi eğitim oranlarının yükselmeye devam edeceği değerlendirilmektedir.

Jandarma ve Polis Teşkilatları'nın profesyonel personel temininde eğitimin rolü oldukça önemlidir. 5 Temmuz 2016 tarih ve 669 sayılı KHK'den önce Jandarma Teşkilatının yönetici kadrosunu oluşturan subaylar Kara Harp Okulu (KHO)'ndan mezun olmaktadır. Bu profesyonelleşme açısından oldukça olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü KHO kolluk personeli yetiştirme amacı güden bir okul değil, harp sanatının öğretildiği muharip subaylar yetiştiren bir eğitim kurumuydu. Ders programında buna göre şekillenmişti. Aşağıda ki tabloda Polis Akademisi ile KHO ders programları karşılaştırılarak bu husus daha net ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu tablonun bu çalışmada araştırılan subaylara verilen kolluk eğitiminin yeterliliği ile alakalı soruya cevap olabilecek nitelikte olması bakımından incelenmesi gerekmektedir.

Tablo 18: KHO ve PYMO Adli Kolluk İle Alakalı Ders Tablosu*

KARA HARP OKULU		POLİS MESLEK YÜKSEK OKULU		
1 nci Sınıf	Hukukun Temelleri	1 nci Sınıf	Polisliğe Giriş Ceza Hukuku Hukuk Başlangıcı Polis Savunma Teknikleri İnsan Hakları Olay Yeri Koruma Ve Kriminilastik Polis Savunma Taktikleri Adli Soruşturma	
2 nci Sınıf	Anayasa Hukuku İnsan Hakları Hukuku		2 nci Sınıf	Polisin Görev Ve Yetkileri Ceza Muhakemesi Hukuku Önleyici Polis Hizmetleri Devlet Güvenliği Toplum Psikolojisi Halkla İlişkiler Ve İletişim Polis Savunma Taktikleri Mesleki İngilizce Meslek Etiği
3 ncü Sınıf	Borçlar Hukuku Medeni Hukuk Ceza Genel Hukuku Uluslararası Hukuk			
4 ncü Sınıf	İdari Yargı Ceza Özel Hukuku İş Hukuku			

Kaynak: <http://www.kho.edu.tr.>, <http://www.pa.edu.tr.>, Erişim, 16.12.2015

*Polis Amirleri Eğitimi Jandarma'dan farklı olarak meslekteki çalışan personelden sınav ve mesleki başarı neticesinde seçilerek, polis akademisi başkanlığının her yıl güncel duruma göre belirlediği eğitim programına iki yıl tabi tutularak yapılır.

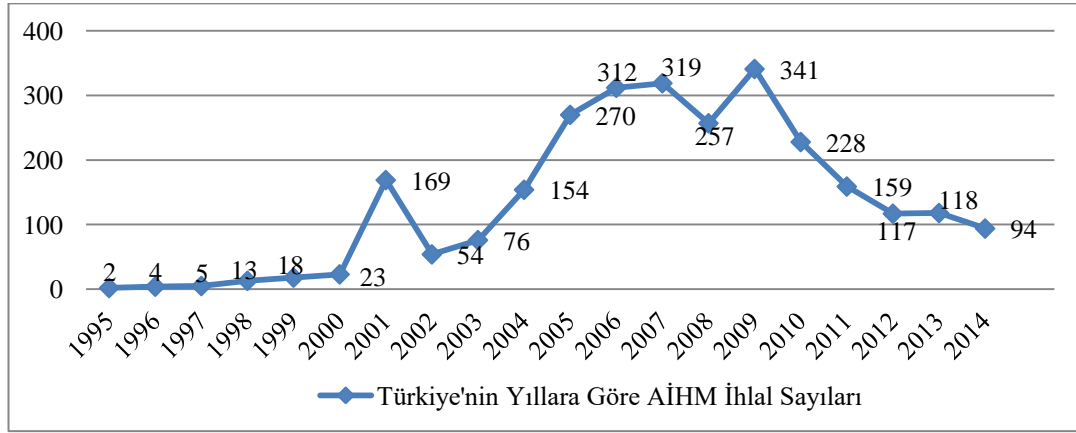
5 Temmuz 2016 tarih ve 669 sayılı KHK ile Jandarma Ve Sahil Güvenlik Akademisi (JSGA) kurulmuştur. Jandarma Teşkilatı'nın ihtiyacı olan yönetici sınıf adayları 2017 yılı Eylül ayı itibari ile bu akademide eğitime başlayacaktır. İlk mezunlarını beş yıl sonra verecek olan bu akdeminin kurulması profesyonelleşme açısından olumlu bir durumdur. Ancak bu adaylar beş yıl sonra görev alacak ve üst düzey yönetici kadrolarına gelmeleri daha uzun yıllar alacaktır.

Her iki kolluk teşkilatında sürekli değişen mevzuat ve asayiş ortamı nedeniyle profesyonelleşmesi gereken personeli hizmet içi eğitimle daha hızlı ve düşük maliyetle eğitebilmenin öneminin farkında olduğu görülebilmektedir. Ancak adli kolluk kurumunun oluşmamış olması ve halen genel kolluk içinde ikincil bir görev olarak icra edilmesi bazı hizmet içi eğitim konularında eksikliklere neden olmaktadır. Jandarma ve polis personeli görevi ile alakalı olarak yasalarla devletin ciddi yetkiler verdiği görevlilerdir. Bu yetkileri profesyonelce kullanabilecek hesap verebilirlik sahibi olan, özgürlükleri kısıtlarken insan hakları ihlallerine dikkat eden, hukuki bilgi yeterliliğine sahip kolluk teşkilatı (Erzurumluoğlu, 2009:49) oluşturmada hizmet içi eğitimler oldukça önemlidir. Bu eğitimi profesyonel kolluk personeli almalı ve etik kurallara bağlı olması sağlanmalıdır.

4.5.2. Halkın Görüş Ve Önerileri

Halkın adli kolluğa bakış açısı AİHM' ne yapılan başvuru ve kararların incelenmesi ile yorumlanmaya çalışıldı. Adalet Bakanlığı verilerine göre AHİM kararlarında Türkiye'nin iyi bir notu olmadığı açıkça bellidir. Adli soruşturmada ve mahkemelerin karar verme sürecinde son derece önemli olan adli kolluğun, profesyonelleşememesinin neticesinde neden olduğu tazminatların oldukça yüksek miktarda olduğu görülebilir (Yavuzdoğan, 2012:1248-1249). Türkiye'nin 1995-2015 yılları arası AİHM ihlal sayılarını gösteren grafik aşağıdadır.

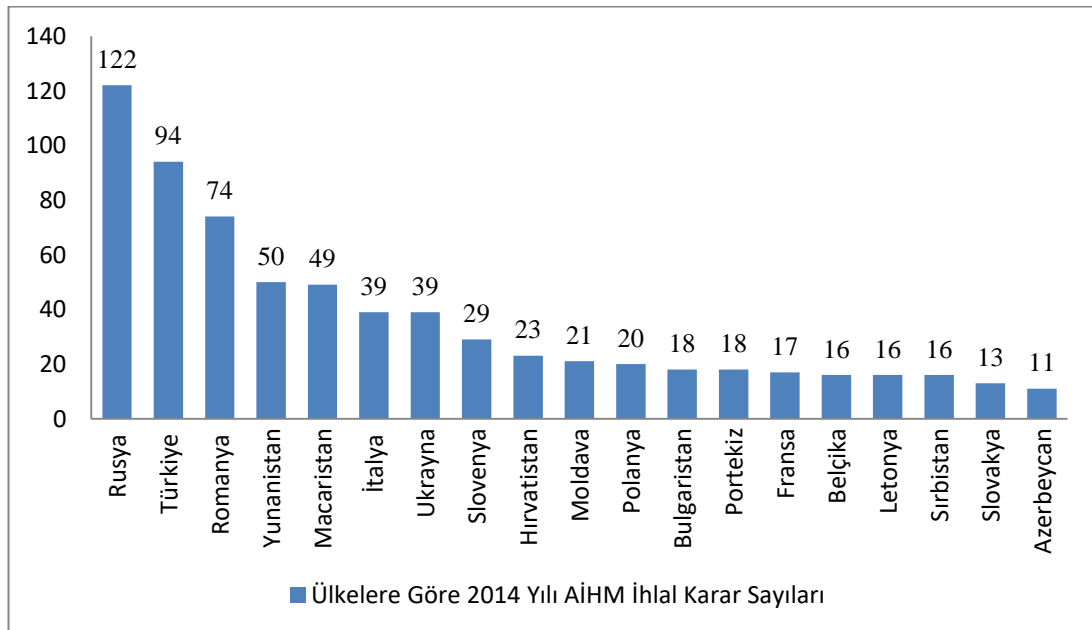
Grafik 13: Türkiye'nin Yıllara Göre AİHM İhlal Sayıları

Kaynak: <http://www.ihtk.adalet.gov.tr/kararlar/kararlar.html>, Erişim, 10.02.2017

Görüldüğü üzere vatandaşın bilinçlenmesi neticesinde yapılan başvurular nedeniyle 2005 ile 2010 arası artan ihlal sayıları, ilerleyen yıllarda azalış eğilimine girmiştir. Sonuç olarak kolluğun aldığı eğitimle profesyonel görev yapma anlayışı ve meslek etik kodlarına bağlılığının düzelme eğiliminde olduğu değerlendirilmesi yapılabilir. Ancak kolluk teşkilatlarının geçmişe nazaran sergiledikleri olumlu profesyonel anlayışın halen yeterli seviyede olduğunu söylemek zordur. Bunu aşağıdaki tabloda yer alan diğer ülkelerle Türkiye arasındaki ihlal sayıları miktarlarını kıyaslayarak anlamaya çalışabiliriz.

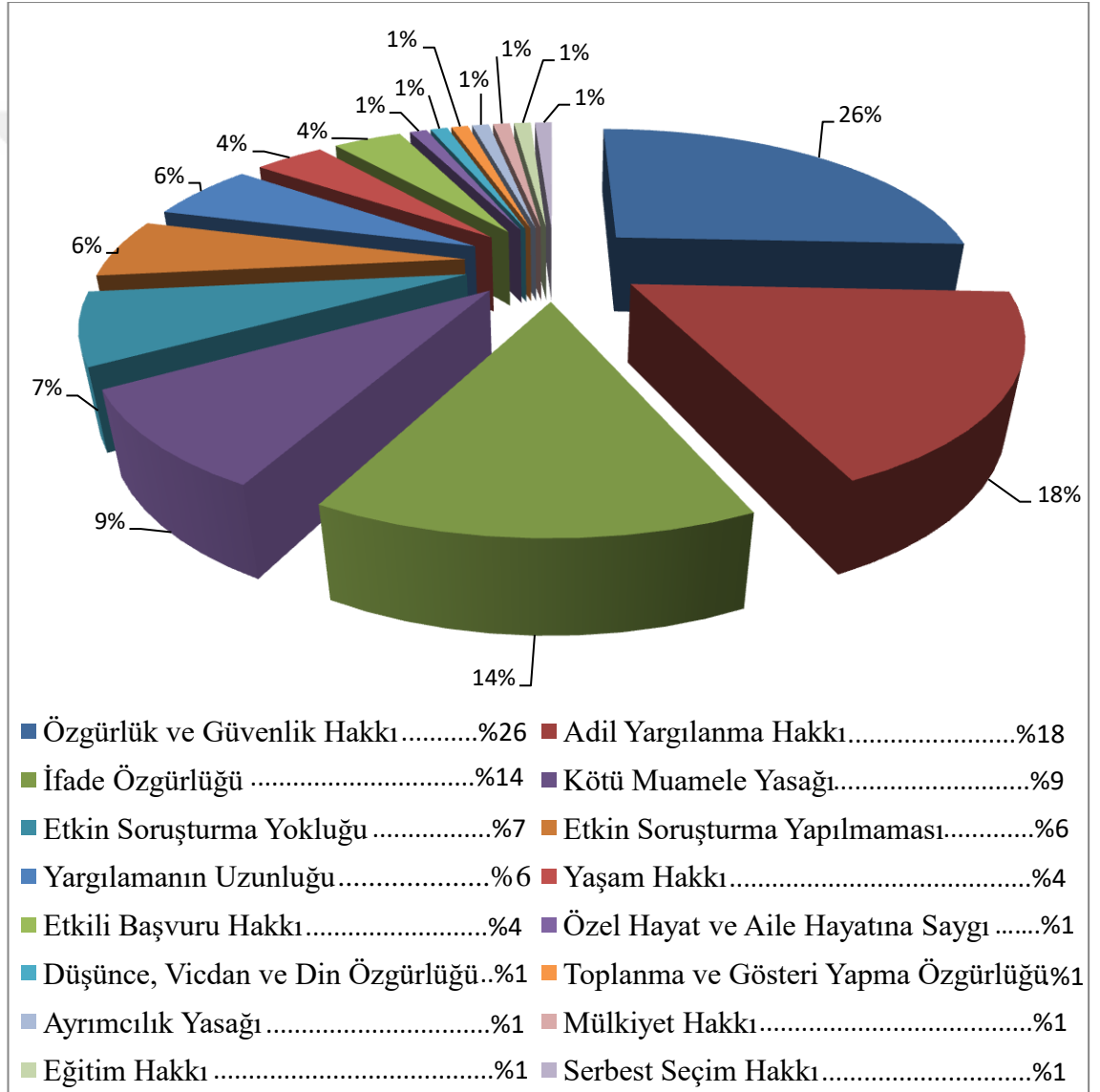
Grafik 14: En Fazla AİHM İhlal Kararı Verilen 20 Ülke

Kaynak: <http://www.ihtk.adalet.gov.tr/kararlar/kararlar.html>, Erişim, 10.02.2017

Yukarıda ki tabloda görüldüğü üzere Türkiye hakkında en fazla AİHM kararı verilen ikinci ülke durumundadır. Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinin etkisiyle 2014 yılında ilk sırayı aldığı yorumlanabilir. Türkiye'de Adli kolluğun kurumsallaşarak profesyonelleşmesi ihlal sayılarının düşmesini sağlayacaktır. Türkiye'yi ilgilendiren ihlal kararları incelendiğinde büyük oranda dolaylı ya da dolaysız olarak kolluk faaliyetlerini ilgilendirdiği görülür. Aşağıdaki grafikte 2014 yılı AİHM ihlal kararlarının oransal dağılımı görülmektedir.

Grafik 15: 2014 Yılı AİHM İhlal Kararlarının Oransal Dağılımı

Kaynak: <http://www.ihtk.adalet.gov.tr/kararlar/kararlar.html>, Erişim, 10.02.2017

Yukarıdaki grafikte yer alan ihlallerden özgürlük ve güvenlik hakkı, kötü muamele yasağı, etkin soruşturma yokluğu, etkin soruşturma yapılmaması,

yargılamanın uzunluğu, özel hayat ve aile hayatına saygı, toplanma ve gösteri yapma özgürlüğü, yaşam hakkı gibi adli kolluk personelinin doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren konular mevcuttur. Bunların toplam ihlallere oranı %60'tır ve giderilmesi gereken ciddi bir profesyonelleşme sorununun sonucudur.

Kolluğun artan ihlalleri kamu huzurunu sağlama görevinin topluma verdiği güveni azaltır ve kolluğu vatandaş için korkulan bir 'güvenlik aygıtı' haline getirir (Gönen, Uçum, vd., 2013:81-86). Kolluğun halk nazarında ki bu profesyonelleşme sorunlarına aşağıdaki çözüm önerilerini sunabiliriz (Erzurumluoğlu, 2009:48-50), (Gül, 2008:87-92), (Yavuzdoğan, 2012:1245-1255), (Yavuzdoğan, Akın, 2015:207-218), (Osmanoğlu,2013), (Erdem, Fırat, 2004):

- ✓ Kolluk teşkilatının profesyonelleşmesindeki en önemli hususlardan biri olan etik kodlarının belirlenerek bu konularda ciddi bir eğitim verilmesi,
- ✓ Uygulamalardaki aksaklıklarla ilgili tavizsiz yasal işlem yapılması gereği,
- ✓ Kolluğun hesap verilebilirliğini artırmak için şeffaf ve açık olmasının sağlanması,
- ✓ Kolluğun, iç denetimin yanında dışarıdan sivil denetim mekanizmalarına da açık olması,
- ✓ Bağımsız kolluk şikâyet mekanizmalarının oluşturulması,
- ✓ Kolluk ile ilgili şikâyetleri inceleyecek bağımsız komisyonlar kurulması.

Kolluk personelinin yukarıdaki önlemlerle tarafsızlık, saydamlık, adalet, dürüstlük, liyakat, saydamlık ve hesap verilebilirlik gibi ilkelerden oluşan 'kolluk etik ilkelerine' daha ciddi bağlanması sağlanabilir. Bu profesyonelleşme halkın kolluk kuvvetlerine olan saygısını ve güvenini artırır. Sonuç olarak vatandaşın kolluğa yardımcı olmasına, toplum destekli güvenlik anlayışının gelişmesine neden olur.

4.6. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANLARI, MEHTAP, TODAİE ve KAYA PROJELERİNDE TESPİT EDİLEN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.6.1. Beş Yıllık Kalkınma Planları (1973-2018)

Açıklanan 10 kalkınma planında adli kolluğun profesyonelleşmesi ile ilgili olduğu değerlendirilebilecek birçok tespit vardır. Kalkınma planlarını adli kolluğun profesyonelleşme seviyesine içerden devletin bakış açısını görmek bakımından incelemekte fayda vardır. Genel olarak adli kollukta profesyonelleşme konusuyla alakalı olabilecek hususlar şunlardır (Beş Yıllık Kalkınma Planları,1963-2018):

- ✓ Güvenlik hizmetleri ile alakalı olarak personelin eğitim ve etkinliğinin artırılması gerekliliği,
- ✓ Hızlı bir toplumsal değişim sürecine girmiş olan Türkiye'de, kamu güvenliği ve düzenini sağlamakla görevli emniyet örgütünün, çağdaş bir organik ve fonksiyonel yapıya sahip olmadığı;
- ✓ Nüfus, suç, iş yükü artışı ve hizmet alanlarının genişlemesine karşın personel sayısının yetersiz kaldığı
- ✓ Ayrıca polisin suçlarla mücadelesinde etkinliğini haberleşme ve hareket yeteneğini arttıracak nitelikte, yeterli sayıda modern araç ve gereçle donatılmamış olduğu,
- ✓ Personelin daha etkin görev yapmasını sağlayacak bazı sosyal ve ekonomik önlemlerin alınmamış olduğu tespitleri yapılmıştır.
- ✓ Güvenlik örgütlerinde profesyonel personelin bilgisini sürekli güncel tutması gerektiği ve bu nedenle hizmet öncesi, hizmet içi ve hizmet sırasında eğitim yoluyla hizmete yakınlığının artırılmasına yani niteliğinin yükseltilmesine önem verileceği
- ✓ Profesyonel personel yetiştiren polis akademisinin uluslararası ve çok yönlü bir yapıya kavuşturulması planlanmıştır.

- ✓ Emniyet teşkilatlarının hem personel yönünden hem de karakol sistemi bakımından alternatif teşkilatlanma planları yeniden incelenerek modernize edilmesi planlanmıştır.
- ✓ Güvenlik hizmeti gören kuruluşların İçişleri Bakanlığı ile bütünleşmesinin sağlanacağı, bu sebeple genel güvenlik kuvvetleri olan polis ve jandarma teşkilatlarının, mülki idare amirinin yönetim ve gözetimi altında güvenlik hizmeti görmesinin sağlanacağı,
- ✓ Halkla ilişkiler ile eğitimin çok yönlü iyileştirilmesi planlanmıştır..
- ✓ Aynı teşkilat ve personel tarafından yürütülmekte olan adli ve idari kolluk görevlerinin birbirinden ayrılması,
- ✓ İlgili bütün kuruluşlarda yeniden yapılanmayı ve alt yapıyı oluşturan destek hizmetlerinin sivil personel tarafından yürütülerek ihtisaslaşmaya ağırlık verilmesi planlanmıştır.
- ✓ Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış güvenliğinin yalnızca Adalet Bakanlığı tarafından sağlanmasına yönelik yasal düzenleme çalışması ,
- ✓ Güvenlik güçlerinde mekâna bağlı çalışma düzeni olan karakol sisteminin gerekli yerlerde mobil hale getirilmesi çalışmalarının yaygınlaştırılacağı,
- ✓ Tebligat kanunu gibi güvenlikle alakalı olmayan görevlerin polis ve jandarmaya verilmemesi gerektiği,
- ✓ Küreselleşme, göç ve kentleşme gibi sebeplerin gelişen teknoloji ve iletişim imkânları ile birleşerek suçluların yeni teknikler kullanmasına ve uluslararası boyutta ve organize bir şekilde faaliyette bulunmalarına neden olması sebebiyle, personelin, görevde en iyi sonuçların alınmasını sağlayacak şekilde etkin bir ihtisaslaşma düzeyine ulaşmasının sağlanması
- ✓ Kriminal altyapının güçlendirilerek ülke geneline yaygınlaştırılacağı,
- ✓ Özgürlük ve güvenlik arasındaki hassas dengeyi gözeten, toplumun desteğine sahip bir asayiş hizmeti sunumu için gerekli yasal ve kurumsal altyapının kolluk teşkilatlarında oluşturulacağı,
- ✓ Ulusal Uyuşturucu Stratejisinin AB müktesebatına uygun olarak güncelleştirileceği

- ✓ Kolluk güçleri arasında koordinasyonu sağlamak maksadıyla Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulduğu,
- ✓ Toplumun huzurunu bozan suçların en başında gelen asayiş suçları ve artan siber suçlarla daha etkin ve profesyonel mücadele sağlayabilmek maksadıyla özel profesyonel ekipler ile özel bir birimin oluşturulduğu,

Cezaevleri dış koruma görevinin jandarmadan alınması halen proje aşamasında kalmıştır. Jandarmaya oldukça fazla görev ve personel sorumluluğu yükleyen bu durum teşkilatın ihtisaslaşmasına ve adli kolluk görevi için ihtiyaç duyulan personel ihtiyacının karşılanmasına zorluk oluşturmaktadır. Tebligat gibi angarya görevlerin kolluk güçlerinden alınması da personelin asli görevine odaklanıp kendisini bu konuda profesyonelleştirmesini kolaylaştıracaktır. Bu planda da ihtisaslaşma yani profesyonelleşme sorunu dile getirilmiştir. Adli kolluğun profesyonelleşmesi ve suçu aydınlatmak için mobil hale gelmesi daha az personel istihdamına, bunların yanı sıra araç ve bina tasarrufuna sebep olarak maliyetleri düşürecektir.

Tespit edilen önemli güvenlik sorunlarından biride adli kolluk ve idari kolluk görevlerin ayrılması gerekliliğidir. Profesyonelleşme açısından bakıldığında halen bu iki ayrı görevi aynı personelin yapması ve sadece görev ile ilgili sorumlu oldukları makamın değişmesi profesyonelleşme sorununu çözememiştir. Yani halen bir jandarma personeli adli işlerinde Cumhuriyet Savcısına, İdari işlerde Mülki Amire, askeri işlerde ise askeri makamlara karşı sorumludur. Adli kolluk personelinin ve idari kolluk personelinin birbirlerinden ayrılmasının bu sorunu çözeceği belli olsa da siyasi nedenlerden uygulamaya konamamaktadır.

4.6.2. MEHTAP Raporu (1963)

1963 tarihli MEHTAP projesinde 'Geleneksel Görevler' başlığı altında kolluk faaliyetleri ile ilgi Ceza ve tevkifevlerinin iç ve dış güvenliğinin tamamen adalet bakanlığına devredilerek Jandarma'nın bu görevden ayrılması gerekliliği belirtilmiştir (MEHTAP, 1963:132). Tespit edilen bu husus Jandarmanın

profesyonelleşmesi açısından sürekli ileri sürülen bir konudur. Bu tarz görevlerin adli kolluk görevi yürüten kolluk teşkilatlarından alınması daha az konuda daha bilgili ve profesyonel bir kurum oluşturacaktır.

Rapor incelendiğinde Zabitanın Birleştirilmesi adlı bir başlık oluşturulmuş ve önemli sorunlara değinmiştir. ‘Ayrı bütçeleri olan Emniyet Genel Müdürlüğü ile Jandarma Genel Komutanlığı’nın, icra ettikleri görev ve sorumlu oldukları hukuki mevzuat aynı olmasına rağmen, merkezde geniş karargâhları ve bu karargâhlarda aynı mahiyette iş gören birimleri, amir ve memur yetiştiren çeşitli okulları, ‘telli ve telsiz cihaz ve tesisleri, deniz ve kara nakli vasıtaları gibi tekrarlı teşkilat ve tesislerinin ayrı ayrı bulunduğu’ açıklanmıştır (MEHTAP, 1963:133). Aynı amaç için kurulmuş olan ve aynı görevleri yerine getiren, ortak birçok birim, araç, bina, tesis gibi taşınır ve taşınmaz malzemeleri bulunan polis ve jandarma teşkilatlarının birleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İçişleri Bakanlığına bağlı olan her iki teşkilat idari görevleri bakımından mülki amire, adli görevleri ile ilgili Cumhuriyet Savcısına bağlıdır. Aynı yapılanmaya sahip olmasına rağmen birbirlerinden ayrı iki kurum olmaları bütçe açısından masrafları ikiye katlıyor gibi görünmesinin yanında güç dağılmasına da neden olarak her iki kurum arasında koordinasyon eksikliğine sebep olmaktadır.

MEHTAP raporunda Jandarma ve Polis Teşkilatları’nın birleştirilememe sebepleri aşağıda sıralanmıştır (MEHTAP,1963:140):

- ✓ Bütçe meselesi konusunu ele alarak Jandarma Teşkilatındaki sayıları oldukça fazla olan, erlerden oluşan ve zorunlu askerlik hizmeti icra eden yükümlü kesim maaş almamaktadır. Sadece kıyafet, barınma ve yeme içme gibi iaşe masrafları dışında bütçeden giderleri bulunmamaktadır. Profesyonelleşmesi ve emniyet ile birleştirilmesi durumunda erlerin memur sınıfından olması gerekecek ve maaşlı olarak çalışmaları neticesinde maliyet artacaktır.
- ✓ Statü meselesi olarak ele alınan hususta ise 4 Ocak 1961 tarihli 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu’nun birinci maddesine atıfta bulunarak Jandarma Teşkilatı’nın bağlılıkları açıklanmış, askeri ve

diğer görevlerinden de bahsedilmiştir. Yani Jandarma Teşkilatı'nın sahip olduğu askeri statünün Polis Teşkilatı ile birleşmesine mani olduğu belirtilmiştir.

- ✓ Personel meselesi olarak subay ve astsubay kesiminin yetiştirilme tarzı, aldıkları eğitim ve mevcut statüde çalışmak üzere orduya katılmasının Polis Teşkilatı ile birleşmede çeşitli uyum sorunlarına neden olacağı değerlendirilmiştir.
- ✓ İdari meseleler konusu altında ise Jandarma Teşkilatının icra ettiği görev alanı olarak oldukça güç şartların mevcut olduğu belirtilmiştir. Ülkenin en ücra köşelerinde icra edilen bu görevin sosyal, iktisadi ve topoğrafik zorluklarının mevcut olduğu bahsedilmiştir. Jandarmanın bu güç şartlarda görev icra etmesinde ki başarının altında sıkı bir askeri komuta ve hiyerarşi içerisinde olması ve askeri eğitimle sahip olunan fiziki üstünlükle, 20-22 yaşlarında ki genç erlerin bu fiziki zorluklara hazır olması gösterilmiştir. Bu nedenle polis memurlarının bu göreve hazır olmalarında çeşitli zorlukların olacağı kastedilmiştir.

Raporun kolluk ile ilgili sonuç bölümünde ise yukarıda ki sebeplere rağmen, Jandarma ve Polis Teşkilatlarının birleştirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Erlerin kültür, eğitim ve tecrübe bakımından kolluk hizmetlerini yerine getirebilecek düzeyde olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca şehir içi polis ve şehir dışı jandarma teşkilatının vatandaşta ikilik psikolojisi oluşturduğu ve zabıta teşkilatının, askeri statüden çıkıp sivil bir idare olmasının modern demokratik devlet anlayışı içerisinde gerekli olduğu vurgulanmıştır. Polis hizmeti icra eden personelin en az ortaokul mezunu olması ve polis okullarını bitirmesinin şart olduğu belirtilmiştir. Kolluk teşkilatlarına tebligat ve belediye zabıtası görevlerinin verilmemesi gerektiği ve jandarmanın askeri görevlerini orduya devretmesi gerektiği tespit edilen hususlar arasındadır (MEHTAP,1963:142).

MEHTAP raporunda genel kolluk hizmetleri için tavsiye edilen öneriler adli kolluğun profesyonelleşmesi içinde birçok yönüyle uygundur. Cezaevi, tebligat ve belediye zabıtası görevleri gibi özel kolluk görevlerinden genel kolluğun muaf

tutulması, erlerin eğitim seviyesinde ki yetersizliğin giderilmesi gerekliliği, suçluların yakalanmasında çok önemli bir husus olan koordinasyonun sağlanması için polis ve jandarma teşkilatlarının birleştirilmesi önemli hususlardır.

4.6.3. TODAİE Raporu (1972)

TODAİE bünyesinde 1972 yılında meydana getirilen çalışmada ise iç güvenlik ve asayişten sorumlu olan Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın dayandıkları mevzuat ve uygulama biçimlerinin birbirinin aynısı olduğu belirtilmiştir. Bu adli kolluk yönetmeliğine iki kolluğun da tabii olmasından ve bu konuda cumhuriyet savcılarına karşı sorumlu olmalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca görevlerinin sınırları konusunda da açık ve kesin bir hüküm olmadığı ve ayrı bütçeleri olan her iki örgütün ortak birime, araç, bina ve tesis gibi başka kaynaklara sahip bulunduğu belirtilmiştir. Görevlerin sınırları ile ilgili sorun da kast edilen kolluk personelinin idari, askeri ve adli görevlerin hepsini birden yapması bu görevleri icra eden personelin birbirinden ayrılmaması olarak anlamak gerekir. Yapılan saptamaların ardından “bu durumun ortaya çıkardığı gereksiz ikilemi ve harcamaları önlemek hizmete etkinlik kazandırmak için; Jandarma örgütünün Silahlı Kuvvetlerle ilişkisi kesilmek suretiyle, bu iki güvenlik kuvvetinin birleştirilmesi olanakları ciddi bir araştırma konusu yapılmalıdır” ifadesi kullanılmıştır.

4.6.4. KAYA Raporu (1991)

1991 yılında sunulan KAYA raporunda Jandarmanın bağlılığı konusunda yeterli ve net bir bilginin yasal mevzuatlarda mevcut olmadığı belirtilmiştir. Özellikle 2803 sayılı Jandarma Kanunu ile 5442 sayılı il idaresi kanununda mülki amirin jandarma üzerinde ki yetkileri açık bir şekilde belirtilmemiştir. Bu mülki amirin polisle aynı görevi yapan jandarma üzerinde ki sicil, izin, ödül verme, atama, yer değiştirme ve görevden uzaklaştırma gibi işlemlerle ilgili yetkilerine kısıtlama getirmektedir. Oysaki il ve ilçenin tamamından sorumlu olan mülki amirin poliste olduğu gibi jandarma üzerinde de bu yetkilere sahip olmaması görevlerin icrasında koordinasyonsuzluğa ve işbirliğinde güçlüklerle sebep olmaktadır. Askeri, adli ve

mülki amirleri ayrı ayrı olan jandarma teşkilatında bu durumun birçok karmaşıklığa sebep olduğu görülmektedir. Jandarma ceza ve tutukevlerinin dış korunma görevini icra ederken mülki amire karşı sorumludur. Ancak, ceza ve tutukevlerinin iç yönetimi cezaevi müdürü, memurları ve gardiyanlar cumhuriyet savcısına karşı sorumlu olarak yürütmektedir. Bu iki başlı yönetimin sakıncalı olduğu da KAYA Raporunda belirtilmiştir.

4.7. AB UYUM SÜRECİNDE TESPİT EDİLEN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Türkiye AB sürecinde uzun yıllardır gözlenmektedir ve uygulamaya geçirmesi için hakkında birçok rapor düzenlenmiştir. 1999 yılında Helsinki zirvesiyle başlayan adaylık sürecinde Türkiye'den istenilen reformlar birçok raporla açıkça ortaya konulmuştur. 2000 yılından itibaren AB diğer aday ülkelerle birlikte Türkiye için 'Katılım Ortaklığı' Belgesi' hazırlamıştır. Bu raporda AB adaylık sürecinde Türkiye'nin gerçekleştirmesinin istendiği konular mevcuttur. Genel olarak 'demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü' gibi konular ve dolaylı olarak kolluğun bu konulardaki hareket tarzları belirtilmiştir. Türkiye'de bu raporlar doğrultusunda gerçekleştirilecek reformlar için bir nevi 'takvim düzenlemesi' şeklinde 'Ulusal Programlar' belirlemiştir. AB tarafından, bahsedilen tüm raporların yanında 1998 yılından itibaren Türkiye ile ilgili her yıl 'İlerleme Raporu' yayınlanmaktadır (Doğan,2010:80). Türkiye hakkında yayımlanan raporlar kolluk işleyişi ile alakalı birçok konuyu içermektedir. AB tarafından yayımlanan hemen hemen tüm rapordarda güvenlik güçlerinden ve uygulamalarından bahsedilmiştir. İstenilen hususların birçoğunun profesyonelleşme yetersizliğinden kaynaklandığı değerlendirilebilir. Raporlar incelenerek adli kolluk profesyonelleşmesi ile alakalı yabancı ülkelerin Türkiye'ye bakış açısı ve tespitleri değerlendirilebilir.

4.7.1. Katılım Ortaklığı Belgeleri (2001,2003,2006,2008)

2001, 2003, 2006 ve 2008 yıllarında yayımlanan katılım ortaklığı belgelerinde belirtilen birçok husus eğitimle birlikte profesyonellik ve uzmanlaşma istemektedir. Katılım ortaklığı belgelerinde genel olarak (KOB, 2001-2008):

- ✓ AB güvenlik kurumları ile uyumlu olunması maksadıyla birliğin müktesebatı ve uygulamaları hakkında bilgilendirme programları ile eğitim uygulamalarına yer verilmesi,
- ✓ Organize suçlar, uyuşturucu ticareti, yolsuzlukla mücadele ve kara para aklama gibi suçlarla mücadelede daha profesyonel bir anlayışla etkinliğin artırılması ve iyileştirilmesi ihtiyaç olduğu,
- ✓ Polisin hesap verilebilirliğini artırıcı şekilde ilgili kurumlarda gerekli eğitim ve uygulama tedbirlerinin alınmasına ihtiyaçları belirtilmiştir.
- ✓ Kolluk kuvvetlerinin farklı birçok mevzuata göre işlemlerini yürütmesinden kaynaklanan sorunların giderilmesi ve kullanılan mevzuatların birbiri ile uyumunun sağlanması,
- ✓ İlgili tüm kuruluşların daha fazla geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, gerektiği bir kez daha belirtilmiştir.
- ✓ Bir 'Polis Etik Kuralları Rehberi' kabul edilmesi ve hesap verilebilirliğini sağlamak maksadıyla tüm kolluk kuvvetlerini kapsayan bağımsız ve etkin bir şikâyet sisteminin kurulması istenmiştir.
- ✓ Modern soruşturma teknikleri ve suç önleme stratejilerinin kullanımının geliştirilmesi,
- ✓ Adli polisin eğitimi ve kapasitesinin geliştirilmesine yönelik adımlar atılması,
- ✓ Jandarmanın statüsü ve işleyişinin Avrupa standartlarıyla uyumlaştırılması istenilmiştir.

Bu istenilen hususları da yerine getirmek için profesyonelleşmiş bir teşkilata ihtiyaç vardır. Tüm katılım ortaklığı belgesinde de diğer belgelerle benzer tespitlerin yanı sıra adli kolluğun profesyonelleşmesini ilgilendiren birçok farklı konu gündeme getirilmiştir. Örneğin etik kurallarının belirlenmesi bir mesleğin profesyonelleşme şartlarındandır. Ayrıca modern soruşturma tekniklerinin kullanılması ve bahsedilen suçlarla mücadelede etkinliğin artırılması adli kolluğun eğitim ile profesyonelliğini yükseltmesi neticesinde sağlanabilir.

4.7.2. Ulusal Program (2001,2003,2008)

Yukarıda geçen katılım ortaklığı belgelerinde istenilen uygulamalar doğrultusunda da hükümet ulusal programlar açıklamıştır. Açıklanan ulusal programlarda adli kollukta profesyonelleşmeyi ilgilendiren hususlar şunlardır (Ulusal Program,2001-2008):

- ✓ Kolluk görevlilerinin de dâhil olduğu tüm devlet memurları ve kamu görevlilerinin insan hakları alanında eğitimi için çalışmaların başlatıldığı,
- ✓ Polis okullarındaki öğretim sürelerinin (9) aydan (2) yıla çıkarılması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının öngörüldüğü,
- ✓ Mevcut polis kapasitesinin güçlendirilmesi planlandığı,
- ✓ Organize suçlarla mücadele, yasadışı göç, karapara aklama, sahtecilik ve yolsuzluk gibi örgütlü suçlarda AB mevzuatına uyum sağlanması amacıyla gerekli düzenleme ve personelin bu konudaki eğitim planlaması yapıldığı,
- ✓ Yine bu alanlarda polis ve jandarma işbirliğini geliştirmek amacıyla Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC) içerisinde dokümantasyon ve suç araştırması merkezinin kurulmasının plan dâhiline alındığı,
- ✓ Kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla kolluk görevlilerinin polis işbirliği alanına yönelik ihtisaslaşma eğitiminin sağlanacağı,
- ✓ Avrupa ve Akdeniz Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri ve Jandarmalar Birliği (FIEP) ve Avrupa Jandarma Kuvveti ülkeleri ile işbirliğinin geliştirilmesi,

- ✓ Tüm AB kolluk birimleri ile uygulamaları arasında uyumu sağlamak maksadıyla personelin yabancı dil kapasitesinin artırılması,

Katılım ortaklığı raporlarına paralel olarak oluşturulan ulusal programda kolluğun eğitim ve profesyonelleşme ile etkinliğinin artırılması ve AB'ne uyumunun sağlanması planlanmıştır.

Özellikle kolluk kuvvetleri arasında işbirliği ihtiyacının en çok aranan hususlar arasında olduğu hem AB ile ilgili raporlarda hem de kalkınma planlarında sıkça gündeme gelmiştir. Bu husus çalışmanın en başından beri vurgulanan sorunlar arasındadır. Mevcut koordinasyonsuzluğun oluşturduğu yetki, görev ve sorumluluk karmaşası ileri sürdüğümüz adli kolluk teşkilatının genel kolluktan ayrılması ve ayrı bir bakanlık ya da müsteşarlık altında teşkilatlanması ile çözülebilir.

4.7.3. AB İlerleme Raporları (2001-2015)

1999 yılında Türkiye'nin Helsinki zirvesinde adaylık statüsü elde etmesiyle birlikte Türkiye ile ilgili AB tarafından düzenli olarak ilerleme raporları yayınlanmıştır.

İlerleme raporunda adli kolluk ile ilgili bölümleri incelediğimizde polis işbirliği ile ilgili olarak AB müktesebatı ile uyum sağlamak için ciddi çabalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır. Yine sınır kontrolünde halen beş ayrı birimin görev yaptığı ki o dönem için Jandarma teşkilatı da bunların arasındaydı bir sorun olarak görülmekteydi ve bu konunun tek bir kurum tarafından daha profesyonelce yapılması gerektiği belirtilmekteydi.

2003 yılında yayımlanan raporda ise; Türk yargı sisteminin karşılaştığı güçlüklerden bahsedilmiş ve delillerin toplanması konusundaki olumsuzluklar eleştirilmiştir.

Bu bölümde yer alan bu sorun direkt adli kolluk görevi ile alakalıdır. Sorunun en önemli nedeni asli vazifesi mahkemelere yeterli delillerle hazırlanmış, yeterli ve

hukuki ifadelerin yer aldığı uygun bir soruşturma dosyası sunulmasına yardımcı olan adli kolluğun profesyonelce görev yapamamasıdır. Bunun başlıca nedeni genel kolluktan ayrılması gereken adli kolluk personelinin ihtisaslaşarak ayrı bir teşkilatlanma ya da kurumsallaşma içine girememesidir. Bu durum farklı birçok görev ve amirle çalışan kolluk personelinin asli görevine odaklanmasını ve bu konuda kendini geliştirmesini engellemektedir. Tüm ilerleme raporlarında genel olarak profesyonel, güvenilir ve etkin bir polis teşkilatının büyük önem taşıdığı belirtilerek aşağıdaki gibi olumlu ve olumsuz hususlar ortaya konmuştur (AB İlerleme Raporları, 2001-2015):

AB ilerleme raporlarında olumlu bulunan konular;

- ✓ Uyuşturucu ile mücadele projelerini geliştirmek ve eğitim vermek amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC) kurulması,
- ✓ İşlevsel yapılarının etkinliğinin artırılması amacıyla gerçekleştirilen idari yapılandırmada 81 ildeki jandarma komutanlıklarında kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele birimlerinin kurulması,
- ✓ Emniyet Teşkilatı'nın dolandırıcılık, sahte evrak, yasa dışı göç ve insan kaçakçılığı ile mücadele konularında eğitim vermeye devam ettiğini,
- ✓ Jandarma Teşkilatı'nın, "İnsan Hakları İçin Model Eğitim Programı"nı kabul ettiği,
- ✓ Polis memurlarının delil toplama ve değerlendirme kabiliyetini geliştirmek amacıyla, suç yeri araştırma memurlarına eğitim verildiği ve otomatik parmak izi araştırma sistemlerinin kurulması gibi profesyonelliği artırıcı olumlu faaliyetlerin bulunduğu,
- ✓ Beş yeni polis koleji ve iki yeni polis kriminal laboratuvar müdürlüğü açılması,
- ✓ 10.000 üniversite mezununun yeni polis memurları olarak görevlendirilmelerine imkân sağlayan yasanın kabul edilmesinin kolluk teşkilatının ihtiyacını oluşturan profesyonel personel ihtiyacını karşılamak üzere önemli bir adım olduğu,

- ✓ Jandarmaya yönelik olarak verilen hizmet içi ve işbaşı eğitiminin insan hakları eğitimini de kapsadığı ve insan hakları ihlallerine yönelik iddiaların incelenmesine ilişkin teknikler konusunda uzmanlık eğitimiyle desteklendiği,
- ✓ Uluslararası adli işbirliği alanında kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesine ilişkin olarak, birçok personelin AB'ye üye devletlerde hukuk alanında yüksek lisans ile yoğun dil programlarına ve AB hukuku alanında kurslara katılımının sağlandığı,
- ✓ Taşıtlar, telsiz iletişim sistemleri, yazılım, donanım ve tesisler bakımından polis teçhizatının genel olarak iyi düzeyde olduğu,
- ✓ Siber suçlarla mücadele konusunda Emniyet Genel Müdürlüğünde 7/24 aktif bir temas noktası oluşturulduğu,

AB ilerleme raporlarında eksik bulunan konular ise;

- ✓ Halen asli görevi kolluk faaliyetleri olan Jandarma'nın dış sınırları korumada görev aldığı,*
- ✓ Kolluk personelinin hazırlık soruşturması evresinde profesyonelliğinin zayıf olması nedeniyle, davaların çoğunun mahkemeye yeterli hazırlık yapılmadan getirilmesine neden olduğu ve cezai tahkikat usullerinin ve tahkikatlardaki adli kapasitenin geliştirilmesi gerektiği,
- ✓ Polis işbirliği ve örgütlü suça karşı mücadele alanında Türkiye'nin Europol ile bir işbirliği anlaşması imzalaması ve bunun örgütlü suçun ciddi türlerine karşı mücadele edilmesinde işbirliğini arttıracığı,
- ✓ Avrupa Konseyi ile birlikte, polis ve jandarma için 'polis, profesyonellik ve toplum' adını taşıyan önemli bir eğitim programı uygulanması,
- ✓ Polis ve Jandarma Meslek Okulları müfredatının Avrupa Konseyi'nin tavsiyeleri ışığında revize edilmesi,
- ✓ Avrupa Konseyi kurallarına uygun bir ulusal polis etik kodu kabul edilmesi,
- ✓ Tutukluların jandarma eşliğinde mahkemeye götürülmesi yöntemine son verilmesi gerektiği,

---

* 22.11.1988 tarih ve 3497 sayılı kanun ile bu eksik giderilmiştir.

- ✓ Adli kolluk faaliyetlerinde halen askerlik hizmetini yerine getiren er ve erbaşların görev almasının adli kolluğun profesyonelleşmesi açısından bir eksiklik olarak ele alınması gerektiği,
- ✓ 2004 yılında kurulan Kamu Görevlileri Etik Kurulunun Başbakanlığa bağlı olup, ayrı bütçesi ya da kendi personeli bulunmaması nedeniyle güvenlik güçlerinin insan hakları ihlalleri yaptıklarına dair iddialara ilişkin hızlı, tarafsız ve bağımsız soruşturmalar yapamadığı,
- ✓ Bölgesel işbirliği konusunda polis ve jandarma teşkilatlarının aynı il hatta ilçe sınırları içinde ayrı iki kurum olmaları neticesinde de iletişim, zaman kaybı, personel tasarrufu ve etkinlik ile ilgili sorunların bulunduğu,
- ✓ Polisin dil becerisinin geliştirilmesi hususunda olmak üzere, eğitimi ve profesyonelliğine özel önem verilmesi gerektiği,
- ✓ Kolluk kuvvetleri tarafından orantısız güç kullanımının devam ettiği,
- ✓ Güvenlik güçleri tarafından ateşli silahların ölümlü sonuçlanan orantısız kullanımına ilişkin olarak Sivil Toplum Kuruluşları'na (STK) yapılan bildirimlerin arttığı,
- ✓ Sivil denetimin, özellikle jandarmanın kolluk görevlerine ilişkin olarak daha fazla güçlendirilmesi gerektiği,
- ✓ Jandarma, İçişleri Bakanlığı'na karşı sorumlu olmadığı, disiplin suçları, hem İçişleri Bakanlığı hem de Milli Savunma Bakanlığı atlanmak suretiyle, Genelkurmay Başkanlığı'na götürüldüğü*,
- ✓ Savcılıklara bağlı adli kolluk birimlerinin henüz kurulmadığı,
- ✓ Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında, özellikle polise yönelik daha fazla eğitime ve farkındalık yaratılmasına ihtiyaç bulunduğu,
- ✓ Kamu görevlilerinin grev hakkı mahrumiyeti ile meslek veya işyeri düzeyinde sendika kurma yasağının devam ettiği,
- ✓ Eğitim ve ilgili birimlerde yeterli personel bulundurulması yoluyla uzmanlaşmanın ve etkililiğin geliştirilmesi gerektiği,
- ✓ Davaların soruşturulmasında özellikle yolsuzluk ile mücadelede etkili bir kovuşturma sağlanamadığı, bunun en önemli sebebinin kolluk personelinin sıkça görev değişimi hareketliliği ve atama görmeleri olduğu tespitleri yapılmıştır.

---

*29 Nisan 2017 tarih ve 690 Sayılı KHK ile yeniden düzenlenerek sorun giderilmiştir.

AB ilerleme raporlarında olumlu görülen uygulamalara göre eksik bulunan hususlar oldukça fazladır. Yayımlanan tüm raporlar incelendiğinde genel olarak, AB'nin Türkiye'de adli kolluk ile alakalı olarak profesyonelleşme gayretlerinin olduğu ancak bunların yeterli olmadığı kanaatinde olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu bağlamda raporlar, ileri sürülen 1'nci soruyu genel olarak cevaplamaktadır. Raporda geçen tahkikatlarda adli kapasitenin geliştirilmesi gerekliliğine yönelik tespit ile 2'nci soru, savcılıklara bağlı adli kolluk birimi kurulması eleştirisi ile 3'ncü soru, kolluk görevlilerinin sendika kurma yasaklarının bulunması ile 4'ncü soru cevaplanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Giriş kısmında geliştirilen sorular olumsuz yönde sonuçlanmış ve profesyonelleşmenin yeterli düzeyde olmadığı ortaya çıkmıştır. 1'nci sorunun cevabı olarak profesyonelleşmenin yetersiz olduğu, Grafik 1, 2, 3, 4, 11 ve 14'ün analizinde ve AB ilerleme raporları ile ortaya çıkmıştır. Tüm grafik ve tablolarda profesyonel personel sayısı artış eğiliminde iken, bunlara paralel olarak olay sayıları ve faili meçhul kalan dava sayıları da artış göstermektedir. Buradan profesyonelleşme gayretlerinde sorunlar olduğu analiz edilmektedir. Ayrıca Grafik 14'te görüldüğü üzere Türkiye'nin AIHM ihlal kararlarında ikinci sırada olması profesyonelleşme gayretlerinin, profesyonel personel niteliklerinin ve eğitimin yetersiz seviyede olduğunu ispatlamaktadır.

Yine tüm grafikler incelenerek analiz edildiğinde (özellikle grafik 11) Jandarmada er sayıları azaltılarak profesyonel personel sayıları artırılma gayreti içerisinde olursa da olay sayılarında ki artıştan bunun yetersiz olduğu görülmektedir. Buna ek olarak artan suça rağmen hizmetiçi eğitimin inişli çıkışlı ve düşük seviyede artması (grafik 12), Kara Harp Okulu'nda jandarma personeline uygulanan eğitim programının adli kolluğu ilgilendiren teknik derslerden yoksun olması (tablo 18), sözleşmeli er alımlarında kıstas olarak en az önlisans şartının aranmaması 2'nci sorunun olumsuz yönde cevaplandığını ortaya koymaktadır.

Tablo 15 incelendiğinde adli kolluğun görev yükünün sivilleştirme ile azaltılabileceği ve bunun hem maliyetleri azaltacağı hem de profesyonelleşmeyi yükselteceği analizi yapılarak, 3'ncü soru olumlu yönde cevaplanmıştır.

Çalışma boyunca yapılan hukuksal analizlerde özellikle kolluk personelinin sendika ve dernek üyeliği gibi haklarını yasaklayan kanunların yürürlükte olması, profesyonelleşmenin en önemli unsurlarından olan meslek örgütlerinin varlığına engel olmaktadır. Bu nedenle 4'ncü soru olumsuz yönde cevap bulmuştur.

AB raporlarından, BARO'ların ve HSYK'nın görüşünden, ayrıca ekonomik yönden yapılan analizlerden 5'nci soruya cevap olarak Jandarma ve Polis teşkilatlarının mevcut yapısının yeniden düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

18 ve 16'ncı Tablolar ile 6'ncı soru jandarma subaylarının adli kolluk eğitiminin yetersiz olduğu şeklinde cevaplanmıştır.

7'nci soru ise jandarma ile polis teşkilat yapısı ve işleyişi bölümlerinde adli kolluk-idari kolluk (mülki görev yapan) arasında ki farkın net olmadığı açıklanması ile cevaplanmıştır.

Tüm çalışma boyunca bu eksik ve hataların giderilmesi için çözüm önerileri geliştirildi ve aşağıdaki sonuçlara ulaşıldı:

✓ Adli kolluk personelinin görev yükü azaltılmalıdır. Özellikle personel üzerine yüklenen karargâh ve idari hizmet işleri (personel, maliye, lojistik, bakım, onarım vb.) gibi ikiz görevlendirmelerin, sivil üniversitelerden konusu ile ilgili uzman personel temin edilerek azaltılmaya ihtiyacı vardır. Ayrıca Adli kolluk görevlerinden tebligat, zorla getirme, yakalama vb. görevlerin özel kolluk şirketlerine verilmesi adli kolluk personelinin görev yükünü azaltır ve daha az konu üzerinde daha fazla profesyonelleşmesini sağlar.

✓ Jandarma Genel Komutanlığının mevcut görevleri (cezaevi koruma ve sevk nakil, silah ruhsat işlemleri, garnizon komutanlığı, trafik kontrol görevleri, vb.) profesyonelleşmeyi güçleştirecek oranda fazladır. Mevcut görevlerinden bazılarını diğer kurumlara devretmesi ile profesyonelleşme için doğan personel ihtiyacını, bu görevlerdeki çalışanları adli kolluk görevine kaydırması ile çözülecektir. (22.11.1988 tarih ve 3497 sayılı kanunla Jandarma'nın kara sınır koruma ve güvenliği görevini Kara Kuvvetleri Komutanlığına devretmesi ve pasaport başvuru işlemlerinin polisten alınarak İçişleri Bakanlığına bağlı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne verilme çalışmaları buna örnek olabilir).

✓ Adli kolluk görevini Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünden ayrı bir birimin yapması profesyonelliği artırır. (ABD’de yerel polisten farklı olarak Adalet Bakanlığı altında kurulu olan ulusal kolluk kuvveti FBI (Federal Bureau of Investigation) ve İngilterede NCA (National Crime Agency) kuruluşları bazı yönleriyle buna örnek teşkil edebilir).

✓ Adli kolluk personelinin atama işlemlerinde uzmanlaştığı alanda görevlendirilmesi, mülki ve diğer görevlere atanmaması profesyonelleşme kalitesini artırır.

✓ Jandarma Teşkilatında er, erbaşlar ve uzman erbaşlar profesyonel sayılamaz, bu yüzden Emniyet Genel Müdürlüğü gibi ihtiyacı oranında yıllık personel alımı yaparak bu personeli profesyonel olarak yetiştirmeli ve er, erbaş ve uzman erbaşların yerine görevlendirmelidir.

✓ Türkiye’de profesyonel kolluk sayısı yaklaşık 400 kişiye 1 polis şeklindedir. Bu 200-250 kişiye bir polisin düştüğü Avrupa ülkelerine oranla oldukça düşüktür (http://www.kom.pol.tr./Sayfalar/Baskanlik_Misyon_Vizyon.aspx, Erişim, 20.05. 2017). Nüfusa oranla kişi başına düşen profesyonel kolluk sayısının, artan kentleşme, göç, ceza davaları ve artan suç oranları ile alakalı olarak suçla mücadele de yetersiz olduğu açıktır ve profesyonel personel ihtiyacı sürekli artacaktır.

✓ Jandarma ve Polis Teşkilatlarında idari görevlerde sivil memur çalıştırılması, ayrıca Jandarma Genel Komutanlığında er, erbaşların yerine profesyonel personel istihdam edilmesi ekonomik yönden maliyeti düşürecektir.

✓ Adli Kolluk görevinin kurumsallaşması ile her ilçede bir adli kolluk birimi kurmak yerine suçun yoğunlaştığı noktalarda mobilizasyonu artırılmış birimler tesis etmek, profesyonelleşmenin yanında ekonomik getiride sağlar.

✓ Ön lisans eğitimi iki yıldır. Jandarma sınıf okullarında subaylara verilen bir yıllık kolluk eğitimi yeterli değildir.*

---

* 5 Temmuz 2016 tarih ve 669 sayılı KHK ile bu konuda düzenleme yapılmış ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulmuştur. Ancak okul ilk mezunlarını 5 yıl sonra vereceğinden ihtiyaç olunan subaylar sivil kaynaktan eski sisteme göre karşılanmaya devam etmektedir.

✓ Adli kolluk personelinin denetleme, atama, ceza işlemlerinde sadece merkezin yetkisi olması kolluk güçlerini siyasi etkiden kurtarır. Ayrıca kontrolün, adli kolluk konusunda uzman ve merkezden gönderilen kişiler tarafından yapılması gerekmektedir. Çünkü yerel mülki amirlerin adli kollukla ilgili işlemlerle alakalı yeterli eğitimi bir adli kolluk personeli kadar olamaz, farklı bir eğitim almıştır. Bu profesyonel mesleğin bir gereği olan özerklik kuralının tamamlanmasını sağlar.

✓ Jandarma Genel Komutanlığı'nın, Genel Kurmay Başkanlığı'na olan bağılılığı kaldırılıp, tamamen içişleri bakanlığına bağlanması Kanun Hükmünde Kararnemelerle yapılmıştır. Bu Jandarma'nın üzerindeki askeri görev ve sorumluluk yükünü kaldırıp, tamamen profesyonelleşmesi gereken adli kolluk görevine odaklanmasını sağlamasına yardımcı olabilir. Fakat geçiş sürecinde yeterli ve başarılı olduğu düşünülemez. Halen devam eden Kara Kuvvetlerinden atanan Jandarma Genel Komutanı sorunununda çözülerek, kurumun başına teşkilatın sorunlarını bilen ve tecrübe sahibi olan yöneticilerin gelmesi gereklidir.

✓ Profesyonelleşmede üniversitelerin önemi ve gerekliliği; uzmanlık alanları ile ilgili bilimsel araştırmalar yapılması neticesinde oluşacak olan bilgi birikimini güncelleyerek sürekli sistematik bir gelişimi sağlamasıdır. Bu doğrultuda jandarma subaylarının asker yetiştiren Kara Harp Okulu'ndan değil, adli kolluk görevleri ile ilgili ihtiyaçları karşılayacak eğitimlerin ağırlıkta olduğu farklı bir akademiden mezun olmaları gerekmektedir. 5 Temmuz 2016 tarih ve 669 sayılı KHK ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nin kurulması profesyonelleşme açısından olumlu bir durumdur.

✓ Jandarma teşkilatının adli kolluk görevinin kariyer mesleği haline getirilmesi lazımdır. Bu doğrultuda Jandarma Genel Komutanlığı'nda başarılı personelin yükselmesi ve üst görevlere getirilmesi için uygulanan kurmaylık sınavları*, adli kolluk görevine göre değildir. Tamamen Kara Kuvvetlerine yöneliktir ve askeri bilgi, tecrübe ve başarıyı esas almaktadır. Bu nedenle adli kolluk faaliyetleri ile ilgili akademik araştırma yapan, bu konuda kendini geliştiren ve

---

* 31 Temmuz 2016 tarih ve 669 Sayılı KHK ile bu sınav ve bu sınavı kazananların eğitim aldığı Harp akademisi kapatılmıştır. Ancak ihtiyaç olunan üst düzey yönetici kadrolarının boşluğunu doldurmak için bunun yerine yeni kriterler konulmamıştır ve halen Harp Akademilerinden mezun olan subaylar Jandarma Teşkilatında üst düzey yöneticilik yapmaktadır.

başarılı olan personelin üst makamlara getirilmesi profesyonelleşme için daha gerçekçi bir uygulama olacaktır.

✓ Adli kollukta profesyonelleşme karar verici olan üst düzey yöneticilerde olduğu kadar uygulayıcı durumda bulunan alt düzeyde de sağlanmalıdır. Memur ve rütbeli ayrımı yapılmaksızın lisans düzeyinde eğitim seviyesi aranmalı, hizmet esnasında ki başarı durumuna göre yükselme ve terfi işlemleri gerçekleştirilmelidir.

✓ Ülkemizde adli kolluk görevi ile idari (mülki görev icra eden) kolluk görevi arasındaki fark tam olarak netleşmemiştir. Yani bu iki görevi de aynı kişiler ve kurumlar icra etmektedir. Buna jandarma açısından askeri görevlerini de eklersek üç görev birbirine karışmış durumdadır. Her farklı görev için, aynı kolluk personelinin hem emir aldıkları amirleri hem de görevleri ile ilgili uyuşmazlıklardan doğan davalarının görüldüğü mahkemelerin ve kolluk personelinin görevleri ile ilgili işledikleri suçların cezai karşılığı olarak tabi olacakları kanun değişir. Bu karışıklık, kurumsallaşamamış adli kolluk görevinin profesyonelleşmesine engeldir.

✓ İşlenen bir suçu aydınlatma maksadıyla yapılacak soruşturma aşaması tamamen teknik bilgi, teçhizat ve sürekli sahada olmayı gerektiren tecrübeye ihtiyaç duyan bir profesyonel süreçtir. Bu bağlamda sadece hukuki bilgisi olan, teknik konularda eğitimsiz ve her olaya müdahale etmek için sayıları yetersiz olan savcıların adli bir hizmet olan soruşturma işlemlerinde icracı olması adli görevlerin profesyonelce yapılmasına engeldir. Savcıların adli kolluğun soruşturma aşamasında amiri değil, denetleyen bir mekanizma olması adli kolluk personelinin görevine odaklanmasını ve profesyonelleşme gayretlerini artırmasına neden olur.

✓ Suçun aydınlatılmasında ve delillerin ortaya çıkarılmasında çok önemli görevleri olan adli kolluğun, atama, ceza, takdir gibi özlük hakları konusunda tamamen mülki amir'in emrinde olması bağımsız olması gereken adli konulara uygun değildir ve profesyonel anlayışa uymamaktadır. İl ve ilçelerde ki özel idarelerin ve iktidar temsilcilerinin etkisinden kurtulamayacak olan adli kolluk bağımsız profesyonel yapısını kaybedecektir. Bu hususlarda muhalefet partilerinin endişe ettiği konulardır. Bu sorunların en temel çözüm yolu olarak adli kolluğun genel kolluktan ayrılarak ayrı bir kurum haline getirilmesi ve direkt bakan ya da

müsteşar seviyesinde bir bağlılıkla (özlük, atama, ceza, takdir vb. konularda) yerel küçük siyasilere etki ve nüfuzundan çıkarılması gerekmektedir.

✓ Profesyoneleşme de en önemli özelliklerden biri olan profesyonel meslek örgütlerinin, yasal engeller ve adli kolluk hizmetinin kurumsallaşmaması nedeniyle bulunmayı önemli bir eksiklik olarak devam etmektedir. Bu tür meslek örgütlerinin kurularak kolluğun profesyoneleşmesi için gerekli olan gelişme ve standardizasyonları belirlemesi, meslek etik kodlarını ortaya koyması ve takip etmesi sağlanmalıdır.

✓ AB uyum sürecinde, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, MEHTAP, KAYA ve TODAİE raporlarında tespit edilen sorunların büyük bir çoğunluğu adli kollukta profesyoneleşme hızının artırılması ile çözülebilir. Çalışma boyunca çözüm olarak sunulan adli kolluğun kurumsallaşması hususu ile raporlarda belirtilen birçok eksik konu AB'ne uyumlu hale getirilebilir.

Çalışma boyunca yukarıda belirtilen tüm sonuç ve değerlendirmelerin profesyoneleşme açısından başarıya ulaşması için ilk önce adli kolluk hizmetinin kurumsallaştırılması gerekmektedir. Adli kolluğun kurumsallaşması için tamamen ayrı bir bakanlık (Adli Hizmetler Bakanlığı) kurulması, Adalet ya da İçişleri Bakanlığı bünyesinde ayrı bir müşavirlik (Adli Kolluk Müşavirliği) ya da ayrı bir müdürlük (Adli Kolluk Genel Müdürlüğü) oluşturulması gerektiği kanaati çalışma sonucunda ulaşılan en etkili sonuçlardandır.

KAYNAKÇA

- AKAR, Erol, ÖZER, Abdurrahman, DEMİRCİ, Bülent, Federal Almanya Polis Teşkilatı, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 7, Sayı 3, 2005, s.69-100.
- AKAY, Hale (2009), **Almanak Türkiye 2006-2008: Güvenlik Sektörü Ve Demokratik Gözetim**, TESEV Yayınları, İstanbul.
- AKBULUT, İlhan, 150. Kuruluş Yıldönümünde Türk Polisi, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 465, Mart 1995, s.69-91.
- AKKAYA, Bülent, From Past To Present Police Ranks In Turkish National Police, **Turkish Studies**, Vol.8/5, Spring 2013, Pp.59-72.
- AKMAN, Nurettin (1991), **Yönetimde İç Güvenlik ve Jandarma**, Genel Kurmay Basımevi, Ankara.
- AKYÜREK, Salih, Zorunlu Askerlik ve Profesyonel Ordu, **BİLGESAM Yayınları Raporu**, Sayı 24, Kasım 2010, s.1-42.
- AKYÜZ, Bilal, Türkiye’de İç Güvenlik Algısının Değiştirilmesi: İç Güvenlik Teşkilatı’na Yönelik Yeni Yapılanma Modeli, **Savunma Bilimleri Dergisi**, Cilt 14, Sayı 1, Mayıs 2015, s.65-87.
- ALBAYRAKTAROĞLU, Sevgi (2010), Profesyonelleşme Olgusu ve Mesleki Profesyonelleşme Açısından Türkiye’de Sosyal Hizmet Mesleği (Sakarya Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- ALPAR, Güray, Jandarmanın Güvenliğin Sağlanmasında Geçmişten Günümüze Rolü, **Jandarma Dergisi**, Sayı 139, Haziran 2014, s.28-49.
- _____, Güvenliğin Sağlanmasında Bir Kolluk Kuvveti Olan Jandarmanın Geçmişten Günümüze Rolü Ve Dünyadaki Konumu, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, Mayıs 2013, s. 79-106.
- ALYOT, Halim (1947), **Türkiye’de Zabıta**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Kanaat Basımevi, Ankara.
- ARSLAN, Mahmut (2001), **İş ve Meslek Ahlakı**, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- AYDIN, Ahmet Hamdi (1996), **Polis Meslek Hukuku**, Doğu Matbaası, Ankara.
- AYDINLIOĞLU, Mehmet (2013), Türkiye’de Adli Kolluk Birimlerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.

- AYTAÇ, M. Kaya, Suç Kolluğu Ve Etkinliği, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 3, 1979,s.44-55.
- BAL, M. A. (2003), **Modern Devlet ve Güvenlik**, IQ Yayıncılık, İstanbul.
- BAYHAN, Güzide (2011), Öğretmenlerin Profesyonelliğinin İncelenmesi, Doktora Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- BECCARÍA, Markı (1963), **Suçlar ve Cezalar Yahut Beşeriyetin Mecellesi**, Çev. Muhittin Göklü, İnkılâp ve aka yayınevleri, 3.baskı, , İstanbul.
- BİLGİÇ, Veysel, KARAKAYA, Muhittin, Türk Polis Teşkilatının Tarihi gelişimi, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 4, Sayı 1-2, 2002, s.171-186.
- BİLGİNOĞLU, Barış (2013), Mühendislik Mesleğinin Profesyonelleşme Düzeyi ve Mühendisler İçin Y Teorisi Varsayımlarının Geçerliliği, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- BİRİNCİ, Ali, Emniyet Teşkilatında İlkler, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3, Nisan 1999, s.9-16.
- CERRAH, İbrahim (2000), ‘Güvenlik Hizmetlerinde Profesyonellik ve Meslek Etiği’, **Halkla İlişkiler Yönetimi Geliştirme ve Oryantasyon Eğitimi, Bölgesel Seminer Notları, Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı Eğitim Serisi-2**, Ankara.
- COŞTAN, Ufuk (2014), Suç Ve Suçu Önleme Stratejileri Doğrultusunda Ankara İli Örneğinde Suçu Önleyici Yaklaşımlar, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- CÖMERTLER, Necmiye, KAR, Muhsin, Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt:62, Sayı:2,2007,s.37-57
- ÇADIRCI, Musa (1991), **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.
- ÇELİK, İshak, KARA, Hakan, Güven Timleri ve Puan Sistemi (İstanbul Örneği), **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:19, 2014, s. 55-74.
- ÇERMELİ, Ahmet, ATABEY, Halil (2002), **Jandarma Genel Komutanlığı Tarihi Asayiş ve Kolluk Tarihi İçerisinde Türk Jandarma Teşkilatı**, Kozan Ofset yayıncılık, Cilt 1, Ankara.

- ÇOLAK, Hikmet, Kolluk Teşkilatı Ve Adli Kolluk, **Sayıştay Dergisi**, Cilt 28, 1998, s.85-91.
- DELİCE, Murat, Polis Teşkilatlanmasının Farklı Ülkelerden Örneklerle Karşılaştırılması, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 481, 2015, s.433-475.
- DEMİRÖZ, Nazif, BABACAN Naci, ÇELİ, Zekeriya (1973), **Cumhuriyetin 50.Yılında İçişleri Bakanlığı 1.Kitap Kuruluşu-Tarihi Gelişimi**, İçişleri Bakanlığı, Ankara.
- DERBER, Charles (2010), **Profesyonelleri Yönetmek: İdeolojik Proleterleşme ve Post- Endüstriyel İşgücü**, Çev. Aydın Gelmez, Ankara İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Yayını, Ankara.
- DİKİCİ, Ali, Osmanlı Makedonya'sında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı, **Karadeniz Araştırmaları**, Cilt 6, Sayı 24, Kış 2010, s. 75-108.
- DİNLER, Veysel (2006), **Suç Analizi-1, Kolluğun Olay Yeri İnceleme Yetkisi**, Ed. Mustafa Kaygusuz – Hanifi Sever, Adalet Yayınevi, Ankara.
- DOĞAN, Fatih (2010), Polis Ve Jandarma Teşkilatları Açısından İç Güvenlik Yönetimi Sorunları Ve Değişimi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DONAY, Süheyl (2013), **Ceza Yargılama Hukuku Mevzuatı**, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- DURAN, Lütfi (1982), **İdare Hukuku Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- DÜNDAR, Nihat, Osmanlı Yönetiminde 78, Cumhuriyet Döneminde 70 Yılı Geride Bırakan Bir Teşkilat, Polis Teşkilatı, **Türk idare Dergisi**, Sayı 401,1993, s.213-214.
- _____, “Polis Gözüyle CMUK Değişikliği”, **Türk İdare Dergisi**, Cilt 65, Sayı 398, 1993a, s.141-146
- _____,Türk Polisi'nin Koruma, Kollama, Huzur ve Güveni Sağlama Amacıyla Verdiği Hizmette 141 Yıl, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 125, 1986, s.119-145.
- EĞDEMİR, Ayhan, Açıklamalı Jandarma Mevzuatı, **Jandarma Dergisi**, Sayı 52, 1972,s.11-15
- EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2009), **Toplum Destekli Polislik Hizmet Standartları ve Uygulamaları**, Başak Matbaacılık, Ankara.

- EMSLEY, Clive, The Policeman as Worker: A Comparative Survey, International Review of Social History, **Cambridge Journals**, Vol 45\01, 2000, pp. 1800-1940.
- ERDEM, Emrah, FIRAT, İsmail, Türkiye’de İç Güvenlik Hizmeti ve Kolluğun Sivil Denetimi, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 94, Temmuz-Eylül 2014, s. 115-133.
- ERYILMAZ, M. Bedri, Ceza Muhakemesi Kanunu ve Adli Kolluk: Adli Kolluk Amirleri, Sorumluları ve Görevlilerinin Belirlenmesi, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 65, Sayı 1, Kış 2007, s.110-119.
- _____, Demokratik Ülkelerde Kolluk Güçleri Arasında Yetki ve Görev Alanı Paylaşımı: Türkiye Örneği, **TBB Dergisi**, Sayı 64, 2006, s.179-188.
- ERYILMAZ Mesut (2003), **Olay Yeri İnceleme ve Bilgi Alma Yetkisi, Polisin Görev ve Yetkileri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- ERZURUMLUOĞLU, Bayram, Kolluk Kuvvetlerinin Demokratik Denetimi, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 67, Sayı 2, Bahar 2009, s. 49-57.
- FAİRCHILD, Erika, DAMMER Harry R. (2001), **Comparative Criminal Justice Systems**, Wadsworth/Thomson Learning, 2nd Ed., Belmont, California USA.
- FINDIKLI, Remzi (1993), **İngiliz Polis Teşkilatı**, Akit Yayıncılık, Ankara.
- FINDIKLI, Remzi, Sivil Toplum ve Polis Hizmetlerinin Sivilleştirilmesi, **Türk İdare Dergisi**, Sayı 394, 1992, s.128-141.
- GELERİ, Aytekin (2013), **Suç Önleme Modelleri- Suç Önlemede Temel Yaklaşımlar**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, 1.Baskı, Eskişehir.
- GÖKSU, Turgut, ÇEVİK, Hasan Hüseyin, FİLİZ, Orhan, GÜL, Serdar Kenan (2011), **Güvenlik Yönetimi**, Seçkin Yayınları, Ankara.
- GÖZLER, Kemal (2003), **İdare Hukuku**, Ekin Yayınları, Cilt 2, Bursa.
- GÖNEN, Zeynep, UÇUM, Mehmet, BERKSOY Biriz, BAŞER, Zeynep (2013), **Polis Yasalarının Ruhu: Mevzuatta Söylemler Araçlar ve Zihniyet**, TESEV Yayınları, İstanbul.
- GÜL, Serdar Kenan, Kamu Yönetiminde ve Güvenlik Hizmetlerinde Hesap Verebilirlik, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 10, Sayı 4, 2008, s.71-74.
- GÜLMEZ, Mesut, Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi ve Kaynağı, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 4, Aralık 1983, s. 1-15.

- GÜLTEKİN, Özkan, Olay Yeri İncelemede Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt 2, Sayı 4, 2011, s.473-508.
- GÜLEK, Yusuf Ziya (1983), **Cumhuriyetin 60. Yılında Türk Polisi**, Türk Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, Ankara.
- GÜNDAY, Metin (1996), **İdare Hukuku**, İmaj Yayınları, Ankara.
- GÜNDOĞAN, Kadir, KOÇ, Cihan, ÖZBUDAK, Coşkun (2007), **Kolluk Hukuku**, Kartal Yayınevi, Ankara.
- GÜNER, Selda (2011), Kolluğun Zor Ve Silah Kullanması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- GÜNER, Sevil (2012), Ebelik Bölümü Öğretim Üyelerinin Bakış Açısından Türkiye’de Ebelik Mesleğinin Profesyonelleşme Sürecindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- HARCOURT, Bernard E., LUDWIG Jens, “Broken Windows: New Evidence from New York City and a Five-City Social Experiment”, **University of Chicago Public Law & Legal Theory Working Paper**, Vol. 73, No. 93, 2005, pp.1-52.
- HEINTZ, Jean Jacques (2006), **Fransız Savcılık Teşkilatına Kısa Bir Bakış, Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk-Adalet İlişkileri Sempozyumu, 28-30 Kasım 2005**, Ed. Burcu Ertem, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara.
- İÇLİ, Tülin Günşen (2007), **Kriminoloji**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- İLBAYI, Ümit (2009), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Türkiye Kararlarının Kolluk Yönünden İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İNANKUL, Hakan, Türk Polis Teşkilatında Polis Memurlarının İşe Alım Ve Temel Eğitim Sürecinde Yaşanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri, **Güvenlik Çalışmaları Dergisi**, Cilt 17, Sayı 1, 2015, s.115-136
- KALFAOĞLU, Ersi Abacı, YÜKSELOĞLU, Hülya, İnsan genomu, suç ve suçun önlenmesi, **DEU Tıp Fakültesi Dergisi**, Cilt 16, özel sayı, 2002, s.71-81.
- KALSIN, Sultan Merve (2013), Aile Şirketlerinde Yönetim Kurullarının Profesyonelleşmesi: Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

- KANDEMİR, Mustafa (2000), **Batı Demokrasilerinde Polis**, Temiz Yayınları, Ankara.
- KARABULUT, Bilal (2015), **Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek**, Barış Kitap Basım Yayım, Baskı 2, Ankara.
- KARAKAŞ, Erkan (2013), Suç Soruşturması Ve Soruşturma Evresinde Adli Kolluğun Olay Yerinde Yapacağı İşlemler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Konya.
- KARAMAN, Özcan, Demokratik Ülkelerde Polis ve Jandarma Temel Eğitimi: Türkiye Örneği, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 8, Sayı 2, 2006, s.1-20.
- KARASU, Mithat Arman, Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 57, Sayı 4,2008, s.255-281.
- KARASU, Koray (2001), **Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi 11, Ankara.
- KAYALIBALI, İbrahim, ARSLANOĞLU, Cumali (1973), **Türk Kültürü**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını Sayı 130-132, Ayyıldız Matbaası, Ankara.
- KAYGISIZ, Mustafa (2005), **Adli Bilimler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- KILIÇ, Mustafa (1998), Profesyonellerin Yönetiminde Örgüt-Çalışan İlişkilerinin Düzenlenmesinde Mesleki Özerklik Sorunu, Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- KIVRAK, Arif (2008), AB Süreci İçerisinde Türk Polis Teşkilatının Yönetim Eğitim ve Politikalarının AB Polis Teşkilatları İle Karşılaştırılması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KIZMAZ; Zahir, Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç: Suç Oranlarının Artışı Üzerine Sosyolojik Bir Çözümleme, **Mukaddime Artuklu Üniversitesi Dergisi**, Sayı 5, Mayıs 2012, s.51-74
- KOCA, Murat, Jandarma Genel Komutanları Neden Jandarma Sınıfından Atanmaz, **İdarecinin Sesi**, Sayı 140, Temmuz- Ağustos 2010, s. 30-37.
- KOÇ, Coşkun (2007), Avrupa Birliği Üyelik Sürecinin Kolluk Mevzuatı Ve Uygulamaları Üzerine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KURUTKAN, N. Mehmet (2010), **Hekimlerin Profesyonelleşme Derecesi**, SAGE Yayıncılık, Ankara.

- _____ (2010a), Hekimlerin Profesyoneleşme Anlayışı, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- KUTLU, Hüseyin, Ali, DEMİRCİ, Savaş, Küresel Finansal Krizi (2007-?) Ortaya Çıkaran Nedenler, Krizin Etkileri, Krizden Kısmi Çıkış Ve Mevcut Durum, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2011, s.34-44.
- LOGGER, Pascal (2006), “Fransa’da Kolluk-Savcılık İlişkileri”, **Avrupa’da ve Türkiye’de Kolluk-Adalet İlişkileri Sempozyumu, 28-30 Kasım 2005**, Ed. Burcu Ertem, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara.
- MEYDAN LAROUSSE ANSİKLOPEDİSİ, Cilt 10, 1971, s.8-9.
- MEYZONNIER, Partice (2006), **Avrupa Birliğinde Polis Güçleri**, Çev. İsmail Metin, EGM Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı Yayınları, No.236, Ankara.
- MUTLUAY, Mustafa, Kemal, Daha İyi Bir Adalet İçin Adli Zabıta, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 2, 1983, s.32-50.
- NİTAS, Koraltay (2003), Fransa Yönetim Sistemi- Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetim, **Türk İdari Araştırmaları Vakfı Yayını**, s.201-278, Ankara.
- ORHUN H. Namık, Eski Türklerde Zabıta Amiri, **Polis Dergisi**, cilt 9, Sayı 31, Nisan 1935, s.98-127.
- OSMANOĞLU, Kerem, Polis Ve Mağdur İlişkisi, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt LXXI, 2013, s. 891-918.
- ÖZAY, İl Han (1996), **Günışığında Yönetim**, Alfa Basın Yayın, İstanbul.
- ÖZBEK, Nadir, Policing The Countryside: Gendarmes Of The Late 19th-Century Ottoman Empire (1876-1908), **Cambridge University press, International Journal Of Middle East Studies**, Vol.40, 2008, pp. 47-67.
- ÖZBUDUN, Ergün (1993), **Türk Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara.
- ÖZÇELİK, Zübeyir (2006), Aile İşletmelerinde Profesyoneleşme İle Uluslararasılaşma Sürecine Giriş: Kayseri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÖZKALP, Enver (1990), **Sosyolojiye Giriş**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- PEHLİVAN, A. İneyet (2001), **Yönetmel Mesleki ve Örgütsel Etik**, Pegema Yayıncılık, Ankara.
- POLATER, Yusuf Ziya, Adli-Kolluk Savcı İlişkisi Ve Soruşturalara Etkisi, **TBB Dergisi**, Sayı 120, 2015, s. 289-324.

- RITZER, George (1972), **Man and His Work- Conflict and Change**, Meredith Corporation, Newyork.
- SARI, Gökhan, SEYHAN, Ercan, Değişen Eğitim Paradigmasının Güvenlik Algısına ve Jandarma Eğitim Sistemine Etkisi, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, Kasım, Cilt 3,Sayı 2, 2014, s.1-24.
- SAYIN, Cengiz (2006), Kolluk Kuvvetleri Etik İlkeleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SAVAGE, Stephan P., CHARMAN, Sarah, COPE, Stephan, Police Governance, The Association of Chief Police Officers and Constitutional Change, **Public Policy and Administration**, Vol.11, No.2, Summer 1996, pp.92-106.
- SEÇER, Şebnem, Mesleki Yaşam Modelinin Oluşturulması ve Mesleki Analizlerde Kullanımı, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını**, Cilt 7, Sayı 1, 2009, s.35-56.
- SEÇKİN, İlhan, Profesyonel Meslek Grubu: Avukatlar ve Profesyonel Meslek Örgütleri: Barolar ve İşlevleri, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 87, Sayı 4, Temmuz-Ağustos 2013, s.31-53
- SOYŞEKERCİ, Serhat (2007), Örgütlerde Profesyonellerin Yönetimi Sorunu ve Türkiye“ de Üniversitelerde Akademisyenler Üzerinde Araştırılması, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- SÖNMEZ, Ali (2005), Zaptiye Teşkilat'ının Kuruluşu Ve Gelişimi (1845-1879), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- SÖNMEZ, Nevzat (2005), **Emniyet Teşkilatı ve Polis Meslek Hukuku ile Polisin Görev ve Yetkileri**, Seçkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara.
- SÖZEN, Süleyman, Polis ve Profesyonellik, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 6, 2004, s.3-4.
- _____, Polis Örgüt Ve Yönetiminde Reform Politikaları; İngiltere Örneği, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 35, 2002, s.119-134.
- ŞAHİN Ali Ekber, Türkiye“ de ilköğretim okulu müdürlüğünün bir meslek olarak mevcut durumu: bir delphi çalışması, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 26,2009, s.125-136
- ŞAHİN, Bahadır, Kamu Tercih Teorisi Işığında Adli Kolluk Sorunsalı ve Emniyette Sivil Personel Çalıştırılmasının Olası Hukuki-İdari Sonuçlarının Analizi, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt 31, 2013, s. 95-110.

- TONGUR, Hikmet (1946), **Türkiye’de Genel Kolluk Teşkilatı ve Görevlilerinin Gelişimi**, Kanaat Basımevi Yayını, Ankara.
- TOSUN, Cumali (2013), Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatı Ve AB Ülkeleriyle Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- ÜÇKUYU, Mustafa (2010), İngiltere ve Galler’de Uygulanan Bağımsız Kolluk Şikâyet Sistemi’nin Türkiye’ye Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÜNAL, Bedri (2012), Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatının Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÜZEL, Mehmet Faruk (2008), Türkiye’de İç Güvenlik Teşkilatlarının Yeniden Yapılandırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- YAŞAR, Yılmaz (1999), **Açıklamalı Polis Meslek Hukuku**, Başkent Matbaacılık, Ankara.
- YAVUZDOĞAN, Seçkin, İngiltere’de Bağımsız Kolluk Şikâyet Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 12, Özel Sayı, 2012, s.1231-1256.
- YAVUZDOĞAN, Seçkin, ŞİMŞEK, Havva, Kolluğun Sivil Gözetimi, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt 6, Sayı 20, Ocak 2015, ss.191-220.
- YENER, Ali (2015), Türkiye İle İngiltere Ve Galler Arasında Güvenlik Aktörleri Karşılaştırması, Doktora Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YENİSEY, Feridun (2009), **Kolluk Hukuku**, Beta Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- _____ (2007), **Bavyera Polis Kanunu**, Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- _____ (1996), **Zabıta ve Ali kolluk Kanun Tasarısı Ceza Kanunları**, Beta Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.
- YILMAZ, Ali (2004), Avrupa Polis Modelleri Ve Türk Polis Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- YÜKSELOĞLU, Hülya, ÖZCAN Şebnem, CEYLAN Beyhan, Olay Yeri İncelemesi Ve Türkiye’deki Uygulamalar, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt10, Sayı 1, 2008, s.61-73.

YÜKSEL, Alaattin, Türk Polis Teşkilatının Yeniden Yapılandırılması, **İdarenin Sesi**, Sayı 61,1997, s.36,39.

ZABUNOĞLU, H. Gökçe, Kolluğun Sivil Gözetimi, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 7, Sayı 2, 2016, s. 457-482.

ÇALI, Hasan, Hüseyin, ZENGİN,C.,**Polis Eğitim Sistemleri** , Ed Alican. KAPTI, Selahattin GÜLTEKİN, Polis Akademisi Yayınları, 2012, s. 85-104, Ankara.
2803 Sayılı Kanun (1984), **Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği**, J.Gn.K.lığı Basımevi, Ankara.

E-KAYNAK

ÇEÇEN, Namık, Arıdil ŞERAFETTİN, ŞENGÜL Tuba, (t.y.), Tarihi Süreç İçerisinde Türk Polis Teşkilatı, (Erişim) <https://www.academia.edu/6129925/>, 15.11.2014

Harp Akademileri Ders Programı, (Erişim) <http://www.harpak.edu.tr>, 15.02.2015

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (Erişim), http://www.goc.gov.tr/files/files/_2015__18_04_16.pdf,05.02.2017.

Olay Yeri İnceleme Görevleri, (Erişim) <http://www.jandarma.tsk.tr/kriminal/turkishinternet/kriminal.htm>, 15.06.2014)

Polis Meslek Yüksek Okulu Ders Programı, (Erişim) <http://www.pa.edu.tr>., 15.02.2015

Polis Teşkilatı Adli Görevleri, (Erişim) <http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/AdliGorevler.aspx>, 12.05.2015.

Kara Harp Okulu Ders Programı, (Erişim) <http://www.kho.edu.tr>, 15.02.2015

Kolluk Personel İhtiyacı, (Erişim), <http://www.kamupersonelialimi.com/>, 12.12.2015

Kolluğu İlgilendiren Mevzuatlar Listesi (Erişim), <http://www.kazanci.com/kho2/guvenlik/gvlinklist-sk.htm>, 19.04.2015.

KURUTKAN, Mehmet Nurullah Profesyonizm Olgusu ve Röntgen Emektarları, (Erişim)http://www.tumradder.com/FileUpload/ds58732/File/profesyonizm_ve_radyoloji.doc, 02. 11. 2014

Türk Dil Kurumu, (Erişim) <http://www.tdk.com.tr>, 18.12.2016

- Türkiye İstatistik Kurumu, (Erişim) http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, 09.25.2016.
- Türkiye İstatistik Kurumu Adalet İstatistikleri, (Erişim) http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1070, 17.06.2016.
- WILENSKY, Harold (1964),”Professionalization of Everyone” The American Journal of Sociology, V.LXX, Number:2, (Erişim) <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2775206?uid.> 18.11.2014
- 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, (Erişim) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5271.htm>, 02.05.2016.
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, (Erişim) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>, 02.05.2016.
- 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu (Mülga), (Erişim) <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm>, 02.05.2015.
- 3152 Sayılı İçişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3152.pdf>, 04.08.2015
- 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat>, 04.08.2015
- 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (PVSK), (Erişim) <http://www.mevzuat.gov.tr> , 04.08.2015